

Mokymosi prieinamumas Vilniaus raiono gyventojams

*Tyrėjų komanda: prof. habil. dr. Gediminas Merkys
Dr. Audronė Telešienė
Dr. Aistė Balžekienė
Audronė Laplenienė
Žemyna Pauliukaitė*

Kaunas, 2006

TURINYS

1. BENDRA TYRIMO DIZAINO SCHEMA

2. ŽINYBINĖS STATISTIKOS TYRIMAS

2.1 ŠALTINIAI IR INDIKATORIAI

2.2 REZULTATAI

2.2.1. Mokyklų geografinis išsidėstymas ir fizinis pasiekiamumas

2.2.2. Mokymosi prienamumas pagal mokomąsias kalbas

2.2.3 Specialiosios pagalbos prienamumas

2.2.4 Pedagogų personalo ištekliai

2.2.5. Materialiniai ugdymo ištekliai

2.3 APIBENDRINIMAS

3. MOKSLEIVIŲ NUOMONIŲ TYRIMAS

3.1. KLAUSIMYNAS IR IMTIS

3.1.4. Klausimynas: tikslas ir tiriami požymiai

3.1.5. Imtis ir apklaustųjų sociodemografinės charakteristikos

3.2. MOKSLEIVIO KALBINĖ APLINKA

3.2.1. Kalbų vartojimo ypatumai privačioje erdvėje

3.2.2. Emocinis – motyvacinis santykis su kalbomis

3.3. NUOMONĖS APIE MOKYMOSI PRIEINAMUMĄ IR MOKOMOSIOS KALBOS PASIRINKIMĄ

3.3.1. Mokyklų geografinio pasiekiamumo vertinimas

3.3.2. Vežiojimo paslaugos vertinimas

3.3.3. Mokomosios kalbos pasirinkimas

3.4. NUOMONĖS APIE UGDYMO SĄLYGAS IR UGDYMO KOKYBĘ

3.4.1. Mokyklos ir ugdymo sąlygų vertinimas

3.4.2. Papildomo ugdymo vertinimas

3.4.3. Gimtosios ir valstybinės kalbos mokymo sąlygų vertinimai

3.4.4. Nuomonės apie moksleivio vaidmenį ugdymo procese

3.4.5. Nuomonės tautinių mažumų kalbų egzamino klausimu

3.4.6. Valstybinės ir gimtosios kalbų kompetencijos vertinimai

3.4.7. Moksleivių ateities planai

3.5. APIBENDRINIMAS

4. SKIRTINGŲ TIKSLINIŲ GRUPIŲ NUOMONĖS IR PATIRTYS

4.1. TAIKYTŲ INTERVIU METODIKŲ APŽVALGA

4.2. NUOMONĖS APIE MOKYKLŲ TINKLO VEIKSMINGUMĄ IR MOKYMOSI PRIEINAMUMĄ

4.2.1. Geografinio mokyklų prieinamumo vertinimai

4.2.2. Vežiojimo paslaugos vertinimai

4.2.3. Mokymosi prieinamumo pagal mokomąsias kalbas vertinimai

4.2.4. Mokymosi prienamumo pagal skirtingas mokymo programas vertinimas

4.2.5. Poreikių mokomosioms kalboms vertinimai

4.2.6. Nuostatos tinklo pertvarkos atžvilgiu

4.3. NUOMONĖS APIE UGDYMO ORGANIZAVIMO YPATUMUS DAUGIAKALBĖJE SAVIVALDYBĖJE

4.3.1. Mokyklų kalbinio modelio vertinimai

4.3.2. Dvikalbio ugdymo vertinimas

4.3.3. Nuostatos lietuvių kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimo klausimu

4.3.4. Nuostatos dėl tautinių mažumų kalbų egzamino

4.3.5. Nuomonės apie klasių komplektavimo problemas

4.3.6. Skirtingo mokyklų pavaldumo (savivaldybės ir apskrities) situacijos vertinimai

4.3.7. Kalbinės aplinkos

ir jų įtaka mokymosi pasiekimams

4.4. UGDYMO KOKYBĖS IR SĄLYGŲ VERTINIMAI

4.4.1. Bendrieji ugdymo kokybės ir jos užtikrinimo vertinimai

4.4.2. Pasitenkinimas valstybinės ir gimtosios kalbų mokymo lygiu

4.4.3. Mokymosi sėkmingumo ir pasiekimų vertinimai

4.4.4. Materialinių ugdymo sąlygų vertinimas

4.4.5. Nuomonės apie mokyklų finansavimą

4.4.6. Nuomonės apie pedagoginį personalą

4.4.7. Specialiosios pagalbos prieinamumo vertinimai

4.4.8.Nuomonės apie papildomą ugdymą

4.4.9.Mokyklos bendruomenės narių komunikavimas ir bendradarbiavimas

4.4.10.Bendradarbiavimas ir partnerystės ryšiai išorinėje mokyklos aplinkoje

4.5.APIBENDRINIMAS

5. TYRIMO REZULTATŲ SUVESTINĖ

6. APIBENDRINIMAS, DISKUSIJA IR REKOMENDACIJOS

1. Bendra tyrimo dizaino schema

LR Švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyva Vilniaus rajone 2006 m. lapkričio – 2007 m. sausio mėnesiais buvo atliktas tyrimas „Mokymosi prieinamumas Vilniaus rajono gyventojams“.

Juo buvo siekiama išsiaiškinti:

- mokymosi prieinamumo gimtąja kalba (lietuvių, lenkų, rusų), valstybine kalba galimybes,
- pagalbos (socialinės pedagoginės, specialiosios pedagoginės ir specialiosios psichologinės) prieinamumą mokiniams,
- ugdymo kokybės užtikrinimą;
- mokyklų tinklo veiksmingumą.

Šiems tikslams įgyvendinti iškelti tokie uždaviniai:

- Išanalizuoti žinybinę statistiką apie mokymo gimtąją kalbą prieinamumą Vilniaus rajone;
- Išsiaiškinti vyresnių klasių mokinių (8-12 kl.), besimokančių rajono savivaldybės ir apskrities mokyklose mokymosi sąlygas: galimybę mokytis gimtąją kalbą, pasitenkinimą mokyklos infrastruktūra, pasitenkinimą mokymo lygiu, mokinių ir mokytojų santykius.
- Ištirti vyresniųjų klasių mokinių ir suaugusiųjų (8-12 kl.), besimokančių Vilniaus miesto savivaldybės mokyklose mokymosi sąlygas: galimybę mokytis gimtąją kalbą, mokyklos pasirinkimo motyvus, keliavimo į mokyklą ir iš jos būdus.
- Išsiaiškinti ikimokyklinio bei mokyklinio amžiaus vaikų mokymosi sąlygas: galimybę mokytis gimtąją kalbą, mokyklos pasirinkimo/pakeitimo priežastis, pasitenkinimą mokyklos infrastruktūra, mokinių pavėžėjimo užtikrinimą, užklasinės veiklos gausą, pasitenkinimą mokymo lygiu.
- Išsiaiškinti kaip savivaldos, apskrities, nevyriausybiinių organizacijų atstovai, mokytojai, mokyklų vadovai vertina mokymosi gimtąją kalbą, mokymosi norimoje mokykloje galimybes, mokymo kokybę, kokias švietimo problemas išvelgia savivaldybėje.
- Išsiaiškinti su kokiomis mokyklų finansavimo, aprūpinimo mokymo priemonėmis, pedagogų ar specialistų trūkumą, perteklių, valstybinės klabos mokymą priešmokyklinio ugdymo grupėse sąlygas, problemas su kuriomis susiduria mokytojais dėstydami valstybinę kalbą.

Tyrimo tikslui ir uždaviniams įgyvendinti atrinktos tikslinės, pagrindinės mokymosi procese dalyvaujančios grupės:

moksleiviai, jų tėvai, mokytojai, mokyklų vadovai, seniūnai, savivaldybės, apskrities viršininko administracijos atstovai, Rusų mokytojų asociacijos, „Vilnijos“, „Ryto“, Lenkų mokytojų „Macierz Szkolna“ draugijos nariai. Šioms įvairioms tikslinėms grupėms apklausti buvo naudojamosi metodų trianguliacijos principu, reiškiančiu skirtingų metodų derinimą.

Kokybinių metodų pasirinkimą lėmė tyrinėtojų siekis į tiriamą reiškinį pažiūrėti visybiškai, atskleidžiant įvairias egzistuojančias nuomones, subjektyvią motyvaciją, argumentacijos logiką ir pan.

Kiekybinė tyrimų metodologija pasitelkta siekiant atskleisti statistinius gana gausios mokymosi procese dalyvaujančios grupės – moksleivių – nuostatų ir patirties dėsningumus.

Kiekybinis tyrimas apima sisteminę skaitmeninės informacijos rinkimą bei jos statistinę analizę¹. Kiekybiniam tyrimui būdinga tai, kad siekiant kuo didesnio objektyvumo, jis operuoja griežtai iš anksto apibrėžta nagrinėjamų požymių struktūra, kurios, pradėjus tyrimą, nebegalima tobulinti ar tikslinti. Kitaip tariant, atitinkamas tyrimo tipas remiasi uždaru požymių struktūra. Socialinių tyrimų metodologijoje nuolat pabrėžiama, kad tyrimo „uždarumas“ yra silpnoji kiekybinio tyrimo ypatybė. Jei koks požymis ar jo raiškos

¹ Vilma Žydžiūnaitė. Taikomųjų tyrimų metodologijos charakteristikos. Vilnius, 2006.

aspektas planuojant tyrimą nebuvo įtrauktas, tai jis ir lieka tyrimui nežinomas, neidentifikuotas, neištirtas, t.y. kiekybiniu tyrimu nagrinėjamas objektas vertinamas anaip tol ne visybiškai, bet remiantis iš anksto apsibrėžtais požymiais. Dažnai kiekybinis tyrimas atspindi ne visybišką reiškinių, bet atrinktų požymių sąsajas.

Kokybiniuose tyrimuose iš dalies yra priešingai. Jo požymių struktūra nėra tokia griežta. Informacija renkama nenaudojant struktūrinių instrumentų, siekiama suprasti ir visapusiškai interpretuoti žmonių patirtį, remiamasi tyrėjo intuicija, dėmesį skiriant tiriamųjų pateikiamoms tiriamų įvykių interpretacijoms². Daugelis socialinių tyrimų metodologijos klausimais rašančių autorių nuolat pabrėžia, kad atvirumas ir visybiškumas yra kokybinio tyrimo pagrindiniai bruožai ir kartu – esminiai privalumai.

Taigi, įvertinus skirtingų metodų privalumus ir trūkumus, buvo tikslingai naudotasi tiek kiekybiniais, tiek kokybiniais metodais.

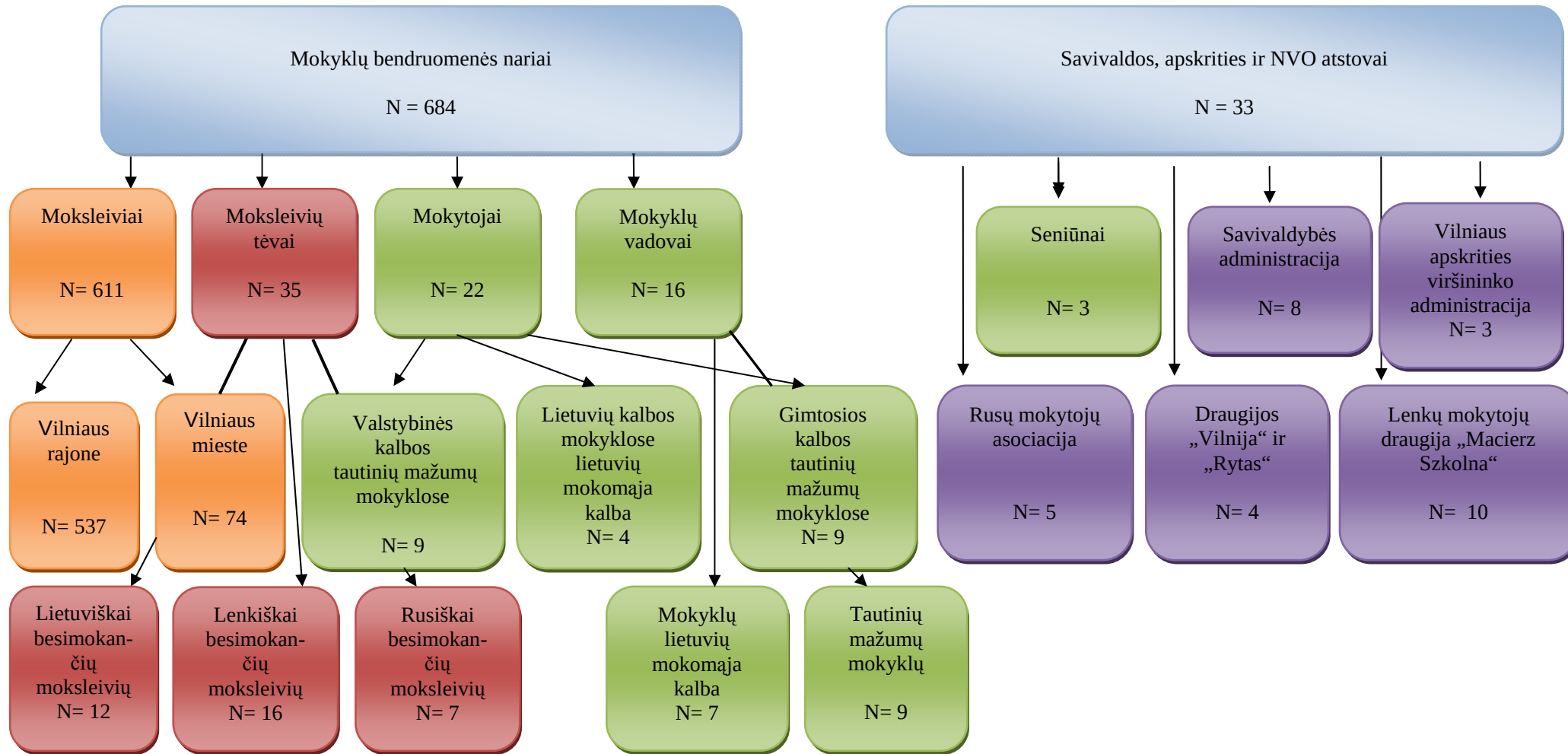
Moksleivių nuostatoms, patirčiai tirti naudotas anketinės apklausos metodas, moksleivių tėvų nuomonėms – pusiau standartizuotas telefoninis interviu, mokyklų vadovų, mokytojų, savivaldos bei NVO atstovų nuomonėms bei patirčiai tirti pasitelkti tiesioginio pusiau standartizuoto interviu ir grupinio interviu metodai. Tyrimo tikslinėms grupėms taikyti metodai matyti 1 scheme.

Tyrėjų darbo grupė didelį dėmesį skyrė tyrimo diagnostiniams indikatoriams, tyrimo instrumentų kūrimui. Kokius mokymosi prieinamumo, ugdymo kokybės bei mokyklų tinklo veiksmingumo požymius (ar jų grupes) reikia nagrinėti? Tyrėjų komanda sudarė atskiras kompleksines diagnostinių požymių ir kriterijų sistemas kiekvienam naudotam instrumentui. Bendra detali naudotų instrumentarijų schema pateikiama 2 scheme.

² Vilma Žydžiūnaitė. Taikomųjų tyrimų metodologijos charakteristikos. Vilnius, 2006.

Tyrimo tikslinės grupės ir taikyti metodai

1 schema

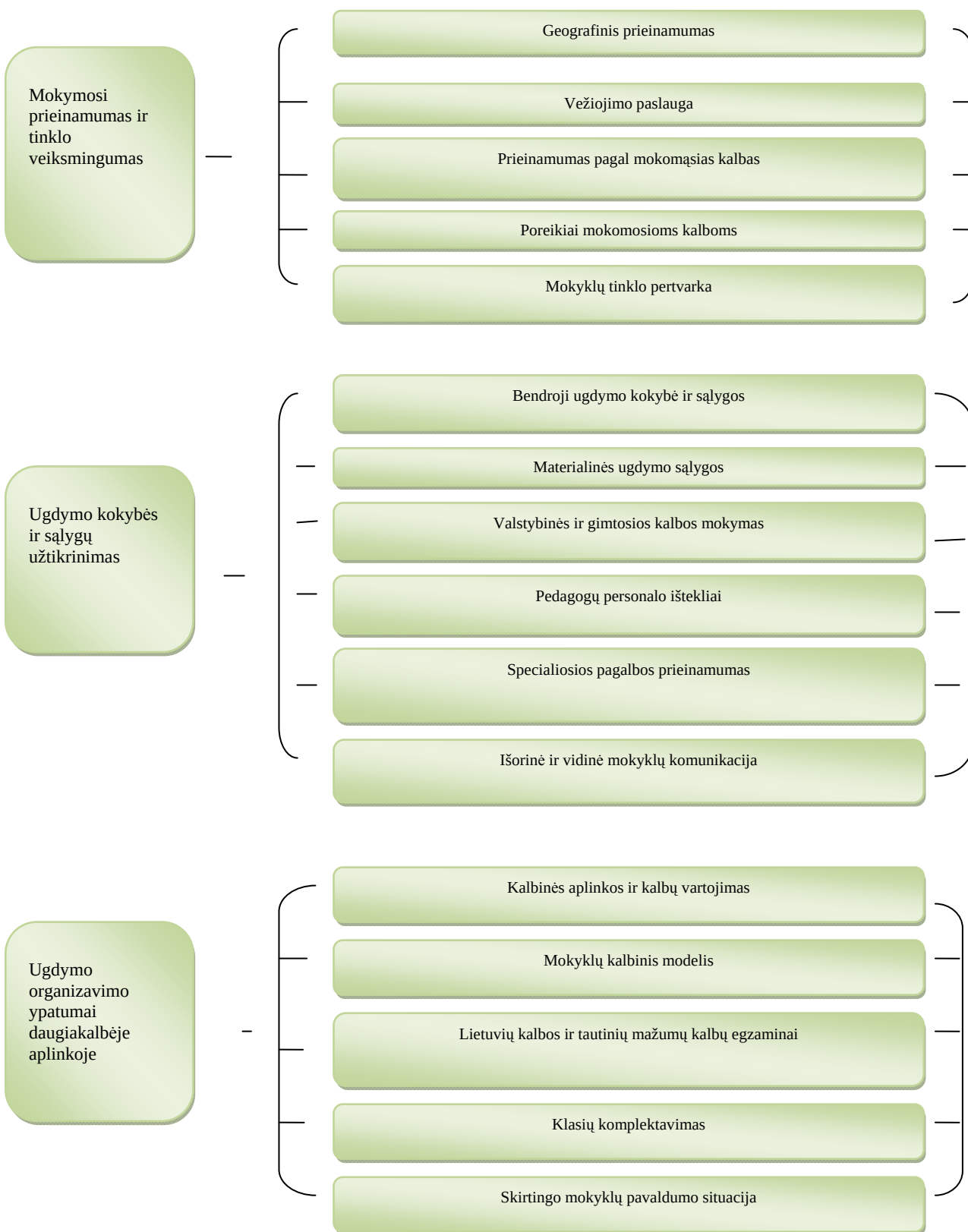
Taikyti metodai:

- Masinė apklausa raštu taikant standartizuotą klausimyną
- Pusiau standartizuota apklausa telefonu
- Pusiau standartizuotas interviu
- Grupinis interviu

Diagnostinis blokas

Diagnostinis konstruktas

2 schema

Atrankos sudarymo principai

Tyrimo tikslinės grupės yra dvejopo pobūdžio: mokyklų bendruomenės nariai (moksleiviai, jų tėvai, mokytojai, mokyklų vadovai) bei savivaldos, apskrities ir nevyriausybinų organizacijų atstovai (seniūnai, savivaldybės, apskrities viršininko administracijos, Rusų mokytojų asociacijos, „Vilnijos“, „Ryto“ Lenkų mokytojų „Macierz Szkolna“ draugijos nariai).

Mokyklų bendruomenės narių apklausai atrinktos iš Vilniaus rajono savivaldybės bei Vilniaus apskrities viršininko administracijos pateiktų mokyklų sąrašų, kuriuose iš viso įrašytos 88 švietimo įstaigos.

Pirmiausiai buvo atrinktos tik tos mokyklos, kuriose mokosi 8-12 klasių moksleiviai, t.y. į imtį pakliuvo visos pagrindinės, vidurinės mokyklos bei gimnazijos. Mokyklos kuriose mokosi vyresnių klasių moksleiviai buvo atrinktos dėl to, kad tyrimo uždaviniuose apsibrėžta apklausti 8-12 klasių mokinius.

Antrame atrankos žingsnyje buvo siekiama atrinkti mokyklas reprezentantes, kuriose būtų atliekamas mokslinis vizitavimas. Siekta, kad į atranką pakliūtų skirtingų mokomųjų kalbų mokyklos. Šio principo laikytasi tam, kad galima būtų tarpusavyje palyginti skirtingų mokomųjų kalbų mokyklų bendruomenių reiškiamas nuomones. Daugiausiai mokyklų yra lietuvių ir lenkų mokomosiomis kalbomis, žymiai mažiau – rusų mokomąja kalba. Tad ir į imtį pateko atitinkamai mažiau mokyklų rusų mokomąja kalba ir daugiau mokyklų lietuvių ir/ar lenkų mokomosiomis kalbomis. Taip pat siekta, kad į imtį pakliūtų tiek vienakalbės, tiek įvairiakalbės mokyklos. Tokiu būdu siekta palyginti nuomones, problemas kylančias skirtingo kalbinio modelio mokyklose. Iš viso į imtį pakliuvo 2 įvairiakalbės ir 14 vienakalbių mokyklų.

Logistiniais sumetimais, mokyklos atrinktos pagal vietas taip, kad vienoje vietovėje būtų vizituojamos kelios skirtingų mokomųjų kalbų mokyklos.

Į imtį pakliuvo dvi mokyklos rusų/lenkų mokomosiomis kalbomis, bei viena vienakalbė rusų mokomosios kalbos mokykla, viena lietuvių/lenkų mokomųjų kalbų mokykla, šešios lenkų mokomosios kalbos mokyklos bei septynios lietuvių mokomosios kalbos mokyklos.

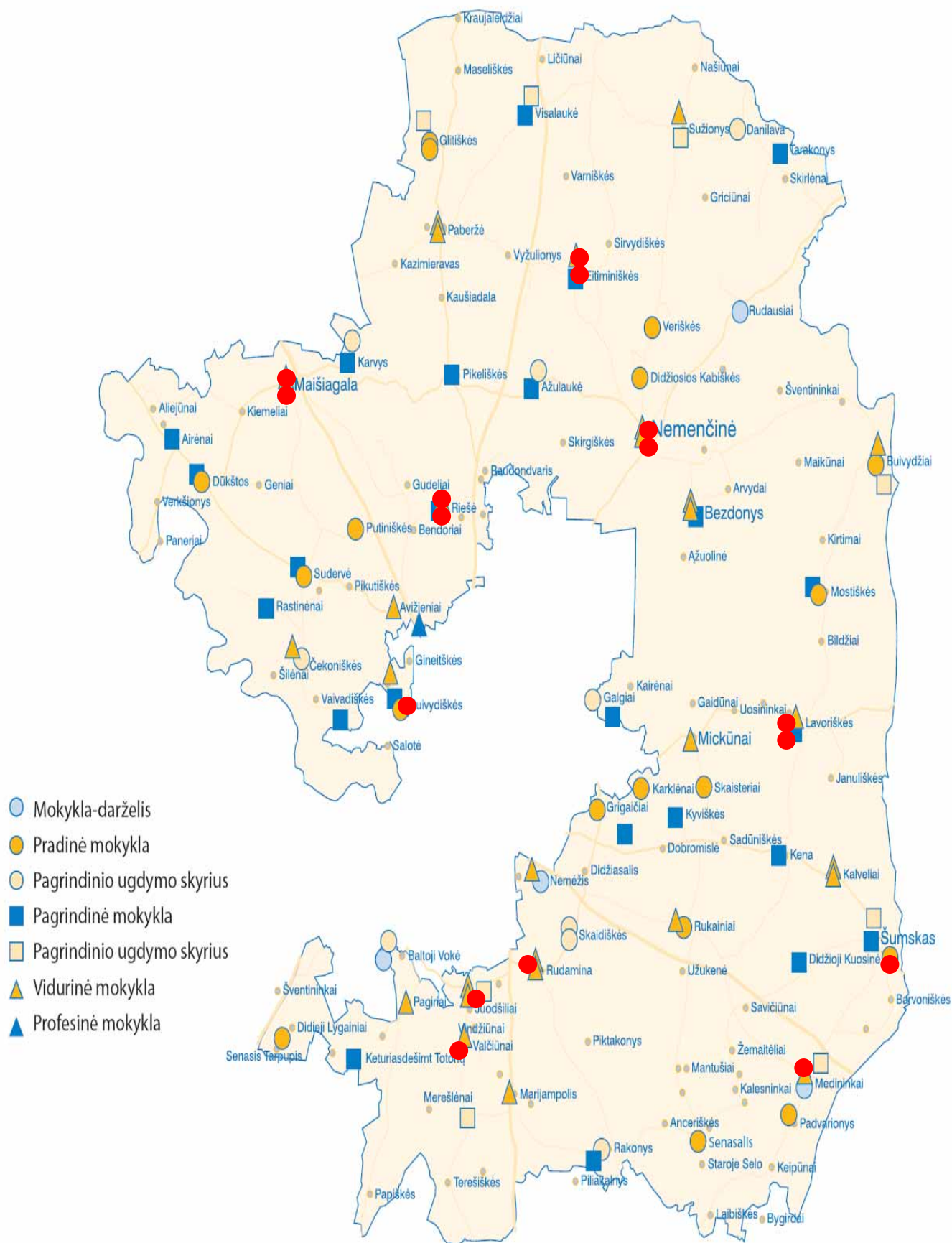
Atrenkant mokyklas taip pat svarbus jų geografinis pasiskirstymas Vilniaus rajone. Stengtasi, jog į imtį pakliūtų mokyklos kuo plačiau išsibarsčiusios rajono teritorijoje, apimant mokyklas, esančias tiek arti Vilniaus miesto, tiek nuo jo nutolusias.

Moksliniams vizitams atrinktų Vilniaus rajono mokyklų sąrašas pateikiamas 1 lentelėje.

1 lentelė. Moksliniams vizitams atrinktų mokyklų sąrašas.

Eil. Nr.	Pavadinimas	Mokomosios kalbos
1.	Vilniaus rajono Nemenčinės Konstanto Parčevskio gimnazija	rusų, lenkų
2.	Vilniaus rajono Nemenčinės 2-oji vidurinė mokykla	lietuvių
3.	Eitminiškių vidurinė mokykla	Lietuvių
4.	Vilniaus rajono Eitminiškių pagrindinė mokykla	lenkų
5.	Lavoriškių pagrindinė mokykla	Lietuvių
6.	Vilniaus rajono Lavoriškių vidurinė mokykla	lenkų
7.	Juodšilių „Šilo“ vidurinė mokykla	Lietuvių
8.	Vilniaus rajono Valčiūnų vidurinė mokykla	rusų
9.	Vilniaus rajono Riešės pagrindinė mokykla	lenkų
10.	Riešės vidurinė mokykla	Lietuvių
11.	Buivydiškių pagrindinė mokykla	lietuvių
12.	Vilniaus rajono Zujūnų vidurinė mokykla	lenkų
13.	Vilniaus rajono Maišiagalos 1-oji vidurinė mokykla	rusų, lenkų
14.	Vilniaus rajono Maišiagalos Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Algirdo vidurinė mokykla	lietuvių
15.	Vilniaus rajono Medininkų Šv. Kazimiero vidurinė mokykla	lenkų
16.	Vilniaus rajono Šumsko pagrindinė mokykla	lenkų

Žemiau pateikiamas žemėlapis, kuriame pažymėtos atrinktosios mokyklos.

Atrinktose mokyklose vykdomas mokslinis vizitavimas, kurio tipinis planas susideda iš keleto tyrimų:

- 8-12 klasių moksleivių anketinė apklausa;
- gimtosios ir valstybinės kalbų mokytojų tiesioginių interviu;
- mokyklos vadovo tiesioginio interviu.

Kiekvieno mokslinio vizito metu apklausiama po dvi atsitiktinai tyrėjų parinktas klases bei po vieną gimtosios ir valstybinės kalbų mokytoją, apklausos metu dirbusį mokykloje (jei mokykla – lietuvių mokomąja kalba, buvo apklausiamas tik lietuvių kalbos mokytojas).

Kiekvieno mokslinio vizito metu atrinktosios mokyklos pateikdavo 1-12 klasių mokinių namų arba tėvų mobilių telefonų numerių sąrašą (generalinė visuma) iš kurio buvo sukomplektuota imtis. Moksleivių tėvų apklausai telefonu sisteminės atsitiktinės atrankos būdu buvo atrinkti 50 telefonų numerių.

Greta anketinės apklausos bei mokytojų ir mokyklos vadovų interviu, mokslinio vizito metu taip pat buvo imami interviu iš seniūnų. Seniūnijų, kuriose buvo atrinktosios mokyklos ir kurių seniūnai tapo respondентаis, sąrašas:

1. Juodšilių sen.
2. Lavoriškių sen.
3. Maišiagalos sen.
4. Medininkų sen.
5. Nemenčinės m. sen.
6. Nemenčinės sen.
7. Paberžės sen.
8. Riešės sen.
9. Šumsko sen.
10. Zujūnų sen.

Moksleivių, gyvenančių Vilniaus rajone, tačiau besimokančių Vilniaus miesto mokyklose anketinei apklausai atrinktos tokios Vilniaus miesto mokyklos:

1. Vilniaus Jono Pauliaus II gimnazija (lenkų mokomoji kalba)
2. Vladislovo Sirokomplės vidurinė m-kla (lenkų mokomoji kalba)
3. Vilniaus Pilaiteis vid. m-kla (lietuvių mokomoji kalba)
4. Martyno Mazvydo vid. m-kla (lietuvių mokomoji kalba)
5. Vilniaus "Sauletekio" vid. m-kla (rusų mokomoji kalba)
6. Vilniaus Naujininkų vid. m-kla (lietuvių mokomoji kalba)

Atrenkant Vilniaus miesto mokyklas dėmesys taip pat buvo kreipiamas į įvairių mokomųjų kalbų mokyklų atrinkimą. Atrinktos 3 mokyklos lietuvių mokomąja kalba, dvi – lenkų ir viena – rusų mokomosiomis kalbomis. Iš viso apklausta 74 moksleivių gyvenančių Vilniaus rajone ir besimokančių Vilniaus miesto mokyklose.

Savivaldos, apskrities ir nevyriausybinių organizacijų atstovų interviu vykdomi atitinkamos organizacijos pasiūlytose patalpose. Pagal tyrimo uždavinius, siekiama apklausti Vilniaus rajono savivaldybės tarybos narius, Švietimo skyriaus specialistus, Apskrities viršininko administracijos švietimo srities specialistus. Nevyriausybinių organizacijų atstovai grupiniams interviu atrinkti pagal savanoriškumo principą, t.y. kuomet į grupinį interviu, tyrėjų pakviesti ateina atitinkamos organizacijos nariai savanoriškai sutinkantys dalyvauti tyrime.

2. ŽINYBINĖS STATISTIKOS TYRIMAS

Šioje dalyje pateikiami statistiniai duomenys panaudoti apibūdinant mokymosi prieinamumą Vilniaus rajone. Išskiriamos tokios prieinamumą žyminčių žinybinės statistikos duomenų grupės: (1) Mokyklų geografinis išsidėstymas ir fizinis pasiekiamumas; (2) Mokymosi pasirinkta kalba galimybės: mokyklų pasiskirstymas pagal mokymosi kalbas; (3) Mokymosi kalbos pasirinkimas: mokinių pasiskirstymas pagal mokymosi kalbą; (4) Specialiųjų poreikių mokiniai ir šių poreikių tenkinimas; (5) Žmogiškieji ugdymo ištekliai: Vilniaus rajono mokyklų mokytojų charakteristika; (6) Materialiniai ugdymo ištekliai: Vilniaus rajono mokyklų materialinės sąlygos, mokinių vežiojimas.

Kiekvienoje iš šešių sričių yra išskirti statistiniai rodikliai, kurių reikšmės yra analizuojamos lyginant jas su kitų šalies savivaldybių duomenimis, lyginant tarpusavyje Vilniaus rajono savivaldybės ir apskrities mokyklų duomenis, mokyklų tipų pagal mokomąją kalbą duomenis. Skaičiavimams naudojama ŠMM duomenų bazių ŠVIS, AIKOS, PDB (pedagogų duomenų bazė), Vilniaus rajono savivaldybės Švietimo skyriaus informacija. Žinybinės statistikos duomenų analizė leidžia teigti, kad, apskritai makro lygmeniu, mokymosi prieinamumas Vilniaus rajono mokyklose yra patenkinamas.

Statistinė analizė, rajono ir šalies atitinkamų rodiklio reikšmių lyginimas leido išskirti tokius santykinai teigiamus mokymosi prieinamumą rodančius aspektus: tankus mokyklų tinklas, realizuojantis geografinio prieinamumo principą; gana ekonomiška mokinių vežiojimo į mokyklą sistema; šalies vidurkį atitinkantis mokytojų išsilavinimas; šalies vidurkį atitinkantis vienam mokiniui tenkantis klasių kambarių plotas; didesnis psichologinės pagalbos prieinamumas, lyginant su šalies mokyklomis, geresnis nei šalyje mokyklų aprūpinimas kompiuteriais.

Daugiau neigiami, nei teigiami mokymosi prieinamumo aspektai yra: tankaus mokyklų tinklo tvarkymas, siekiant geresnio turimų švietimo išteklių panaudojimo; mažų mokyklų fenomeno nulemtas mokinio krepšelio lėšų perskirstymas; rajono mokyklų atskyrimas pagal steigėją; ne visiems prieinama specialisto teikiama specialioji pedagoginė pagalba; mažesnė, nei šalyje, aukštą kvalifikacinę kategoriją turinčių mokytojų dalis bei šių mokytojų netolygus pasiskirstymas skirtingo tipo rajono mokyklose; netolygus mokyklų aprūpinimas kompiuteriais, mokyklų pasiskirstymo netolygumai pagal vienam mokiniui tenkanti klasės kambarių plotą, nedidelis mokyklų transporto (tame tarpe ir geltonųjų autobusų), kaip transporto, kuris geriausiai atliepia mokinių vežiojimo reikmes, nuosimtis.

2.1. Šaltiniai ir indikatoriai

Duomenų bazės

Vilniaus rajono mokyklų situacija statistiniu aspektu yra nagrinėjama remiantis įvairiais statistinių duomenų šaltiniais.

1. ŠVIS Duomenų bazė. Šioje žinybinėje ŠMM Švietimo Informacinių technologijų centro duomenų bazėje talpinama informacija apie kiekvieną šalies bendrojo lavinimo mokyklą. Tyrime naudojama ŠVIS duomenų matrica - SPSS statistinių programų paketo byla *duomenys.sav.* bei internetinė prieiga prie duomenų bazės. Matricą pateikė Švietimo informacinių technologijų centro Švietimo valdymo informacinių sistemų (ŠVIS) skyrius. Duomenų matrica yra naudojama daugiausia mokyklų situacijai 2006 metais aprašyti. Tyrimo kontekste buvo aktualu skirti mokyklas pagal tai, kokia kalba vyksta mokymas, kas yra mokyklos steigėjas. ŠVIS duomenų matricoje ši informacija yra pateikiama. Pažymėtina, kad tyrimo metu daliai rodiklių reikšmių apskaičiuoti buvo naudojama statistika iki 2005/2006 mokslo metų imtinai, nes ŠVIS 2006/2007 metams nepateikia duomenų suvestinių apie mokinių skaičių atskirai mokyklų skyriuose. Tekste panaudota šios duomenų bazės informacija žymima pateikiant nuorodą: „ŠVIS“.

2. Statistikos departamento duomenų bazė. Statistikos departamentas renka informaciją apie švietimo įstaigas: įstaigų skaičių, mokinių skaičių, mokytojų skaičių, išsilavinimą ir pan. Apibendrintoje statistikoje nėra išskiriamos mokyklos pagal pavaldumą. Ši valstybės lygmens statistinė informacija buvo panaudota įvertinant analizuojamų rodiklių reikšmių dinamiką rajone, lyginant Vilniaus rajono duomenis su kitų rajonų

duomenimis. Informacija teikiama iki 2005 metų imtinai (2005/2006 mokslo metų pradžiai). Tekste panaudota šios duomenų bazės informacija žymima pateikiant nuorodą: „STD“.

3. Pedagogų duomenų bazė. Šioje žinybinėje ŠMM Švietimo Informacinių technologijų centro duomenų bazėje talpinama informacija apie kiekvieną šalies bendrojo lavinimo mokyklos mokytoją. Bazė pradėjo funkcionuoti 2006 metais. Tyrimo metu buvo naudojamosi internetine prieiga prie duomenų bazės bei ITC darbuotojų parengta bendrojo lavinimo mokykloje dirbančių pedagoginių darbuotojų duomenų matrica - pedagog.sav (SPSS programos dokumentas). Sistemos duomenys buvo panaudoti mokytojų situacijai Vilniaus rajone aprašyti. Tekste panaudota šios duomenų bazės informacija žymima pateikiant nuorodą: „PDB“.

4. Vilniaus savivaldybės Švietimo skyriaus ir Vilniaus apskrities švietimo departamento pateikta informacija apie mokinių ir mokyklų skaičių nuo 1991 metų. Šie duomenys įgalino nagrinėti minėtų rodiklių dinamiką. Tekste panaudota šio šaltinio informacija žymima pateikiant nuorodą: „Vilniaus rajono savivaldybė.“

5. Dalis duomenų yra pateikta iš **ŠMM išleistų švietimo apžvalgų**: [Lietuva. Švietimas regionuose: Mokytojai - 2006](#); [Švietimas regionuose - 2005](#); [Švietimas regionuose - 2003](#). Priėjimas per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/apzvalgos.htm#2 . Tekste panaudota šio šaltinio informacija žymima pateikiant nuorodą: „ŠMM.“

Nurodant šaltinį yra naudojamos kategorijos: „**Šaltinis**“ - jeigu duomenys pateikti ta pačia forma, kaip ir duomenų šaltinyje; „**Duomenų šaltinis**“ - jeigu pateikti duomenys yra kitaip išdėstyti nei duomenų šaltinyje; „**Skaičiuota pagal**“ - jeigu tyrimo autoriai, naudodamiesi šaltinio duomenimis, atliko savo skaičiavimus.

Duomenų patikimumas ir įvairių duomenų bazių informacijos derinimo klausimai

Skirtingų žinybų duomenų pagrindu pateikiamos suvestinės skiriasi. Tai lemia ne tik skirtingi tos pačios sąvokos ar rodiklio operaciniai apibrėžimai, bet ir skirtinga duomenų pateikimo tvarka. Tyrime yra išskirtos trys pagrindinės mokyklų populiacijos: Vilniaus rajono mokyklos – mokyklos, kurių pastatai stovi Vilniaus rajono teritorijoje; Vilniaus rajono savivaldybės mokyklos – mokyklos, kurių steigėjas yra Vilniaus rajono savivaldybė, Vilniaus apskrities mokyklos – mokyklos, esančios Vilniaus rajono teritorijoje, kurių steigėjas yra Vilniaus apskrities viršininko administracija. Absoliutūs dydžiai pateikiami ir išvestiniai rodikliai skaičiuojami laikantis šio populiacijų sąrašo.

Tyrimo metu ŠVIS duomenų bazėje aptikta netikslumų. Tyrimo tikslas nebuvo duomenų bazės testavimas, todėl aptikti netikslumai yra stebėti tik iš vartotojo pozicijų. Netikslumai ir klaidos buvo aptiktos konstruojant išvestinius indeksus arba lyginant atskirų požymių reikšmių sumą su duomenimis, pateiktais stulpelyje „iš viso“. Pavyzdžiui matricoje duomenys.sav nesutapo dviejų Vilniaus rajono mokyklų duomenys apie jose skirtingomis kalbomis besimokančių mokinių skaičių ir mokinių skaičių iš viso. Tokiu atveju duomenys buvo koreguojami remiantis gretinimu su kitais duomenų šaltiniais. Skaičiuojant mokinius pagal mokymosi kalbas daugiausia buvo remiamasi 2005/2006 m. duomenimis, nes ŠVIS duomenų lentelėse duomenys apie skirtingą kalbą mokomą mokinių skaičių savivaldybės mokyklose nesutampa su savivaldybės duomenimis ir gana stipriai skiriasi nuo duomenų apie mokinių skaičių iš viso 1.1 ŠVIS suvestinėje.

Pagrindiniai rodikliai ir jų analizės metodika

Darbe buvo analizuojami pagrindiniai Vilniaus rajono mokyklų padėtį pagal mokymosi prieinamumą apibūdinantys rodikliai pateikiami 2.1.1 lentelėje. Šių rodiklių reikšmės buvo analizuojamos įvairiais pjūviais: mokyklų pavaldumo, mokomosios kalbos, mokyklų tipo.

2.1.1 lentelė

Mokymosi prieinamumą išreiškiantys statistiniai rodikliai

Konstruktas	Rodikliai
Mokyklų geografinis išsidėstymas ir fizinis pasiekiamumas	Mokyklų skaičius ir tankumas Mokyklų, esančių toje pačioje vietovėje, skaičius Mokyklų skaičiaus dinamika Likviduotų ir reorganizuotų mokyklų statistika
Mokymosi prieinamumas pagal mokomąsias kalbas	Mokyklų kuriose mokiniai gali mokytis tam tikra pasirinkta kalba, skaičius Mokyklų skaičiaus pagal mokymosi kalbas dinaminiai rodikliai Vidutinis mokyklų dydis pagal mokymo kalbas. Mokinių pasiskirstymas skirtingo tipo mokyklose pagal mokymosi kalbas Gyventojų pasiskirstymas pagal tautybę Vilniaus rajono savivaldybėje Mokinių pasiskirstymas pagal mokymosi kalbas Mokinių skaičiaus pagal mokymosi kalbas dinamika
Specialiosios pagalbos prieinamumas	Specialiųjų poreikių mokinių skaičius Specialiųjų poreikių mokinių pasiskirstymas pagal poreikio dydį Pagalbą mokiniams teikiančių specialistų: specialiųjų pedagogų, logopedų, socialinių pedagogų skaičius Mokinių skaičius, tenkantis vienam specialiąją pagalbą mokiniams teikiančiam mokyklos darbuotojui.
Pedagogų personalo ištekliai	Mokytojų skaičius Mokytojų, dirbančių dviejuose ir daugiau mokyklų, dalis Rajono mokytojų bendruomenės struktūra pagal amžių ir lytį Mokytojų pasiskirstymas pagal gimtąją kalbą Pedagogo kvalifikaciją ir aukštąjį išsilavinimą turinčių mokytojų dalis Aukštą kvalifikacinę kategoriją turinčių mokytojų dalis mokyklose Vienam mokytojui tenkantis mokinių skaičius
Materialiniai ugdymo ištekliai	Vidutinis mokyklos dydis (mokinių skaičius) Vidutinio mokyklos dydžio dinamika Mokinių, kuriems tenka vienas kompiuteris, skaičius Vienam mokiniui tenkantis mokyklos patalpų plotas Vienam mokiniui tenkantis klasių kambarių plotas Vežiojamų mokinių dalis nuo bendro mokinių skaičiaus Vežiojimo būdų įvairovė Vežiojimo kaštai

Tyrime buvo naudojamas indeksų konstravimo metodas. Paprasčiausi indeksai yra gaunami lyginant tarpusavyje absoliučiuosius dydžius. Darbe buvo taikoma keletas santykinų rodiklių rūšių:

- **Požymio struktūrą atspindintys indeksai.** Pvz., mokinių, kurie mokosi lenkų kalba ir bendro mokinių skaičiaus savivaldybėje santykis, mokytojų, kurių gimtoji kalba yra lietuvių, dalis nuo bendro rajono mokyklose besimokančių mokinių skaičiaus, geltonaisiais autobusais ir mokyklų transportu vežiojamų mokinių dalis rajono savivaldybėje ir pan.
- **Požymio intensyvumą atspindintys indeksai.** (Lyginami įvairiavardžiai, logiškai susieti absoliutieji dydžiai). Pvz., mokinių, tenkančių vienam mokytojui, skaičius; vežiojimui apmokėti skiriamų lėšų dalis, tenkanti vienam vežiojamam mokiniui ir pan.
- **Palyginimo indeksai.** (Lyginamos dvi to paties dydžio reikšmės, apibūdinančios skirtingas visumas). Pvz., vežiojamų mokinių dalies skirtumas savivaldybės ir apskrities pavaldumo mokyklose, reiškiamas procentiniais punktais.
- **Laiko eilučių indeksai.** Jie gali išreikšti dydžio absoliutų prieaugį, augimo/sumažėjimo tempą arba prieaugio tempą.

1. *Absoliutus prieaugis.* Šis dydis parodo dviejų skirtingų laikotarpių rodiklio reikšmių skirtumą. Pvz., mokinių skaičiaus trikalbėse mokyklose 1995 m. ir 2005 m. skirtumas.

2. *Augimo/sumažėjimo tempas.* Skaičiuojama kokią rodiklio reikšmės t laiko momentu (ar laikotarpiu) dalį sudaro šio rodiklio reikšmė laikotarpiu t+i. Pvz., mokinių skaičiaus trikalbėse mokyklose 2006 m. ir mokinių skaičiaus trikalbėse mokyklose 1995 m. santykis, išreikštas procentais. Visi trys santykiniai

dydžiai gali būti skaičiuojami baziniu ir grandininiu indeksų skaičiavimo būdu. Skaičiuojant grandininiu būdu, lyginami dviejų gretimų laiko eilutės rodiklio reikšmių duomenys. Skaičiuojant baziniu būdu, laiko eilute pateikto rodiklio reikšmių duomenys lyginami su pradine šios eilutės reikšme.

3. *Prieaugio tempas*. Skaičiuojama, kokią rodiklio reikšmės t laiko momentu (ar laikotarpiu) dalį sudaro šio rodiklio reikšmės pokytis laikotarpiu $t+i$. Pvz., mokinių skaičiaus trikalbėse mokyklose 2006 m. ir mokinių skaičiaus trikalbėse mokyklose 1995 m. skirtumo bei mokinių skaičiaus šiose mokyklose 2006 m. santykis, išreikštas procentais.

Aprašant įvairių rodiklių reikšmių skirstinius, naudojami statistiniai parametrai: vidurkis, moda, mediana, deciliai, procentiliai, standartinis nuokrypis. Grafiškai skirstiniai vaizduojami stulpelinėmis diagramomis arba sukaupųjų santykinų dažnių linijinėmis diagramomis. Laiko eilutei aprašyti naudojami kitimą ir pokytį aprašantys santykiniai dydžiai, grafiškai ji dažniausia vaizduojama linijine diagrama.

2.2 Rezultatai

2.2.1 Mokyklų geografinis išsidėstymas ir fizinis pasiekiamumas

Švietimas Vilniaus rajone yra organizuojamas pagal binarinį modelį: rajone veikia ir savivaldybės, ir apskrities įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos. 2006 - 2007 m. m. Vilniaus rajone veikė 64 savivaldybės įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos: 14 pradinio, 4 mokyklos-darželiai, 20 pagrindinio, 24 vidurinio mokyklos, 2 gimnazijos ir 9 mokyklų skyriai³. Savivaldybės įsteigtose mokyklose mokėsi 10662 mokiniai, pagrindines pareigas ėjo 1136 mokytojai (be mokyklos vadovų). 2006-2007 m. m. Vilniaus rajone veikė 7 apskrities pavaldumo bendrojo lavinimo mokyklos, iš jų 4 vidurinio mokyklos ir dvi pagrindinės mokyklos (skaičiuojami ir Vėliučionių specialieji vaikų auklėjimo ir globos namai). Veikė 11 šių mokyklų skyrių, iš jų 4 įgyvendinamos pradinio ugdymo programos, 7 – pradinio ir pagrindinio ugdymo programos. Šiose mokyklose mokėsi 1530 mokinių ir pagrindines pareigas ėjo 171 mokytojas. Visose apskrities pavaldumo mokyklose mokiniai mokėsi lietuvių kalba. Mokyklų sąrašas ir jose 2006/2007 metais besimokančių mokinių skaičius pateikiamas prieduose⁴.

Mokyklų tankumas

Vienas iš mokyklų pagrindinių geografinio pasiekiamumo statistinių rodiklių yra mokyklų tinklo tankumas. Teritoriniam mokyklų išsidėstymui įtakos turi daug veiksnių: rajono teritorija, gyventojų skaičius, gyvenviečių išsidėstymas, mokyklų tipų įvairovė, švietimo infrastruktūra, šios infrastruktūros keitimo strategija ir pan. Rajono mokyklų tinklas yra sietinas su teritorija ir gyventojų skaičiumi.

2.2.1 lentelė

Mokyklų tankumas savivaldybėse

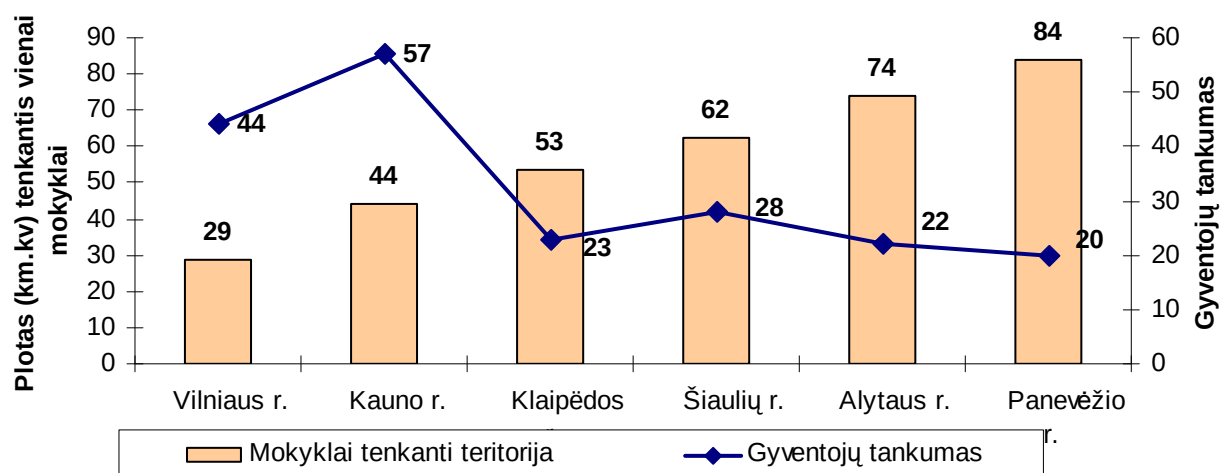
	Teritorija (km ²)	Mokyklų skaičius	Teritorija, vidutiniškai tenkanti vienai mokyklai (km ²)
Alytaus r.	1404	19	73,9
Kauno r.	1496	34	44,0
Klaipėdos r.	1336	25	53,4
Panevėžio r.	2179	26	83,8
Šiaulių r.	1807	29	62,3
Vilniaus r.	2129	74	28,8

Skaičiuota pagal: STD, (2005/2006 m. duomenys)

Vilniaus rajone, lyginant jį su kitais šalia didmiesčių esančiais rajonais, mokyklų tinklas yra tankiausias (žr. 2.2.1 lentelę, 2.2.1 paveikslą). Tačiau reikia pažymėti, kad statistikos departamento duomenų bazėje, kurios duomenys naudojami skaičiavimams, yra teikiama informacija apie mokyklas kaip administracinius vienetus. Mokykla ir jos filialai skaičiuojami kaip viena mokykla, todėl rodiklio reikšmė ne visiškai atspindi geografinio prieinamumo situaciją. Be to, gyventojų tankumas savivaldybėse yra skirtingas, todėl dėsninga, kad didesnį gyventojų tankumą turinčiose savivaldybėse bendrojo lavinimo mokyklai tenka mažesnis teritorijos plotas (žr. 2.2.1 paveikslą). Šalčininkų rajone, kuris savo gyventojų tautine sudėtimi yra panašus į Vilniaus rajoną, vienai mokyklai, STD duomenimis, tenka didesnis teritorijos plotas – 45 kv.km.

³ Duomenys apie mokyklų skyrius yra iš AIKOS duomenų bazės.

⁴ Pažymėtina, kad ŠVIS duomenų bazėje informacija apie mokinių skaičių statistinėse suvestinėse 1_1. (klasės ir mokiniai 2006) ir 1_3. (pastarojoje pateikiami duomenys apie mokinių pasiskirstymą pagal mokymosi kalbas) skiriasi 374 mokiniais.

Skaičiuota pagal: STD, (2005/2006 m.m. duomenys)

2.2.1 pav. Gyventojų skaičius 1 kv. km. ir vienai mokyklai vidutiniškai tenkanti rajono ploto dalis

Šaltinis: ŠMM, (2005/2006 m.m. duomenys)⁵

2.2.2 pav. Vilniaus rajono teritorijoje veikiančios bendrojo lavinimo mokyklos

⁵ 2006 – 2007 metais įvykę mokyklų tinklo pokyčiai surašyti 2.2.4 lentelėje.

Vilniaus rajonui būdinga tai, kad vienoje vietovėje⁶ dažnai yra įsikūrusios dvi, o kartais ir trys nedidelės mokyklos. Iš viso Vilniaus rajone 2006-2007 metais veikė 71 bendrojo lavinimo mokykla ir 20 jų skyrių. Skaičiuojant vietoves, kuriose mokyklos yra įsikūrusios, galima išskirti 61 skirtingas vietas. (kaimus, miestus, miestelius) (žr. žemėlapi, 2.2.1 pav.). Vilniaus rajone yra 22 vietovės, kuriose įsikūrusios dvi mokyklos; 4 vietovės, kuriose įsikūrę trys mokyklos (žr. 2.2.2 lentelę). Dažniausia vienoje vietovėje yra mokyklos, mokančios mokinius skirtingomis kalbomis. Pažymėtina, kad gana daug mokyklų koncentruojasi netoli Vilniaus miesto esančiose teritorijose. Jei skaičiuosime ne mokyklas, bet teritorijas, kuriose mokyklos yra įkurtos, tuomet vienai tokiai „teritorinei“ mokyklai ar mokyklų grupei tektų 35 kvadratiniai kilometrai ploto.

2.2.2 lentelė

Vilniaus rajono vietovių, kuriose įsikūrusios mokyklos, skaičius

Mokyklų skaičius vietovėje	1	2	3	Iš viso
Vietovių skaičius	34	22	4	61

Skaičiuota pagal: ŠVIS. Išskyrus Vėliučionių specialiuosius vaikų auklėjimo ir globos namus

Mokyklų skaičiaus dinamika

Pertvarkant mokyklų tinklą, mokyklų skaičius keičiasi. 2.2.3 lentelėje yra pateiktas mokyklų ir mokinių skaičius Vilniaus rajone. Yra tikslinga analizuoti ir gretinti šių dviejų rodiklių dinamiką.

2.2.3 lentelė

Mokinių ir mokyklų skaičiaus⁷ dinamika Vilniaus rajone

Metai	Mokyklų skaičius	Mokinių skaičius
1996	81	13493
1997	87	13951
1998	88	13890
1999	89	13828
2000	90	13774
2001	91	13771
2002	90	13522
2003	88	13275
2004	80	12780
2005	74	12333
2006*	71	12192

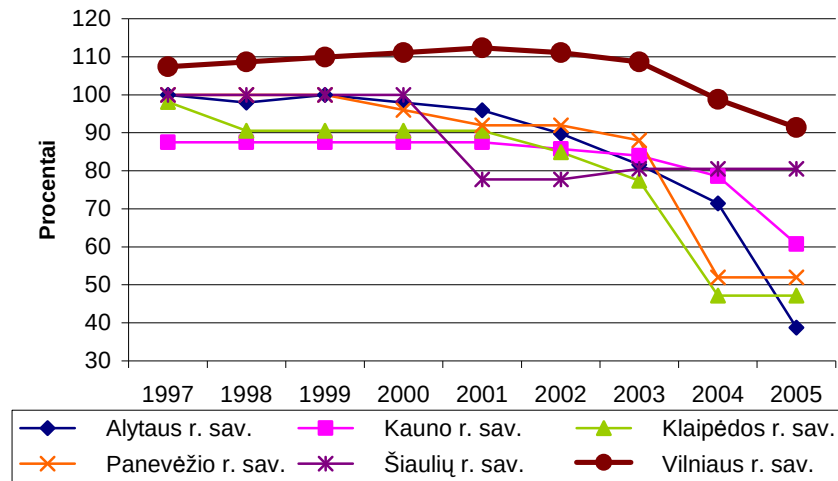
Duomenų šaltinis: STD, * ŠVIS

1997 metais buvo įsteigtos 6 naujos mokyklos, vėliau, iki 2002 m. kasmet mokyklų skaičius nežymiai didėjo (po vieną mokyklą kasmet), o nuo 2002 pradėjo mažėti. 2006 metais rajone buvo 20 mokyklų mažiau, nei 2001 metais. Lyginant mokinių ir mokyklų augimo tempus, galima pastebėti, kad nuo 1997 m. mokinių pastoviai mažėjo, tuo tarpu mokyklų skaičius kurį laiką nežymiai augo. Tenka pažymėti, kad pastaraisiais metais stebimas mokyklų mažėjimas susijęs daugiau su mokyklų pertvarkymu į kitų mokyklų skyrius, nei su labai mažų mokyklų likvidavimu ar sujungimu. Lyginant Vilniaus rajono mokyklų skaičių su kitų apie didžiuosius miestus esančių mokyklų skaičiumi dinamiką (žr. 2.2.3 pav.), galima pastebėti, kad nagrinėjamu laikotarpiu pastaruosiuose buvo stebimos ryškesnės mokyklų skaičiaus mažėjimo

⁶ Vienai vietai yra priskiriamos tą patį vietovės kodą turinčios mokyklos.

⁷ Skirtingos mokyklos skaičiuojamos kaip administraciniai vienetai, skyriai priskiriami „motininei“ mokyklai.

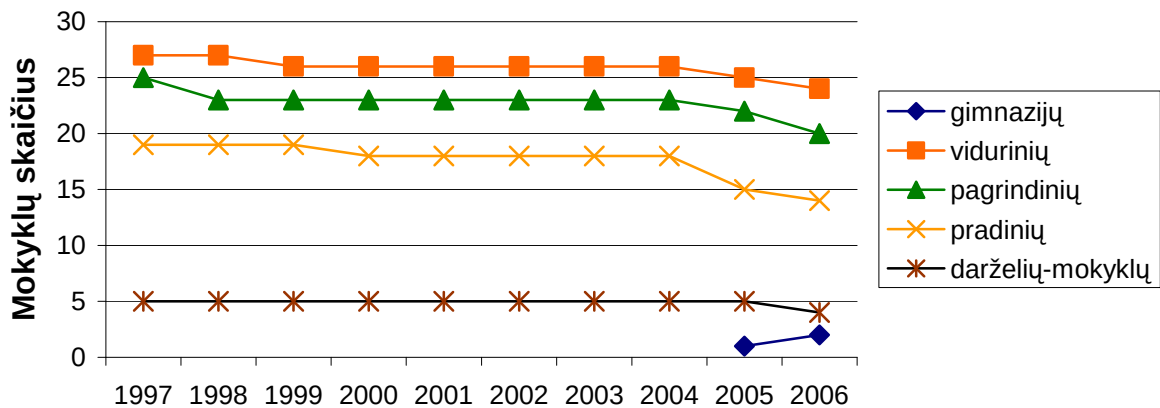
tendencijos. Šiuos skirtumus lemia Vilniaus rajono, kaip daugiakalbio rajono, specifika ir palyginti nežymūs mokyklų tinklo tvarkymo žingsniai.

Skaičiuota pagal: STD

2.2.3 pav. Mokyklų skaičiaus pokytis lyginat su 1996 m., augimo tempai skaičiuoti baziniu būdu.

Vilniaus rajonas iš kitų priemiestinių rajonų išsiskiria tuo, kad jame yra labai tankus vidurinių mokyklų tinklas. Pasirinkus vyraujantį vienakalbių mokyklų modelį, šis fenomenas yra dėsningas, nes antraip mokykla labai nuo mokinio nutoltų. Pažymėtina, kad mokyklų struktūra pagal tipus išlieka sąlyginai pastovi, neskaitant pastaraisiais metais įkurtų dviejų gimnazijų (žr. 2.2.4 pav.).

Duomenų šaltinis: Vilniaus rajono savivaldybė

2.2.4 pav. Vilniaus rajono savivaldybės mokyklų skaičiaus pagal tipus dinamika.

Mokyklų tinklo tvarkymas savivaldybėje: istorija ir planai

Mokyklų tinklo tvarkymo paskirtis yra švietimo sistemos ekonomiškumo funkcionavimo, atsižvelgiant į mokyklos pasiekiamumo užtikrinimą, didinimas, kartu siekiant kelti ugdymo kokybę. Šio kompleksinio tikslo įgyvendinimas daugiakalbio rajono atveju yra komplikuotas.

2.2.4 lentelė

Mokyklų tinklo tvarkymas Vilniaus rajono savivaldybėje 1998 -2006 metais

Metai	Mokykla	Reorganizacijos pobūdis
1998 m.	Vilniaus rajono Salininkų vidurinė mokykla; Vilniaus rajono Trakų Vokės vidurinė mokykla.	Perėjo Vilniaus miesto savivaldybės žinion
	Bezdonių 1-oji pagrindinė mokykla ir Zujūnų pagrindinė mokykla	Reorganizuotos į vidurines mokyklas
1999 m.	Riešės vidurinė mokykla.	Perėjo Vilniaus apskrities viršininko administracijos pavaldumui
2000 m.	Vilniaus r. Ličiūnų pradinė mokykla	Uždaryta dėl nepakankamo mokinių skaičiaus.
2004 m.	Vilniaus r. Šumsko pradinė mokykla	Perėjo Vilniaus apskrities viršininko administracijos pavaldumui
	Vilniaus r. Sužionių darželis-mokykla	Reorganizuota į Sužionių vaikų darželį
2005 m.	Vilniaus r. Juodšilių 1-oji vidurinė mokykla,	Prijungta prie Valčiūnų vidurinės mokyklos
	Vilniaus r. Parudaminio pagrindinė mokykla	Prijungta prie Juodšilių šv. Uršulės Leduchovskos vidurinės mokyklos
	Vilniaus r. Glitiškių 1-oji ir 2-oji pradinės mokyklos	Sujungtos į Glitiškių pradinę mokyklą, kuris reorganizuotas į Glitiškių mokyklą-darželį
2006 m.	Egliškių pagrindinė mokykla	Reorganizuota į vidurinę mokyklą (lenkų kalba)
	Pagirių vidurinė mokykla	Reorganizuota į Pagirių gimnaziją
	Didžiosios Kosinės pagrindinė mokykla	Reorganizuota į Šumsko pagrindinės mokyklos skyrių (lenkų kalba)
	Beržytės pradinė mokykla	Reorganizuota į Medininkų vidurinės mokyklos skyrių (lenkų kalba)
	Putiniškių pradinė mokykla	Reorganizuota į Sudervės pagrindinės mokyklos skyrių (lenkų kalba)
	Nemežio mokykla-darželis	Reorganizuotas į vaikų darželį
	Vilniaus r. Nemenčinės 1-oji vidurinė mokykla	Reorganizuota į Nemenčinės Konstanto Parčevskio gimnaziją

Duomenų šaltinis: Vilniaus rajono savivaldybė.

2.2.5 lentelė

Mokyklų tinklo tvarkymo planas Vilniaus rajono savivaldybėje iki 2012 metų*.

Metai	Mokykla	Reorganizacijos pobūdis
2006	Rudaminos Ferdinando Ruščico vidurinė mokykla	Akreditavus vidurinio ugdymo programą, jos pagrindu steigiama gimnazija.
2006	Buivydžių pradinė mokykla	Reorganizuojama prijungiant prie Buivydžių darželio
2006	Rukainių vidurinė mokykla Rukainių pradinė mokykla	Prie vidurinės mokyklos prijungiama Rukainių pradinė mokykla steigiant pradinio ugdymo skyrių
2006-2007	Pikeliškių pagrindinė mokykla	Vidaus struktūros pertvarka: steigiamos II-os dalies pagrindinio ugdymo klasės (9, 10kl.)
2007	Nemenčinės 2-oji vidurinė mokykla	Akreditavus vidurinio ugdymo programą, jos pagrindu steigiama gimnazija.
2007-2008	Maišiagalos 1-oji vidurinė mokykla	Akreditavus vidurinio ugdymo programą, jos pagrindu steigiama gimnazija.
2007-2008	Maišiagalos LDK Algirdo vidurinė mokykla	Akreditavus vidurinio ugdymo programą, jos pagrindu steigiama gimnazija.
2008	Rudaminos 2-oji vidurinė mokykla	Akreditavus vidurinio ugdymo programą, jos pagrindu steigiama gimnazija.
2008	Marijampolio vidurinė mokykla	Neapsispręsta dėl mokyklos ststuso, be to 2006 m. numatoma steigti pradinę mokyklą Marijampolio pradinė mokykla (lenkų mok. kalba)

- Mokyklos, kurios buvo 2006 metais reorganizuotos, į lentelę neįtraukiamos.

Duomenų šaltinis: Vilniaus rajono savivaldybės tarybos 2006 m. vasario 18 d. sprendimo Nr. T3-24 priedas

Mokyklų tinklo tvarkymo laikotarpiu nuo 1998 iki 2006 metų Vilniaus rajono mokyklų tinklas patyrė eilę pokyčių. (žr.2.2.4 lentelė). Trys vidurinės mokyklos ir viena pradinė mokykla tapo ne savivaldybės pavaldumo vidurinėmis mokyklomis (dvi – Vilniaus miesto, dvi – apskrities pavaldumo). Likviduota viena pradinė mokykla, dvejose mokyklose-darželiuose nebevykdomos pradinio ugdymo programos, jos tapo darželiais. 5 mokyklos reorganizuotos į mokyklų skyrius, 3 pagrindinės mokyklos reorganizuotos į vidurines, dvi mokyklos iš vidurinių tapo gimnazijomis. Intensyviau mokyklų tinklą imta tvarkyti nuo 2004 metų, tačiau Pažymėtina, kad, lyginant su kitais rajonais, Vilniaus rajone 1998-2006 m. uždaryta palyginti mažai (3) pradinių mokyklų, net trys mokyklos iš *pagrindinių reorganizuotos į vidurines, nepaisant tankaus vidurinių mokyklų tinklo, iš vidurinės į pagrindinę nepertvarkyta nei viena mokykla.*

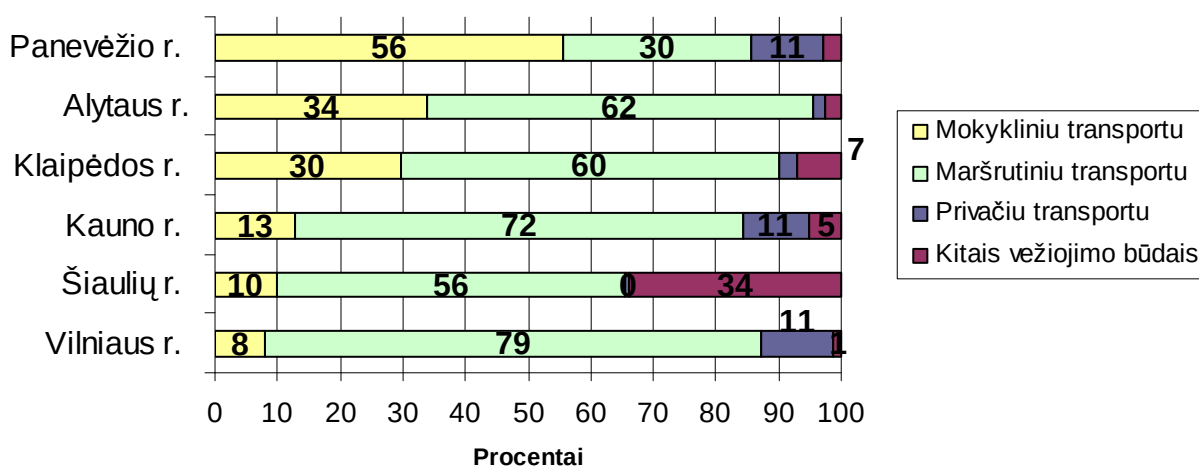
Savivaldybės mokyklų tvarkymo plane iki 2012 metų numatoma (žr.2.2.5 lentelė), kad tinklo pertvarka palies 10 mokyklų (neskaičiuojant tų, kurios 2006 m. buvo reorganizuotos). Nenumatoma uždaryti nei vienos mokyklos. Numatoma įsteigti vieną pradinę mokyklą. Penkios vidurinės mokyklos, akreditavus vidurinės mokyklos programą, iki 2009 metų planuoja tapti gimnazijomis. Pažymėtina, kad visos pertvarkomos mokyklos neplanuoja keisti kalbų, kuriomis yra dėstoma, o skyriai prijungiami prie mokyklų, kuriose mokoma atitinkama kalba. Dėl daugelio mokyklų dar nėra iki galo apsispręsta: mokyklų tinklo tvarkymo plane prie 25 mokyklų rašoma: sprendžiamas klausimas dėl tolesnio mokyklos statuso. *Tai rodo, kad tinklo pertvarkos planas yra rengimo stadijoje, numatytos alternatyvos, tačiau sprendimai nepriimti.*

Mokinių vežiojimas Vilniaus rajono savivaldybėje.

(Skaičiuota remiantis 2005/2006 m.m. ŠMM duomenimis ir 2006-2007 m. ŠVIS duomenimis)

Vilniaus rajone vežiojamų mokinių dalis yra šiek tiek didesnė, nei vidutiniškai šalies rajonų savivaldybėse. Rajone 2006-2007 m.m. yra vežiojama 4077 mokiniai, kas sudaro 33 procentus visų mokinių. Šalies rajonų savivaldybėse (be didžiųjų miestų savivaldybių ir apskrities ir ŠMM įsteigtų mokyklų) vežiojama 27 proc. mokinių. Palyginimui, prie didžiųjų miestų esančiose savivaldybėse vežiojamų mokinių dalis yra šiek tiek mažesnė: Kauno rajone vežiojama 26 proc, Klaipėdos raj. – 27 proc, Šiaulių raj. - 23 proc, visų savivaldybės mokyklose besimokančių mokinių. Vilniaus apskrities įsteigtose rajono mokyklose 2006 – 2007 m. m. buvo vežiojami 847 mokiniai, arba 55 proc. visų šiose mokyklose besimokančių mokinių.

Vežiojamų mokinių skaičius per ketverius metus sumažėjo, tačiau vežiojamų mokinių dalis išaugo. Lyginant 2001 -2002 ir 2005 – 2006 metų duomenis galime pastebėti, kad per ketverius metus vežiojamų mokinių skaičius savivaldybėje sumažėjo 250 mokinių, tačiau vežiojamų mokinių dalis padidėjo 2 procentiniais punktais, tai atitinka prieaugį šalyje.

Skaičiuota pagal: ŠMM (2005-2006m.m. duomenys).

2.2.5 pav. Vežiojimo būdų įvairovė šalia didžiųjų miestų esančiose savivaldybėse.

Vilniaus rajono savivaldybėje mokinių, vežiojamų mokykliniu transportu (geltonaisiais autobusais ir mokyklų autobusais), dalis yra viena mažiausių šalyje. Tokiu būdu vežiojama tik 8 proc. mokinių. Daugiausia mokinių vežiojama maršrutiniu transportu (apie 80 proc.). 2.2.18 pav. pateikti duomenys leidžia palyginti situaciją Vilniaus rajone su kitomis šalia didžiųjų miestų esančiomis savivaldybėmis.

Rajone yra nepavežamų mokinių, tačiau dauguma jų – vienoje mokykloje. ŠVIS 2006 m. duomenimis, nepavežama buvo 19 mokinių, 18 iš jų – Vilniaus rajono Čekoniškių vidurinėje mokykloje.

Mokyklose, kuriose mokoma viena kalba, vežiojamų mokinių dalis yra šiek tiek didesnė nei kelių kalbų mokyklose. Iš 71 rajone esančių mokyklų 2006 – 2007 m. m. (skystai skaičiuojami prie mokyklos) mokiniai vežiojami į 60 mokyklų. Daugiau kaip 56 proc. mokinių yra vežiojama į Lavoriškių pagrindinę mokyklą, Paberžės šv. Stanislavo Kostkos vidurinę mokyklą, Buivydžių vidurinę mokyklą, Eitminiškių pagrindinę mokyklą, Riešės vidurinę mokyklą, Pikeliškių pagrindinę mokyklą, Tarakonių pagrindinę mokyklą, Marijampolio pradinę mokyklą.

2.2.6 lentelė

Vežiojamų mokinių skaičius Vilniaus rajono mokyklose

Mokyklos pagal kalbas	Vežiojamų mokinių skaičius	Vežiojamų mokinių dalis
Lenkų kalba	1326	45%
Rusų kalba	73	38%
Lenkų ir rusų kalba	639	31%
Lietuvių kalba	1805	44%
Lietuvių ir lenkų kalba	402	38%
Lietuvių, lenkų ir rusų kalba	589	32%
Iš viso	4077	33%

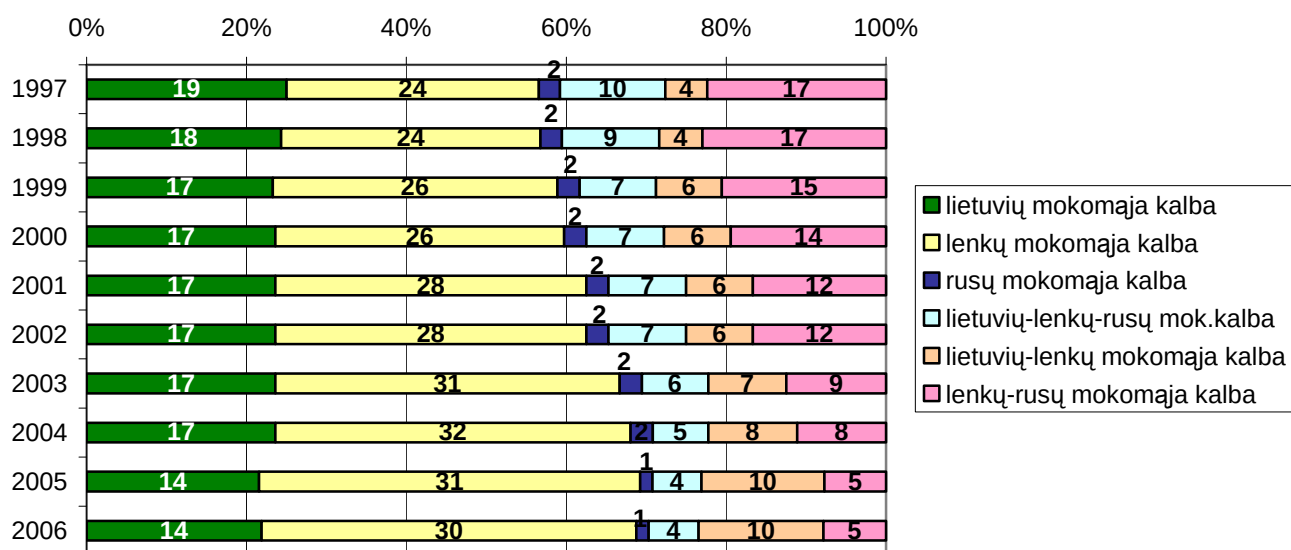
Skaiciuota pagal: ŠVIS. (2006/2007 m. duomenys)

Vienam mokiniui į mokyklą vežioti per mėnesį skiriama suma yra viena mažiausių šalyje. 2005/2006 m. Vilniaus rajono savivaldybėje per mėnesį buvo skirta 90922 lito, arba 24,9 lito vienam mokiniui vežioti. (Šalies rajonų savivaldybėse vidutiniškai skiriama 48,5 lito vienam mokiniui).

Pagal makrostatistikos rodiklius Vilniaus rajone vežiojamų mokinių situacija (išskyrus mokinių pasiskirstymą pagal vežiojimo būdus), iš esmės yra panaši kaip ir šalies, nors mokyklų yra santykinai daug, mokyklų tinklas yra tankus. Šį faktą galima paaiškinti tuo: mokinius tenka vežioti į mokyklą pagal pasirinktą kalbą, o rajone vyrauja vienkalmės mokyklos modelis, be to, vienoje vietovėje dažnai yra 2-3 mokyklos. Jei skaičiuoti tik vietoves, kuriose yra mokyklos, mokyklų tankumas beveik atitinka šalies rodiklį.

2.2.2 Mokymosi prieinamumas pagal mokomąsias kalbas

2006-2007 metais Vilniaus rajone veikė 21 mokykla lietuvių mokomąja kalba, 30 mokyklų lenkų mokomąja kalba, 1 mokykla rusų mokomąja kalba, 15 mokyklų buvo dvikalbės (10- lietuvių /lenkų, 5 – lenkų/rusų kalbomis), 4 – trikalbės.

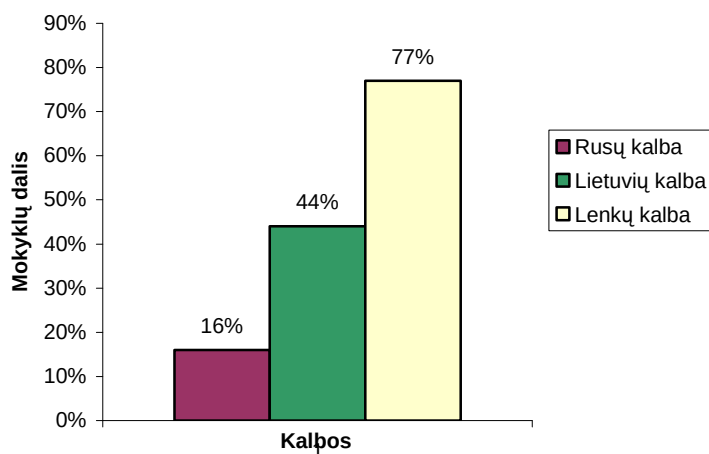

Duomenų šaltinis: Vilniaus rajono savivaldybė

2.2.6 pav. Mokyklų skaičiaus pagal mokymosi kalbas dinamika savivaldybėje. Mokyklų skaičius

Per dešimt metų (1996-2006) mokyklų skaičius mažėjo ir stipriai keitėsi mokyklų struktūra pagal mokymosi kalbas. Mokyklų, kuriose mokoma vien lietuvių kalba, **savivaldybėje** sumažėjo 5, mokyklų, kuriose mokoma vien lenkų kalba padidėjo 6. Taip pat 6 sumažėjo mokyklų, kuriose mokoma visomis trimis kalbomis, tačiau tiek pat padidėjo mokyklų, kuriose mokoma lietuvių ir lenkų kalbomis skaičius. Labiausiai sumažėjo (12 vienetų) mokyklų, kuriose mokoma lenkų ir rusų kalbomis (žr. 2.2.5 pav.)

Vertinant mokyklų prieinamumą skirtingą mokymosi kalbą pasirinkusiems mokiniams, svarbus makro rodiklis yra mokyklų, kuriose mokiniai gali mokytis tam tikra kalba, skaičius (įskaitant ir dvikalbes bei trikalbes mokyklas).

Skaičiuota pagal: ŠVIS. (2006/2007 m. duomenys)

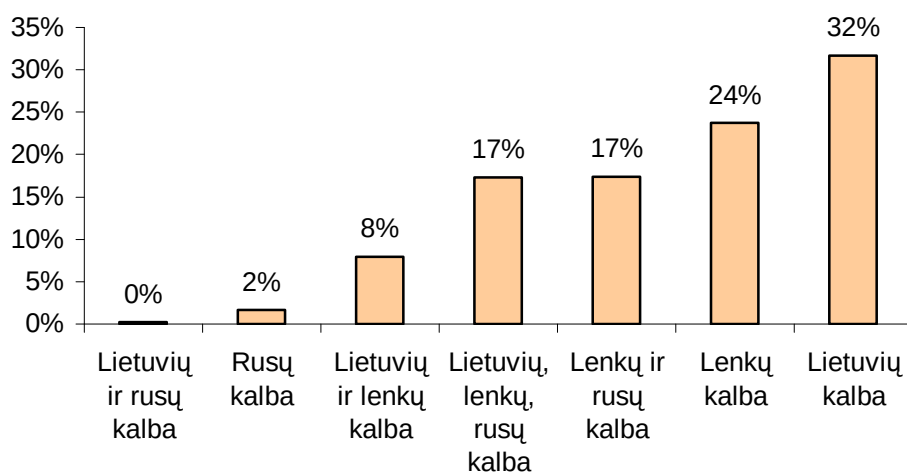
2.2.7 pav. Vilniaus rajono savivaldybės įsteigtų mokyklų, kuriose mokiniai gali mokytis atitinkama kalba, pasiskirstymas⁸.

Savivaldybės įsteigtų mokyklų tarpe vyrauja mokyklos, kuriose galima mokytis lenkų kalba. (žr. 2.2.6 pav.) 1997 metais buvo 33 savivaldybės mokyklos, kuriose buvo galima mokytis lietuvių kalba, 2006

⁸ **Pastaba.** Procentai skaičiuojami nuo bendro mokyklų skaičiaus. Procentų suma nelygi 100, nes mokyklos, kuriose mokiniai gali mokytis ne viena kalba, priskiriamos dviem arba trimis kategorijoms.

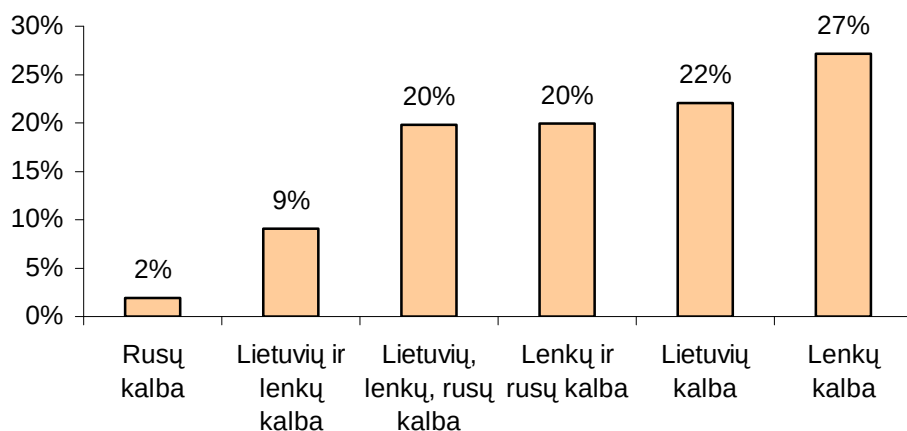
metais – 28 (skaičiuojant su apskrities pavaldumo mokyklomis, tokių mokyklų yra 35). 1997 metais buvo 55 savivaldybės mokyklos, kuriose buvo galima mokytis lenkų kalba, 2006 m. – 49. Labiausiai sumažėjo mokyklų, kuriose galima mokytis rusų kalba: nuo 19 iki 6. Taigi, savivaldybės mokyklų, kuriose galima mokytis lietuvių kalba sumažėjo 15 proc., lenkų kalba – 11 proc., tačiau reikia pažymėti, kad savivaldybės teritorijoje nagrinėjamu laikotarpiu didėjo apskrities pavaldumo mokyklų (kuriose mokomasi lietuvių kalba), skaičius. Visos apskrities savivaldybės administracijos įsteigtos mokyklos skirtos mokyti lietuvių kalba.

Vilniaus rajone vyrauja vienakalbės mokyklos modelis. Vienakalbių mokyklų yra 74 proc., jose mokosi 58 procentai visų mokinių. Daugiausia rajono vienakalbėse mokyklose mokosi lietuvių kalba besimokantys mokiniai. Jie sudaro 66 procentus visų lietuvių kalba besimokančių mokinių. (žr. 2.2.7 pav.) Jei nagrinėtume vien savivaldybės mokyklas, daugiausia mokinių mokosi mokyklose, kuriose mokoma vien lenkų kalba (žr. 2.2.8 pav.). Savivaldybės vienakalbėse mokyklose mokosi 51 procentas mokinių. Dvikalbės, trikalbės mokyklos yra didesnės už vienakalbes: jos sudaro 26 proc. visų rajono mokyklų, tačiau jose mokosi 42 procentai visų rajono mokinių.

Skačiuota pagal: ŠVIS. (2006/2007 m. duomenys)

2.2. 8 pav. Mokinių pasiskirstymas rajono mokyklose pagal mokymo kalbas.

Skačiuota pagal: ŠVIS. (2006/2007 m. duomenys)

2.2.9 pav. Mokinių pasiskirstymas rajono savivaldybės įsteigtose mokyklose pagal mokymosi kalbas.

Mokymosi kalbos pasirinkimas: mokinių pasiskirstymas pagal mokymosi kalbą

Vilniaus rajone gyvena įvairių tautybių žmonių, todėl jų poreikiai švietimo ir bendrojo lavinimo srityje yra kiek skirtingi nei daugumos Lietuvos gyventojų. 2001 m. gyventojų surašymo duomenimis, Vilniaus rajone gyveno 22 proc. lietuvių, 61 proc. lenkų, 8 proc. – rusų, 9 proc. kitų tautybių žmonių (žr. 2.2.6 lentelę). Analizuojant gyventojų struktūrą pagal tautybę kaimo ir miesto vietovėje, matome, kad lenkų tautybės kaimo gyventojų dalis struktūroje pagal tautybę yra šiek tiek didesnė už šių gyventojų dalį mieste (atitinkamai 62 proc. ir 56 proc.).

2.2.7 lentelė

Gyventojų pasiskirstymas pagal tautybę Vilniaus rajono savivaldybėje

	Gyventojų skaičius	Procentai
Iš viso pagal tautybę	88586	100%
..Lietuviai	19855	22,4%
..Lenkai	54322	61,3%
..Rusai	7430	8,4%
..Baltarusiai	3869	4,4%
..Ukrainiečiai	619	0,7%
..Totoriai	364	0,4%
Kiti arba nenurodė	2127	2,4%

Duomenų šaltinis: STD (2001 m. gyventojų surašymo duomenys)

Mokinių pasiskirstymas pagal mokymosi kalbas ne visiškai atitinka gyventojų pasiskirstymą pagal tautybę. Yra natūralu, kad dalis ne lietuvių tautybės gyventojų, gyvenančių Lietuvos valstybėje, vaikus leidžia į mokyklas lietuvių kalba. Dalis tėvų mano, kad tuo užtikrinama geresnė vaiko socializacija, švietimo tęstinumas, didesnės veiklos baigus mokyklą pasirinkimo galimybės. Iš viso Vilniaus rajono mokyklose 2006-2007 metais lietuvių kalba mokėsi 5486, rusų kalba – 537, lenkų kalba – 5795 mokiniai. Apskritai, ŠVIS duomenimis, lietuvių kalba mokosi 46 procentai, lenkų kalba – 49 proc., rusų kalba – 5 proc. visų rajono teritorijoje esančių mokyklų mokinių.

Lyginant mokinių pasiskirstymą pagal kalbas rajono mokyklose ir mokyklų, kuriose galima mokytis šiomis kalbomis skaičių, galima formaliai įvertinti mokymosi prieinamumą. Skaičiuojamas atitinkama kalba besimokančių mokinių skaičius, tenkantis vienai mokyklai, kurioje galima mokytis šia kalba.

2.2.8 lentelė

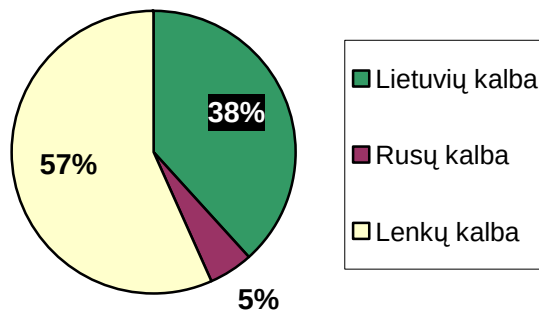
Atitinkama kalba besimokančių mokinių skaičius, tenkantis vienai mokyklai, kurioje galima mokytis šia kalba

	Kalba		
	Lietuvių	Rusų	Lenkų
Mokinių, besimokančių atitinkama kalba, skaičius	5486	537	5795
Mokyklų, kuriose mokoma atitinkama kalba, skaičius	35	6	49
Mokinių, tenkančių vienai mokyklai, skaičius	157	90	118

Galima teigti, kad lietuvių kalba besimokantys mokiniai turi kiek mažesnes galimybes pasirinkti mokyklą, nei lenkų kalba besimokantys mokiniai: *tam pačiam mokiniui rajono mokyklų, kuriose galima mokytis lenkų kalba, tenka šiek tiek daugiau, nei lietuvių.* Mažiausia mokinių tenka vienai mokyklai,

kurioje galima mokytis rusų kalba, tačiau dėl mažo mokyklų skaičiaus jų tankumas rajone yra nedidelis, todėl prieinamumas, tikėtina, nėra didelis.

Savivaldybės pavaldumo mokyklose lietuvių kalba mokėsi 4070 mokiniai (savivaldybės duomenys), jie sudaro 73 procentus visų lietuvių kalba besimokančių mokinių. Apskrities pavaldumo mokyklose mokiniai mokosi tik lietuvių kalba, jie sudaro 27 proc. visų lietuvių kalba besimokančių. 2.2.9 pateiktas mokinių pasiskirstymas pagal mokymosi kalbas savivaldybės mokyklose.

Skaičiuota pagal: Vilniaus rajon savivaldybės duomenis, 2006/2007 m.m.

2.2.10 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal mokymosi kalbas Vilniaus rajono savivaldybės mokyklose.

Tiek lenkų, tiek lietuvių kalba daugiausia mokinių mokosi vienakalbėse mokyklose. Mokyklose, kuriose mokoma vien lenkų kalba, mokosi 48 proc. lenkų kalba besimokančių mokinių, mokyklose, kuriose mokoma vien lietuvių kalba – 65 proc. lietuvių kalba besimokančių mokinių. Rusų kalba daugiausia mokinių mokosi mišrioje lenkų ir rusų mokyklose. Jei nagrinėtume vien savivaldybės mokyklas, mokyklose, kuriose mokoma vien lietuvių kalba, jose mokosi 57 proc. lietuvių kalba besimokančių mokinių.

2.2.9 lentelė

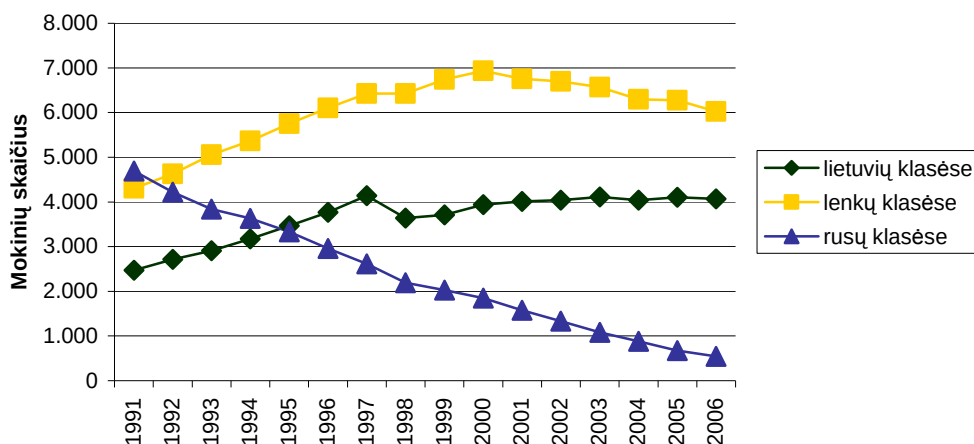
Mokinių pasiskirstymas mokyklose pagal kalbas ir mokyklos tipą Vilniaus rajone

Mokyklos tipas pagal mokymo kalbą	Mokyklų skaičius	Lenkų kalba	Lietuvių kalba	Rusų kalba	Iš viso
Lenkų kalba	33	2900			2900
Rusų kalba	2			206	206
Lenkų ir rusų kalba	7	1787		342	2129
Lietuvių kalba	33		3877		3877
Lietuvių ir lenkų kalba	10	448	521		969
Lietuvių ir rusų kalba	1		26	3	29
Lietuvių, lenkų, rusų kalba	4	900	1131	86	2117
	90	6035	5897	295	12227

Duomenų šaltinis: ŠVIS (2005/2006 m. duomenys)

Vilniaus rajonas išsiskiria jame vykstančiais demografiniais procesais. Rajone priešingai, nei daugumoje kitų rajonų, daugėja gyventojų. Per pastaruosius 10 metų gyventojų skaičius padidėjo beveik 10 procentų, tuo tarpu kai šalyje sumažėjo 6 procentais. Panašūs procesai, tik ne tokie intensyvūs, yra būdingi ir Klaipėdos bei Kauno rajonams. Tokių gyventojų skaičiaus pokytį, kartu ir mokinių skaičiaus kitimą, nulėmė du procesai: migracijos saldo Vilniaus rajone yra teigiamas ir didžiausias tarp visų šalies rajonų. 1000 rajono gyventojų per pastaruosius trejetą metų kasmet dėl migracijos vidutiniškai tenka po 18 žmonių prieaugis. Kitas svarbus veiksnys, tiesiogiai lemiantis mokinių skaičių yra gimstamumas, kuris Vilniaus rajone visuomet buvo didesnis, nei vidutinis šalyje, nors iki 2003 metų buvo stebimi šiek tiek didesni gimstamumo mažėjimo tempai nei Lietuvoje. Suminis gimstamumo rodiklis Vilniaus rajone 2005 m. buvo 1,43 (palyginimui šalyje – 1,27).

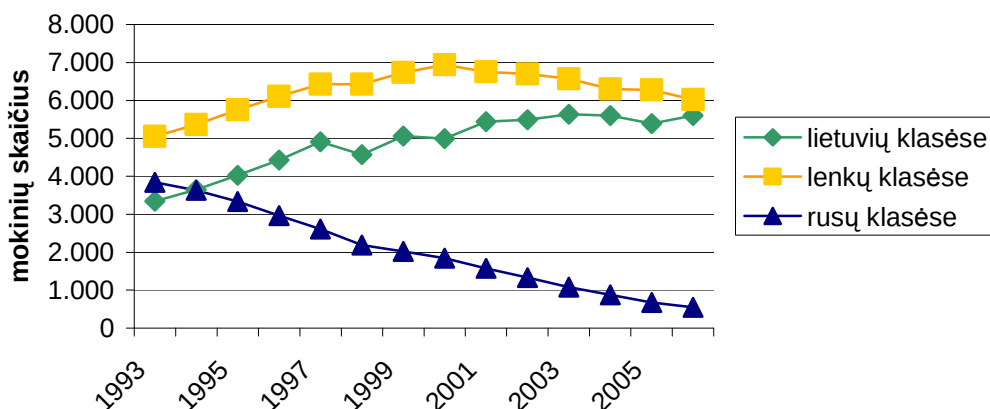
Mokinių skaičius Vilniaus rajono savivaldybėje per 10 metų kito kiek kitaip nei šalyje. Lietuvoje mokinių skaičiaus augimas buvo stebimas maždaug iki 2001 metų (lyginant su 1996, mokinių skaičius per šį laikotarpį padidėjo 9 proc.), tuo tarpu Vilniaus rajono savivaldybėje mokinių skaičius minėtu laikotarpiu buvo maždaug pastovus (stebimas apie 2 proc. augimas). Maždaug nuo 2002 metų, Vilniaus rajone, kaip ir Lietuvoje, mokinių skaičius mažėja ir mažėjimo tempas per pastarųjų 4 metų laikotarpį siekia apie 10 procentų.

Duomenų šaltinis: Vilniaus rajono savivaldybė

2.2.11 pav. Skirtinga kalba besimokančių mokinių skaičiaus pokytis Vilniaus rajono savivaldybės mokyklose

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, savivaldybės mokyklose stebimi dideli mokinių skaičiaus struktūros pagal mokymosi kalbas pokyčiai (mokinių skaičius lenkų mokomąja kalba savivaldybės mokyklose didėjo nuo 1991 metų iki 2000 metų. Per šį 10 metų laikotarpį mokinių, besimokančių lenkų kalba, padidėjo 61 procentu. Pradedant 2000 metais, šių mokinių skaičius mažėja, 2006m. lyginant su 2000 m., sumažėjo 13 proc. Mokinių, besimokančių lietuvių kalba, skaičius augo iki 1997 metų, priaugio tempas, lyginant su 1991 metais, buvo kiek didesnis, nei analogiškas priaugio tempas lenkų klasėse ir siekė 17 proc., (palyginti lenkų – 15 proc.). Staigų mokinių, besimokančių lietuvių kalba, skaičiaus kritimą 1998 metų laikotarpiu galima paaiškinti tuo, kad dvi mokyklos perėjo Vilniaus miesto savivaldybės žinion. Iki 2006 metų stebimas nežymus mokinių skaičiaus lietuvių klasėse augimas (3 proc. lyginant su 2000 metais). Mokinių, besimokančių rusų kalba, skaičius visą analizuojamą laikotarpį stipriai mažėjo: nuo 4693 1991 metais iki 544 2006 metais; priaugio tempas lyginant šiuos metus yra 88 proc. Jei 1991 m. rusų kalba besimokančių mokinių buvo beveik tiek pat, kiek ir lenkų, tai 2006 metais – 11 kartų mažiau, nei lenkų.

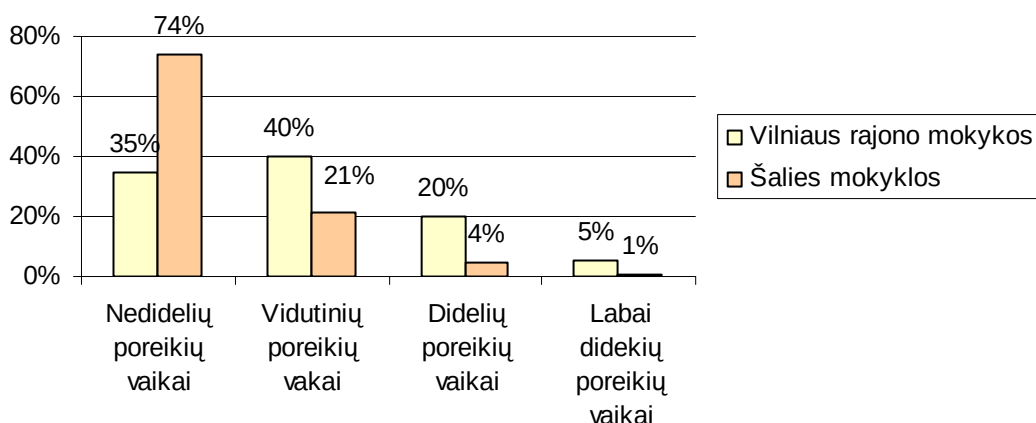
Duomenų šaltinis: Vilniaus rajono savivaldybė, ŠVIS

2.2.12 pav. Skirtinga kalba besimokančių mokinių skaičiaus pokytis Vilniaus rajono mokyklose (skaičiuojant ir apskrities pavaldumo mokyklas)

Didėja mokinių, kurie mokosi apskrities įsteigtose mokyklose skaičius. Per 10 metų, nuo 1996, šių mokinių skaičius išaugo 2,3 karto. Ryškesnis augimas stebimas iki 2001 metų: mokinių skaičius šiuo laikotarpiu padidėjo 2,2 karto. Per pastarąjį penkerių metų laikotarpį (nuo 2001 metų iki 2006 metų) mokinių skaičius padidėjo 7 proc. Apskrities pavaldumo mokyklose mokiniai mokosi tik lietuvių kalba. Mokinių skaičiaus kaita pagal mokymosi kalbą visose rajono mokyklose yra pateikiama 2.2.11 pav.

2.2.3 Specialiosios pagalbos prieinamumas

Vilniaus rajonui būdingas santykinai mažas specialiųjų poreikių mokinių skaičius. Rajono mokyklose 2006 metais mokėsi 324 specialiųjų poreikių mokiniai, kas sudarė 2,7 proc. visų rajono mokyklose besimokančių mokinių⁹. Tuo tarpu šalyje specialiųjų poreikių mokinių yra 10 proc. visų mokinių. Viena iš priežasčių, lemiančių tokią didelį skirtumą yra ta, kad rajone nedidelių specialiųjų poreikių turinčių vaikų dalis nuo bendro specialiųjų poreikių mokinių skaičiaus yra daug mažesnė, nei šalyje (žr. 2.2.13 pav.). Rajone mažesnė dalis mokinių, nei šalyje mokoma pagal adaptuotas programas. 2006 -2007 m.m. tokių mokinių buvo 95, tai sudaro 0,8 proc. bendro mokinių skaičiaus, tuo tarpu šalyje šis rodiklis yra 1,1 procentinio punkto didesnis. Rajono mokyklose 2006 m. pradžioje mokėsi 45 sutrikusio intelekto mokiniai, kuriems neteikiama specialioji pagalba.

2006 metų duomenys, skaičiuota pagal: ŠVIS.

2.2.13 pav. Specialiųjų poreikių mokinių pasiskirstymas pagal poreikio dydį.

Vilniaus rajono mokyklose 2006 metais dirbo 5 specialieji pedagogai, vienam specialiajam pedagogui vidutiniškai tenka 2,4 tūkst. mokinių. Pagal šį rodiklį padėtis rajone yra blogesnė nei apskritai šalyje (šalies rodiklis – 1,4 tūkst.), tačiau, jei skaičiuosime vienam specialiajam pedagogui tenkantį specialiųjų poreikių turinčių mokinių skaičių, padėtis yra geresnė nei šalyje. Vilniaus rajone vienam specialiajam pedagogui tenka 65 spec. poreikių turintys mokiniai, bendrai šalyje – 144 mokiniai). Taip yra todėl, kad mokinių, kurie pripažinti kaip turintys specialiųjų poreikių nėra daug. Be to nedidelių specialiųjų poreikių turinčiais mokiniais Vilniaus rajone yra pripažintas gerokai mažesnis mokinių nuošimtis, nei vidutiniškai šalyje.

ŠMM duomenimis, 2006 metų pradžioje Vilniaus rajone buvo 10 neužimtų specialiojo pedagogo etatų. Pažymėtina, kad Vilniaus rajono bendrojo lavinimo mokyklose nedirba nei vienas logopedas. *Galima daryti išvadą, kad specialisto teikiama kvalifikuota specialioji pedagoginė pagalba daliai mokinių nėra prieinama.* Viena iš priežasčių yra ta, kad dauguma rajono mokyklų tinklas yra tankus, mokyklos yra

⁹ Skaičiuota pagal: ŠVIS, 2006 m. Švietimo ir mokslo ministerijos pažymoje „dėl specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos teikimo bendrojo lavinimo mokyklose“, 2006 vasario 27 d. yra nurodoma didesnė rodiklio reikšmė – 3,6 proc.

palyginti mažos, jose yra po kelis specialiųjų poreikių mokinius, todėl tokių mokinių teritorinė sklaida yra didelė ir nedidelis kiekis specialistų šios pagalbos suteikti negali. Antra vertus, nereikia pamiršti, kad specialiųjų poreikių mokiniams specialiąją pagalbą teikia ir juos mokantys mokytojai.

Pagal psichologinės pagalbos prieinamumą mokiniams, Vilniaus rajone padėtis yra geresnė, nei šalyje. Vilniaus rajono mokyklose 2006 metais dirbo 10 psichologų. Vienam dirbančiam psichologui tenka 1,2 tūkst. mokinių, tuo tarpu šalyje – apie 2 tūkst.

Vilniaus rajono mokyklose 2006 metais dirbo 14 socialinių pedagogų. Vienam socialiniam pedagogui tenka daugiau mokinių, nei šalyje. Vilniaus rajone vienam socialiniam pedagogui tenka 870 mokinių, bendrai šalyje – 665 mokiniai. Šį skirtumą galima paaiškinti tuo, kad rajone yra daug nedidelių mokyklų, kuriose pilno krūvio socialiniam pedagogui negalima sudaryti. Taikoma praktika, kad socialinio pedagogo etato dalį turi mokytojas.

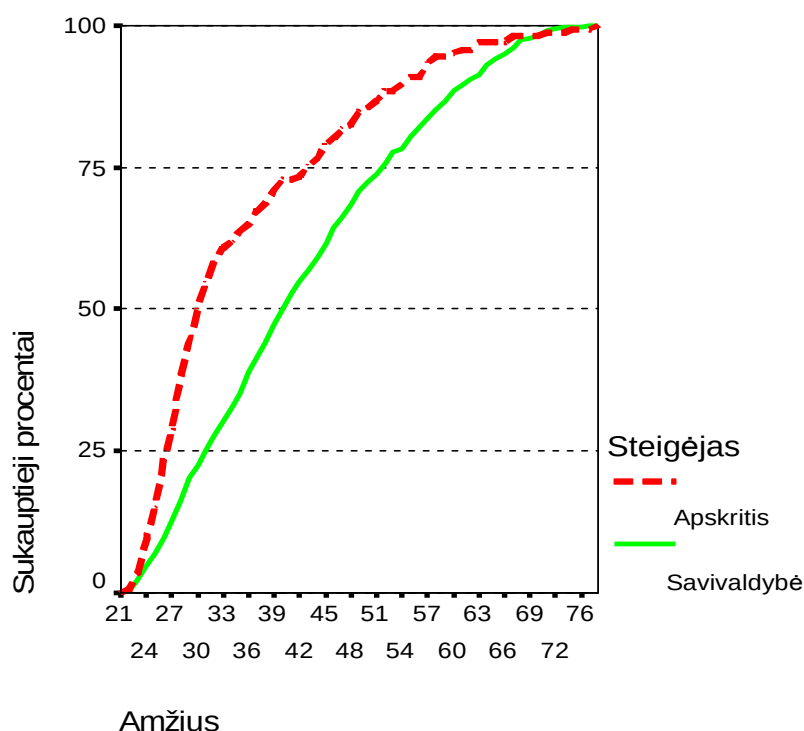
2.2.4 Pedagogų personalo ištekliai

Vilniaus rajono mokyklose pagrindinėse pareigose, PDB duomenimis, 2006 metais dirbo 1346 mokytojai, iš jų, savivaldybės mokyklose -1180 mokytojai, apskrities mokyklose – 166 mokytojai (12 procentų visų mokytojų). Mokytojų pasiskirstymas apytiksliai atitinka mokinių pasiskirstymą skirtingo pavaldumo mokyklose.

Gana daug Vilniaus rajono mokytojų dirba keliose mokyklose. 16,3 procentai savivaldybės teritorijoje esančių mokyklų mokytojai dirba dviejose mokyklose, 2 procentai – trijose mokyklose. Šalies duomenys, atitinkamai 9 proc. ir 1 proc. Šį reiškinį lemia faktas, kad savivaldybės teritorijoje esančios pagrindinės ir vidurinės mokyklos yra gana nedidelės, todėl vieno dalyko mokytojams pilnas krūvis vienoje mokykloje dažnai nesusidaro.

Mokytojų amžius

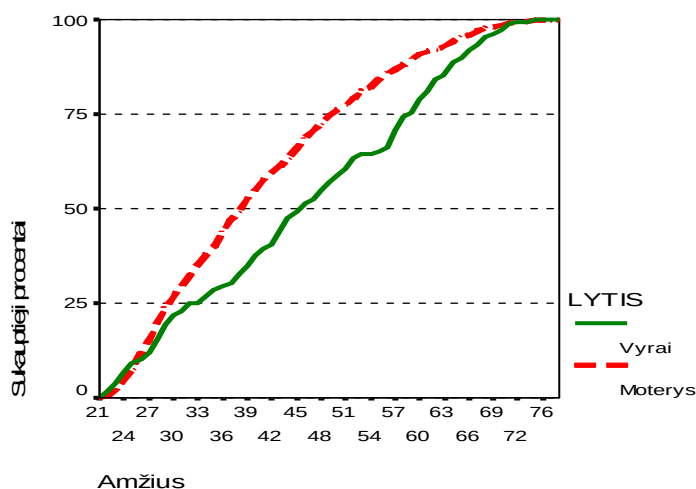
Mokytojų amžius yra svarbi personalo charakteristika, atspindinti švietimo žmogiškųjų išteklių būklę. Sėkmingai mokinių socializacijai yra svarbu, kad mokykloje dirbtų abiejų lyčių ir skirtingo amžiaus mokytojai. Mokytojų amžiaus charakteristikos taip pat svarbios prognozuojant mokytojų poreikį.

Duomenų šaltinis: PDB. (2006 m. duomenys)

2.2.14 pav. Mokytojų pasiskirstymas pagal amžių apskrities ir savivaldybės mokyklose.

Mokytojų pasiskirstymas pagal amžių savivaldybės mokyklose maždaug atitinka šalies mokytojų amžiaus skirstinį. Mokytojų amžiaus vidurkis, yra 43 metai. Apskrities mokyklose dirba jaunesni mokytojai, nei savivaldybės mokyklose, jų amžiaus vidurkis – 36 metai. Vyresni, nei 50 metų mokytojai savivaldybės mokyklose sudaro 30 proc., tuo tarpu apskrities mokyklose – 14 procentų. Lyginant savivaldybės mokyklų ir šalies duomenis pagal mokyklų tipus, pažymėtina, kad *pradinėse mokyklose dirba vyresni mokytojai, nei šalyje* (50 metų ir vyresni pradinė klasių mokytojai sudaro 33 proc., tuo tarpu šalyje – 23 proc. visų pradinė klasių mokytojų). Pensinio amžiaus mokytojų savivaldybės teritorijose esančiose mokyklose pagrindinėse pareigose 2006 m. kovo mėn. duomenimis dirba 147, tai sudaro 11 procentų visų mokytojų. Apskrities mokyklose tokių mokytojų dalis yra mažesnė: mokytojai pensininkai čia sudaro 3,7 proc. Savivaldybės pavaldumo mokyklose mokytojai pensininkai sudaro 11,5 procento.

Duomenų šaltinis: PDB. (2006 m. duomenys)

2.2.15 pav. Mokytojų pasiskirstymas pagal amžių priklausomai nuo lyties

Mokytojų vyrų dalis savivaldybės mokyklose atitinka šio rodiklio reikšmę visai šaliai. Mokytojų vyrų rajone dirba 12,7 procento. Mokytojų, kurių gimtoji kalba yra lenkų, santykinai daugiau nei lietuvių: mokytojų, kurių gimtoji kalba yra lietuvių, tarp vyrų yra 10,7 proc., lenkų – 14,4 proc., rusų – 12,0 proc. Rajone dirbantys mokytojai vyrai yra vyresni, nei moterys (žr. 2.2.13 pav): vyrų amžiaus vidurkis yra 46,2, moterų – 41,0. Pensinio amžiaus vyrai mokytojai sudaro 21,1 proc. visų vyrų skaičiaus, o moterys, atitinkamai, - 9 proc. moterų skaičiaus.

Mokytojų gimtoji kalba

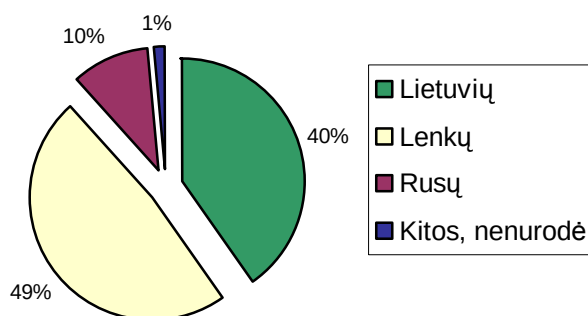
2.2.10 lentelė

Pagrindinėse pareigose dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal gimtąją kalbą

Gimtoji kalba	Apskrities pavaldumo mokyklos	Savivaldybės pavaldumo mokyklos	Iš viso
Lietuvių	159	394	553
Lenkų	4	658	662
Rusų	3	137	140
Baltarusų		5	5
Kitos		1	1
Nenurodė		14	14
Viso	166	1204	1370

Duomenų šaltinis: PDB. (2006 m kovo mėn. duomenys)

Mokytojų pasiskirstymas pagal gimtąją kalbą ne visiškai atitinka mokinių pasiskirstymą pagal mokymosi kalbas: lietuvių kalba besimokančių mokinių dalis yra šiek tiek didesnė, nei mokytojų, kurių gimtoji kalba – lietuvių, o mokytojai, kurių gimtoji kalba rusų, sudaro didesnę dalį, nei atitinkamai rusų kalba besimokantys mokiniai. Savivaldybės mokyklose dirba 32 proc. mokytojų, kurių gimtoji kalba lietuvių, 55 proc. – lenkų, 11 proc. – rusų. Mokytojų, kurių gimtoji kalba yra lenkų, atitinka mokinių, besimokančių lenkų kalba, dalį. Mokyklų vadovų (direktorių ir direktorių pavaduotojų ugdymui) tarpe lietuvių yra 53, lenkų – 78, rusų – 9. Jie atitinkamai sudaro: lietuvių – 38 proc., lenkų – 56 proc., rusų – 6 proc.

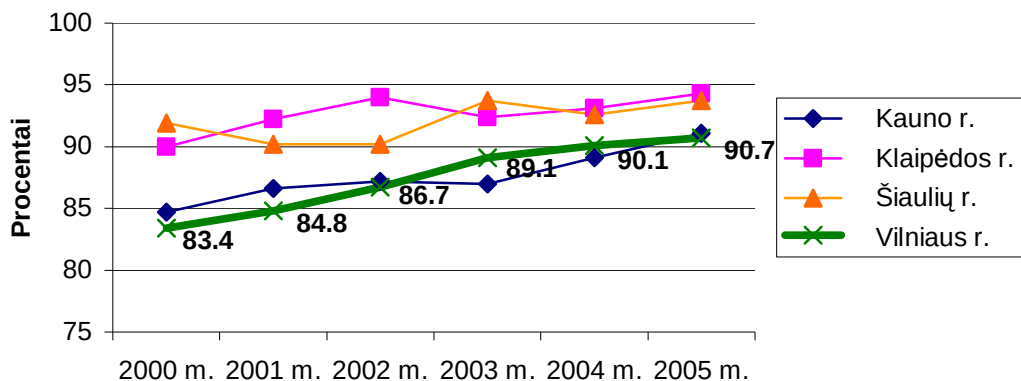
Skaičiuota pagal: PDB. (2006 m. kovo mėn. duomenys)

2.2.16 pav. Pagrindinėse pareigose dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal gimtąją kalbą.

Rajono mokytojai, kurių gimtoji kalba lietuvių, yra jaunesnio amžiaus, nei kitą gimtąją kalbą nurodę mokytojai. Pagrindinėse pareigose dirbančių mokytojų, kurie nurodė, kad jų gimtoji kalba yra lietuvių, amžiaus vidurkis yra 39 metai, lenkų – 44 metai, rusų – 42 metai. Mokytojų pensininkų santykinai daugiau yra mokytojų, kurių gimtoji kalba yra lenkų, tarpe. Mokytojų, kurių gimtoji kalba yra lietuvių, tarpe mokytojai pensininkai sudaro 7,2 proc., lenkų – 15,1 proc., rusų – 5 proc.

Mokytojų išsilavinimas

Mokytojų išsilavinimas yra vienas iš pagrindinių švietimo kokybę garantuojančių veiksnių. Savivaldybės mokyklose **pedagogo kvalifikaciją** turėjo 93 proc. mokytojų. *Pagal šio rodiklio reikšmę savivaldybės mokyklos atitinka Lietuvos situaciją.* Lyginant situaciją Vilniaus rajone su kitais šalia didmiesčių esančiais rajonais, pažymėtina, kad šiuo požiūriu ji yra geresnė, nei Šiaulių rajone (90 proc.), Kauno rajone (91 proc.), tačiau šiek tiek blogesnė, nei Klaipėdos rajone – (95 proc.).

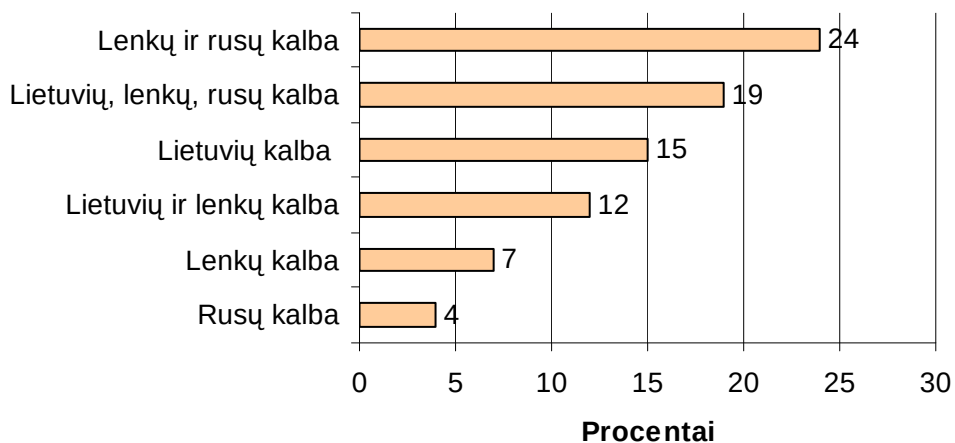

Duomenų šaltinis: STD

2.2.17 pav. Aukštąjį išsilavinimą turinčių mokytojų dalies dinamika rajone

Vilniaus rajonui būdingas palyginti didelis aukštąjį išsilavinimą turinčių mokytojų skaičiaus augimo tempas. Vilniaus rajone 2005-2006 m.m. sudarė 91 proc. bendro mokytojų skaičiaus. Rodiklio reikšmė šalyje – 92 proc. Per penkerius metus tokių mokytojų dalis išaugo 7,3 procento. Lyginant šio rodiklio reikšmę Vilniaus rajonuose ir šalia kitų didžiųjų miestų esančiuose rajonuose, galime pastebėti, kad Vilniaus rajone prieaugis buvo didžiausias. Panaši situacija yra Kauno rajone (žr. 2.3.15 pav.).

Vilniaus rajone dirbančių aukštą kvalifikacinę kategoriją (metodininko ir eksperto) turinčių mokytojų dalis yra gerokai mažesnė, nei šalyje. Iš viso rajone 2006 dirba 7 mokytojai ekspertai ir 145 mokytojai metodininkai. Jie sudaro 15 proc. visų atestuotų mokytojų. Tuo tarpu šalyje šio rodiklio reikšmė siekia 30 proc. Rajone aukštos kvalifikacijos mokytojų skaičius gana sparčiai auga: lyginant su 2004 metais, aukštos kvalifikacijos mokytojų rajone padidėjo 23 asmenimis. Mokytojų kvalifikacija skirtingo tipo mokyklose pagal mokymo kalbas šiek tiek skiriasi (žr. 2.2.16 pav.). Didžiausia dalis aukščiausią kvalifikaciją turinčių mokytojų (mokytojų metodininkų ir ekspertų) dirba mokyklose, kuriose dėstoma lenkų ir rusų kalba. Pažymėtina, kad santykinai mažai mokytojų metodininkų dirba mokyklose, kuriose mokoma lenkų kalba.

Skaičiuota pagal: ŠVIS. (2006/2007 m.m. duomenys)

2.2.18 pav. Aukštos kvalifikacijos mokytojų, dirbančių įvairaus tipo rajono mokyklose pagal mokymo kalbą, dalis. (Procentai skaičiuoti nuo bendro atestuotų atitinkamo tipo mokykloje dirbančių mokytojų skaičiaus.)

Stebimi didžiuliai aukštos kvalifikacijos mokytojų pasiskirstymo skirtingo tipo savivaldybės mokyklose netolygumai. Pavyzdžiui, pagrindinėse mokyklose dirba tik 8 mokytojai metodininkai, kas sudaro 4 proc. visų šio tipo mokyklose dirbančių mokytojų, tuo tarpu gimnazijoje šie mokytojai sudaro 26 proc.

Vienam mokytojui Vilniaus rajone tenka gerokai mažiau mokinių, nei vidutiniškai šalyje. Mokytojų darbo sąlygas charakterizuojantis, o kartu ir finansinį ugdymo organizavimo efektyvumą atskleidžiantis rodiklis yra mokinių skaičius, tenkantis vienam mokiniui. Palyginimui pateikiame duomenis apie vidutinį mokinių skaičių kitose, šalia didžiųjų miestų esančiose, savivaldybėse. Matome, kad Vilniaus rajone šis skaičius yra mažesnis, nei kitose savivaldybėse.

2.2.11 lentelė

Mokinių ir mokytojų skaičius

Rajonas	Mokytojų skaičius	Mokinių skaičius	Mokinių skaičius tenkantis vienam mokytojui 1 mokytojui
Alytaus r. sav.	392	3554	9,1
Kauno r. sav.	995	11942	12,0
Klaipėdos r. sav.	577	6812	11,8
Panevėžio r. sav.	516	4990	9,7
Šiaulių r. sav.	646	7221	11,2
Vilniaus r. sav.	1503	12333	8,2

Skaičiuota pagal: STD (2005/2006 m. duomenys)

2.2.5 Materialiniai ugdymo ištekliai

Šiame skyrelyje panagrinėsime tik keletą materialines sąlygas apibūdinančių rodiklių: mokyklų dydį (mokinių skaičių mokykloje), mokyklų aprūpinimą kompiuteriais, mokyklos ir klasės plotą, tenkantį vienam mokiniui bei mokinių vežiojimo situaciją.

Mokyklos dydis: Švietimo materialinių ir žmoniškųjų išteklių dispersija

Vidutinio mokyklos dydžio augimas teoriškai yra traktuojamas kaip pozityvus pokytis: didėja švietimui skirtų lėšų panaudojimo veiksmingumas ir efektyvumas, mokiniams sudaromos geresnės galimybės pasinaudoti turimais ištekliais – mokytojų kvalifikacija, kabinetais, sporto sale, biblioteka. Šie ištekliai yra labiau koncentruoti, todėl išauga jų kokybė. Tačiau, iš kitos pusės, mažas mokyklos dydis yra didesnio jos geografinio prieinamumo indikatorius, todėl mokyklos dydis turi būti interpretuojamas atsižvelgiant į konkrečias vietos sąlygas. Reikia pabrėžti, kad veikianti mokyklų finansavimo metodika pagrįsta mokinio krepšelio principu, apsprendžia tam tikrą optimalaus mokyklos dydžio variantą. Mažesnėms mokykloms, kuriose vykdomos pagrindinio ir vidurinio mokymo programos, sėkmingam jų įgyvendinimui mokinių krepšelio lėšų nepakanka.

Vilniaus rajono mokyklos yra mažos. Mokyklos dydžio rodiklis yra mokinių skaičius, tenkantis vienai mokyklai. Pagal šį rodiklį 2005 m. Vilniaus rajonas buvo žemiausiai tarp visų priemiestinių rajonų (žr. 2.2.11 lentelę). Vienoje mokykloje, STD duomenimis (duomenys pateikiami skyrius skaičiuojant prie bazinių mokyklų), vidutiniškai mokėsi 167 mokiniai. Palyginimui, Kauno rajone, kur gyventojų tankumas yra panašus, vienoje mokykloje vidutiniškai mokėsi du kartus daugiau mokinių. Jei atskirai skaičiuoti ir mokyklų skyrius, vienai mokyklai Vilniaus rajone vidutiniškai tenka 135 mokiniai.

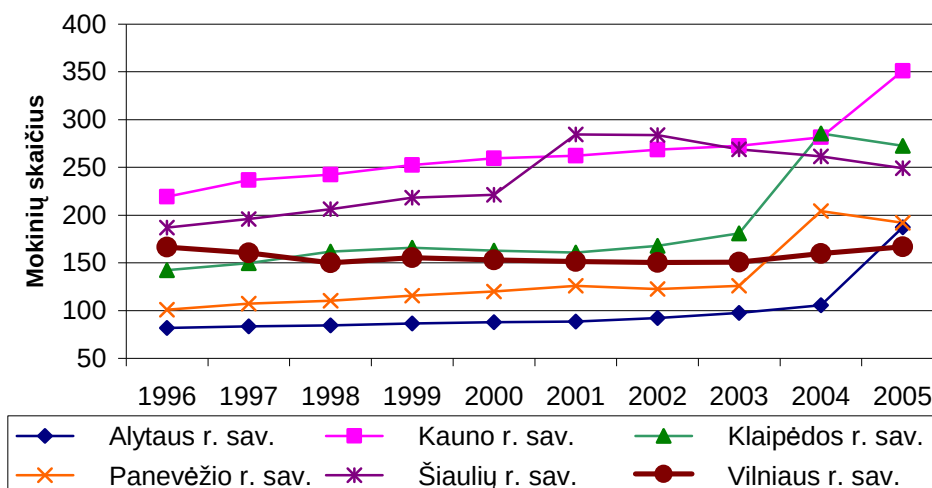
2.2.12 lentelė

Mokinių skaičius, tenkantis vienai mokyklai 2005/2006 metais

Alytaus r.	Kauno r.	Klaipėdos r.	Panevėžio r.	Šiaulių r.	Vilniaus r.
187	351	272	192	249	167

Duomenų šaltinis: STD, (2005/2006 m. duomenys)

Vilniaus rajone mokyklų skaičius kinta beveik proporcingai mokinių skaičiui – mokyklų dydis (vidutinis mokinių skaičius, tenkantis vienai mokyklai) jau dešimtmetį išlieka beveik pastovus. Tiesa, pastaraisiais metais stebimas nežymus šio rodiklio augimas Pvz., 2003 m. šio rodiklio reikšmė buvo 151, o 2005 m. – 167. 2.2.17 paveiksle matome, kad daugelyje kitų didžiųjų šalies miestų priemiestinių rajonų pastaraisiais metais stebimi daug ryškesni vidutinio mokyklų dydžio pokyčiai.

Skaičiuota pagal: STD

2.2.19 pav. Mokinių skaičius, tenkantis vienai mokyklai.

Didžiausios yra daugiakalbės mokyklos, kuriose mokoma visomis trimis kalbomis (žr. 2. 2. 12 lentelę). Santykinai nedaug vidutiniškai mokinių vienai mokyklai, įskaitant skyrius, tenka mokykloms, kuriose mokoma vien lenkų kalba (88 mok.), kiek daugiau – vien lietuvių kalba (117 mok.). 2.2.12 lentelėje pateikti duomenys akivaizdžiai rodo, kad, esant dabartiniam mokyklų tinklui ir siekiant, kad mokyklose būtų įgyvendinamos ugdymo programos, mokinio krepšelio perskirstymas praktiškai yra neišvengiamas. Lėšos paimamos iš didelių mokyklų, dažniausia trikalbių, dvikalbių ir skiriamos mažoms mokykloms, dažniausia vienkalbėms mokykloms, ypač toms, kuriose mokoma lenkų kalba, nes jos yra mažiausios.

2.2.13 lentelė

Vilniaus rajono mokyklų pasiskirstymas pagal kalbas ir vidutinis mokyklų dydis

Mokyklų tipai pagal mokymo kalbas	Mokyklų skaičius (įskaitant ir skyrius)	Mokinių skaičius	Vidutinis mokyklos dydis
Lenkų kalba	33	2900	88
Rusų kalba	2	206	103
Lenkų ir rusų kalba	7	2129	304
Lietuvių kalba	33	3877	117
Lietuvių ir lenkų kalba	10	969	97
Lietuvių ir rusų kalba*	1	29	29
Lietuvių, lenkų ir rusų kalba	4	2117	529
Iš viso	90	12227	136

*Vėliučionių specialieji vaikų auklėjimo ir globos namai

Skaičiuota pagal: ŠVIS (2005/2006 m. duomenys)

2005/2006 m. metais¹⁰ buvo 9 pradinės mokyklos (įskaitant skyrius), kuriose mokėsi ne daugiau kaip septyni mokiniai, šešiose iš jų buvo mokoma lietuvių kalba, trijose – lenkų kalba. Yra nedidelių pagrindinių mokyklų: Lavoriškių pagrindinės mokyklos Šumsko skyriuje (lietuvių kalba) ir Vilniaus r. Didžiosios Kuosinės pagrindinėje mokykloje (lenkų kalba) mokėsi po 11 mokinių. Vidurinių mokyklų tarpe mažiausios yra Sužionių vidurinė mokykla (116 mok. lenkų kalba), Bezdonių J. Slovackio vidurinė mokykla (121 mok., lenkų kalba), Čekoniškių vidurinė mokykla (124 mok. lenkų kalba). Iš vidurinių mokyklų, kuriose mokoma Lietuvių kalba, mažiausia yra Eitminiškių vidurinė mokykla (140 mok.). *Stebima tendencija, kad apskrities pavaldumo mokyklos yra mažesnės, nei savivaldybės pavaldumo.* Vienai apskrities pavaldumo mokyklai (skaičiuojant ir skyrius) vidutiniškai tenka 89 mokiniai, o savivaldybės pavaldumo – 148 mokiniai.

Mokyklų aprūpinimas kompiuteriais

2.2.14 lentelė

Mokyklų aprūpinimas kompiuteriais

Mokyklų tipai pagal mokymo kalbas	Mokinių skaičius	Kompiuterių skaičius*	Keliems mokiniams tenka vienas kompiuteris
Lenkų kalba	2977	395	7,5
Rusų kalba	191	32	6,0

¹⁰ Pateikdami duomenis apie mokyklas ir jų skyrius atskirai, naudojames 2006 metų duomenų baze. 2007 m. duomenų bazėje mokyklų skyrių statistika pateikiama sumuojant ją su bazine mokykla.

Lenkų ir rusų kalba	2057	164	12,5
Lietuvių kalba	4059	370	11,0
Lietuvių ir lenkų kalba	1050	110	9,5
Lietuvių, lenkų ir rusų kalba	1858	125	14,9
Iš viso	12192	1196	10,2

Skaičiuota pagal: ŠVIS (2006/2007 m.m duomenys)

** skaičiuojami visi mokykloje veikiantys kompiuteriai*

Mokyklos, priklausomai nuo mokymo kalbos, kompiuteriais aprūpintos yra nevienodai. Geriausiai aprūpintos kompiuteriais mokymo tikslais yra mokyklos, kuriose mokoma rusų kalba, lenkų kalba, blogiausiai – trikalbės mokyklos (santykinai didelės mokyklos), mokyklos, kuriose mokoma lenkų ir rusų kalba bei mokyklos lietuvių mokomąją kalba. Vidutiniškai rajone vienas kompiuteris tenka 10,2 mokinių (skaičiuojami visi mokykloje veikiantys kompiuteriai). Apskrities įsteigtose mokyklose vienas kompiuteris tenka 12,2 mokiniams. Savivaldybės mokyklose vienas kompiuteris tenka 9,6 mokiniams. Palyginimui, šalyje 2006 m. vienas kompiuteris vidutiniškai tenka 11,7 mokiniams. Nei vieno kompiuterio nėra tik Sudervės pradinėje mokykloje. Prie interneto prieigos neturi 14 pradinių mokyklų arba mokyklų-darželių.

Vienam mokiniui tenkantis mokyklos patalpų plotas

Stebimi mokyklų skirtumai pagal vienam mokiniui tenkantį mokyklos plotą (žr.2.2.15 lentelę). Vienas iš materialinių, infrastruktūros nulemtų mokymosi sąlygų rodiklių yra vienam mokiniui tenkantis klasės kambarių ir mokyklos patalpų plotas. Skaičiuojant pagal mokyklos tipą, didžiausias klasių plotas vienam mokiniui tenka mokyklose, kuriose mokoma rusų kalba, lenkų kalba, lietuvių ir lenkų kalba. Mažiausias klasių plotas vienam mokiniui tenka mokyklose, kuriose mokoma lietuvių kalba ir trikalbėse mokyklose. Pagal vienam mokiniui tenkantį mokyklos plotą išsiskiria mokyklos, kuriose mokoma lietuvių kalba ir trikalbės mokyklos: jose vienam mokiniui tenkantis mokyklos plotas yra mažiausias. Palyginimui, šalyje vienam mokiniui tenkantis mokyklos plotas atitinka rajono duomenis (10,9 kv. m.), o vienam mokiniui tenkantis klasių plotas (3,8 kv. m.) yra šiek tiek mažesnis nei rajone.

Su mokyklos disponuojamomis patalpomis susijusi ir pamainingumo problema. Rajone antroje pamainoje iš viso 2006 – 2007 metais mokosi 381 mokinys. Antrą pamainą, ŠVIS duomenimis, turi 6 savivaldybės mokyklos: Pagirių gimnazija, Rudaminos 2-oji vidurinė mokykla, Keturiasdešimt Totorių pagrindinė mokykla, Maišiagalos Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Algirdo vidurinė mokykla, Platiniškių pagrindinė mokykla, Zujūnų vidurinė mokykla.

2.2.15 lentelė

Vienam mokiniui tenkantis mokyklos ir klasių kambarių plotas Vilniaus rajono mokyklose

Mokyklos kalba	Iš viso mokinių	Bendras patalpų plotas (kv.m.) tenkantis vienam mokiniui	Klasių kambarių plotas (kv.m.) tenkantis vienam mokiniui
Lenkų kalba	2977	13,1	5,7
Rusų kalba	191	15,7	5,9
Lenkų ir rusų kalba	2057	12,2	4,3
Lietuvių kalba	4059	8,8	3,8
Lietuvių ir lenkų kalba	1050	13,7	7,5
Lietuvių, lenkų ir rusų kalba	1858	8,0	3,8
Iš viso	12192	10,9	4,8

Skaičiuota pagal: ŠVIS (2005/2006 m. duomenys)

Apskrities mokyklose vienam mokiniui tenkantis plotas (tiek mokyklos, tiek klasės kambarių) yra panašus kaip ir savivaldybės mokyklose. Toliau pateikiame 10 mokyklų, kuriose vienam mokiniui tenkantis klasių kambarių plotas yra didžiausias ir mažiausias (2005/2006 metų ŠVIS duomenys).

2.2.16 lentelė

Mokyklų, kuriose vienam mokiniui tenkantis klasių kambarių plotas yra didžiausias ir mažiausiais sąrašas

Mokykla	Plotas
Vienam mokiniui tenkantis klasių kambarių plotas yra mažiausiais	
Vilniaus r. Maišiagalos Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Algirdo vidurinė	1.51
Vilniaus r. Rudausių darželis-mokykla	1.74
Vilniaus r. Rudaminos 2-oji vidurinė mokykla	2.26
Vilniaus r. Rukainių pradinė mokykla	2.41
Buivydiškių pagrindinės mokyklos Glitiškių skyrius	2.49
Vilniaus r. Platiniškių pagrindinė mokykla	2.5
Vilniaus r. Pagirių vidurinės mokyklos Vaidotų pradinio ugdymo skyrius	2.57
Lavoriškių pagrindinė mokykla	2.59
Vilniaus rajono Pagirių vidurinė mokykla	2.65
Vilniaus r. Nemenčinės 2-oji vidurinė mokykla	2.68
Vienam mokiniui tenkantis klasių kambarių plotas yra didžiausias	
Vilniaus r. Pikeliškių pagrindinė mokykla	12.08
Vėliučionių specialieji vaikų auklėjimo ir globos namai	12.28
Vilniaus r. Eitminiškių pagrindinė mokykla	12.46
Vilniaus r. Sudervės pradinė mokykla	15
Vilniaus r. Buivydžių pradinė mokykla	16
Vilniaus r. Tarakonių pagrindinė mokykla	17
Vilniaus r. Airėnų pagrindinė mokykla	20.57
Vilniaus r. Didžiosios Kuosinės pagrindinė mokykla	31.45
Vilniaus r. Putiniškių pradinė mokykla	65
Vilniaus r. Paberžės šv. Stanislavo Kostkos vidurinė mokykla	76.47

Skaičiuota pagal: ŠVIS. (2005/2006 m. duomenys)

2.3 Apibendrinimas

Vilniaus rajono švietimo sistemai yra būdingas binarinis mokyklų infrastruktūros modelis, pasireiškiantis tuo, kad teritorijoje veikia ir apskrities pavaldumo, ir savivaldybės pavaldumo bendrojo lavinimo mokyklos. Tokia administravimo sistema turi savyje potencialą gilinti takoskyrą tarp skirtingų mokyklų bendruomenių (pedagogų, mokinių, tėvų) ir gali sudaryti įvairius kliuvinius bendrai švietimo politikai rajone. Antra vertus, apskrities mokyklose mokoma lietuvių kalba, todėl tai sudaro galimybes mokyklų tipų pagal kalbas įvairovės plėtrai ir, tuo pačiu, prielaidas, geriau tenkinti gyventojų poreikius: mokykla, kurioje mokoma atitinkama kalba „priartėja“ prie švietimo paslaugos vartotojo.

Vilniaus rajone mokyklų tinklas yra tankus. Pažymėtina, kad vertinant mokyklų tinklo tankumą geografinio pasiekiamumo prasme, reikia atsižvelgti į tai, kad rajonui būdinga, jog vienoje vietovėje dažnai yra išsikūrusios dvi, o kartais ir trys nedidelės mokyklos, kuriose dažnai tos pačios mokymo programos vykdomos skirtingomis kalbomis. Bendrojo lavinimo mokyklų (skaičiuojant ir filialus) yra 91, o skirtingų vietovių, kuriose šios mokyklos yra išsikūrusios – 61. Kita vertus, tai, kad į mokyklą vežiojamų mokinių nuo bendro mokinių skaičiaus dalies reikšmė yra artima šio rodiklio reikšmei šalyje, rodo, kad mokymosi kalbų pasirinkimo požiūriu, mokyklų tinklas nėra labai tankus. Į jį galima žiūrėti kaip į tris lygiagrečius mokyklų tinklus, kuriuose yra bendrų taškų – dvikalbių ir trikalbių mokyklų.

Vilniaus rajono mokyklos yra mažos. Tokią situaciją lemia vyraujantis vienakalbės mokyklos modelis: mažos mokyklos dažniausiai yra vienakalbės. Tyrimas parodė, kad mokyklų skaičius kinta beveik proporcingai mokinių skaičiui – mokyklų dydis (vidutinis mokinių skaičius, tenkantis vienai mokyklai), jau

dešimtmetį išlieka beveik pastovus. Apskritai optimalų mokyklos dydį teoriškai galima traktuoti kaip edukacinę vertybę: didėja švietimui skirtų lėšų panaudojimo veiksmingumas ir efektyvumas, mokiniams sudaromos geresnės galimybės pasinaudoti turimais ištekliais – mokytojų kvalifikacija, kabinetais, sporto sale, biblioteka. Šie ištekliai yra labiau koncentruoti, todėl išauga jų kokybė, mokiniams didėja ugdymo krypčių alternatyvų pasirinkimo galimybė ir pan. Tačiau atskiros vietovės daugiakalbei gyventojų bendruomenei mokykla tampa ne tik kultūros simboliu, bet ir tautinio identiteto patvirtinimo, raiškos ir formavimo priemone. Tai, matyt, yra viena iš priežasčių, paaiškinančių mažą vidutinį mokyklos dydį, sudėtingą mokyklų tinklo optimizavimo proceso eigą, vienakalbių mokyklų skaičiaus augimą.

Didelis mažų mokyklų skaičius iššaukia finansavimo problemas. Veikianti mokyklų finansavimo metodika, pagrįsta mokinio krepšelio principu, apsprendžia tam tikrą optimalaus mokyklos dydžio variantą. Mažesnėms mokykloms, kuriose vykdomos pagrindinio ir vidurinio mokymo programos, sėkmingam jų įgyvendinimui mokinių krepšelio lėšų nepakanka, todėl savivaldybei tenka jį perskirstyti. Lėšos paimamos iš didelių mokyklų, dažniausia trikalbių, dvikalbių, skiriamos mažoms, dažniausia vienakalbėms mokykloms, ypač toms, kuriose mokoma lenkų kalba (vidutinis mokyklų, kuriose mokoma lenkų kalba, dydis yra mažiausias). Esant dabartiniam mokyklų tinklui, toks mokinio krepšelio perskirstymas, mokyklų bendruomenėse ir rajono visuomenėje sukeliantis daug priešiško, dažnai išaugančio į konfrontaciją tautiniu pagrindu, praktiškai yra neišvengiamas, nebent būtų randami alternatyvūs mažų mokyklų finansavimo būdai.

Mokyklų tinklo tvarkymo paskirtis yra švietimo sistemos funkcionavimo ekonomiškumo, atsižvelgiant į pasiekiamumo užtikrinimą, didinimas, kartu siekiant kelti ugdymo kokybę. Šio kompleksinio tikslo įgyvendinimas daugiakalbio rajono atveju yra ypač komplikotas. Mokyklų tinklas tvarkomas nežymiai, būdinga tai, kad mažai uždaroma pradinių mokyklų, reorganizacija daugiausia buvo vykdoma plečiant mokyklos vykdomų programų tipą arba mokyklas pertvarkant į kitų mokyklų skyrius. (Skyrių steigimas prie didelių mokyklų iš dalies sprendžia mažų mokyklų finansavimo klausimus.) Pažymėtina, kad iš vidurinės į pagrindinę nėra pertvarkyta nei viena savivaldybės mokykla. Tinklo petvarkos krypčių analizė rodo, kad laikotarpiu iki 2012 metų yra apsispręsta daugiausia dėl vidurinių mokyklų reorganizacijos į gimnazijas. Mokyklų tinklo tvarkymo plane prie 25 mokyklų rašoma: sprendžiamas klausimas dėl tolesnio mokyklos statuso. *Tai rodo, kad tinklo pertvarkos planas yra rengimo stadijoje, numatytos alternatyvos, tačiau sprendimai nepriimti.*

Dešimties pastarųjų metų laikotarpiu Vilniaus rajono savivaldybės mokyklų struktūra pagal mokomąją kalbą patyrė ženklių pokyčių. Stebima savivaldybės mokyklų, kuriose mokoma tik lietuvių kalba, skaičiaus mažėjimo tendencija. Per 10 metų tokių mokyklų sumažėjo 5 vienetais. 6 vienetais išaugo mokyklų, kuriose mokoma vien lenkų kalba, skaičius. Taip pat 6 sumažėjo mokyklų, kuriose mokoma visomis trimis kalbomis, tačiau tiek pat padidėjo mokyklų, kuriose mokoma lietuvių ir lenkų kalbomis skaičius. Vienakalbės mokyklos rajone sudaro 76 proc. visų mokyklų (skyriai skaičiuojami kaip atskiri vienetai), vienakalbėse mokyklose mokosi 48 proc. lenkų ir 65 proc. lietuvių kalba besimokančių mokinių. Galima teigti, kad rajone vyrauja vienakalbės mokyklos modelis, mokyklų struktūros pagal mokomąją kalbą analizė rodo, kad ši tendencija stiprėja.

Mokyklos prieinamumui kalbiniu aspektu vertinti naudotinas mokyklų, kuriose galima mokytis tam tikra kalba skaičiaus rodiklis. Savivaldybės įsteigtų mokyklų tarpe vyrauja mokyklos, kuriose galima mokytis lenkų kalba, jos sudaro 77 proc. visų mokyklų. Mokyklos, kuriose galima mokytis lietuvių kalba sudaro 44 procentus visų savivaldybės mokyklų. Jei analizuotume padėtį rajone įskaitant ir apskrities pavaldumo mokyklas, skirtumai sumažėja, tačiau ne tiek, kad mokyklų, kuriose galima mokytis atitinkama kalba skaičius būtų proporcingas skirtingomis kalbomis jose besimokančių mokinių skaičiui: vienai mokyklai, kurioje galima mokytis lenkų kalba, vidutiniškai tenka 118 mokinių, tuo tarpu vienai mokyklai, kurioje galima mokytis lietuvių kalba, vidutiniškai tenka 157 mokiniai. Tokia statistika rodo, kad rajono mokyklų, kuriose galima mokytis lenkų kalba, tinklas yra santykinai tankesnis, nei tinklas mokyklų, kuriose galima mokytis lietuvių kalba, net ir atsižvelgiant į skirtingą šiomis kalbomis besimokančių mokinių skaičių.

ŠVIS duomenimis, rajono mokyklose 2006 m. lietuvių kalba mokosi 46 procentai, lenkų kalba – 49 proc., rusų kalba – 5 proc. visų mokinių. Pažymėtina, kad po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo mokinių

pasiskirstymas pagal mokymosi kalbas labai stipriai keitėsi. Lietuvių kalba ir lenkų kalba besimokančių mokinių skaičius didėjo, tuo tarpu rusų kalba – ženkliai mažėjo. (pvz., 1993 m. rajono mokyklose lietuvių kalba mokėsi 27 proc., rusų – 31 proc., lenkų – 41 proc. mokinių. Pažymėtina, kad lenkų kalba besimokančių mokinių skaičius, pradedant 2001 metais, pradėjo mažėti, tuo tarpu lietuvių kalba besimokančių mokinių skaičius išlaikė nežymią augimo tendenciją ir, 2006 m. mokinių, besimokančių lenkų kalba buvo tik 3 procentiniais punktais daugiau nei besimokančių lietuvių kalba. Mokyklų tinklo struktūros pokyčiai tik iš dalies atspindi mokinių skaičiaus kaitą ir daugiausia pasireiškia mokyklų, kuriose mokiniai gali mokytis rusų kalba, skaičiaus mažėjimu ir apskrities pavaldumo mokyklų steigimu. Savivaldybės mokyklų, kuriose mokiniai gali mokytis lietuvių kalba skaičius nagrinėjamu laikotarpiu pakito tiek pat procentų, kiek ir mokyklų, kuriose galima mokytis lenkų kalba.

Vilniaus rajonui būdingas santykinai mažas specialiųjų poreikių mokinių skaičius, tačiau pažymėtina, kad rajone nedidelių specialiųjų poreikių turinčių vaikų dalis nuo bendro specialiųjų poreikių mokinių skaičiaus yra daug mažesnė, nei šalyje. T.y. daugiau orientuojamasi į vidutinių didelių ir labai didelių specialiųjų poreikių turinčius mokinius. Mažesnė dalis mokinių, nei šalyje mokoma pagal adaptuotas programas. Pagal mokinių, tenkančių vienam specialiajam pedagogui skaičių, padėtis rajone daug blogesnė, nei šalyje, tačiau jei skaičiuosime vienam spec. pedagogui tenkančius specialiųjų poreikių mokinius, padėtis yra geresnė nei šalyje. Apskritai specialiosios pagalbos teikimą mokiniams galima vertinti kaip nepakankamą, ką rodo mažas specialiųjų pedagogų skaičius, įsteigti, bet neužimti etatai bei didelis mažų mokyklų skaičius, neleidžiantis koncentruoti pagalbos teikimo. Pagal psichologinės pagalbos prieinamumą situacija rajone yra geresnė nei šalyje.

Vilniaus rajone dirbančių mokytojų išsilavinimas atitinka šalies vidurkį, tačiau pažymėtina, kad aukštą kvalifikacinę kategoriją (metodininko ir eksperto) turinčių mokytojų dalis yra gerokai mažesnė, nei šalyje. Mokytojų kvalifikacija skirtingo tipo mokyklose pagal mokymo kalbas šiek tiek skiriasi: didžiausia dalis aukščiausią kvalifikaciją turinčių mokytojų (mokytojų metodininkų ir ekspertų) dirba mokyklose, kuriose dėstoma lenkų ir rusų kalba bei trikalbėse mokyklose. Pažymėtina, kad santykinai mažai mokytojų metodininkų dirba mokyklose, kuriose mokoma tik lenkų kalba. Stebimi didžiuliai aukštos kvalifikacijos mokytojų pasiskirstymo skirtingo tipo savivaldybės mokyklose netolygumai. Netolygus mokytojų kvalifikacijų pasiskirstymas pažeidžia lygių mokinių lygių galimybių principą.

Materialinio aprūpinimo srityje buvo analizuoti du rodikliai, informacija apie kuriuos teikiama ŠVIS duomenų bazėje. Rajono mokyklos kompiuteriais aprūpintos geriau, nei vidutiniškai šalyje. Vidutiniškai rajone vienas kompiuteris tenka 10,2 mokinių (skaičiuojami visi mokykloje veikiantys kompiuteriai), tuo tarpu šalyje – 11,7 mokinių. Pažymėtini aprūpinimo kompiuteriais skirtumai pagal mokymosi kalbas. Jei mokyklose, kuriose mokoma lenkų kalba vienas kompiuteris tenka 7,5 mokiniams, rusų kalba – 6 mokiniams, tai trikalbėse mokyklose – 14,9 mokiniams, mokyklose, kuriose dėstoma lenkų ir rusų kalba – 12,5, lietuvių kalba - 11,0 mokinių. Stebimi su mokyklos tipu pagal mokomąją kalbą susiję netolygumai nagrinėjant mokyklos ploto, klasių kambarių ploto, tenkančio vienam mokiniui rodiklio reikšmes. Mažiausiai vienam mokiniui ploto tenka trikalbėse mokyklose ir mokyklose, kuriose mokoma lietuvių kalba daugiausia – mokyklose lietuvių ir lenkų mokomąją kalbą.

3. MOKSLEIVIŲ NUOMONIŲ TYRIMAS

Šiame skyiujje pristatomi masinės Vilniaus rajono moksleivių ir Vilniaus raj. gyvenančių bei besimokančių Vilniaus meiste moksleivių anketinės apklausos rezultatai. Buvo apklausti vyresnių (8-12 kl.) moksleiviai, iš šių mokomųjų kalbų mokyklų – lietuvių, lenkų, lenkų – rusų bei rusų. Anketą sudarė klausimai iš šių diagnostinių blokų: kalbinė aplinka, sociodemografinės charakteristikos, mokymosi prienamumas (geografinis ir kalbinis), ugdymo kokybė, ateities perspektyvų vertinimas. Anketą sudarė 16 psl. Vilniaus raj. moksleiviams ir 13 psl. Vilniaus m. moksleiviams. Anketos pildymas užtrukdavo 1 pamoką. Skyriuje pristatomas klausimynas ir imtis, bei tyrimo rezultatai pagal minėtus diagnostinius blokus. Skyriaus pabaigoje pateikiama masinės apklausos rezultatų apibendrinimas.

Klausimynas ir imtis

Klausimynas: tikslas ir tiriami požymiai

Moksleivių nuomonių tyrimui pasitelkta masinė apklausa raštu taikant standartizuotą klausimyną.

Moksleivių nuomonių tyrimu, įgyvendinant bendrus visam tyrimui išsikeltus tikslus, buvo siekiama:

- Išsiaiškinti vyresnių klasių mokinių (8-12 kl.), besimokančių rajono savivaldybės ir apskrities mokyklose mokymosi sąlygas: galimybę mokytis gimtąją kalbą, pasitenkinimą mokyklos infrastruktūra, pasitenkinimą mokymo lygiu, mokinių ir mokytojų santykius.
- Ištirti vyresniųjų klasių mokinių ir suaugusiųjų (8-12 kl.), besimokančių Vilniaus miesto savivaldybės mokyklose mokymosi sąlygas: galimybę mokytis gimtąją kalbą, mokyklos pasirinkimo motyvus, keliavimo į mokyklą ir iš jos būdus.

Dėl šios priežasties buvo sukurtos dvi, savo turinine struktūra panašios anketos. Į “Mokymosi prieinamumo Vilniaus rajono gyventojams” klausimyną įtraukti ir ankstesniuose tyrimuose naudoti ir aprobuoti diagnostiniai blokai.

1. Standartizuotas mokyklos ir mokymosi aplinkos vertinimo *klausimynas*.¹¹
Šis klausimynas buvo MTP veiksmingumo vertinimo tyrimo metu išbandytas 6 šalies savivaldybėse, apklausiant 631 moksleivių. Todėl Vilniaus rajone gautus duomenis bus galima statistiškai normuoti ir lyginti su analogiškais duomenimis, gautais kitose savivaldybėse.
2. Moksleivių vežiojimo paslaugos vertinimo klausimynas.

Į instrumentarijų taip pat įtraukti 3 atviri klausimai, leidžiantys moksleiviams laisvai pareikšti savo nuomonę, kodėl pasirinko konkrečią mokymosi kalbą, kodėl pakeitė mokymosi kalbą, taip pat nuomonę apie lietuvių, ir, jei mokosi nelietuvių mokykloje, gimtųjų kalbų mokymo lygį bei kabinetų įrengimą. Moksleiviai turėjo galimybę aptarti, kokios yra problemos, ir ką siūlytų tobulinti.

¹¹ G.Merkys, D.Urbonaitė-Šlyžiuvienė, S.Balčiūnas, S.Janušaitė, V.Pilščalskienė, D.Titkov (2005). Mokyklų tinklo pertvarkos socialinis poveikis. Užsakovas – Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga per internetą - http://www.smm.lt/svietimo_bukle/tyrimai.htm

Taigi, apklausai naudotas standartizuotas uždaro tipo klausimynas, kurį sudaro 49 klausimai ir 162 testo žingsniai (*items*).

Vilniaus rajone besimokančių moksleivių anketa pateikiama 3a. priede. Vilniaus rajone gyvenančių ir besimokančių Vilniaus miesto mokyklose moksleivių anketa pateikiama 3b. priede.

Duomenys apdorojami SPSS programinio paketo pagalba, atvirų klausimų atsakymai sisteminami Excel programos pagalba.

Intis ir apklaustųjų sociodemografinės charakteristikos

Vilniaus rajono moksleivių apklausoje dalyvavo 8-12 kl. moksleiviai iš Vilniaus apskrities bei Vilniaus raj. savivaldybės pagrindinių ir vidurinių mokyklų, besimokantys lietuvių, lenkų, lenkų - rusų bei rusų mokyklose.

Vilniaus miesto moksleivių apklausoje dalyvavo 8-12 kl. moksleiviai, gyvenantys Vilniaus rajone ir besimokantys Vilniaus miesto savivaldybės mokyklose.

Vilniaus rajone buvo apklausti 537 moksleiviai iš 16 mokyklų visomis mokomosios kalbomis (lietuvių, lenkų ir rusų). Taip pat buvo apklausti 74 moksleiviai, gyvenantys Vilniaus rajone, tačiau besimokantys Vilniaus miesto mokyklose. Jie reprezentavo 6 kalbiniu požiūriu skirtingas mokyklas (3 lietuvių, 2 lenkų ir 1 rusų). Toliau ataskaitoje – Vilniaus m. moksleiviai.

Iš Vilniaus raj. apklaustų moksleivių, 44,9% buvo vaikų, 55,1% - merginų.

Tarp apklaustų Vilniaus m. moksleivių – 47,3 % vaikų ir 52,7% merginų.

0-1 lentelė Vilniaus raj. mokyklose apklaustų moksleivių pasiskirstymas pagal mokyklos mokomąją kalbą ir pagal klases.

Mokyklos tipas kalbiniu požiūriu	Apklaustų moksleivių skaičius	%
Lietuvių	252	46,9
Lenkų	161	30,0
Rusų	45	8,4
Lenkų-rusų	79	14,7
Viso:	537	100,0

Klasė	Apklaustų moksleivių skaičius	%
8-ta	106	19,7
9-ta	85	15,8
10-ta	132	24,6
11-ta	86	16,0
12-ta	128	23,8
Viso:	537	100,0

0-2 lentelė Vilniaus m. mokyklose apklaustų moksleivių pasiskirstymas pagal mokyklos mokomąją kalbą ir pagal klases.

Mokyklos mokomoji kalba	Apklaustų moksleivių skaičius	%
Lietuvių	33	44,6
Lenkų	31	41,9
Rusų	10	13,5
Viso:	74	100,0

Klasė	Apklaustų moksleivių skaičius	%
8-ta	12	16,2
9-ta	15	20,3
10-ta	15	20,3
11-ta	12	16,2
12-ta	20	27,0
Viso:	74	100,0

0-3 lentelė. Apklaustų moksleivių Vilniaus raj. ir Vilniaus m. pasiskirstymas pagal tautybę(%)

Tautybė	Vilniaus raj. %	Vilniaus m %
Lietuvis	31,6	37,0
Rusas	10,5	6,8
Lenkas	56,1	54,8
Baltarusis	0,9	1,4
Kita	0,8	1,4
Viso:	100,0	100,0

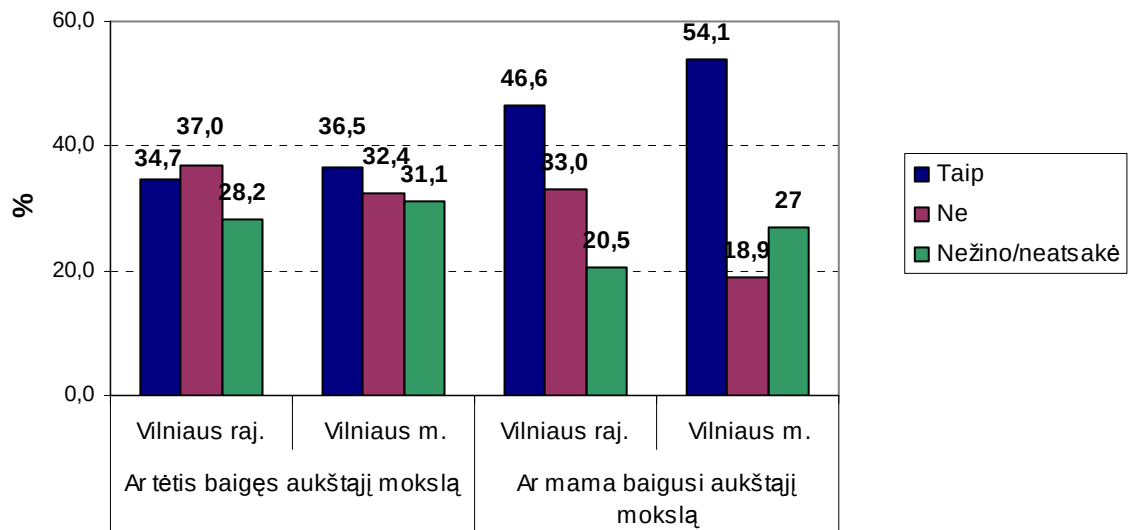
Iš 0-3 lentelės matome, kad Vilniaus m. rajone gausu mišrių šeimų, taip pat apklausų metu paaiškėjo, kad nemažai moksleivių susiduria su problema, kaip įvardinti savo tautybę, nes tėvai yra skirtingų tautybių, ir jiems tenka bendrauti įvairiomis kalbomis. Išsamiau multikultūrinę rajono specifiką padės atskleisti išsami kalbinės aplinkos rekonstrukcija (3.2 poskyris)

lentelė 0-4 Apklaustų Vilniaus raj. ir Vilniaus m. moksleivių pasiskirstymas pagal mamos ir tėčio tautybę

Tautybė	Vilniaus raj.		Vilniaus m.	
	Mamos tautybė %	Tėčio tautybė %	Mamos tautybė %	Tėčio tautybė %
Lietuvis	21,1	22,3	35,1	32,4
Rusas	13,0	16,8	13,5	12,2
Lenkas	59,4	52,5	45,9	47,3
Baltarusis	4,7	5,9	4,1	6,8
Kita	1,9	2,5	1,4	1,4
Viso:	100,0	100,0	100,0	100,0

Moksleivių buvo klausiama apie tėčio bei mamos išsimokslinimą, kad geriau atskleisti priežastis, kodėl moksleiviai, gyvenantys Vilniaus rajone, važiuoja mokytis į Vilniaus miesto mokyklas.

0-5 lentelė Vilniaus raj. ir Vilniaus m. moksleivių atsakymų, ar tėvai baigę aukštąjį mokslą, pasiskirstymas (%)

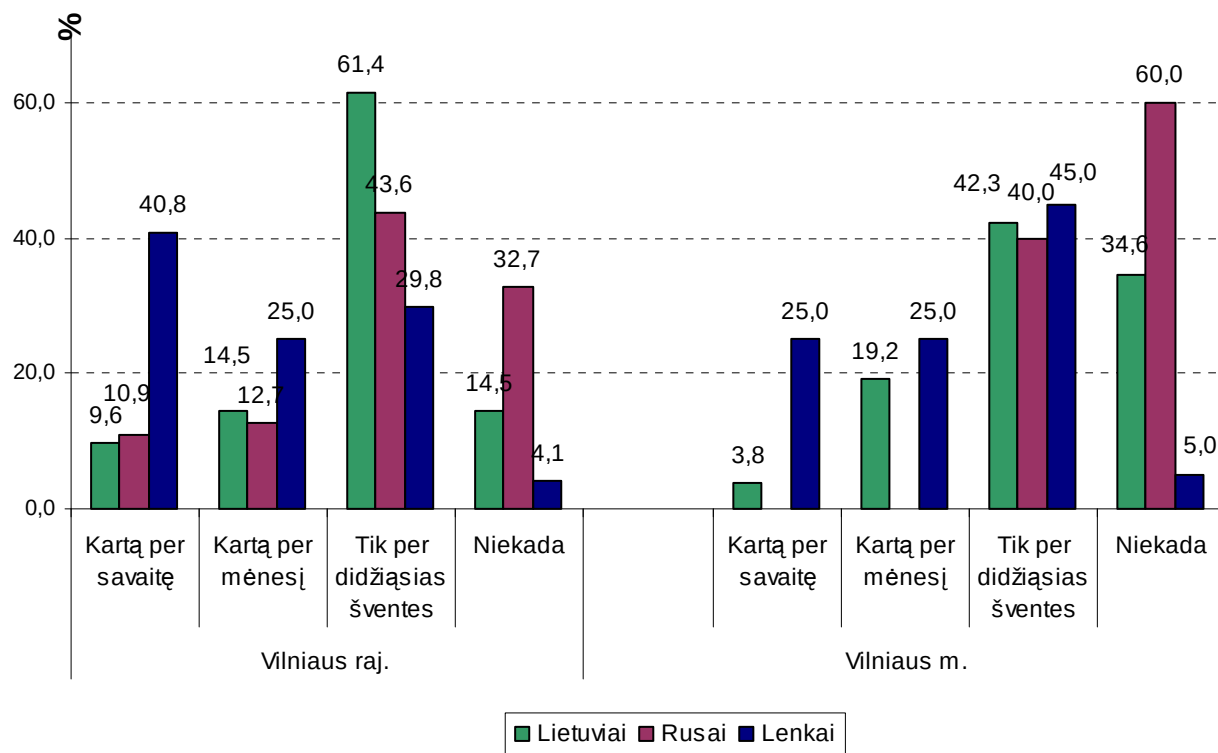
Galima pastebėti, kad tiek tarp Vilniaus raj., tiek tarp Vilniaus m. besimokančių moksleivių mamų yra daugiau baigusių aukštąjį mokslą, negu tėčių. Tarp Vilniaus raj. ir Vilniaus m. besimokančių moksleivių tėčių išsimokslinimo lygio ryškių skirtumų nėra, tačiau reikia pastebėti, kad 7,5% daugiau Vilniaus m. besimokančių moksleivių mamų turi aukštąjį išsimokslinimą, nei Vilniaus raj. besimokančių moksleivių mamų. Taigi, tėvų (šiuo atveju, mamų, kurios šeimoje dažniausiai yra pirminiai agentai, padedantys vaikui pasirinkti mokyklą ir mokomąją kalbą) išsimokslinimas yra vienas tikėtinų veiksnių, kodėl vaikai leidžiami ne į artimiausias mokyklas rajone, o į miesto mokyklas.

Religingumas yra svarbus kultūrinės ir tautinės aplinkos elementas. Į klausimyną buvo įtraukti klausimai apie religinius įpročius bei apie kalbą, kuria dažniausiai klausomasi šv. Mišių.

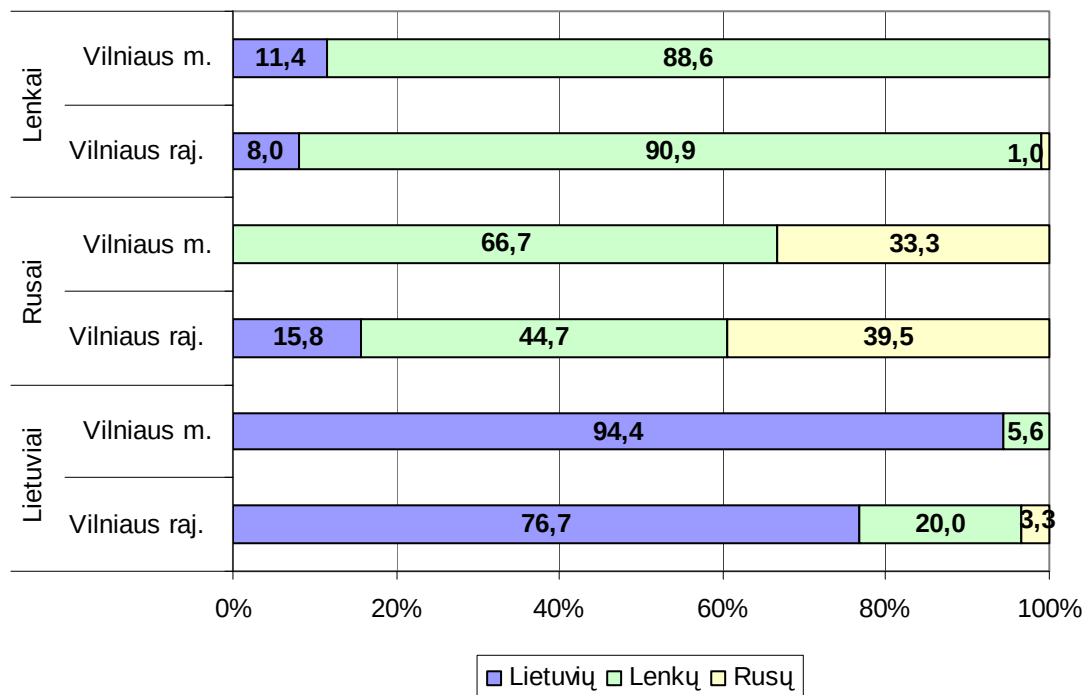
Religinė aplinka

Religinių klausimų nagrinėjimas anaipol nebuvo šio tyrimo esminis interesas. Vis dėlto keletas klausimų, atspindinčių religinį kontekstą, buvo įtraukti į klausimyną kaip papildantys tipinius sociodemografinius klausimus (apie respondentų lytį, amžių ir t.t.). Religingumas yra glaudžiai susijęs su tautine tapatybe, tautinėmis bendrijomis ir vietos bendruomenėmis. Taigi, nagrinėjant švietimo plėtros klausimus daugiataučiam Vilniaus rajone, tikslinga atspindėti ir religingumo aspektą.

0-6 lentelė Vilniaus raj. ir Vilniaus m. moksleivių atsakymai į klausimą „Kaip dažnai klauso šv. Mišių?“ pagal tautybes, %

0-7 lentelė Kokia kalba klauso šv. Mišių Vilniaus raj. ir Vilniaus m. moksleiviai (pagal tautybes, %)

Moksleivio kalbinė aplinka

0-1 lentelė Apklaustų Vilniaus raj. moksleivių tautinė sudėtis pagal mokyklos kalbinius modelius (%)

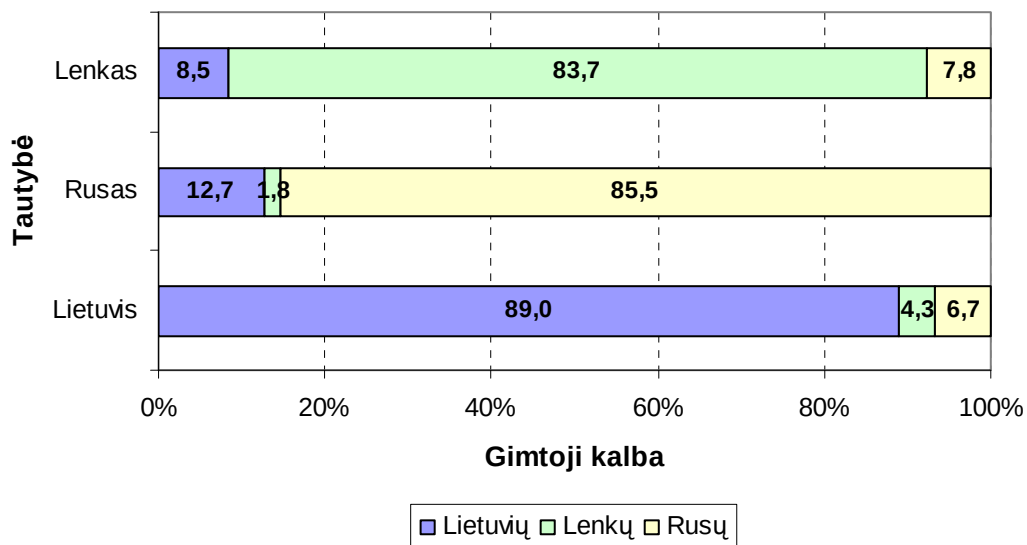
Tautybė	Mokyklos tipas				
	Lietuvių	Lenkų	Rusų	Lenkų-rusų	Viso
Lietuvis	89,9	2,4	2,4	5,4	100
Rusas	35,7	5,4	46,4	12,5	100
Lenkas	24,8	50,3	4,7	20,1	100
Baltarusis	60,0		20,0	20,0	100
Kita	50,0	25,0		25,0	100
Viso:	47,1	29,8	8,5	14,7	100

0-2 lentelė Apklaustų Vilniaus m. moksleivių tautinė sudėtis pagal mokyklos kalbinius modelius (%)

Tautybė	Mokyklos tipas			
	Lietuvių	Lenkų	Rusų	Viso
Lietuvis	96,3		3,7	100
Rusas	40,0		60,0	100
Lenkas	12,5	75,0	12,5	100
Baltarusis			100,0	100
Viso:	45,2	41,1	13,7	100

Tiek Vilniaus rajono, tiek Vilniaus miesto mokyklose moksleiviai dažniausiai mokosi savo gimtąją kalbą, išskyrus, be abejo, baltarusių tautybės moksleivius, kurie neturi galimybės mokytis gimtąją kalbą.

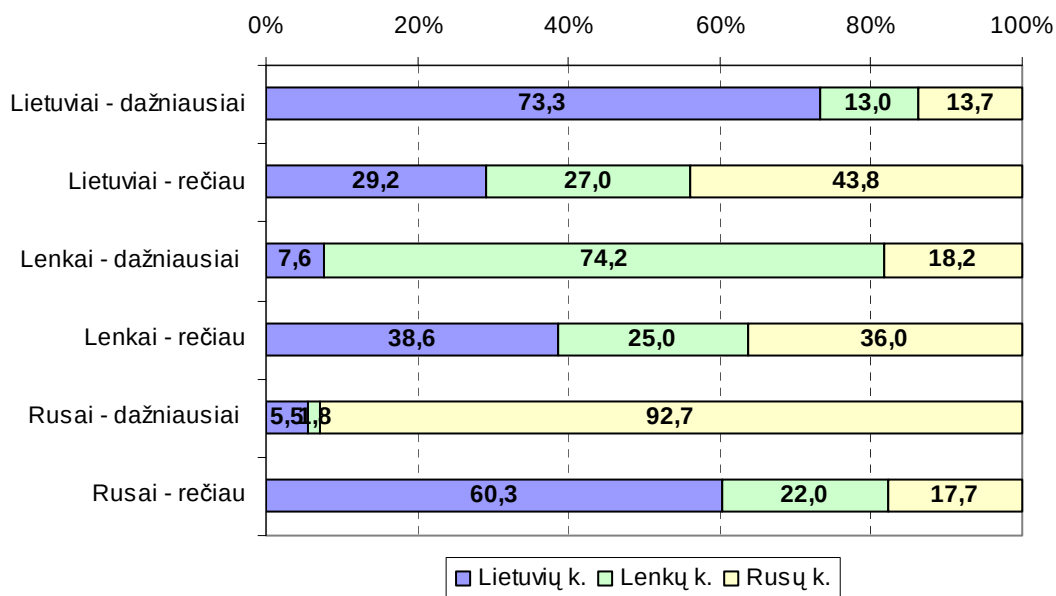
Kalbos vartojimo ypatumai privačioje erdvėje

0-1 pav. Apklaustų Vilniaus raj. moksleivių pasiskirstymas pagal tautybes ir gimtąją kalbą (%) N=537

Apklaustų Vilniaus raj. moksleivių tautybės ir gimtosios kalbos sugretinimas atskleidžia rajono multikultūriškumą. Virš 10% visų tautybių moksleivių savo gimtąją kalbą nurodo skirtingą nuo tautybės.

Kokia kalba dažniausiai kalbama šeimoje, ir kokia - rečiau

0-2 pav. Vilniaus raj. moksleivių pasiskirstymas pagal tautybes ir kalbų vartojimą šeimoje (%)

Toliau pateikiama kalbinė apklaustų Vilniaus raj. moksleivių aplinka pagal tai, kokias kalbas jie vartoja įvairiose situacijose.

0-1 lentelė Kalbinė Vilniaus raj. moksleivių aplinka pagal tautybes (%)

Kokia kalba...	Lietuvių k.			Lenkų k.			Rusų k.			MKI* (vidutinis vartojamų kalbų skaičius)		
Tautybė	LT	LEN	RU	LT	LEN	RU	LT	LEN	RU	LT	LEN	RU
Kalbasi su mama	72,6	12,4	16,1	16,1	71,8	10,7	17,9	22,8	85,7	1,1	1,1	1,1
Kalbasi su tėčiu	64,9	7,4	10,7	14,3	67,8	5,4	17,3	23,8	89,3	1,0	1,0	1,1
Kalbasi su mamos mama	53,6	3,7	1,8	22,6	73,5	14,3	15,5	14,1	75,0	0,9	0,9	0,9
Kalbasi su mamos tėčiu	36,9	2,0	3,6	16,7	61,4	10,7	16,7	15,4	71,4	0,7	0,8	0,9
Kalbasi su tėčio mama	43,5	2,0	10,7	23,8	64,8	3,6	18,5	13,8	69,6	0,9	0,8	0,8
Kalbasi su tėčio tėčiu	38,1	1,7	7,1	16,1	55,4	3,6	13,1	12,8	67,9	0,7	0,7	0,8
Dažniausiai kalbasi su giminaičiais	70,2	13,8	8,9	19,0	75,8	3,6	19,0	21,8	85,7	1,1	1,1	1,0
Dažniausiai bendrauja su klasės draugais	84,5	26,8	41,4	6,5	64,8	3,6	14,3	17,4	60,7	1,1	1,1	1,1
Dažniausiai bendrauja su draugais ne mokykloje	70,2	34,9	46,4	13,7	58,1	12,5	26,2	31,2	71,4	1,1	1,2	1,3
Skaito knygas, laikraščius ar žurnalus	91,7	77,5	75,0	1,8	37,2	-	13,1	24,8	50,0	1,1	1,4	1,3
Dažniausiai rašo elektroninius laiškus, naršo internete	90,5	78,2	83,9	1,2	22,5	-	10,1	11,4	28,6	1,0	1,1	1,1
Dažniausiai žiūri televiziją	89,3	85,9	83,9	3,0	13,4	-	18,5	21,5	50,0	1,1	1,2	1,3
Kalbos vartojimo privačioje aplinkoje indeksas (KVPPI)	67,2	28,9	32,5	12,9	55,5	7,6	16,7	19,2	67,1	1,0	1,0	1,1

* MKI – multikultūriškumo indeksas

Spalvinimo paaiškinimas

0-24 %	
25-49 %	
50-74%	
75-100%	

Multikultūriškumo indeksas (MKI) nurodo, keliomis vidutiniškai kalbomis moksleivis bendrauja savo privačioje aplinkose įvairiais atvejais. Minimali reikšmė – 1 (vartojama viena kalba), maksimali reikšmė – 3 (vartojamos trys kalbos). Kuo indekso reikšmė artimesnė 3, tuo multikultūriškesnė yra moksleivio aplinka.

Kalbos vartojimo privačioje erdvėje indeksas (KVP AI) nurodo, koks vidutinis procentas moksleivių vartoja vieną ar kitą kalbą (apibendrinus visas kalbines situacijas).

- Iš lentelės matome, kad moksleiviai, save identifikuojantys kaip lietuvių tautybės, yra iš labiausiai mišrios kalbinės aplinkos, lyginant su lenkų ir rusų tautybės moksleiviais) (su seneliais daug mažiau bendrauja lietuvių kalba, nei lenkų ar rusų tautybės moksleiviai su savo seneliais savo gimtąja kalba)
- Tyrimas parodė, kad visų tautybių moksleiviai intensyviai vartoja valstybinę gaunant išorinę informaciją (skaitant knygas, laikraščius, žiūrint televiziją) bei komunikuojant internete.

Emocinis – motyvacinis santykis su kalbomis

Klausimyne moksleiviams buvo pateikta semantinio diferencialo skalė, siekiant nustatyti emocinį – motyvacinį santykį su lietuvių, lenkų, rusų ir anglų kalbomis.

lentelė 0-1 lentelė Vilniaus raj. moksleivių emocinis- motyvacinis santykis su kalbomis pagal tautybes (%)

SVEIMA	Kalba	Respondentų tautybė						ARTIMA/SAVA
	Lietuvių	Lt	6,2	1,2	1,9	6,8	83,9	
		Len	4,9	4,9	4,9	28,5	56,7	
		Ru	3,8	5,7	13,2	18,9	58,5	
	Lenkų	Lt	34,9	25,0	11,8	19,1	9,2	
		Len	7,4	5,1	2,6	12,9	72,1	
		Ru	36,0	16,0	20,0	14,0	14,0	
	Rusų	Lt	15,4	15,4	9,6	37,8	21,8	
		Len	5,8	8,8	9,6	36,5	39,2	
		Ru	1,9	-	7,5	17,0	73,6	
	Anglų	Lt	11,2	11,2	13,2	39,5	25,0	
Len		20,5	10,1	17,5	34,0	17,9		
Ru		18,4	6,1	10,2	36,7	28,6		
PRASTA, NEGRAŽI	Kalba	Respondentų tautybė						GRAŽI, MELODINGA
	Lietuvių	Lt	3,2	1,9	4,5	22,7	67,5	
		Len	5,5	5,9	8,2	30,1	50,4	
		Ru	8,2	4,1	14,3	18,4	55,1	
	Lenkų	Lt	34,4	26,0	14,9	13,6	11,0	
		Len	6,5	6,8	8,7	16,0	62,0	
		Ru	35,3	17,6	13,7	21,6	11,8	
	Rusų	Lt	14,6	16,6	9,9	29,1	29,8	
		Len	5,7	7,3	11,9	31,8	43,3	
		Ru	1,9	-	3,8	17,0	77,4	
	Anglų	Lt	6,5	6,5	14,4	31,4	41,2	
		Len	12,9	8,6	14,1	29,8	34,5	
		Ru	8,7	6,5	8,7	30,4	45,7	
SUNKI, SUDĖTINGA	Kalba	Respondentų tautybė						PAPRASTA, LENGVAI IŠMOKSTAMA
	Lietuvių	Lt	11,5	17,2	5,7	31,2	34,4	
		Len	10,2	10,2	10,9	32,0	36,8	
		Ru	9,8	3,9	17,6	25,5	43,1	
	Lenkų	Lt	31,4	22,1	22,1	12,1	12,1	
		Len	6,0	9,1	9,4	21,1	54,3	
		Ru	32,6	14,0	27,9	14,0	11,6	
	Rusų	Lt	17,0	19,6	12,4	25,5	25,5	
		Len	3,1	15,6	9,2	32,1	40,1	
		Ru	7,5	1,9	5,7	30,2	54,7	
	Anglų	Lt	25,0	19,2	17,9	22,4	15,4	
		Len	31,1	18,6	17,0	21,2	12,1	
		Ru	33,3	9,3	5,6	31,5	20,4	

MAŽAI REIKALINGA	Kalba	Respondentų tautybė						LABAI REIKALINGA
	Lietuvių	Lt	2,6	-	3,9	11,8	81,6	
		Len	4,4	2,2	3,3	8,9	81,1	
		Ru	3,8	-	5,8	13,5	76,9	
	Lenkų	Lt	44,9	22,4	16,7	9,0	7,1	
		Len	13,3	8,1	11,1	21,4	46,1	
		Ru	51,9	11,1	18,5	7,4	11,1	
	Rusų	Lt	8,8	10,9	12,9	29,3	38,1	
		Len	10,2	9,0	7,9	29,3	43,6	
		Ru	2,0	-	14,0	22,0	62,0	
Anglų	Lt	1,3	1,3	2,6	7,9	86,8		
	Len	7,0	4,4	5,1	5,5	77,9		
	Ru	2,0	-	-	16,0	82,0		

RETAI NAUDOJAMA	Kalba	Respondentų tautybė						PLAČIAI NAUDOJAMA
	Lietuvių	Lt	4,6	3,9	7,2	16,3	68,0	
		Len	4,4	2,9	5,9	22,0	64,8	
		Ru	3,9	2,0	9,8	15,7	68,6	
	Lenkų	Lt	33,3	25,5	14,4	11,8	15,0	
		Len	9,0	8,3	12,0	22,9	47,7	
		Ru	45,5	12,7	10,9	16,4	14,5	
	Rusų	Lt	6,1	7,5	6,1	32,0	48,3	
		Len	7,7	6,5	6,5	30,0	49,2	
		Ru	1,9	3,8	7,7	9,6	76,9	
	Anglų	Lt	4,5	1,3	5,8	11,0	77,4	
		Len	14,0	5,2	7,7	13,7	59,4	
		Ru	13,7	3,9	5,9	17,6	58,8	

Žymėjimas – “negatyvūs” (1 ir 2 stulpelis)

Virs 20	
Virs 40	

-

Pozityvus (4 ir 5 stulpelis)

Virs 20	
Virs 40	
Virs 60	
Virs 80	

Emocinis-motyvacinis santykis su kalbomis atskleidžia, ar multikultūrinėje aplinkoje egzistuoja tam tikros įtampos. Taip pat tokio pobūdžio semantinis diferencijavimas leidžia iširti, kaip stipriai moksleiviai yra motyvuoti mokytis vienos ar kitos kalbos.

Šio tyrimo rezultatai atskleidė keletą įdomių tendencijų.

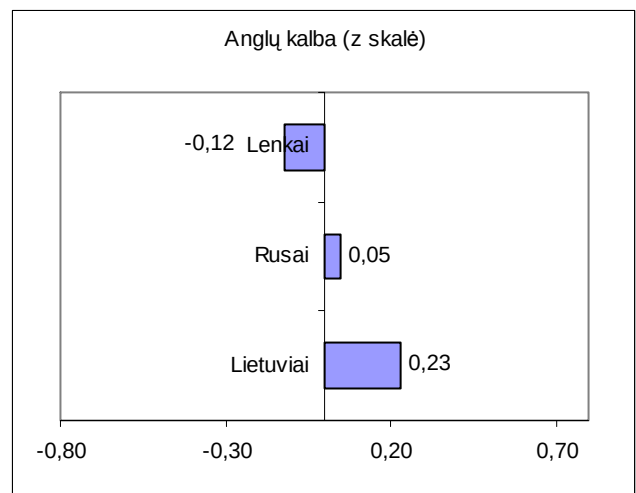
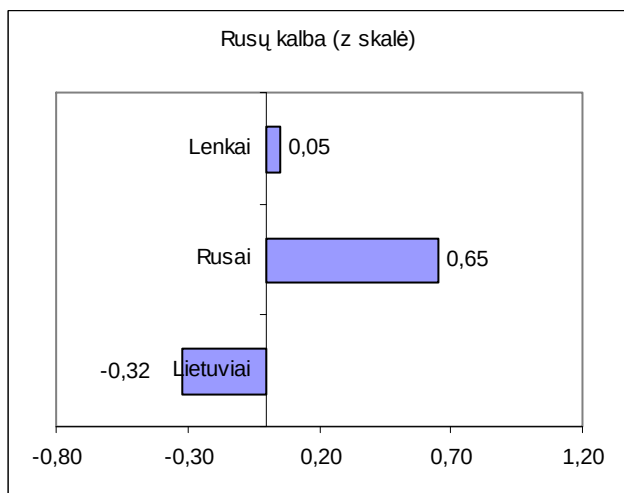
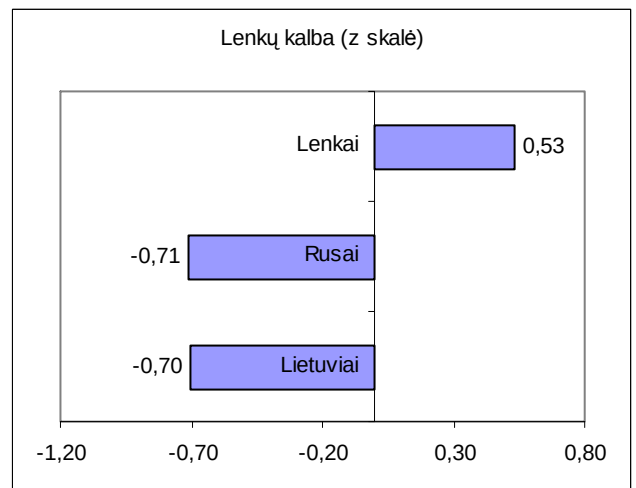
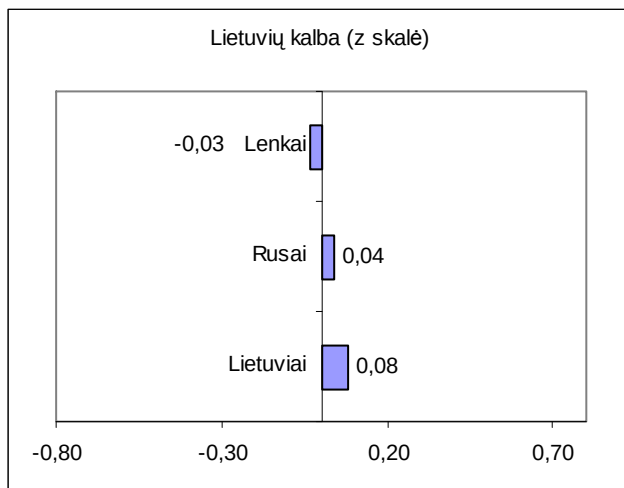
- Paradoksalu, kad lietuvių tautybės moksleiviams gimtoji lietuvių kalba atrodo sudėtingesnė ir sunkiau išmokstama, negu rusų ir lenkų tautybės moksleiviams.

- Lenkų kalbos atžvilgiu egzistuoja “įtampos” tarp lietuvių ir rusų tautybės moksleivių, vertinant emocinį motyvacinį santykį visose semantinio diferencialo kategorijose.
- Anglų kalbos atžvilgiu tarp visų tautybių moksleivių išryškėja tendencija, kad anglų kalba vertinama kaip labai reikalinga, tačiau kaip sunki bei sudėtinga.
- Valstybinės kalbos atžvilgiu nėra netolerancijos tarp visų tautybių moksleivių.

Kalbos semantinis diferencijavimas buvo sudarytas pagal penkis kriterijus, žyminčius emocinį – motyvacinį moksleivio santykį su kalbomis. Vertinga išvesti kiekvienos iš keturių nagrinėjamų kalbų apjungtą emocinio – motyvacinio santykio indikatorius.

Kalbos emocinis – motyvacinis indeksas (5 kintamieji)

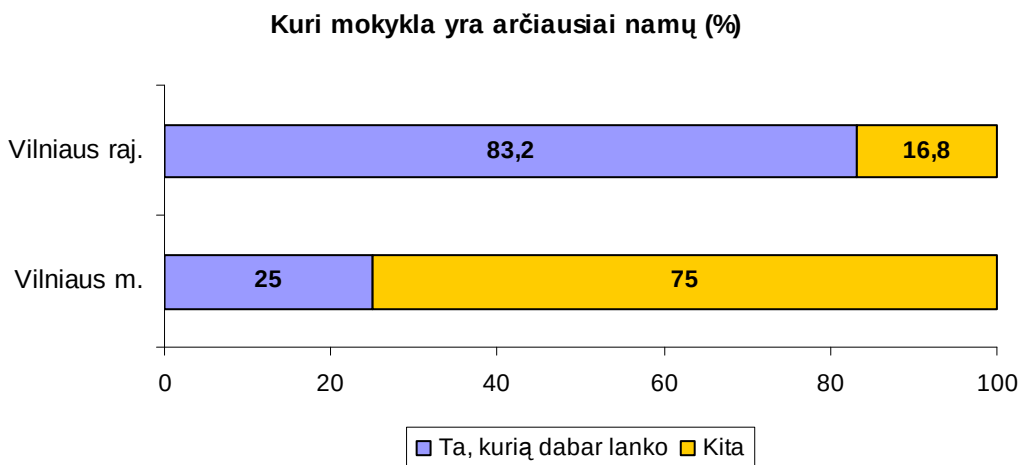
	Cronbach a reikšmės
Lietuvių k	0.73
Lenkų k.	0.88
Rusų k.	0.77
Anglų k.	0.70

lentelė 0-2 Emocinio – motyvacinio santykio su kalbomis jungtiniai vertinimai (z- skalės) pagal tautybes (Vilniaus raj. moksleiviai)

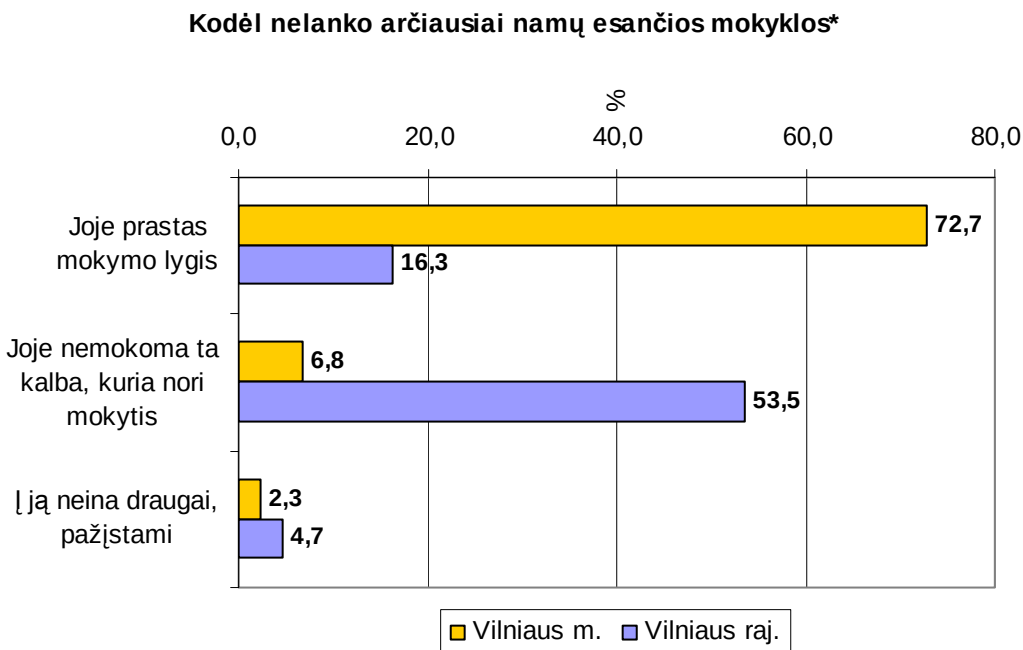
Nuomonės apie mokymosi prieinamumą ir mokomosios kalbos pasirinkimą

Mokyklų geografinio pasiekiamumo vertinimas

0-1 pav. Kurią mokyklą lanko moksleiviai, gyvenantys Vilniaus rajone, ir lankantys Vilniaus m. mokyklas

Dauguma moksleivių, kurie iš rajono važiuoja į Vilniaus m. mokyklas, lanko ne arčiausiai namų esančias mokyklas.

* procentas nuo tų, kurie atsakė, kad nelanko artimiausios mokyklos

0-2 pav. Artimiausios mokyklos nelankymo priežastys tarp Vilniaus m. moksleivių (%) N=74

Kaip matome, dažniausiai įvardijama priežastis, kodėl moksleiviai iš Vilniaus raj. nelanko artimiausios mokyklos, o važiuoja į Vilnių, yra prastas artimesnės mokyklos mokymo lygis. Tuo tarpu beveik pusė Vilniaus raj. moksleivių, nelankančių artimiausios mokyklos nurodė, kad joje nėra galimybės mokytis norima kalba. Tai sudaro **8,6 %** nuo visų apklaustųjų Vilniaus raj. moksleivių

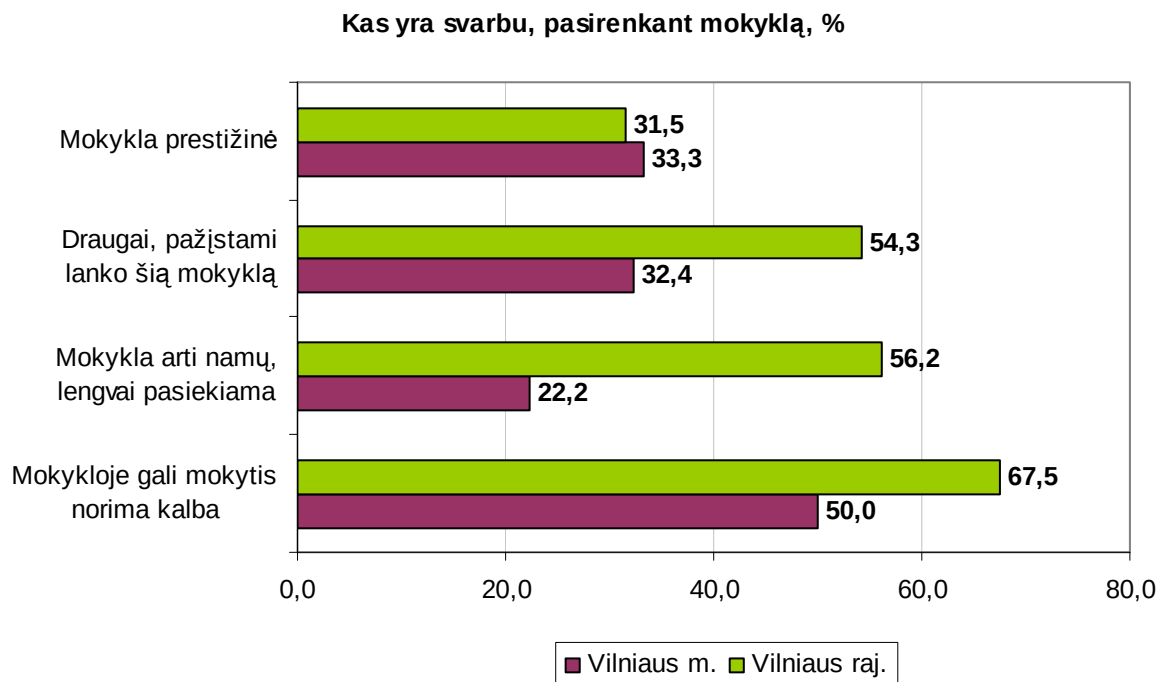
37.8% Vilniaus mieste besimokančių ir rajone gyvenančių moksleivių yra tekę pakeisti mokyklą. Pagrindinė priežastis yra gyvenamosios vietos pakeitimas, nei vienas iš 74 apklaustų Vilniaus m. besimokančių moksleivių nepakeitė mokyklos dėl noro mokytis kita kalba.

0-1 lentelė Priežastys, kodėl Vilniaus m. besimokantys Vilniaus raj. moksleiviai pakeitė mokyklą (%) N=74

	% nuo pakeitusių mokyklą
Pakeitė gyvenimo vietą	71,4
Žemas mokymo lygis	50,0
Norėjo mokytis kita kalba	0

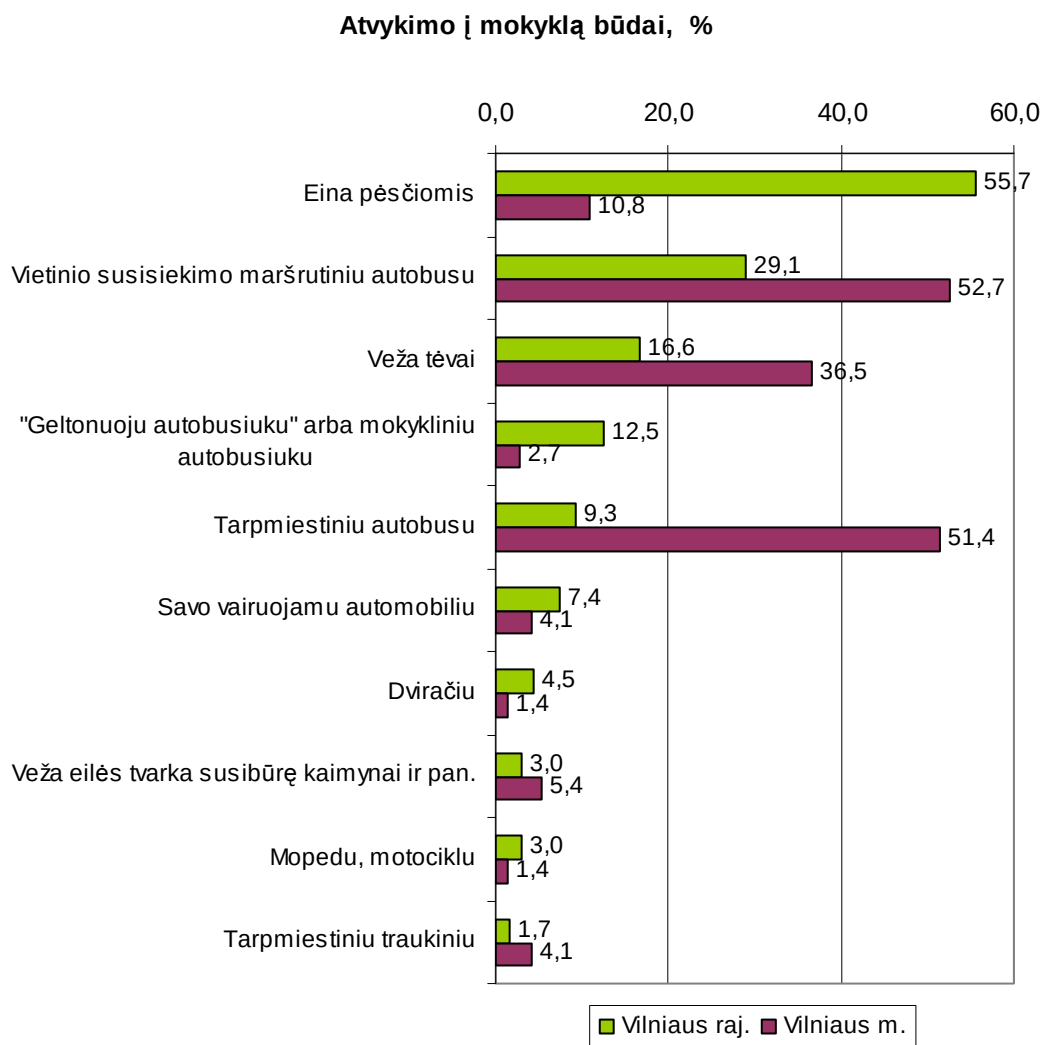
* galima buvo pasirinkti daugiau nei vieną atsakymo variantą

Moksleivių buvo klausiama, kokie veiksniai jiems yra svarbūs, pasirenkant mokyklą.

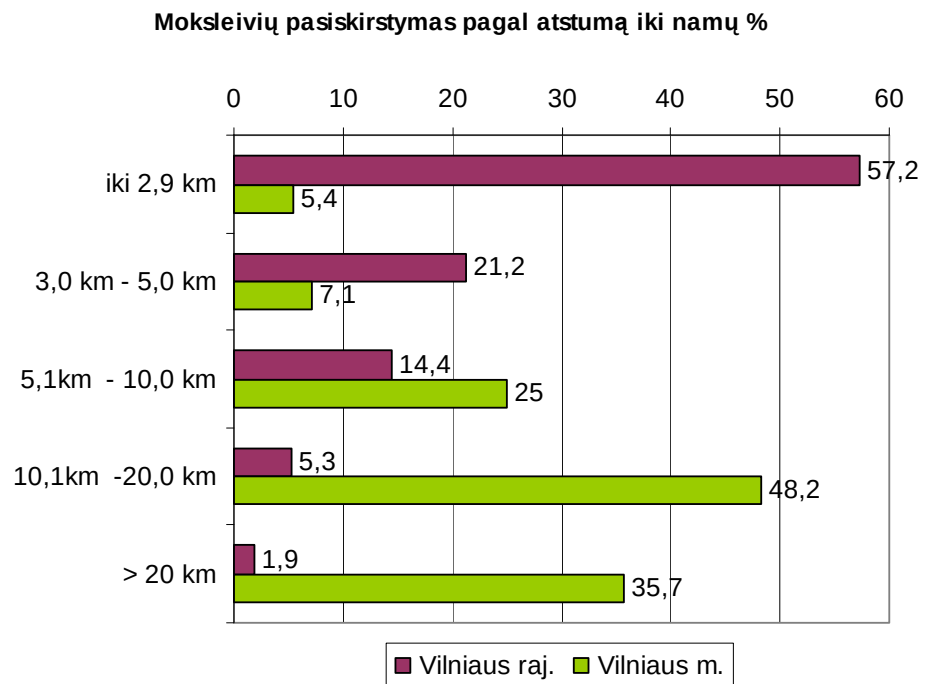
0-3 pav. Svarbiausi veiksniai, pasirenkant mokyklą, pritarimo procentas, Vilniaus raj. (N=547) ir Vilniaus m. (N=74)

Vežiojimo paslaugos vertinimas

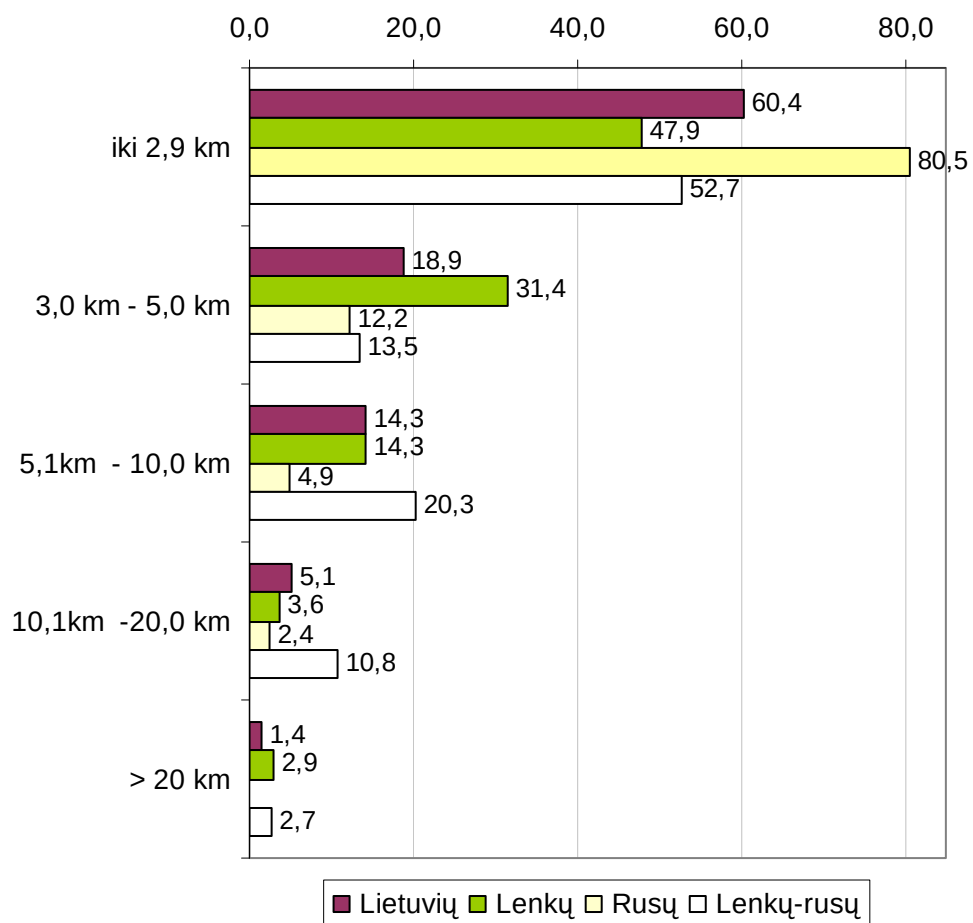
0-1 pav. Apklaustų Vilniaus raj.(N=537) ir Vilniaus m. (N=74) moksleivių atvykimo į mokyklą būdai, %.

Atstumas nuo moksleivių namų iki mokyklos

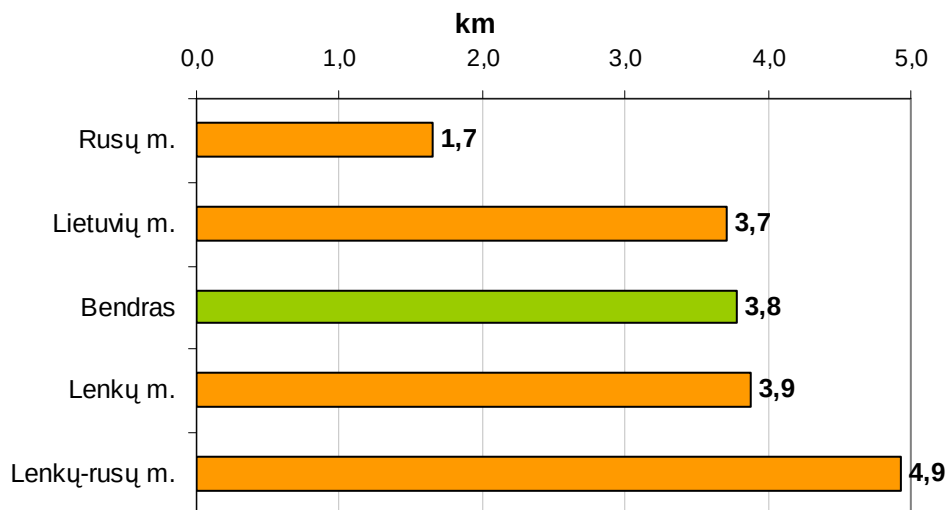

0-2 pav. Apklaustų Vilniaus raj. ir Vilniaus m. moksleivių pasiskirstymas pagal atstumą nuo namų iki mokyklos, %.

Moksleivių pasiskirstymas pagal atstumą iki namų ir mokyklos tipą %

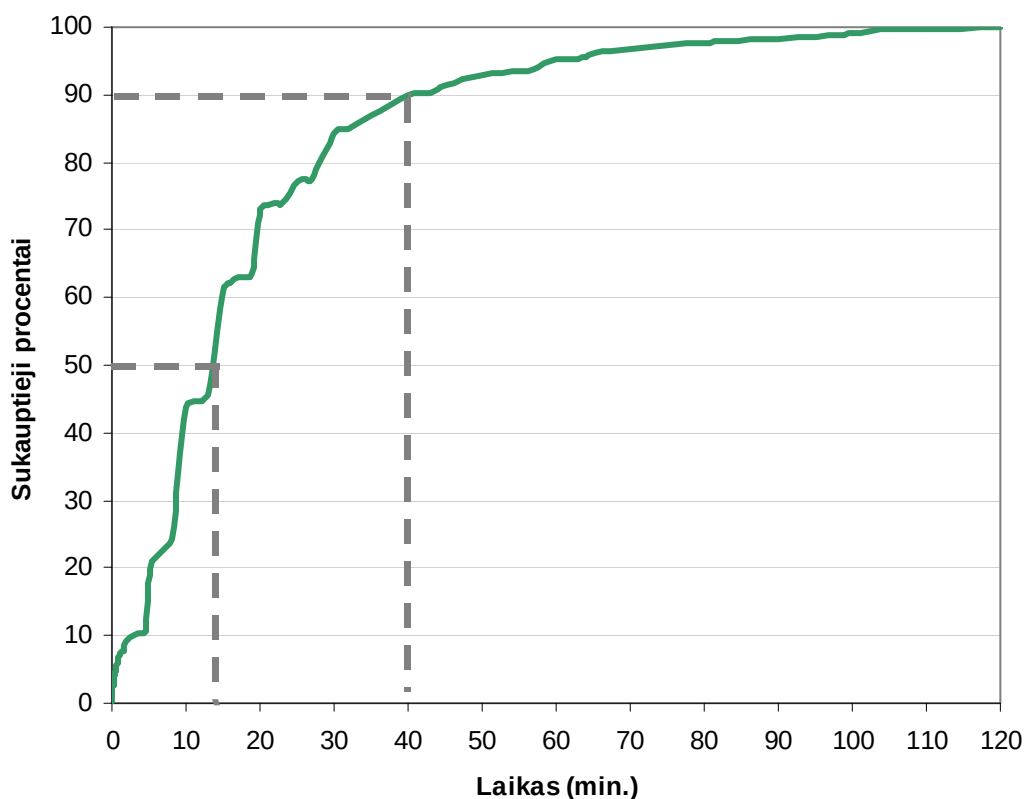

Vidutinis atstumas (km) nuo namų iki mokyklos pagal mokyklos tipus %

Moksleiviai buvo paprašyti nurodyti, koks atstumas yra nuo jų namų iki mokyklos. Vidutiniškai mažiausiai tenka keliauti rusų mokyklos moksleiviams, o toliausiai – lenkų bei lenkų – rusų mokyklos moksleiviams. Suskirsčius atstumą nuo namų iki mokyklos intervalais, ryškiausi skirtumai taip pat yra tarp rusų ir lenkų mokyklų. Net 80% rusų mokyklos moksleivių gyvena arčiau nei 3 km nuo mokyklos, tuo tarpu tik apie pusė lenkų bei lenkų – rusų mokyklų moksleivių gyvena arčiau nei 3 km.

Kelionės į mokyklą trukmė

0-3 pav. Moksleivių Vilniaus raj. kelionės į mokyklą trukmė („nuo durų iki durų“) N=537

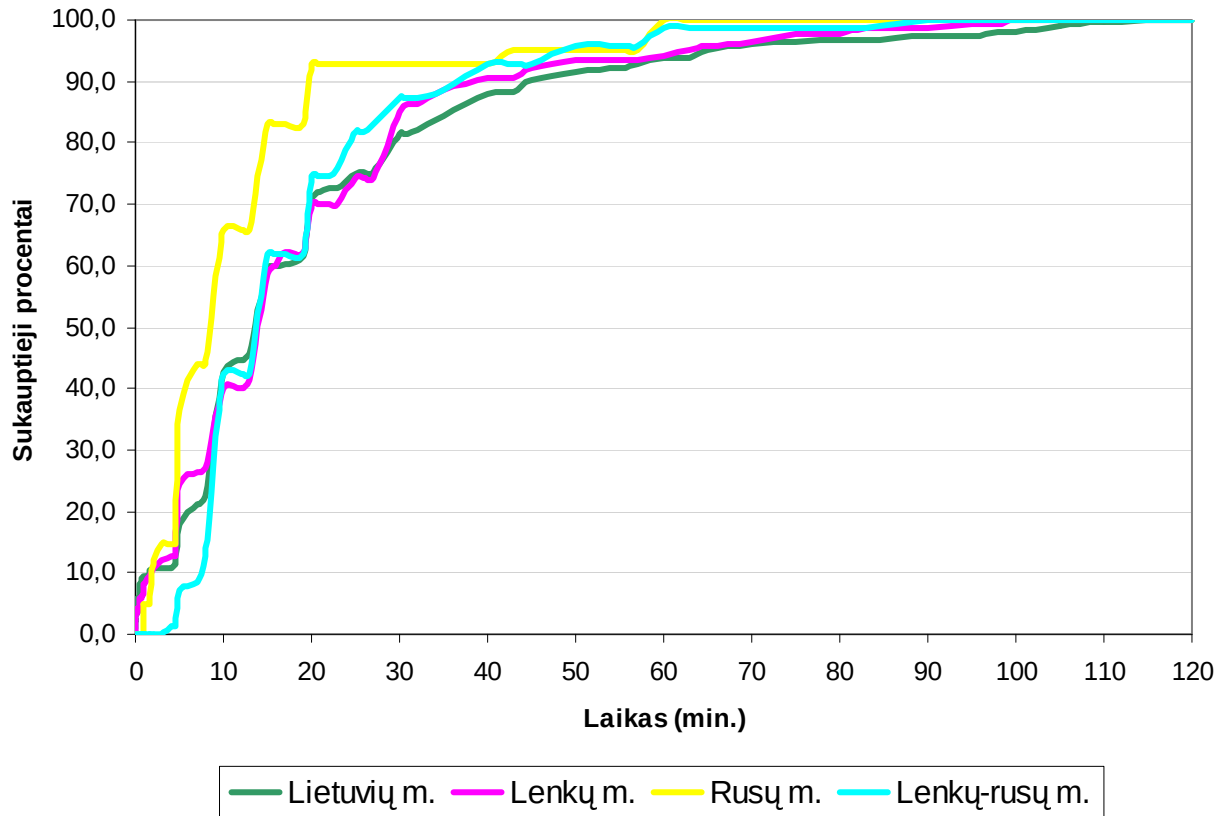
Kelionės į mokyklą trukmė pavaizduota sukaupųjų dažnių skirstiniu. Iš paveikslo galima nustatyti kelionės trukmės reikšmes, tenkančias skirtingam moksleivių procentui. Tarp apklaustų Vilniaus raj. moksleivių, 50% sugaišta keliaudami į mokyklą iki 15 min. 90% iš apklaustųjų moksleivių sugaišta kelionėje į mokyklą iki 40 min.

0-1 lentelė Apklaustų Vilniaus raj. moksleivių pasiskirstymas (%) pagal kelionės nuo namų iki mokyklos trukmę

Atstumas	Keliauja, % Vilniaus raj. (N=537)	Keliauja, % Šalies duomenys ¹² (N=4153)
iki 0,5 val	82%	61,9%
nuo 0,5 iki 1 val.	10,5%	34,3%
ilgiau negu 1 val.	7,5%	3,8%
Viso:	100,0	100,0

¹² Duomenys iš 2006 metais atlikto tyrimo „Mokinių vežiojimo pokyčiai pertvarkant mokyklų tinklą“ (Merkys, Balčiūnas, Urbonaitė – Šlyžiuvienė, Kalinauskaitė, Merkienė, 2006, p. 41)

Lygiant laiką, kurį sugaišta Vilniaus raj. moksleiviai kelyje į mokyklą, su visos šalies duomenimis, pastebėtina, kad Vilniaus rajone didesnė dalis moksleivių, pakliūvančių į „ekstremumus“ pagal sugaištamą laiką, lyginant su šalies rodikliais. T.y. didesnė dalis Vilniaus raj. moksleivių kelyje į mokyklą sugaišta tiek iki 0,5 val., tiek virš 1 val.

pav. 0-4 Apklaustų moksleivių Vilniaus raj. kelionės į mokyklą trukmė pagal mokyklos tipus (sukauptieji procentai)

Moksleiviams buvo pateiktas atviras klausimas, ar juos tenkina vežiojimo paslauga, ir jei ne, tai kodėl.

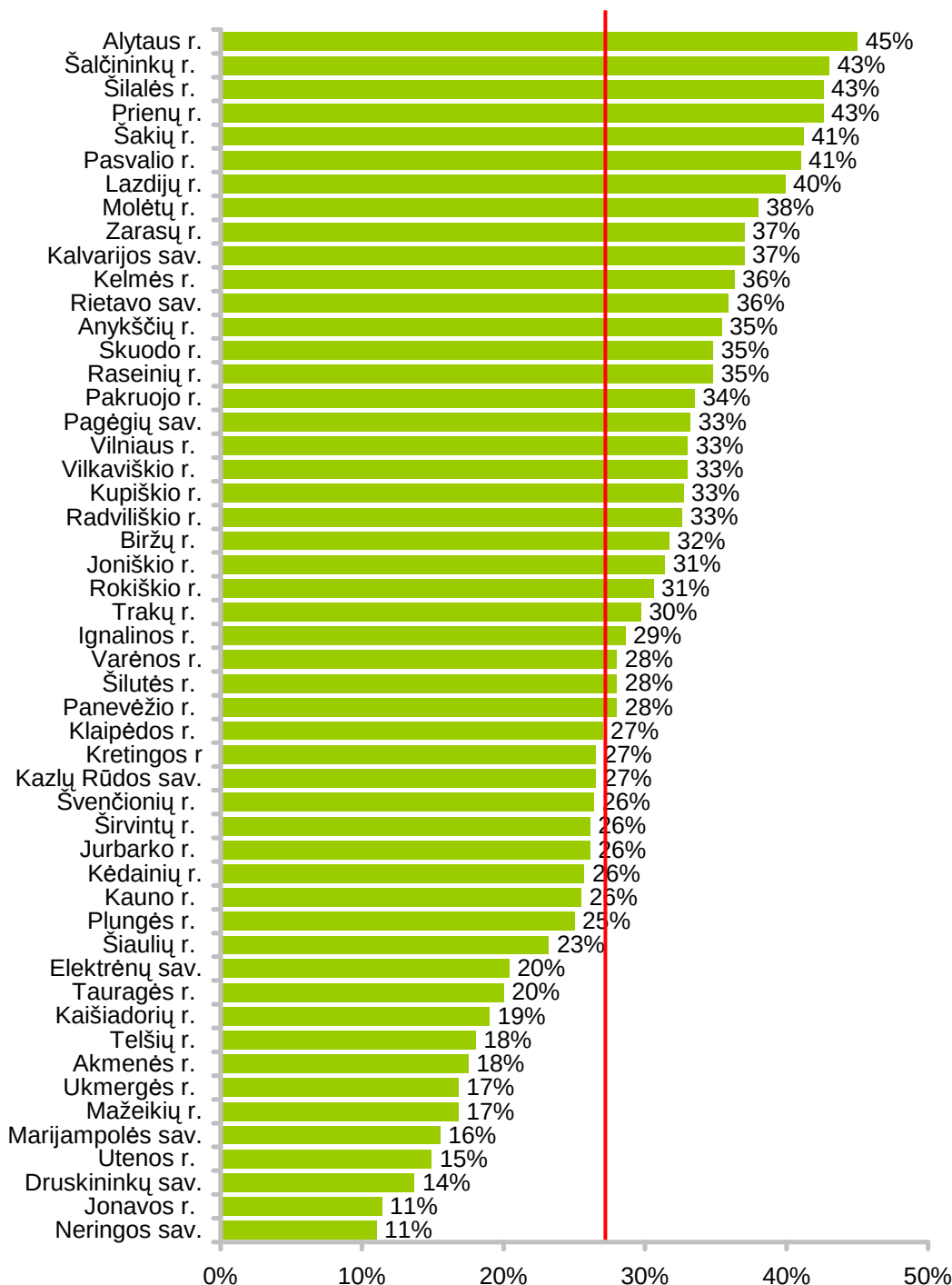
Vilniaus raj. dauguma respondentų teigia, kad jų nevežioja joks autobusiukas ir, kad visiškai tokios paslaugos nėra. Keletas respondentų nurodė vežiojimo paslaugą, kaip nereikalingą, nes mokykla arti ir eina pėsčiomis.

Mažuma respondentų, kodėl jų netenkina vežiojimo paslauga, įvardino šias priežastis - autobusiukas važiuoja labai retai arba važiuoja per ilgai, perpildyti autobusiukai, kuriuose mažai vietos bei toli nuo namų esanti stotelė..

Vilniaus m. dauguma respondentų teigia, jog nesinaudoja vežiojimo paslauga, nes autobusai yra prasti, grafikai nesuderinti arba autobusas važiuoja labai retai.

Tikslinga palyginti vežiojimo padėtį Vilniaus rajone su visos šalies vežiojimo duomenimis¹³.

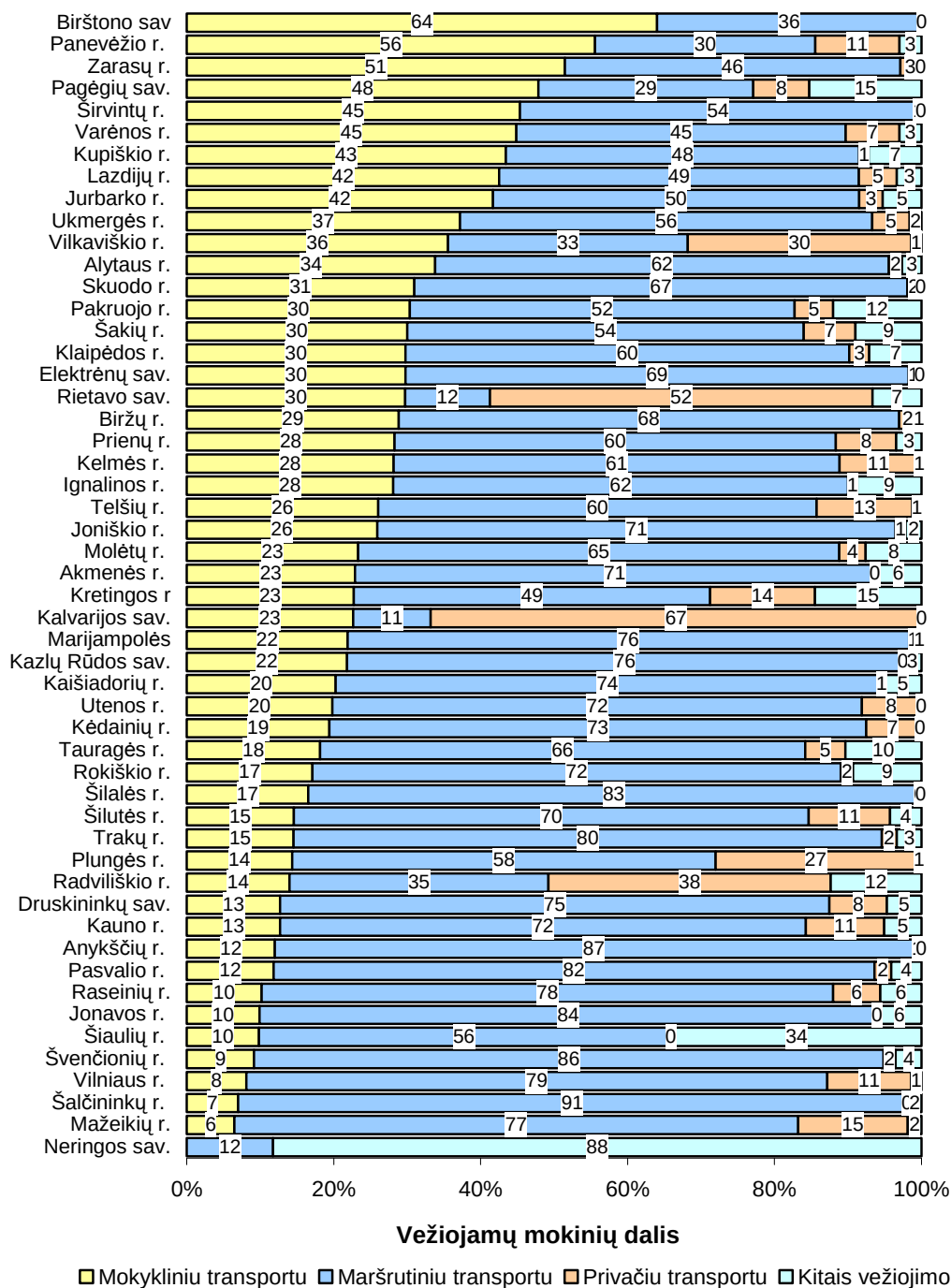
¹³ Merkys, G. , Balčiūnas, S., Urbonaitė – Šlyžiuvienė, D., Kalinauskaitė, R., Merkienė, R. (2006) "Tęstinis tyrimas: Mokinių vežiojimo pokyčiai pertvarkant mokyklų tinklą", Kaunas, Šiauliai. Internetė : http://www.smm.lt/svietimo_bukle/tyrimai.htm

pav. 0-5 Savivaldybių reitingas pagal vežiojamų mokinių dalį savivaldybėje 2005/2006 mokslo metais. Skaičiuota pagal: ŠMM, ŠVIS¹⁴

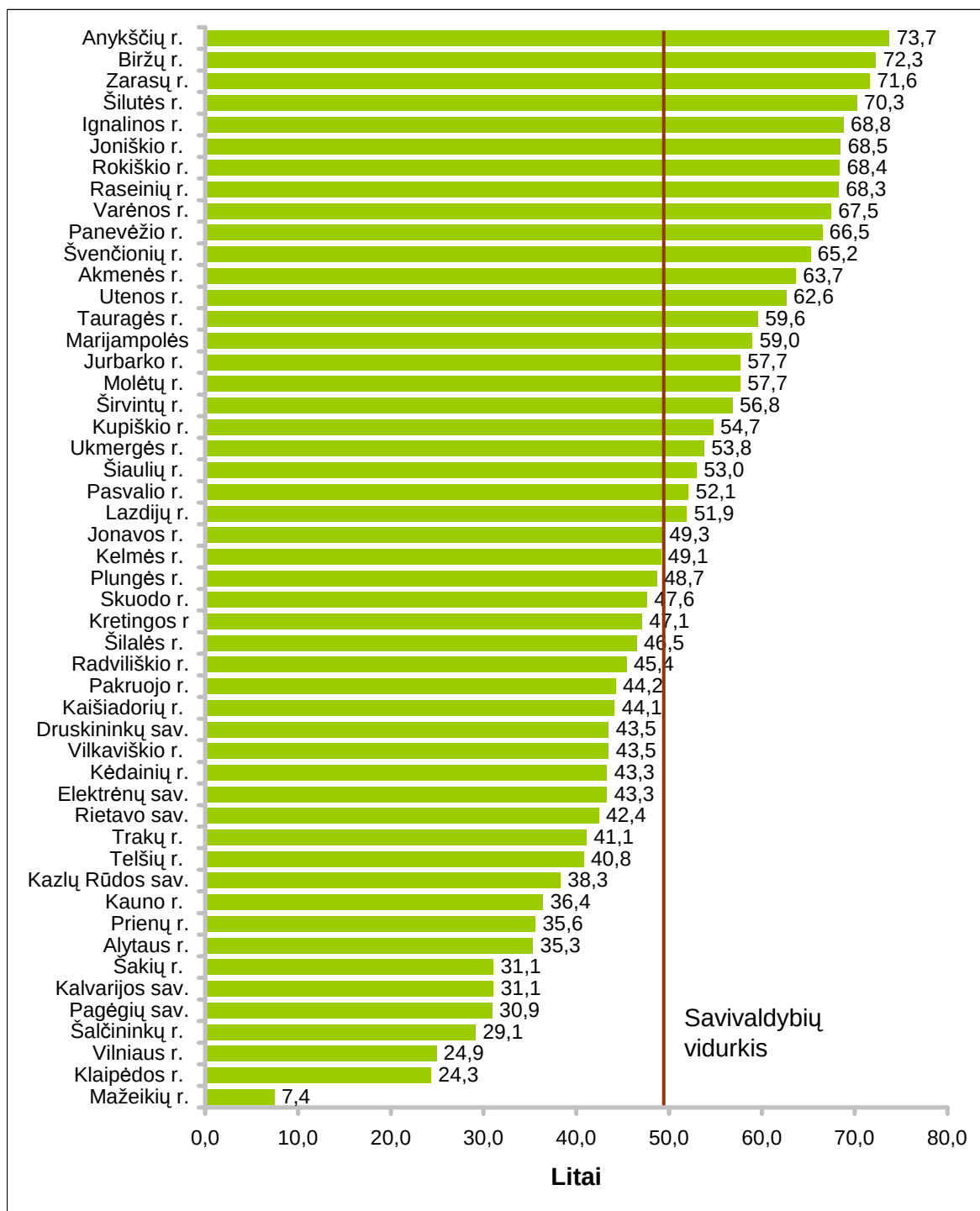
Vilniaus rajone vežiojamų moksleivių skaičius yra aukštesnis, negu šalies vidurkis, tuo tarpu, kaip matome iš tolimesnės lentelės, lyginant su kitais rajonais, Vilniaus raj. yra ypač mažai mokyklinių autobusiukų.

^{14 14} Merkys, G., Balčiūnas, S., Urbonaitė – Šlyžiuvienė, D., Kalinauskaitė, R., Merkienė, R. (2006) "Tęstinis tyrimas: Mokinių vežiojimo pokyčiai pertvarkant mokyklų tinklą", p. 18

0-6 pav. Vežiojamų mokinių dalis pagal vežiojimo būdus savivaldybėse 2005-2006m.m. Skaičiuota pagal: ŠMM¹⁵

¹⁵ ten pat, p. 31

0-7 pav. Vežiojimo kaštai savivaldybėse 2005 m. Skaičiuota pagal: ŠMM

Pažymėtina, kad Vilniaus raj. vežiojimo kaštai, tenkantys vienam moksleiviui, 2005m. buvo vieni mažiausių šalyje, (du kart mažesni, nei šalies vidurkis) nors, kaip minėta anksčiau, procentinė vežiojamų mokinių dalis yra aukštesnė, nei šalies vidurkis. Jei vežiojimo kaštų dydį palyginti su savivaldybėmis, kurios mokinių vežiojimui skiria daugiausia lėšų, (pvz. Anykščių, Biržų rajonas – 72, 74 lt), tai analogiška paslauga Vilniaus raj. (24,9 lt) yra bemaž tris kart pigesnė. Tai atskleidžia principinę būtinybę ir neišnaudotas galimybes mokinių vežiojimo paslaugos kokybę ateityje pagerinti iš esmės. Konstatuoto statistinio fakto apie vidutinius vežiojimo kaštus savivaldybėse šviesoje, labai pagrįstai atrodo visuotinis nepasitenkinimas vežiojimo paslaugos kokybe išsakytas

pačių įvairiausių švietimo subjektų ir interesų grupių. Tuo tarpu, kitais klausimais jos išsakydavo kardinaliai priešingas nuomones ir vertinimus.

Mokomosios kalbos pasirinkimas

Mokomosios kalbos pasirinkimo agentai

Pasirenkant mokyklą bei mokomąją kalbą labai svarbi laisvo pasirinkimo galimybė. Klausimyne buvo klausiama, kas padėjo moksleiviui pasirenkant mokomąją kalbą, bei kokio pobūdžio buvo apsisprendimas.

14,9% moksleivių nurodė, kad pakeitė mokymosi kalbą. Išsamensi atsakymai pagal tai, iš kokios į kokią pakeitė mokymosi kalbą pateikiami tolimesnėje lentelėje.

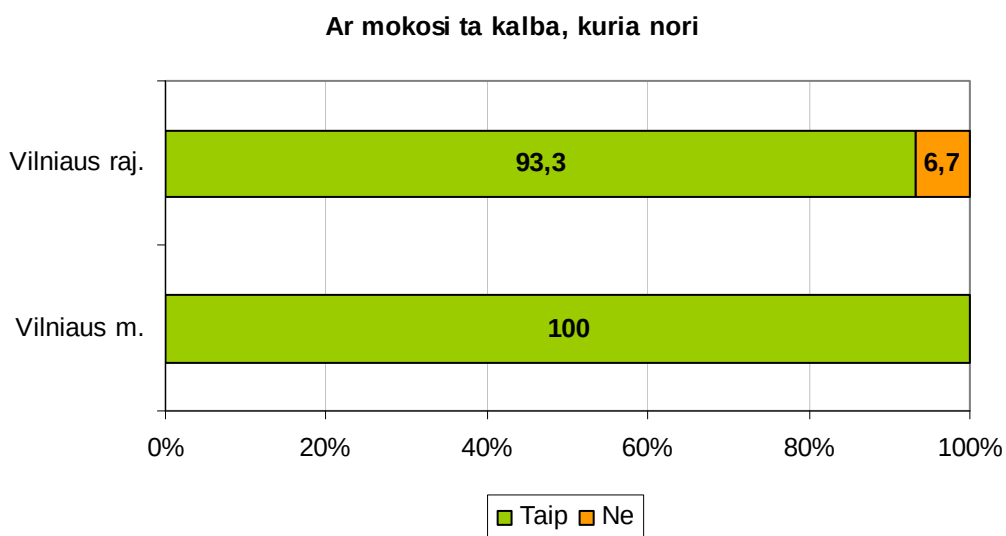
lentelė 0-1 Mokomosios kalbos pakeitimas tarp Vilniaus raj. moksleivių* (N=537)

Iš kokios kalbos į kokią pakeitė mokymosi kalbą	Vilniaus raj. %
Lenkų - Lietuvių	43,2
Rusų - Lietuvių	29,7
Lietuvių - Lenkų	8,1
Rusų - Lenkų	2,7
Lietuvių - Rusų	10,8
Lenkų - Rusų	5,4
Viso:	100,0

* % nuo tų, kurie atsakė, kad yra pakeitė mokymosi kalbą mokykloje.

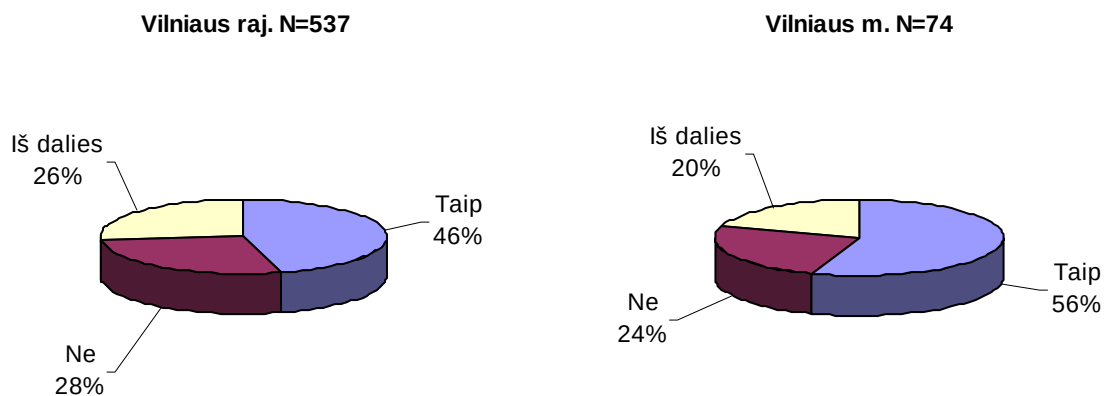
Kaip matome iš lentelės, dažniausiai Vilniaus raj. moksleiviai pakeitė mokomąją kalbą iš kitų kalbų į lietuvių kalbą (72,9 % nuo visų pakeitusių mokomąją kalbą). Mažiausia dalis pakeitė mokomąją kalbą į lenkų kalbą (10,8% nuo visų pakeitusių).

Kalbant apie mokymosi prienamumą labai svarbu, ar moksleiviai mokosi ta kalba, kuria nori mokytis. Tyrimas parodė, kad beveik nėra problemos tarp Vilniaus raj. gyvenančių moksleivių dėl mokomosios kalbos. Visi apklausti Vilniaus m. besimokantys moksleiviai mokosi ta kalba, kuria nori, iš Vilniaus raj. 6,7% moksleivių mokosi ne ta kalba, kuria nori. Iš šių 35 moksleivių, 44,1% nurodė, kad norėtų mokytis anglų kalba, 26,5%- lietuvių kalba, po 11,8% baltarusių ir lenkų kalbomis, bei 5,9% - rusų kalba.

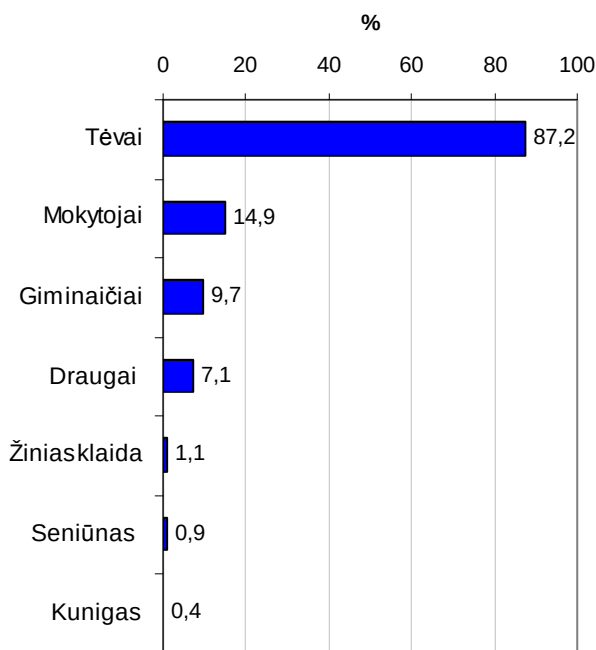
0-1 pav. Mokymasis norima kalba tarp Vilniaus raj. (N=537) ir Vilniaus m. (N=74) moksleivių, %

Ar turėjo galimybę savarankiškai apsispręsti, kuria kalba mokytis mokykloje

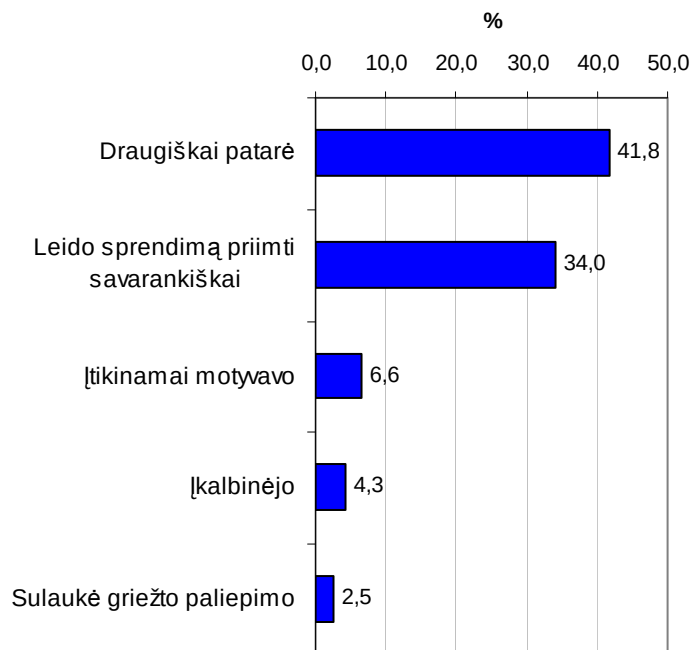

0-2 pav. Ar savarankiškai apsisprendė, kuria kalba mokytis, Vilniaus raj. ir Vilniaus m. moksleiviai, %

Kas padėjo pasirinkti mokomąją kalbą

Kaip padėjo pasirinkti mokomąją kalbą

* galima buvo pasirinkti daugiau nei vieną atsakymo variantą

0-3 pav. Mokomosios kalbos pasirinkimo agentai ir pasirinkimo būdai, Vilniaus raj., % (N=537)

Kaip matome, moksleiviai nepatiria išorinio spaudimo dėl mokomosios kalbos pasirinkimo.

Didžiausi patarėjai yra tėvai, o didžiausia dalis moksleivių pasirenka mokomąją kalbą draugiškai patarti arba priima sprendimą savarankiškai. Be bejo šeimos įtaka svarbi, nes kaip minėta anksčiau, apie 90% apklaustų moksleivių dabartine mokomąja kalba mokosi nuo pirmos klasės, kai dar vaikas negali priimti sprendimų savarankiškai.

Nuomonės apie ugdymo sąlygas ir ugdymo kokybę

Mokyklos ir ugdymo sąlygų vertinimas

Tyrimo duomenų analizės metodika

Mokinių nuomonės apie mokyklą tyrimo bloką sudaro 25 mokyklos požymiai – komponentai, kuriuos mokiniai turėjo įvertinti 5 balų skalėje. Mokinių atsakymai buvo koduojami skaičiais nuo 1 iki 5, kur 1 reiškia žemiausią vertinimą, 5 – aukščiausią. Tyrimo rezultatai yra apibendrinami ir pateikiami trimis būdais:

- gerai (4;5), vidutiniškai (3) ir blogai (1;2) mokyklos komponentą vertinančių mokinių dalis (proc);

- Vilniaus rajono ir kitų šalies rajonų duomenys diagramoje lyginami vaizduojant tik gerai komponentą vertinančių mokinių dalį (proc.);

- komponento vertinimo rezultatai apibendrinami skaičiuojant vidurkį. Mokinių atsakymai buvo koduojami skalėje nuo 1 iki 5, todėl vidurkio dydį galima interpretuoti taip:

jei vidurkis mažesnis už 3, mokyklos sritis vertinama nepalankiai, kuo arčiau vieneto yra vidurkis, tuo vertinimas yra nepalankesnis;

jei vidurkis yra didesnis už 3, mokyklos sritis vertinama palankiai, kuo arčiau penketo yra vidurkis, tuo vertinimas yra palankesnis.

Diagramose dalies vertinimo komponentų pavadinimai yra pateikiami sutrumpinta forma.

Mokyklos veiklos sričių vertinimo skirtumus grupėse yra patogiau interpretuoti naudojant taip vadinamą efektinį dydį. Efektiniu dydžiu (effect size) dažniausiai yra vadinamas vidurkių skirtumo ir standartinio nuokrypio santykis. Statistinėje literatūroje jam skaičiuoti yra pateikiama keletas formulų. Šiame darbe efektinis dydis buvo skaičiuojamas pagal Cohens¹⁶ pasiūlytą formulę :

$$d = \frac{x_{vid} - y_{vid}}{\sqrt{(s_x^2 + s_y^2) / 2}}, \text{ kur } x_{vid} \text{ ir } y_{vid} \text{ atitinkamai yra grupių vidurkiai, o } s_x^2, s_y^2 - \text{grupių}$$

dispersijos.

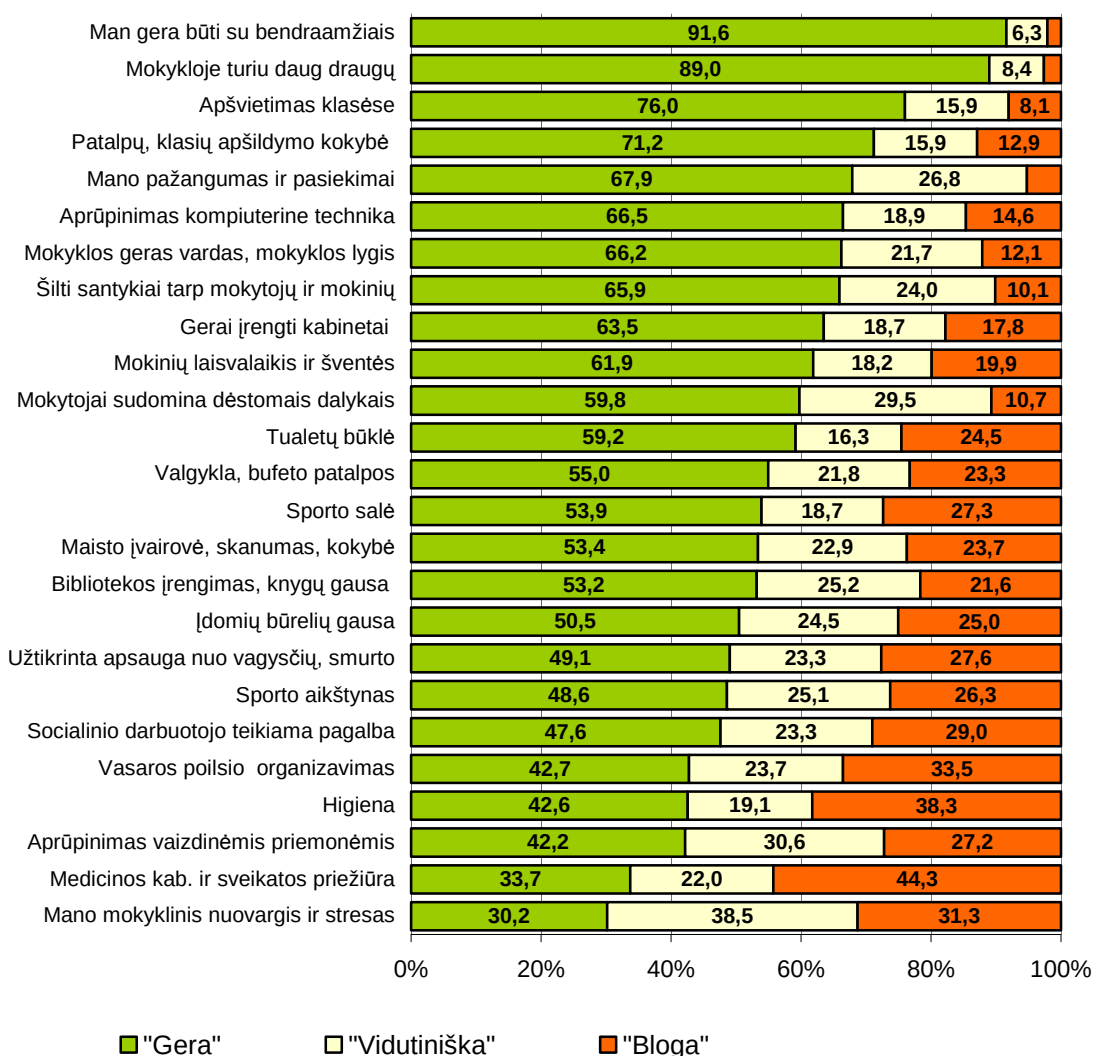
Efektinio dydžio interpretacijai buvo naudojama to paties autoriaus pasiūlytos ribos: 0,2 reiškia mažą skirtumą, 0,5 – vidutinį, 0,8 – didelį skirtumą. Lentelėse, skirtumai tarp grupių vaizdžiai žymimi spalvomis, jų interpretacijos pateikiamos po lentelėmis.

Siekiant ištirti mokyklos vertinimo struktūrą ir apibendrinti tiriamus požymius buvo atlikta faktorinės analizės procedūra, buvo taikoma tiriančiosios (eksploracinės) faktorinės analizės logika. Naudotas pagrindinių komponentų metodas. Šis metodas padeda didelio skaičiaus kintamųjų tarpusavio koreliacijas paaiškinti tam tikrų bendrųjų faktorių įtaka. Nuo kintamųjų pereinami prie komponentų kondensuojame informaciją, padarome ją labiau aprėpiamą. Tyrimo duomenys atitinka matematinio faktorinės analizės modelio reikalavimus (KMO =0,93 MSA>0,7). Faktorinė struktūra išryškinama atlikus komponentų ašų sukimą ieškant didžiausios dispersijos (Varimax metodas). Pagrindinių komponentų analizės procedūra leido 25 anketoje

¹⁶ Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112, 155-159.

pateiktus požymius suskirstyti 5 grupes – išskirti 5 mokyklos vertinimo komponentes, apimančias 60,3 proc. bendros dispersijos. Sąlyginai šias komponentes-faktorių galima interpretuoti taip: 1) Mokyklos aprūpinimas ir popamokinės veiklos organizavimas; 2) Mokyklos fizinė aplinka; 3) Asmens higiena ir saugumas; 4) Mokinių santykiai; 5) Ugdymas. Komponentų faktoriniai svoriai yra pateikiami priede nr. HH. Komponentų reikšmės yra skaičiuojamos z skalėje. Tai skalė, kurios vidurkis lygus 0, o standartinis nuokrypis – matavimo vienetas – lygus 1. Šią skalę patogu naudoti dviejų ar daugiau grupių palyginimui. Skirtumas tarp grupių vidurkių z-skaleje gali būti interpretuojamas kaip defektinis dydis.

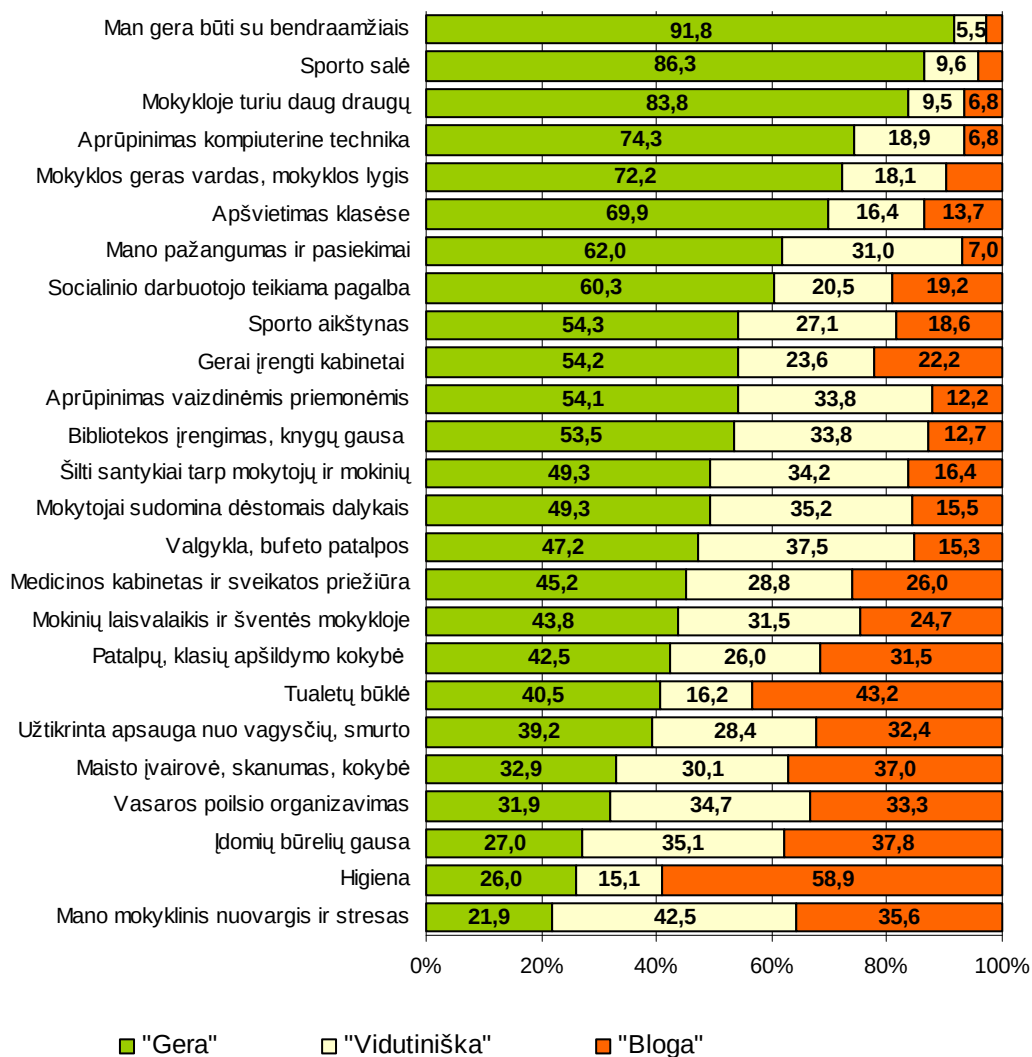
Vilniaus rajone gyvenančių mokinių nuomonė apie Vilniaus rajono ir Vilniaus miesto mokyklas

XXX pav. Vilniaus rajono mokyklų vertinimas(procentai). Kriterijų reitingas N= 537

Aukščiausiai yra vertinami mokinių tarpusavio santykius išreiškiantys komponentai, bei tokios bazinės materialinės sąlygos, kaip klasės apšvietimas ir apšildymas, aprūpinimas kompiuterine technika, gerai įrengti kabinetai. Gana aukštą reitingą turi ir šilti santykiai tarp mokinių ir mokytojų. Žemiausiai vertinama mokyklinis nuovargis ir stresas, taip pat sveikatos priežiūra ir sąlygos asmens higienai, vasaros poilsio organizavimas (žr. XXX pav.)

Tyrimo metu buvo apklausti 74 Vilniaus rajone gyvenantys mokiniai, lankantys Vilniaus miesto mokyklas. **XXX pav.** pateikiama šias mokyklas lankančių mokinių nuomonė apie įvairius mokyklos komponentus. Rajono moksleiviai, lankantys Vilniaus miesto mokyklas, palankiausiai vertina bendravimą su bendraamžiais, mokyklos aprūpinimą ir įrengimą. Mažiausia palankiai vertina sritis, susijusias su higiena, popamokine veikla, valgyklos darbu bei apsauga nuo vagysčių, smurto.

XXX pav. Vilniaus miesto mokyklų vertinimas(procentai). Vilniaus rajone gyvenančių ir Vilniaus miesto mokyklas lankančių mokinių, nuomonė. Kriterinių reitingas N= 74.

Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono mokyklų vertinimo palyginimas pateikiamas **YYY** lentelėje. Vidurkių skirtumo dydis buvo vertinamas skaičiuojant efektinį dydį Cohens aprašytu būdu. Interpretacijoms palengvinti lentelėje yra pateikiamos spalvos: rusva spalva vaizduojami komponentai, kurie geriau vertinami Vilniaus rajono mokyklose, žalia spalva – komponentai, kuriuos geriau vertina Vilniaus miesto mokyklose besimokantys rajono jaunuoliai; kuo spalva intensyvesnė, tuo skirtumas tarp grupių didesnis. Duomenys surikiuoti pagal efektinio dydžio vertę: lentelės viršuje pateikiami komponentai, kuriuos rajono mokyklas lankantys mokiniai vertina geriau, lentelės apačioje – komponentai, kuriuos geriau vertina Vilniaus mieste besimokantys.

Rajono mokyklos pagal pusę komponentų vertinamos geriau, nei Vilniaus miesto, kuriose mokosi rajono jaunuoliai, mokyklos. Mokiniai išskiria rajono mokyklų pranašumus higienos, maitinimo, popamokinės veiklos srityje, mokytojų ir mokinių santykių srityje. Miesto mokyklose daug geriau nei rajone vertinama sporto salė.

yyy lentelė

Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono mokyklų vertinimo palyginimas
Komponentų vertinimo vidurkiai

Komponentai	Vilniaus miestas	Vilniaus rajonas	Efektinis dydis
Patalpų, klasių apšildymo kokybė šaltu metų laiku**	3,12	3,87	-0,63
Idomių būrelių gausa**	2,78	3,37	-0,44
Maisto įvairovė, skanumas, kokybė**	2,86	3,41	-0,42
Higiena: **	2,41	3,02	-0,41
Mokinių laisvalaikis ir šventės mokykloje**	3,16	3,68	-0,41
Tualetų būklė**	2,96	3,55	-0,40
Šilti santykiai tarp mokytojų ir mokinių**	3,37	3,75	-0,36
Mokytojai sudomina dėstomais dalykais**	3,37	3,65	-0,28
Mokykloje turiu daug draugų**	4,19	4,43	-0,27
Apšvietimas klasėse**	3,78	4,04	-0,23
Vasaros poilsio, vasaros stovyklų organizavimas**	2,85	3,15	-0,21
Gera įrengti kabinetai **	3,44	3,71	-0,21
Man gera būti su bendraamžiais**	4,37	4,51	-0,17
Užtikrinta apsauga nuo vagysčių, smurto**	3,08	3,30	-0,17
Mano mokyklinis nuovargis ir stresas**	2,75	2,92	-0,14
Valgykla, bufeto patalpos*	3,36	3,50	-0,12
Mano pažangumas ir mokymosi pasiekimai*	3,70	3,80	-0,11
Bibliotekos įrengimas, knygų gausa ir įvairovė	3,54	3,48	0,05
Mokyklos geras vardas, mokyklos lygis	3,86	3,78	0,08
Aprūpinimas kompiuterine technika*	3,92	3,77	0,14
Sporto aikštynas**	3,51	3,27	0,20
Socialinio darbuotojo, psichologo teikiama pagalba**	3,58	3,23	0,26
Aprūpinimas vaizdinėmis priemonėmis**	3,51	3,19	0,28
Medicinos kabinetas ir sveikatos priežiūra**	3,15	2,74	0,31
Sporto salė**	4,22	3,33	0,73

Skirtumas tarp grupių vertinant mokyklos veiklos sritis yra statistiškai reikšmingas

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, Kruskal-Walis testas

Vilniaus rajone besimokančių mokinių nuomonė apie skirtingo tipo Vilniaus rajono mokyklas

Anketos buvo išdalintos keturių tipų (pagal mokymosi kalbas) mokyklų mokiniams: lietuvių, lenkų, rusų ir lenkų-rusų. CCC lentelėje informacija apie įvairių mokyklos komponentų vertinimą pateikiama skaičiais ir spalvomis. **Skaiciai** yra mokinių vertinimo vidurkiai. Jei vidurkis mažesnis už 3, mokyklos komponentas vertinama nepalankiai, kuo arčiau vieneto yra vidurkis, tuo vertinimas yra nepalankesnis. Jei vidurkis yra didesnis už 3, mokyklos sritis vertinama palankiai, kuo arčiau penketo yra vidurkis, tuo vertinimas yra palankesnis. **Spalvos** leidžia interpretuoti, kiek grupės vidurkis skiriasi nuo bendro imties vidurkio. Tamsesnė spalva žymi didesnę skirtumą. Detalesnė interpretacija pateikiama legendoje po lentele.

CCC lentelė

**Skirtingo tipo Vilniaus rajono mokyklų vertinimas
Komponentų vertinimo vidurkiai**

Komponentas	Mokyklos tipas				Rajono vidurki s
	Lietuvi ų	Lenk ų	Rus ų	Lenkų -rusų	
Man gera būti su bendraamžiais**	4.35	4.70	4.61	4.57	4.51
Mokykloje turiu daug draugų**	4.30	4.57	4.55	4.47	4.43
Šilti santykiai tarp mokytojų ir mokinių**	3.51	3.86	4.14	4.09	3.75
Mokytojai sudomina dėstomais dalykais**	3.31	3.88	4.05	4.06	3.65
Mano pažangumas ir mokymosi pasiekimai**	3.56	3.98	4.11	4.03	3.80
Mano mokyklinis nuovargis ir stresas*	2.63	3.14	3.14	3.25	2.92
Bibliotekos įrengimas, knygų gausa ir įvairovė**	3.06	3.72	3.98	4.01	3.48
Gera įrengti kabinetai **	3.34	3.85	4.18	4.30	3.71
Apšvietimas klasėse*	3.87	4.13	4.07	4.37	4.04
Sporto salė	2.96	3.52	2.95	4.29	3.33
Sporto aikštynas**	2.94	3.55	3.68	3.56	3.27
Valgykla, bufeto patalpos**	3.09	3.81	3.61	4.11	3.50
Maisto įvairovė, skanumas, kokybė**	2.89	3.81	4.16	3.81	3.41
Aprūpinimas kompiuterine technika**	3.38	4.01	4.41	4.15	3.77
Aprūpinimas vaizdinėmis priemonėmis**	2.69	3.56	3.89	3.63	3.19
Įdomių būrelių gausa**	2.91	3.68	3.77	3.97	3.37
Mokinių laisvalaikis ir šventės mokykloje**	3.35	4.03	3.79	3.96	3.68
Vasaros poilsio, stovyklų organizavimas**	2.52	3.70	3.36	3.87	3.15
Mokyklos geras vardas, mokyklos lygis**	3.42	4.03	4.16	4.21	3.78
Medicinos kabinetas ir sveikatos priežiūra**	2.36	2.71	3.75	3.47	2.74
Socialinio darbuotojo, psichologo pagalba	3.06	3.17	3.43	3.79	3.23
Tualetų būklė**	3.02	4.10	3.34	4.24	3.55
Higiena: galimybė nusiplauti rankas muilu, popieriniai rankšluosčiai, džiovintuvai ir pan.**	2.43	3.53	3.41	3.58	3.02
Patalpų, klasių apšildymo kokybė*	3.74	3.83	4.09	4.29	3.87
Užtikrinta apsauga nuo vagysčių, priekabiavimo, grasinimų, sumušimų**	2.80	3.71	3.80	3.78	3.30

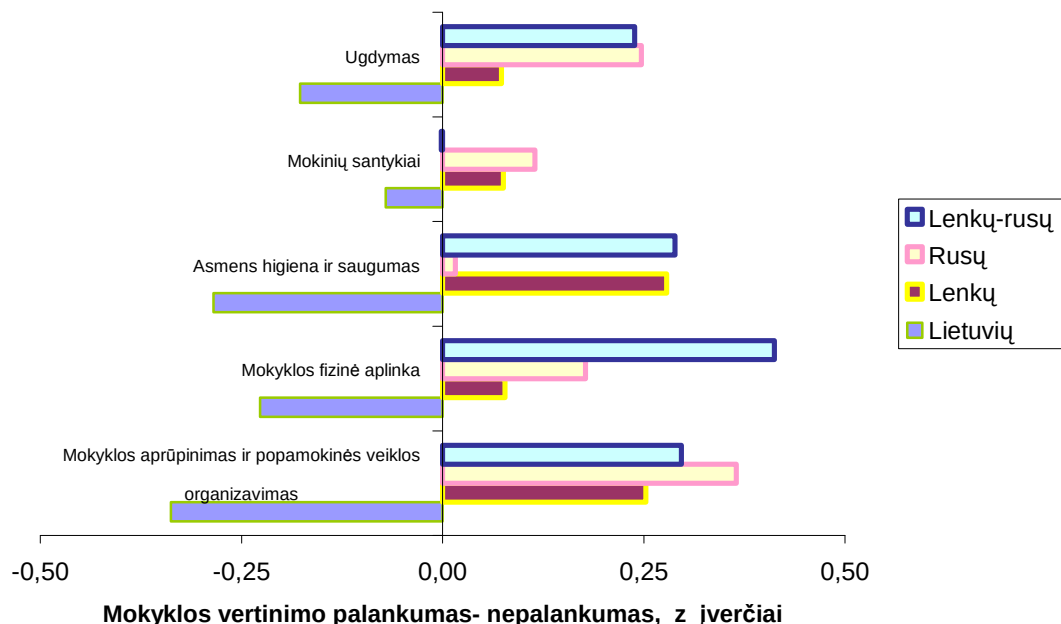
Skirtumas tarp grupių vertinant mokyklos veiklos sritis yra statistiškai reikšmingas

* p<0,05, ** p<0,01, Kruskal-Walis testas

ccc Lentelės spalvų interpretacijos legenda:

Spalva	Efektinis dydis	Interpretacija
	$d < -0,4$	Grupės vertinimo vidurkis yra mažesnis nei imties vidurkis
	$-0,4 < d < -0,2$	Grupės vertinimo vidurkis šiek tiek mažesnis nei imties vidurkis
	$-0,4 < d < 0,2$	Grupės vertinimo vidurkis praktiškai nesiskiria nuo imties vidurkio
	$0,2 < d < 0,4$	Grupės vertinimo vidurkis šiek tiek didesnis nei imties vidurkis
	$0,4 < d$	Grupės vertinimo vidurkis yra didesnis nei imties vidurkis

Kyla klausimas, ar mokyklos vertinimas priklauso nuo mokyklos tipo, ar, tiesiog, žemas at aukštas vertinimas yra daugiau susijęs su tautiniu identitetu, tautine kultūra, mentalitetu? Į šį klausimą iš dalies atsako lietuviškose mokyklose besimokančių skirtingos tautybės mokinių pateikiami lietuviškų mokyklų vertinimai. Mokyklose, kuriose yra klasės vien lietuvių kalba, mokosi 150 (62 proc.) lietuvių tautybės, 20 (8 proc.) rusų tautybės ir 74 (30 proc.) lenkų tautybės respondentų. Daugelį mokyklos vertinimo sričių skirtingų tautybių mokiniai **vertina panašiai, statistiškai reikšmingų skirtumų tarp grupių tyrimas neatskleidė** (Kruskal-Wallis testas, reikšmingumo slenkstis – 0,05). Tik du požymius: vasaros poilsio organizavimą ir klasių patalpų apšildymo kokybę šaltu metų laiku geriau vertina lenkų ir rusų tautybių, nei lietuvių tautybės mokiniai. ($p < 0,05$). Įvairių tautybių mokinių, besimokančių lietuviškose mokyklose vidurkių ir visos lietuviškų mokyklų tyrimo imties vidurkio skirtumų efektinis dydis vertinant visus komponentus, išskyrus minėtus du, absoliučia reikšme neviršija 0,2.. Kitų tipų mokyklose besimokančių ne lenkų arba ne rusų tautybės mokinių apklausta nedaug, todėl panašių apibendrinimų daryti negalima.

Fff pav. Apibendrintas skirtingų tipų Vilniaus savivaldybės mokyklų vertinimas: mokyklų tipų profiliai. Vidurkiai z- skalėje

Analogiški rezultatai yra atskleidžiami nagrinėjant apibendrintą mokyklos veiklos vertinimą skirtingo tipo mokyklose (mokyklos komponentės išskirtos faktorinės analizės būdu). Statistiškai reikšmingo skirtumo tarp grupių nėra tik vertinant mokinių tarpusavio santykius

(ANOVA, $p > 0,05$). Labiausiai nuo kitų grupių skiriasi mokinių, besimokančių lietuvių mokyklose vertinimai.

Mokyklos vertinimą iš visų tyrime nagrinėjamų faktorių daugiausia lemia pati mokykla. Tai patvirtina vienfaktorinės dispersinės analizės rezultatai (III lentelė), kurioje matoma, kad vertinimų įvairovė vienos mokyklos ribose visumoje yra daug mažesnė už vertinimo įvairovę tarp mokyklų (išskyrus mokinių santykių vertinimą, kur skirtumai tarp mokyklų nėra statistiškai reikšmingi). Taip pat nustatyta, kad praktiškai nėra ryšio tarp apibendrintų mokyklos vertinimo komponentų ir lyties, tarp mokyklos vertinimo ir mokymosi lygio (koreliacijos koeficientas tarp pažymių vidurkio ir apibendrinto mokyklos vertinimo mažesnis už 0,2)

III lentelė

Dispersinės analizės rezultatai (ANOVA)

		Dispersija	F reikšmė	p reikšmė
Mokyklos aprūpinimas ir popamokinės veiklos organizavimas	Tarp grupių	8.566	17.2	$p < 0.01$
	Grupių viduje	.495		
Mokyklos fizinė aplinka	Tarp grupių	7.6	14.4	$p < 0.01$
	Grupių viduje	0.5		
Asmens higiena ir saugumas	Tarp grupių	7.9	17.2	$p < 0.01$
	Grupių viduje	0.4		
Mokinių santykiai	Tarp grupių	1.0	1.3	0.12
	Grupių viduje	0.7		
Ugdymas	Tarp grupių	2.4	5.1	$p < 0.01$
	Grupių viduje	0.4		

Mokinių išsakyti lankomos mokyklos vertinimai: Vilniaus raj. ir šalies moksleivių nuomonių palyginimas

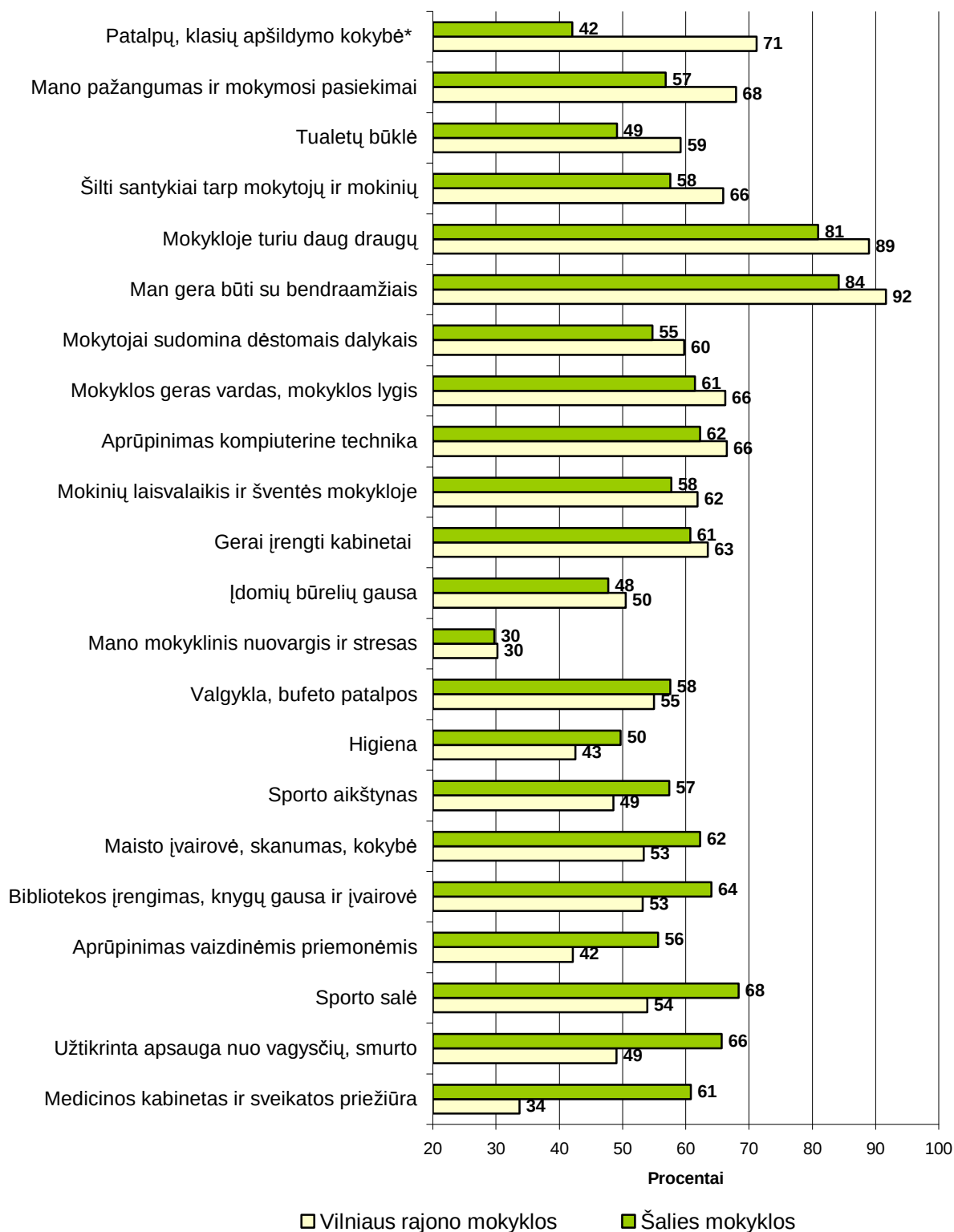
Tyrėjai yra sukaupę duomenų bazę¹⁷, kuri leidžia Vilniaus rajono mokyklų mokinių pateiktą nuomonę apie rajono mokyklas palyginti su kitų šalies savivaldybių mokyklose besimokančių mokinių nuomone. Normavimo bazę sudaro 1389 mokinių iš 12 šalies savivaldybių¹⁸ apklausos rezultatai. Klausimai, kurie yra papildomai įrašyti į anketą - apšvietimas klasėje vertinimas, vasaros poilsio, vasaros stovyklų organizavimas, socialinio darbuotojo, psichologo teikiama pagalba – lyginant rajono mokyklų anketavimo duomenis nebuvo skaičiuojami. Patalpų kokybės ir apsaugos nuo vagysčių, smurto komponentai šalies mastu buvo vertinami tik šešiose savivaldybėse (N = 631), palyginimas yra atliekamas su šiais duomenimis. VVV paveiksle yra vaizduojama gerai mokyklą vertinančių mokinių dalis. Mokyklos vertinimo komponentai yra surikiuoti pagal tyrimo rezultatų skirtumų dydį: diagramos viršuje yra pateikti požymiai pagal

¹⁷ Merkys G. et al. (2003) Mokyklų tinklo pertvarkos ir moksleivių būklė: kiekybinis ir kokybinis tyrimas. Užsakovas – Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga internete: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/TINKLO_IR_VEZIOJIMO_TYRIMAS_SMM.

Merkys G. et al. (2005) Mokyklų tinklo pertvarkos socialinis poveikis bandomajame projekte dalyvavusiose savivaldybėse. Užsakovas – Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga internete: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/tyrimai.htm > [Mokyklų tinklo pertvarkos socialinis poveikis](#)

¹⁸ Tyrimai buvo atliekami Kauno m., Telšių raj., Trakų raj. Vilniaus m. Kėdainių raj., Pasvalio raj., Klaipėdos m. Pasvalio raj. Varėnos raj. Kauno raj. Mažeikių raj. Šalčininkų raj. savivaldybių mokyklose.

kuriuos geriau vertinamos Vilniaus savivaldybės mokyklos, apačioje – požymiai, pagal kuriuos geriau vertinamos kitų šalies savivaldybių mokyklos. Tikslūs tyrimo duomenys šiuo klausimu yra pateikiami **JJJ** priede.

VVV pav. Vilniaus rajono ir šalies mokyklų vertinimo palyginimas. Gerai mokyklą vertinančių mokinių dalis, procentai. $N_{\text{Vilniaus rajono}} = 537$, $N_{\text{šalies}} = 1389$

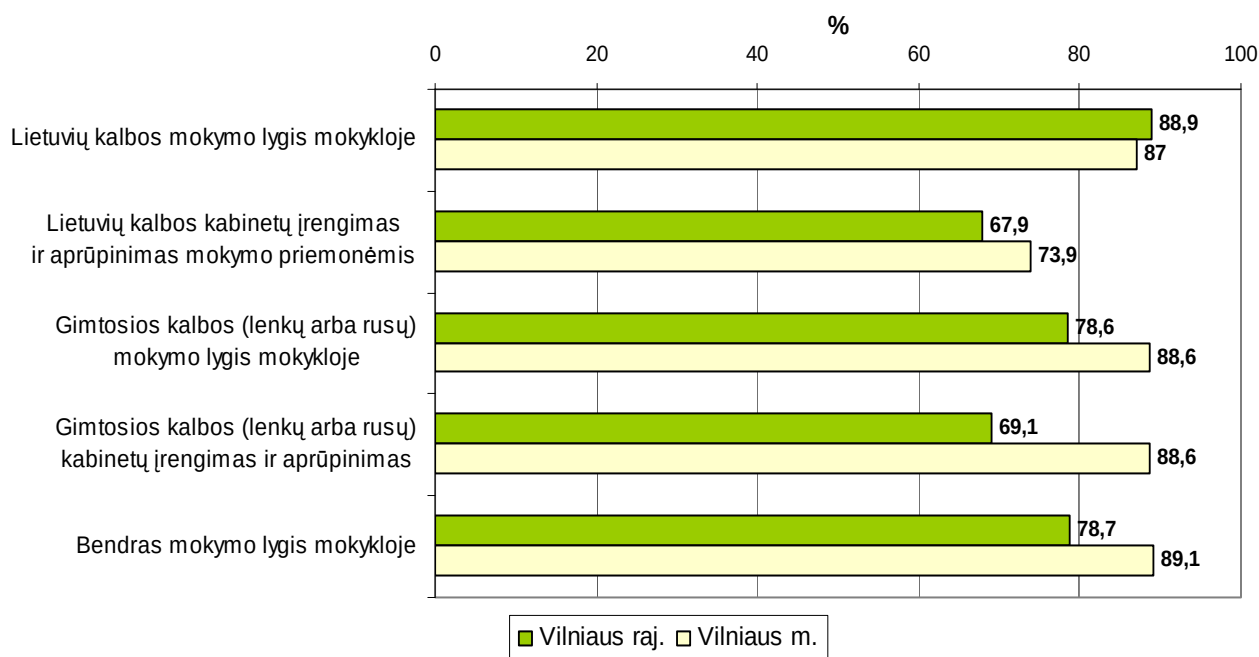
Vilniaus rajone geriau nei šalyje yra vertinama santykiai tarp mokinių, santykiai tarp mokinių ir mokytojų bei atskiri infrastruktūros klausimai: tualetų būklė, patalpų šildymas. Rajone blogiau nei kitose minėtose savivaldybėse vertinama biblioteka, sporto salė, sveikatos priežiūra mokykloje. Taip pat išsiskiria nepalankus apsaugos nuo vagysčių priekabiavimo, grasinimų, sumušimo vertinimas.

Papildomo ugdymo vertinimas

Moksleiviai klausimyne turėjo galimybę nurodyti, kokių dalykų jie mokosi papildomai. Tik nedidelė dalis Vilniaus raj. besimokančių moksleivių mokosi kai kurių dalykų papildomai. Daugiausiai moksleivių papildomai mokosi matematikos ir anglų kalbos.

Vilniaus rajone daugiausiai papildomai moksleiviai mokosi matematikos, o Vilniaus m. mokyklose besimokantys moksleiviai daugiausiai mokosi anglų kalbos.

Gimtosios ir valstybinės kalbos mokymo sąlygų vertinimai

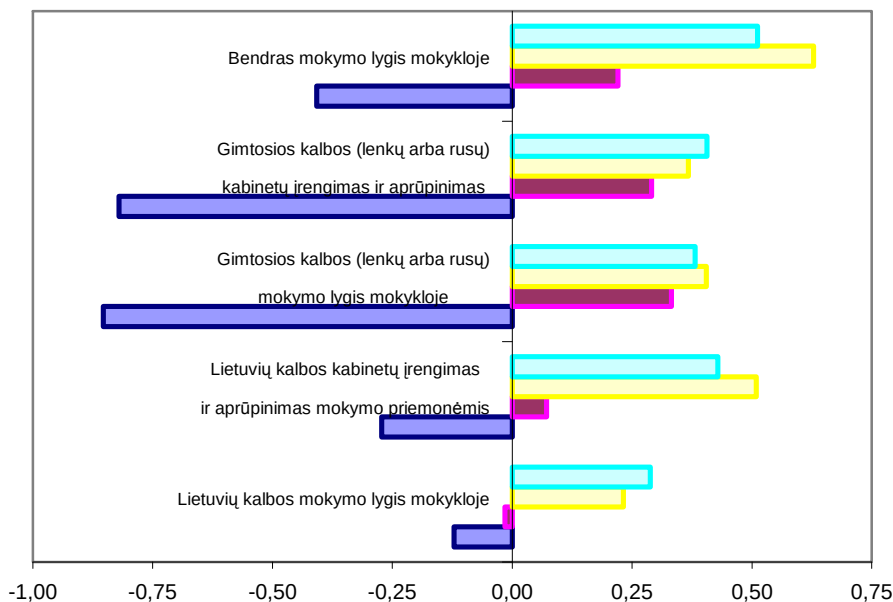

0-1 pav. Lietuvių kalbos ir gimtosios kalbos mokymo lygio bei sąlygų vertinimas tarp Vilniaus raj. ir Vilniaus m. moksleivių (palankūs vertinimai, %)

Lietuvių kalbos ir gimtosios kalbos lygį bei kabinetų įrengimą ir aprūpinimą mokymo priemonėmis moksleiviai galėjo įvertinti 5 balų skalėje. Lentelėje pateikiami apjungti palankaus vertinimo procentai (4 ir 5 skalės reikšmės).

Kaip matome iš (X) lentelės, lyginant moksleivių, besimokančių Vilniaus raj. ir Vilniaus m. mokyklose, didžiausias nuomonių išsiskyrimas yra vertinant gimtosios kalbos mokymo lygį bei kabinetų aprūpinimą. Vilniaus m. besimokantys moksleiviai vertina palankiau gimtosios kalbos mokymą. Taip pat ir bendras mokymo lygis mokykloje palankiau vertinamas tarp Vilniaus m. mokyklose besimokančių moksleivių.

Pastebėtina, kad Vilniaus raj. mokyklose besimokantys moksleiviai, teigiamiau vertina lietuvių kalbos mokymo lygį, negu gimtosios kalbos mokymo lygį (atitinkamai 88,9% ir 78,6%, nors lietuvių ir gimtosios kalbos kabinetų įrengimas ir aprūpinimas vertinamas vienodai.

0-2 . pav. Lietuvių kalbos ir gimtosios kalbos mokymo lygio bei sąlygų vertinimas tarp Vilniaus raj. moksleivių pagal mokyklų tipus. Vidurkiai z skalėje.

Lyginant Vilniaus raj. moksleivių nuomones apie lietuvių kalbos, gimtosios kalbos mokymo lygį bei įrengimą ir bendrą mokyklos mokymo lygį pagal mokyklų kalbinius tipus (pav. XX), matome, kad žemiausias visose kategorijose yra lietuvių moksleivių vertinimo vidurkis. Aukščiausi vertinimai yra lenkų-rusų, bei rusų mokyklose.

Tai pat moksleiviai buvo paprašyti parašyti savo nuomonę apie lietuvių ir gimtosios kalbos kabinetų įrengimą, ir mokymą; įvardinti problemas ir pateikti siūlymus.

Iš **Vilniaus raj.** besimokančių moksleivių, didžioji respondentų dalis nurodė, kad kalbų mokymui bei kabinetų įrengimui neturi jokių pretenzijų. Jie yra patenkinti mokytojų darbu, gera kabinetų būkle bei lietuvių kalbos mokymu ir lietuvių kalbos mokytojų kompetencija. Lietuvių kalbos mokytojos apibūdinamos kaip geros, simpatiškos, maloniai bendraujančios, pareigingos.

Mažesnioji respondentų grupė nurodė, kad norėtų, jog kabinetų fizinė būklė būtų tobulinama. Pageidautų naujų suolų, suremontuotų klasių, pakankamo apšvietimo, kompiuterių, plastikinių langų, atnaujintų grindų, vadovėlių rusų kalba, mokymosi priemonių, žodynų, lentelių.

Taip pat dalis respondentų pageidauja daugiau lietuvių kalbos pamokų, meninių dalykų skirtų kalboms bei informacinių technologijų taikymą pamokų metu.

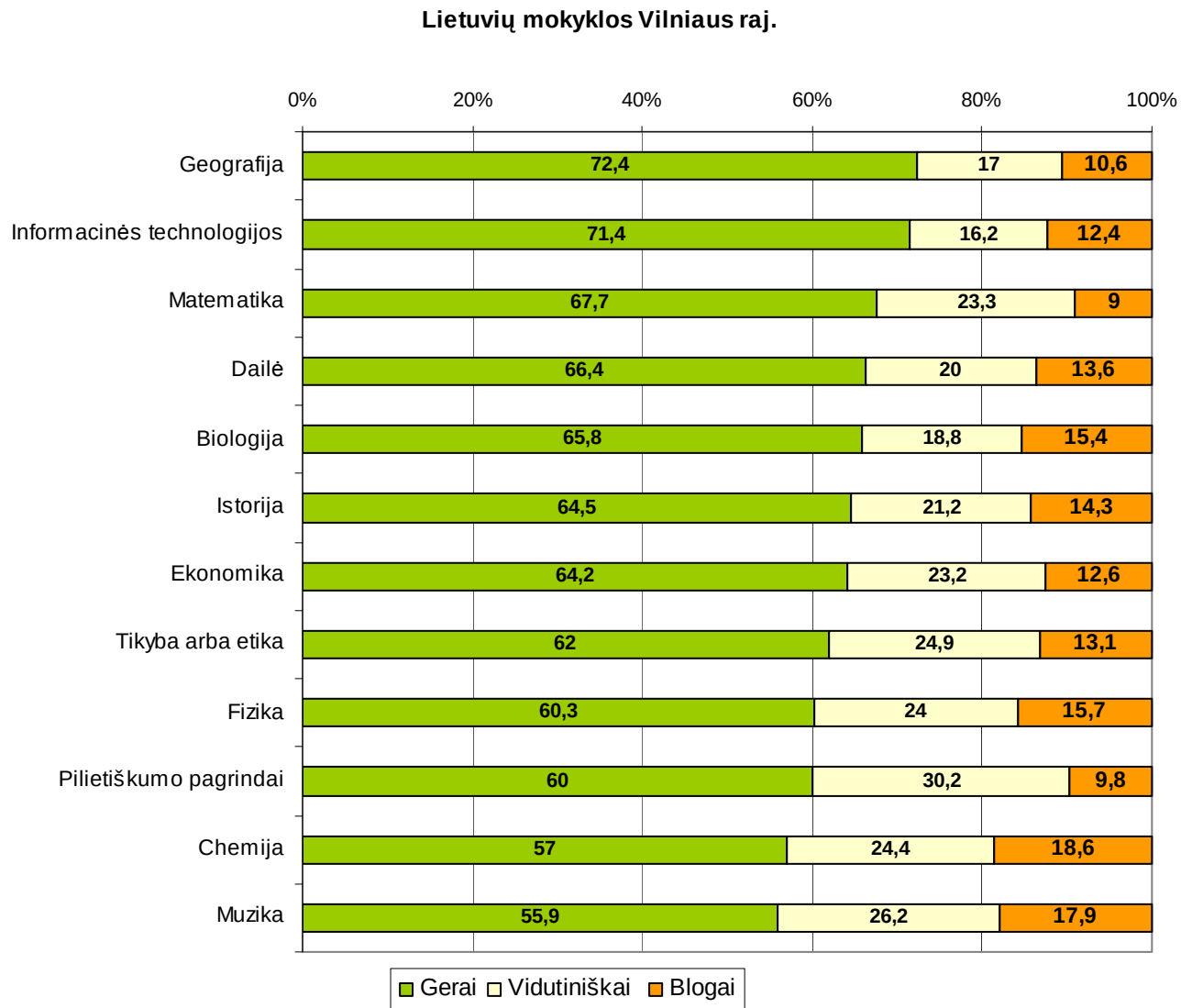
Kai kurie moksleiviai nurodė, jog atskirų dalykų kabinetų mokyklose nėra, tačiau, pasak respondentų, tai netrukdo gerai mokytojams išdėstyti mokomąją medžiagą.

Didžioji dalis respondentų, besimokančių **Vilniaus m.** mokyklose, nurodė, kad kabinetai puikūs ir gerai įrengti bei kabinetų įrengimui neturi jokių pretenzijų.

Mažesnioji respondentų grupė teigia, kad norėtų, jog kabinetų fizinė būklė būtų tobulinama bei įvardino konkrečias problemas: šaltos klasės; prastai išdėstoma lietuvių kalba; nekompetentingi

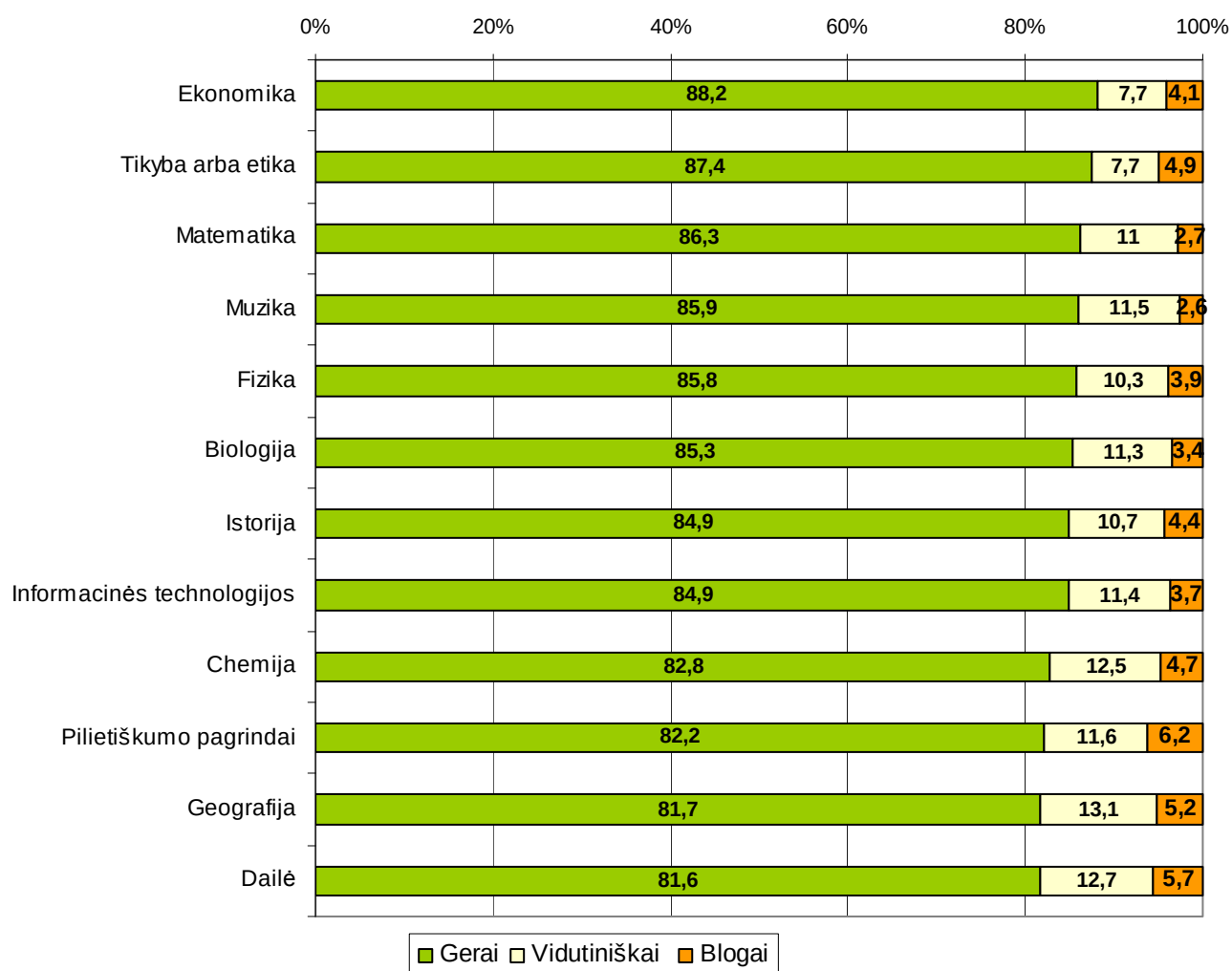
mokytojai; seni suolai. Taip pat buvo išsakyti pageidavimai, kad būtų daugiau diskusijų pamokų metu, artimesnis bendravimas, daugiau kūrybinių darbų.

Įvairių mokomųjų dalykų aprūpinimo lietuvių, lenkų ir rusų kalba vertinimai

pav. 0-3 Mokomųjų dalykų aprūpinimo priemonėmis Vilniaus raj. lietuviškose mokyklose vertinimai (%)

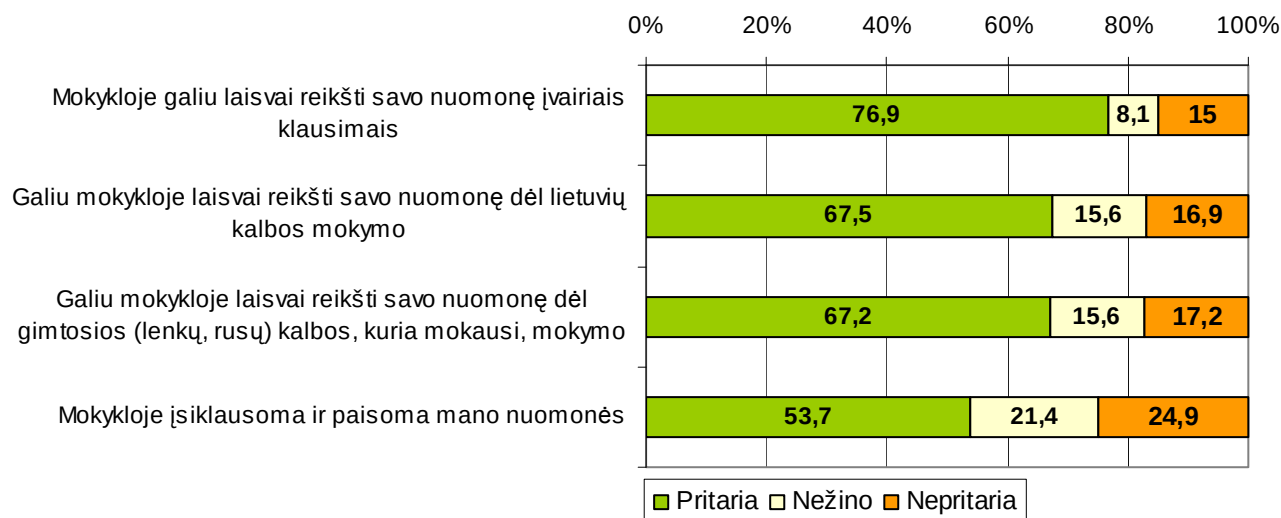
Nelietuvių mokyklos Vilniaus raj.

pav. 0-4 Mokomųjų dalykų aprūpinimo mokymo priemonėmis mokomąja kalba (lenkų, rusų) vertinimai Vilniaus raj. mokyklose (%)

Reikia pastebėti, kad visų mokomųjų dalykų parūpinimas mokymo priemonėmis mokomosimis kalbomis geriau yra vertinamas nelietuviškose mokyklose, o lietuviškose mokyklose – žymiai prasčiau.

Nuomonės apie moksleivio vaidmenį ugdymo procese

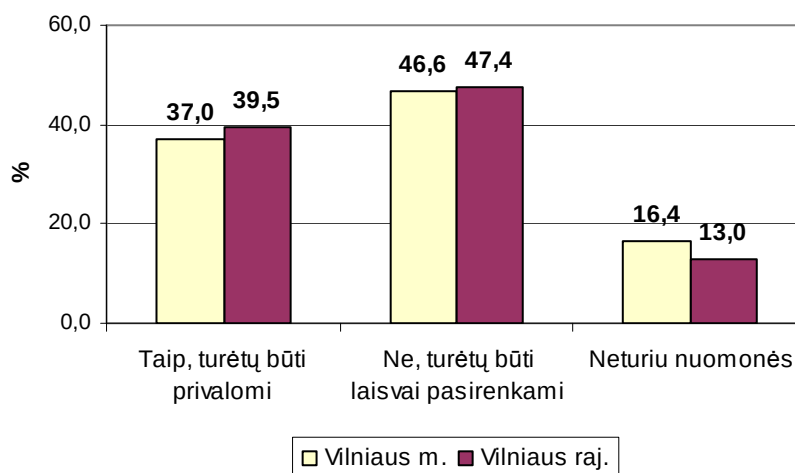

0-1 pav. Vilniaus raj. moksleivių nuomonės apie moksleivių vaidmenį ugdymo procese (%)

Moksleivių buvo klausiama, ar jie gali reikšti savo nuomonę mokykloje įvairiais klausimais, kalbų mokymo klausimais, bei ar įsiklausoma į jų nuomonę. Matome, kad yra nemažas atotrūkis tarp galėjimo pareikšti nuomonę ir moksleivių nuomonės paisymo (atitinkami pritarimo procentai 76,9% ir 53,7%).

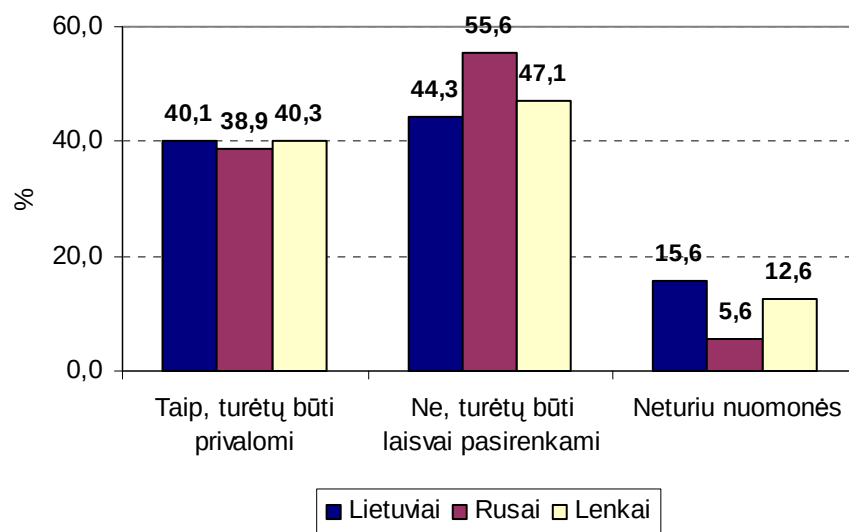
Nuomonės tautinių mažumų kalbų egzamino klausimu

Ar gimtosios kalbos egzaminai nelietuvių tautybės moksleiviams turėtų būti privalomi

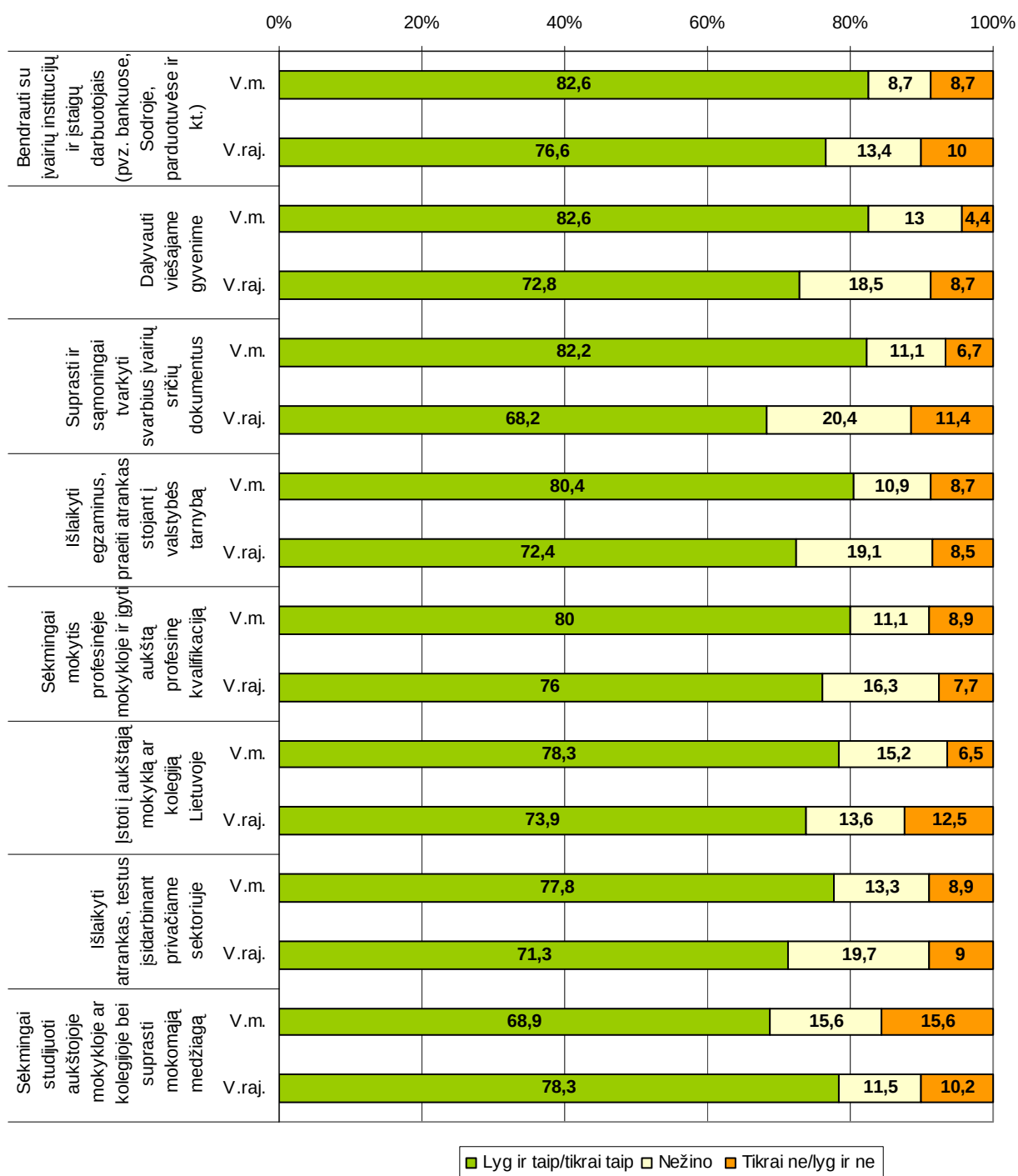
0-1 pav. Vilniaus m. ir Vilniaus raj. moksleivių nuomonė apie gimtosios kalbos egzaminus nelietuvių tautybės moksleiviams (%)

Ar gimtosios kalbos egzaminai nelietuvių tautybės moksleiviams turėtų būti privalomi?

0-2 pav. Nuomonių apie gimtosios kalbos egzamino privalomumą nelietuvių tautybės moksleiviams pasiskirstymas (%) pagal tautybes Vilniaus rajone

Valstybinės ir gimtosios kalbos kompetencijų vertinimai

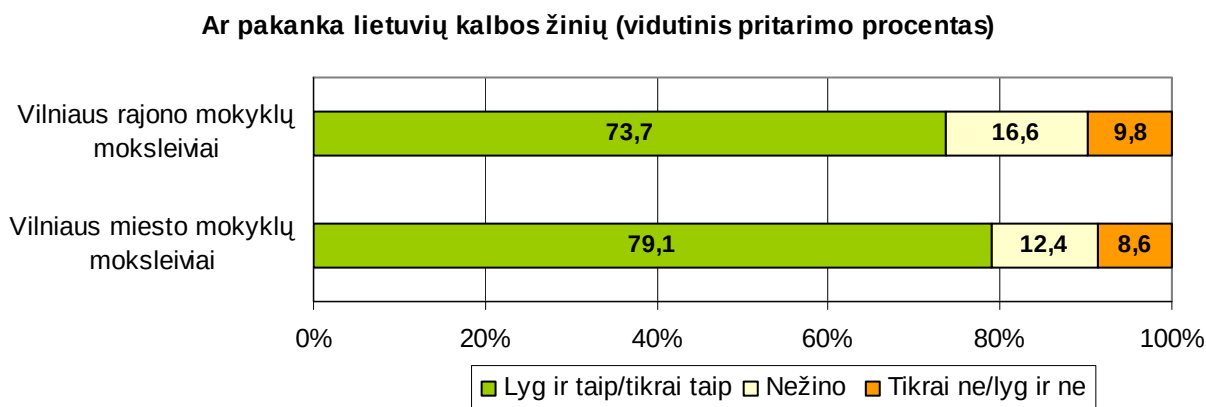
0-1 pav. Nelietuvių tautybės moksleivių lietuvių kalbos mokėjimo įvairiais gyvenimo atvejais vertinimai (%)

0-1 pav. pateiktas lietuvių kalbos žinių įvairiems gyvenimo atvejams vertinimas tarp nelietuvių tautybės moksleivių, besimokančių Vilniaus raj. ir Vilniaus m. mokyklose. Informatyvumo tikslais buvo apjungtos kategorijos “tikrai ne” su “lyg ir ne” bei “lyg ir taip” su “tikrai taip”.

Reikia pastebėti, kad Vilniaus rajone besimokantys nelietuvių tautybės moksleiviai savo lietuvių žinias vertina prasčiau, nei Vilniaus m. besimokantys moksleiviai visoms situacijoms, išskyrus lietuvių kalbos pakankamumą sėkmingai studijuoti aukštojoje mokykloje ar kolegijoje bei suprasti mokomąją medžiagą. Vilniaus raj. moksleiviai silpniausiai vertina savo lietuvių kalbos žinojimą svarbių dokumentų supratimui ir sąmoningam tvarkymui (11.4% mano kad tam nepakanka jų turimų valstybinės kalbos žinių), tuo tarpu Vilniaus m. moksleiviai silpniausiai vertina savo lietuvių kalbos mokėjimą studijavimui aukštojoje mokykloje ir studijų medžiagos supratimui (15.6% įvardino kad tam nepakanka jų turimų žinių).

Geriausiai lietuvių kalbos žinios tarp Vilniaus m. besimokančių moksleivių vertinamos bendravimui su įvairių institucijų bei įstaigų darbuotojais, bei dalyvavimui viešajame gyvenime (82.6%). Tuo tarpu tarp Vilniaus raj. moksleivių geriausiai vertinamos lietuvių kalbos žinios, reikalingos sėkmingam studijavimui aukštosiose mokyklose ar kolegijose (78.3%).

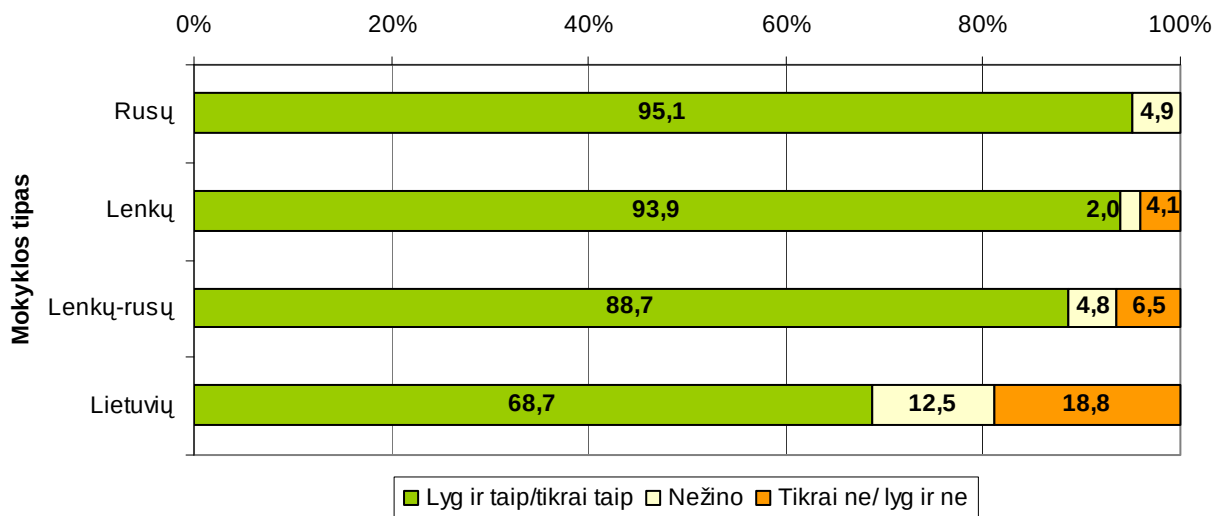
pav. 0-2 Lietuvių kalbos žinių pakankamumas nelietuvių tautybės moksleiviams Vilniaus raj. ir Vilniaus m. mokyklose

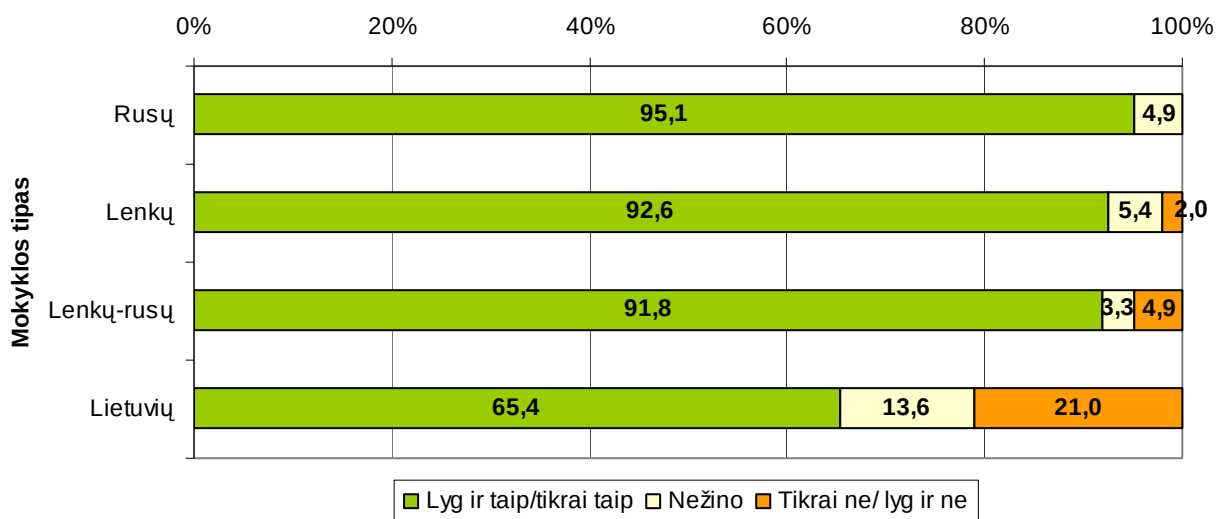
Gimtosios kalbos mokėjimas

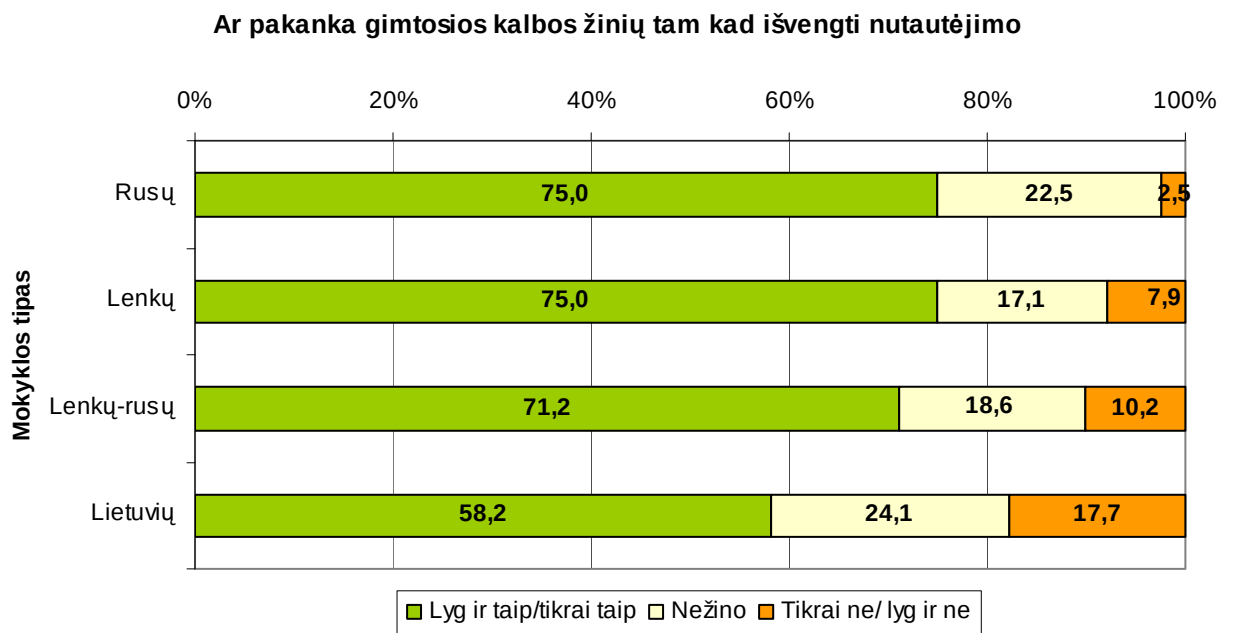
Svarbu išsiaiškinti, ar tautinių mažumų atstovai turi pakankamas sąlygas išmokyti gimtosios kalbos. Į klausimyną buvo įtraukti klausimai apie tai, kaip moksleiviai vertina savo gimtosios kalbos žinių pakankamumą keliais aspektais.

**Ar pakanka gimtosios kalbos žinių tam kad laisvai bendrauti gimtąja kalba,
nuvykus į Lenkiją, Rusiją ar Baltarusiją**

**Ar pakanka gimtosios kalbos žinių tam kad laisvai skaityti ir suprasti įvairią
literatūrą gimtąja kalba**

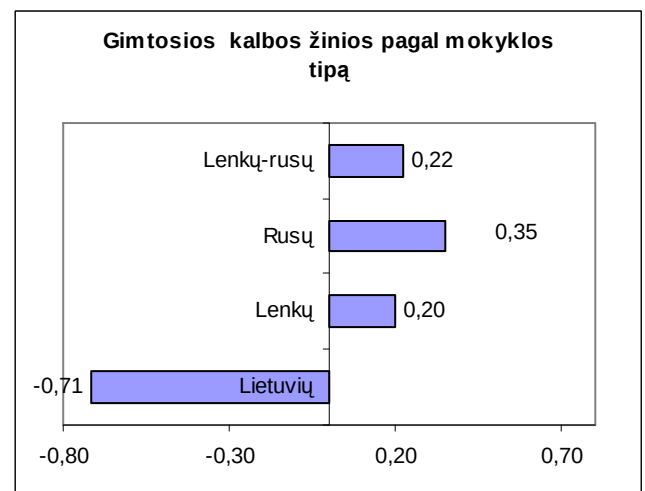
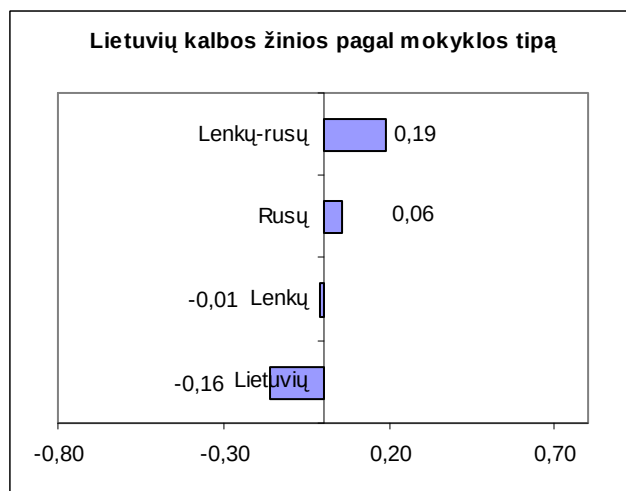

pav. 0-3 Gimtosios kalbos žinių pakankamumas nelietuvių tautybės moksleiviams pagal mokyklų tipus (%)

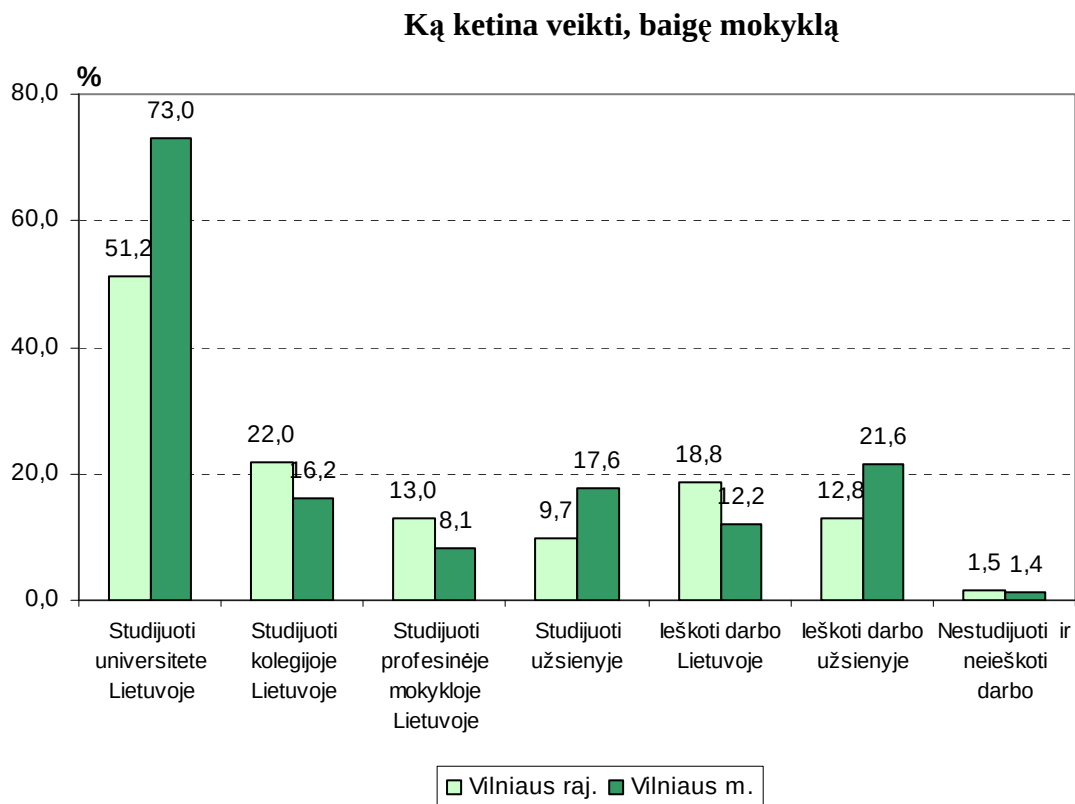
Kaip matome iš gimtosios kalbos žinių pakankamumo nelietuvių tautybės moksleiviams Vilniaus raj. įvairiose situacijose, silpniausiai savo gimtosios kalbos žinias vertina lietuvių mokyklose besimokantys moksleiviai, o stipriausiai – rusų mokyklų moksleiviai. Ypač šis skirtumas išryškėja, vertinant tautiškumo išsaugojimą. Tik 58,2% nelietuvių tautybės moksleivių, besimokančių lietuviškose mokyklose mano kad jiems pakanka gimtosios kalbos žinių tam, kad išvengti nutautėjimo. Taip pat net penktadalis (21%) kitataučių iš lietuviškų mokyklų mano kad jiems nepakanka gimtosios kalbos žinių tam, kad laisvai skaityti ir suprasti literatūrą gimtąja kalba.

Lyginant nelietuviškų mokyklų moksleivių atsakymus, pastebėtina, kad jautriausias klausimas yra tautiškumo išsaugojimas. Nemaža dalis moksleivių nurodė, kad jie nežino, ar jiems pakaktų gimtosios kalbos žinių tam, kad išvengti nutautėjimo.

0-4 pav. Nelietuvių tautybės moksleivių Vilniaus raj. vertinimai (z- įvertis) lietuvių kalbos žinių ir gimtosios kalbos žinių pakankamumo (apjungtos situacijos)

Moksleivių edukaciniai ir profesiniai ketinimai

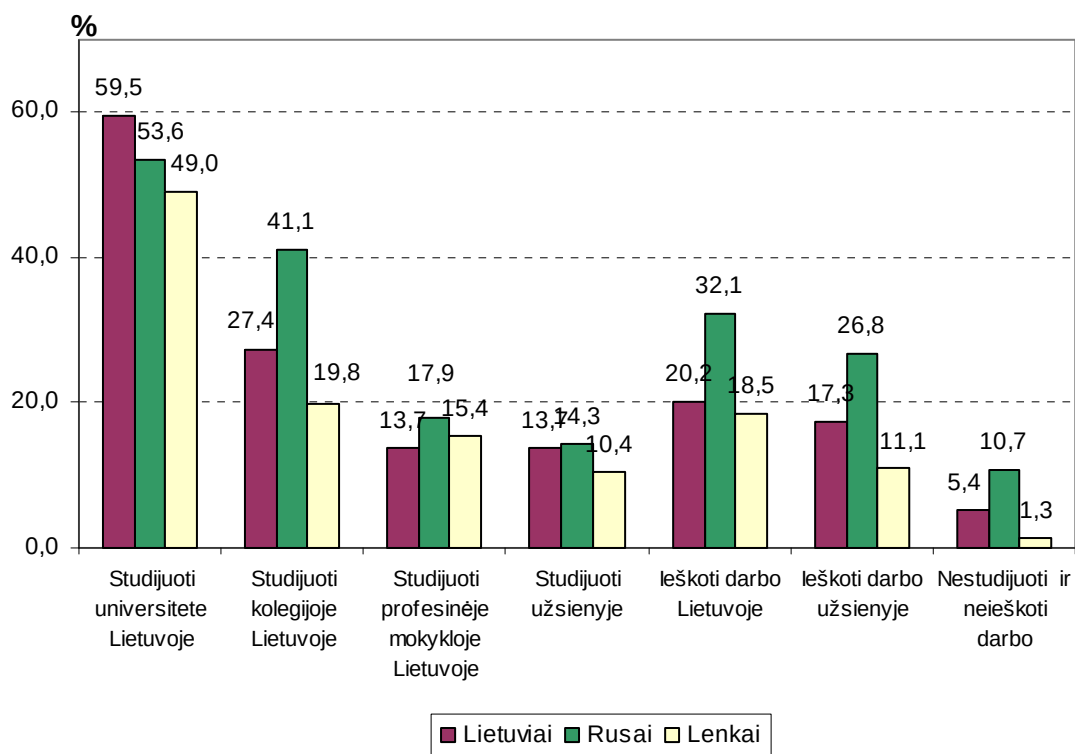

0-1 pav. Vilniaus raj. ir Vilniaus m. moksleivių edukaciniai ir profesiniai ketinimai (%) *

* galima buvo pasirinkti daugiau nei 1 atsakymo variantą

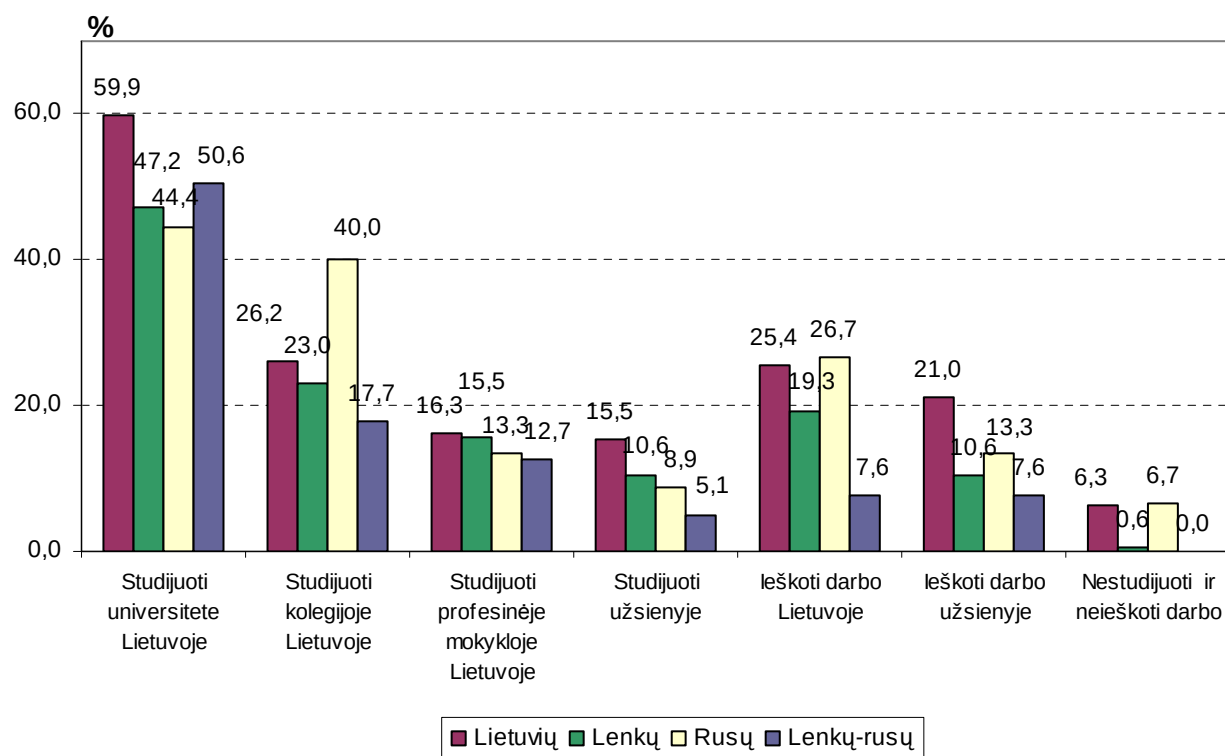
Lyginant Vilniaus raj. ir Vilniaus m. besimokančių moksleivių ateities planus, svarbu pastebėti, kad Vilniaus m. besimokančių lūkesčiai yra didesni. Jei tik pusė iš Vilniaus raj. moksleivių ketina stoti į aukštąsias mokyklas, tai iš Vilniaus m. į aukštąsias ketina stoti žymiai daugiau – 73% moksleivių. Neramus signalas yra tai, kad net 21,6% iš apklaustų Vilniaus m. besimokančių moksleivių ketina po mokyklos baigimo ieškoti darbo užsienyje. Tuo tarpu Vilniaus raj. besimokantys moksleiviai labiau linkę ieškoti darbo Lietuvoje, negu užsienyje.

Ką ketina veikti baigę mokyklą (pagal tautybes)

pav. 0-2 Ateities perspektyvų vertinimas tarp Vilniaus raj. moksleivių pagal tautybes (%)

Ką ketina veikti, baigę mokyklą (pagal mokyklos kalbinius modelius)

pav. 0-3 Ateities perspektyvų vertinimas tarp Vilniaus raj. moksleivių pagal mokyklos kalbinį modelį (%)

Analizuojant moksleivių ateities planus pagal mokyklų kalbinį modelį, galima pastebėti tam tikrų skirtumų. Daugiausia moksleivių planuoja studijuoti universitetuose Lietuvoje iš lietuviškų

mokyklų (59,9%), o mažiausiai – iš rusų mokyklos (44,4%). Kita vertus, didesnė dalis moksleivių iš lietuviškų mokyklų, lyginant visų kalbinių modelių mokyklas, žada baigę mokyklą ieškoti darbo užsienyje.

Apibendrinimas

Moksleivių nuomonė apie mokymosi prieinamumą

Multikultūriškumas. Moksleiviai, save identifikuojantys kaip lietuvių tautybės, yra iš labiausiai mišrios kalbinės aplinkos, lyginant su lenkų ir rusų tautybės moksleiviais) Apklausų metu paaiškėjo, kad nemažai moksleivių susiduria su problema, kaip įvardinti savo tautybę, nes tėvai yra skirtingų tautybių, ir jiems tenka bendrauti įvairiomis kalbomis

Emocinis - motyvacinis santykis su kalbomis.

- Lenkų kalbos atžvilgiu egzistuoja „įtampos“ tarp lietuvių ir rusų tautybės moksleivių, vertinant emocinį motyvacinį santykį visose semantinio diferencialo kategorijose.
- Anglų kalbos atžvilgiu tarp visų tautybių moksleivių išryškėja tendencija, kad anglų kalba vertinama kaip labai reikalinga, tačiau kaip sunki bei sudėtinga.

Kodėl ir Vilniaus raj. moksleiviai lanko Vilniaus m. mokyklas:

Dažniausiai įvardijama priežastis, kodėl moksleiviai iš Vilniaus raj, nelanko artimiausios mokyklos, o važiuoja į Vilnių, yra prastas artimesnės mokyklos mokymo lygis.

Tėvų (šiuo atveju, mamų, kurios šeimoje dažniausiai yra pirminiai agentai, padedantys vaikui pasirinkti mokyklą ir mokomąją kalbą) išsimokslinimas yra vienas tikėtinų veiksnių, kodėl vaikai leidžiami ne į artimiausias mokyklas rajone, o į miesto mokyklas.

Papildomas mokymasis

Daugiausiai moksleivių tiek Vilniaus raj. tiek Vilniaus m. papildomai mokosi matematikos ir anglų kalbos.

Geografinis mokymosi prieinamumas

Vidutiniškai mažiausiai nuo namų iki mokyklos tenka keliauti rusų mokyklos moksleiviams, o toliausiai – lenkų bei lenkų – rusų mokyklos moksleiviams. Suskirsčius atstumą nuo namų iki mokyklos intervalais, ryškiausi skirtumai taip pat yra tarp rusų ir lenkų mokyklų. Net 80% rusų mokyklos moksleivių gyvena arčiau nei 3 km nuo mokyklos, tuo tarpu tik apie pusė lenkų bei lenkų – rusų mokyklų moksleivių gyvena arčiau nei 3 km.

Pažymėtina, kad Vilniaus raj. vežiojimo kaštai, tenkantys vienam moksleiviui, 2005m. buvo vieni mažiausių šalyje, (du kart mažesni, nei šalies vidurkis) nors procentinė vežiojamų mokinių dalis yra aukštesnė, nei šalies vidurkis. Tai atskleidžia principinę būtinybę ir neišnaudotas galimybes mokinių vežiojimo paslaugos kokybę ateityje pagerinti iš esmės

Nuomonė apie ugdymo sąlygas ir ugdymo kokybę

Nustatyta, kad Vilniaus rajono mokyklose mokiniai geriausiai vertina mokinių tarpusavio santykius bei tokios bazinės mokyklos materialinės sąlygas, kaip klasės apšvietimas ir apšildymas, aprūpinimas kompiuterine technika, gerai įrengti kabinetai. Vilniaus miesto mokyklose besimokantys Vilniaus rajono jaunuoliai daugelį savo mokyklos aspektų vertina prasčiau nei Vilniaus rajono mokiniai.. Lyginant skirtingo tipo rajono mokyklų vertinimą, nustatyta, kad lietuvių mokyklose besimokantys mokiniai, nepaisant jų tautybės, prasčiau vertina visus apibendrintus mokyklos komponentus, išskyrus santykius su draugais. Rajono mokyklos, lyginant su šalies mokyklomis, kai kuriais atvejais vertinamos šiek tiek blogiau: biblioteka, sporto salė, sveikatos

priežiūra mokykloje, taip apsauga nuo vagysčių priekabiavimo, grasinimų, sumušimo. Palankiau nei kituose rajonuose vertinama santykiai tarp mokinių, santykiai tarp mokinių ir mokytojų bei atskiri infrastruktūros klausimai: tualetų būklė, patalpų šildymas.

Lyginant moksleivių, besimokančių Vilniaus raj. ir Vilniaus m. mokyklose nuomones apie gimtosios kalbos mokymo lygį bei kabinetų aprūpinimą išryškėjo, kad gimtosios kalbos mokymą palankiau vertina Vilniaus m. besimokantys moksleiviai. Taip pat ir bendras mokymo lygis mokykloje palankiau vertinamas tarp Vilniaus m. mokyklose besimokančių moksleivių.

Lyginant Vilniaus raj. moksleivių nuomones apie lietuvių kalbos, gimtosios kalbos mokymo lygį bei įrengimą ir bendrą mokyklos mokymo lygį pagal mokyklų kalbinius tipus išryškėjo, kad žemiausi visose kategorijose yra lietuvių moksleivių vertinimai. Aukščiausi vertinimai yra lenkų-rusų, bei rusų mokyklose.

Reikia pastebėti, kad visų mokomųjų dalykų parūpinimas mokymo priemonėmis mokomosimis kalbomis geriau yra vertinamas nelietuviškose mokyklose, o lietuviškose mokyklose – žymiai prasčiau. Lietuvių mokyklose žemiausiai vertinama aprūpinimas muzikos, chemijos ir pileitiškumo pagrindų mokymo priemonėmis, nelietuvių mokyklose žemiausiai vertinamas aprūpinimas dailės, geografijos ir pilietiškumo pagrindų mokymo priemonėmis.

Vertinant moksleivių vaidmenį ugdymo procese, išryškėjo, kad Vilniaus raj. yra nemažas atotrūkis tarp galėjimo pareikšti nuomonę ir moksleivių nuomonės paisymo. Didesnė dalis moksleivių nurodė, kad gali laisvai reikšti nuomonę mokykloje įvairiais klausimais, tačiau žymiai mažesnė mano, kad į jų nuomonę yra įsiklausoma ir jos paisoma.

Lietuvių kalbos ir gimtosios kalbos žinių vertinimas

Reikia pastebėti, kad Vilniaus rajone besimokantys nelietuvių tautybės moksleiviai savo lietuvių žinias vertina prasčiau, nei Vilniaus m. besimokantys moksleiviai

Geriausiai lietuvių kalbos žinios tarp Vilniaus m. besimokančių moksleivių vertinamos bendravimui su įvairių institucijų bei įstaigų darbuotojais, bei dalyvavimui viešajame gyvenime (82.6%). Tuo tarpu tarp Vilniaus raj. moksleivių geriausiai vertinamos lietuvių kalbos žinios, reikalingos sėkmingam studijavimui aukštosiose mokyklose ar kolegijose (78.3%).

Kaip matome iš gimtosios kalbos žinių pakankamumo nelietuvių tautybės moksleiviams Vilniaus raj. įvairiose situacijose, silpniausiai savo gimtosios kalbos žinias vertina lietuvių mokyklose besimokantys moksleiviai, o stipriausiai – rusų mokyklų moksleiviai. Ypač šis skirtumas išryškėja, vertinant tautiškumo išsaugojimą.

Edukaciniai – profesiniai moksleivių ketinimai

Lyginant Vilniaus raj. ir Vilniaus m. besimokančių moksleivių ateities planus, svarbu pastebėti, kad Vilniaus m. besimokančių lūkesčiai yra didesni.

Analizuojant moksleivių ateities planus pagal mokyklų kalbinį modelį, galima pastebėti tam tikrų skirtumų. Daugiausia moksleivių planuoja studijuoti universitetuose Lietuvoje iš lietuviškų mokyklų (59,9%), o mažiausiai – iš rusų mokyklos (44,4%).

4. SKIRTINGŲ TIKSLINIŲ GRUPIŲ NUOMONĖS IR PATIRTYS

Šioje dalyje pateikiamos moksleivių tėvų, mokytojų, mokyklų vadovų, savivaldos ir apskrities atstovų, nevyriausybinių organizacijų narių išsakytos nuomonės bei patirtys susijusios su mokymosi prieinamumu, ugdymo kokybe ir mokyklų tinklo veiksmingumu Vilniaus rajone. Dalį sudaro keli pagrindiniai skyriai. Pirmajame skyriuje „Taikytų interviu metodikų apžvalga“ pristatomi naudoti interviu metodai, aptariami kiti tyrimo atlikimo aspektai. Skyriuje „Nuomonės apie mokyklų tinklo veiksmingumą ir mokymosi prieinamumą“ analizuojamos patirtys ir nuomonės apie: geografinį mokyklų prieinamumą, vežiojimo paslaugos organizavimą, mokymosi prieinamumą mokomosios kalbos prasme, skirtingų ugdymo programų prieinamumą, poreikius mokomosioms kalboms, mokyklų tinklo pertvarką. Skyriuje „Nuomonės apie ugdymo organizavimo ypatumus daugiakalbėje savivaldybėje“ analizuojamos patirtys ir nuomonės apie: mokyklų kalbinius modelius, dvikalbį ugdymą, lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimą, tautinių mažumų kalbų brandos egzamino statusą, klasių komplektavimą ir konkurenciją dėl moksleivių skaičiaus, skirtingo mokyklų pavaldumo situaciją, kalbines aplinkas ir jų įtaką mokymosi sėkmingumui ir pasiekimams. Skyriuje „Ugdymo kokybės ir jos užtikrinimo sąlygų vertinimai“ analizuojamos patirtys ir nuomonės apie: bendrąją ugdymo kokybę, valstybinės ir gimtosios kalbų mokymą, mokymosi sėkmingumą ir pasiekimus, materialines ugdymo sąlygas, mokyklų finansavimą, specialistų trūkumą/perteklių ir kvalifikaciją, specialios pagalbos prieinamumą, papildomą ugdymą, mokyklos bendruomenės narių komunikavimą ir bendradarbiavimą, partnerystės ryšius išorinėje mokyklų aplinkoje.

Skirtingų tikslinių grupių nuomonių ir patirčių analizė leidžia teigti, kad pozityviai vertinami tokie mokyklų prieinamumo, ugdymo kokybės ir mokyklų tinklo veiksmingumo aspektai:

neigiamai vertinami tokie mokyklų prieinamumo, ugdymo kokybės ir mokyklų tinklo veiksmingumo aspektai

4.1. Taikytų interviu metodikų apžvalga

Mokyklų vadovų, mokytojų, moksleivių tėvų, savivaldos ir NVO atstovų nuomonėms bei patirčiai tirti pasitelktas interviu metodai.

Interviu yra vienas iš efektyvių kokybinio tyrimo metodų. Reikiamos žodinės informacijos gaunama tiesioginiu kryptingu interviu su respondentu. Tai yra geras priartėjimo prie žmonių suvokimo, reikšmių, situacijų apibrėžimo ir realybės konstravimo (aiškinimo) būdas. Tai taip pat yra viena įtaigiausių žmonių tarpusavio supratimo priemonių¹⁹.

Kokybiniam tyrimui atlikti taikyti šie metodai:

- Mokyklų vadovų, mokytojų ir seniūnų atstovų nuomonėms bei patirčiai tirti taikytas tiesioginio pusiau standartizuoto interviu metodas.
- Savivaldos, apskrities ir NVO atstovų nuomonėms bei patirčiai tirti taikytas grupinio interviu metodas.
- Moksleivių tėvų nuomonėms bei patirčiai tirti taikytas pusiau standartizuotos apklausos telefonu (telefoninio interviu) metodas.

Interviu nebuvo fiksuoti audio diktofonais ar vaizdo įrašymo priemonėmis tam, kad respondentai jaustųsi labiau atsipalaidavę, atviriau reikštų savo nuomones, nebijodami būti identifikuotais.

1. Mokyklų vadovų, mokytojų bei seniūnų atstovų nuomonių ir patirčių tyrimas. Tiesioginis pusiau standartizuotas interviu.

Pusiau standartizuotas interviu, tai interviu, kuriame pateikiamos tik klausimų gairės, tam tikras klausinių bei diskutuotinių temų sąrašas, kuriuo vadovaudamasis tyrėjas planuoja ir veda pokalbį. Vienas pagrindinių tokio metodo privalumų - negriežtas interviu planas, leidžiantis tyrėjui režisuoti konkretaus interviu vyksmą kontekstualiai, priklausomai nuo to, kokios temos yra aktualiausios pačiam tiriamajam,

¹⁹ Rimantas Tidikis, Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius, 2003.

leidžiant tiriamajam išsakyti nuomonę plačiai, leidžiant nukrypti į gretutines, tyrėjo neplanuotas, tačiau tiriamajam aktualias temas. Tokiu būdu gaunama ne vien iš anksto tyrėjo numatyta informacija, bet ir papildoma informacija, atskleidžianti tiriamojo specifines reakcijas, patirtį, emocijas ir panašiai.

Apklausti 22 gimtosios ir valstybinės kalbų mokytojai (9 – lenkų arba rusų kaip gimtosios kalbų mokytojai, 9 – lietuvių kaip valstybinės kalbos mokytojai ir 4 – lietuvių kaip gimtosios kalbos mokytojai), 16-os atrinktųjų mokyklų vadovai bei 3 vizito dieną tyrime dalyvauti galėję seniūnai (iš 10-ies seniūnijų, kuriose buvo atrinktosios mokyklos). Kiti seniūnai dėl įvairių priežasčių vykdydami tiesiogines savo pareigas vizito dieną dalyvauti interviu negalėjo.

1.1. Interviu su mokyklų vadovais. Siekta išsiaiškinti, kaip mokyklų vadovai vertina mokymosi gimtąja kalba, mokymosi norimoje mokykloje galimybes, mokymo kokybę, kokias švietimo problemas išvelgia savivaldybėje. Taip pat siekta išsiaiškinti su kokiomis problemomis susiduria mokyklų finansavimo, aprūpinimo mokymo priemonėmis, pedagogų ar specialistų trūkumo/pertekliaus srityse, kaip vertina valstybinės kalbos mokymo priešmokyklinio ugdymo grupėse sąlygas. Šiuo tikslu sukurtas klausimynas tiesioginiams interviu su mokyklų vadovais. Jis pateikiamas 4-ame priede.

1.2. Interviu su mokytojais. Siekta išsiaiškinti, kaip mokytojai vertina mokymosi gimtąja kalba, mokymosi norimoje mokykloje galimybes, mokymo kokybę, kokias švietimo problemas išvelgia savivaldybėje. Taip pat siekta išsiaiškinti su kokiomis aprūpinimo mokymo priemonėmis, valstybinės kalbos mokymo priešmokyklinio ugdymo grupėse problemomis susiduria mokytojai, dėstydami valstybinę bei gimtąsias kalbas. Šiuo tikslu sukonstruotas instrumentas pusiau struktūruotam tiesioginiam interviu su mokytojais. Klausimynas pateikiamas 3-ame priede.

1.3. Interviu su seniūnais. Siekta išsiaiškinti, kaip seniūnai vertina mokymosi gimtąja kalba, mokymosi norimoje mokykloje galimybes, mokymo kokybę, kokias švietimo problemas išvelgia savivaldybėje. Seniūnų tiesioginiam interviu sukonstruotas klausimynas pateikiamas 5-ame priede.

2. Savivaldos, apskrities ir NVO atstovų nuomonių bei patirčių tyrimas. Grupinis interviu.

Grupinio interviu esmė yra ta, kad vienu metu apklausiama nedidelė asmenų grupė. Interviu yra vedamas kaip pokalbis, diskusija²⁰. Tyrėjas moderuoja grupines diskusijas, pateikdamas grupei klausimus, diskusinę medžiagą. Tokią grupę paprastai sudaro 6-10 tiriamųjų, kuriems būdingas bent vienas bendras požymis (atliekamo tyrimo atveju – organizacinė institucinė priklausomybė). Toks interviu tipas įgalina tyrėją atskleisti ne tik nuomones, bet ir jų pagrindimo mechanizmą, argumentacijos logiką, kuomet ginant ar pristatant savo nuomonę grupei yra pateikiami argumentai, motyvacija ir pan. Grupinis interviu taip pat įgalina tyrėją atskleisti nuomonės formavimąsi, argumentų įtaką grupės narių nuomonėms, bendros pozicijos ieškojimo mechanizmą, galų gale – įgalina atskleisti interakcijų metu gimstančią grupinę nuomonę.

Grupinio interviu metodu apklausti 8 Vilniaus rajono savivaldybės Švietimo skyriaus darbuotojai ir savivaldybės tarybos nariai, 3 Vilniaus apskrities Socialinių reikalų, švietimo ir kultūros departamento Švietimo skyriaus atstovai, 4 draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ atstovai, 5 rusų mokytojų asociacijos nariai ir 10 lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai.

Siekta išsiaiškinti, kaip NVO atstovai vertina galimybes mokytis norima kalba norimoje mokykloje, mokymo kokybės ir mokymo sąlygas, kokias švietimo problemas mato Vilniaus rajone.

3. Moksleivių tėvų nuomonių bei patirčių tyrimas. Pusiau standartizuota apklausa telefonu.

Apklausa telefonu metodas dažniausiai naudojamas kaip alternatyva tiesioginiams interviu, kai siekiama per trumpą laiką apklausti kuo daugiau respondentų. Būtina sąlyga telefoninio interviu vykdymui – pakankama telefonizacija, t.y., kad bent devynios dešimtosios tiriamos populiacijos turėtų telefonus. Atliekamo tyrimo atveju ši sąlyga yra tenkinama.

Telefonu apklausti 35 moksleivių tėvai. Telefoninis interviu trukdavo vidutiniškai 15min.

Siekta išsiaiškinti moksleivių tėvų požiūrį į ikimokyklinio, mokyklinio amžiaus vaikų mokymosi sąlygas, ugdymo kokybę, galimybę mokytis gimtąja kalba, mokyklos pasirinkimo/pakeitimo priežastis, pasitenkinimą mokyklos infrastruktūra, mokinių pavėžėjimo užtikrinimą, užklausinės veiklos gausą, pasitenkinimą mokymo lygiu, buvo sukurtas klausimynas skirtas telefoniniams interviu. Klausimynas pateikiamas 6-ame priede.

4.2. Nuomonės apie mokymosi prieinamumą ir mokyklų tinklo veiksmingumą

Remiantis moksleivių tėvų telefoninės apklausos, mokytojų bei mokyklų vadovų pusiau struktūruoto interviu, savivaldos ir nevyriausybinų organizacijų atstovų grupinių interviu duomenimis, šiame skyriuje analizuojami:

- geografinio mokyklų prieinamumo vertinimai,
- vežiojimo paslaugos vertinimai,
- mokymosi prieinamumo pagal mokomąsias kalbas vertinimai,
- skirtingų ugdymo programų prieinamumo vertinimai
- poreikiai mokomosioms kalboms,
- nuostatos mokyklų tinklo pertvarkos atžvilgiu.

4.2.1. Geografinio mokyklų prieinamumo vertinimai

Šiame poskyryje analizuojamos apklaustųjų mokyklų vadovų, seniūnų, politikų ir specialistų, įvairių nevyriausybinų organizacijų nuomonės apie geografinį mokyklų prieinamumą bei tinklo veiksmingumą Vilniaus rajono teritorijoje. Prieš pateikiant minėtų skirtingų socialinių grupių nuomones, pirmiausiai bus išnagrinėta mokyklų vadovų įvardijama mokyklų patirtis.

Mokyklų aptarnaujama teritorija

Mokyklų vadovų buvo klausama informacijos susijusios su jų mokyklų patirtimi, t.y. pateiktas klausimas apie tai, kur gyvenantys vaikai lanko mokyklą – miestelyje, apylinkėse, ar atvyksta mokinių iš toliau.

Lietuviškų mokyklų (ir savivaldybės ir apskrities pavaldumo) vadovai dažniau nei tautinių mažumų mokyklų vadovai teigia, jog mokiniai į jų mokyklas atvažiuoja ne tik iš apylinkių, bet ir iš tolimesnių vietovių:

„Apie 30% turi atvažiuoti iš toliau.“ Mokyklos lietuvių mokomąja kalba vadovas.

„Yra nemažai iš tolimesnių apylinkių, nes gilumoje rajono nėra lietuviškų mokyklų.“ Mokyklos lietuvių mokomąja kalba vadovas.

Tautinių mažumų mokyklų, esančių toliau nuo Vilniaus miesto, vadovai dažniau teigia, jog moksleiviai į šias mokyklas susirenka iš greta esančių apylinkių:

„Dauguma - gyvenantys arčiau nei 3 km.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Visi vaikai iš mūsų ir gretimio miestelio.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Dauguma netoli gyvena.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Svarbu paminėti, jog netoli Vilniaus miesto esančių seniūnijų mokyklų vadovai teigia, jog į jų mokyklas atvyksta vaikų iš Vilniaus miesto.

„Atveža ir iš toliau: iš Vilniaus miesto, iš kitų miestelių.“ Mokyklos lietuvių mokomąja kalba vadovas.

„Į suaugusiųjų grupes atvažiuoja ir iš Vilniaus.“ Mokyklos lietuvių mokomąja kalba vadovas.

Tokie mokyklų vadovų teiginiai leidžia formuluoti dvi prielaidas:

- prielaidą, jog mokyklų tinklas lietuvių mokomąja kalba yra nepakankamas ir todėl mokiniai į šias mokyklas turi atvažiuoti iš tolimesnių vietovių;
- prielaidą, jog tautinių mažumų mokyklų tinklas yra sąlyginai platus, tad jas lanko tik arti ar gretimose apylinkėse gyvenantys moksleiviai;

Iškeltas prielaidas patvirtina/paneigia žemiau išdėstytos skirtingų ugdymo procese dalyvaujančių subjektų nuomonės.

Mokyklų geografinio prieinamumo vertinimai

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai mokyklų geografinį prieinamumą Vilniaus rajone vertina kaip pakankamą, gerą: „tinklas yra optimalus“.

Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai, daugiausiai kalbėdami apie mokyklas lenkų mokomąja kalba, taip pat teigia, jog mokyklų tinklas iš esmės yra pakankamas, t.y. geografinis prieinamumas yra neproblematiškas. „Macierz Szkolna“ narių teigimu, geografinį prieinamumą garantuoja Vilniaus rajono savivaldybės sprendimas „išlaikyti kiekvieną mokyklą, nepriklausomai nuo mokomosios kalbos, nors ten beliktų tik keletas mokinių“. Tokį savivaldybės sprendimą ši draugija vadina siekiu užtikrinti teisę į mokymosi prieinamumą.

*„Vilniaus rajono savivaldybės sprendimas atitinka mokinių o ne biurokratų poreikius.“
Macierz Szkolna nariai.*

Seniūnų pasisakymuose dominuoja nuomonė, jog geografinio mokyklų prieinamumo problemos nėra, nes seniūnijose skirtingų mokomųjų kalbų mokyklos įsikūrusios arti viena kitos. Esamą mokyklų tinklą arti Vilniaus esančių seniūnijų seniūnai vadina optimaliu.

Vienas seniūnų kalbėdamas apie vežiojimo paslaugos organizavimą teigė, jog „iš mūsų seniūnijos veža į Vilniaus rusų mokyklas“. Tai leidžia daryti prielaidą, jog mokyklų tinklas rusų kalba yra galbūt nepakankamas, mokymosi šia kalba galimybės yra apribotos. Tokį teiginį paantrina Rusų mokytojų asociacijos išsakoma nuomonė išdėstyta žemiau.

Rusų mokytojų asociacijos nariai, geografinį mokyklų rusų mokomąja kalba prieinamumą vertina blogai ir teigia:

„Vilniaus rajone liko tik viena mokykla rusų mokomąja kalba. Tai nekoks tas prieinamumas.“ Rusų mokytojų asociacijos nariai.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai teigia, jog Vilniaus rajone geografinis mokyklų valstybine mokomąja kalba tinklas yra retas. Dėl to, šių narių nuomone, daugelis lietuvių šeimų yra priverstos leisti savo vaikus į arčiau esančias tautinių mažumų mokyklas. Kitavertus, draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai siūlo atkreipti dėmesį į tai, jog mokyklos prieinamumas, pasiekiamumas yra svarbiau nei fizinis atstumas iki mokyklos. Prieinamumas, pasiekiamumas yra garantuojamas organizuojant vežiojimo paslaugą. Draugijų narių teigimu, būtent lietuviškų mokyklų pasiekiamumas yra prastas, nes vežiojimo paslauga organizuojama tendencingai.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistų teigimu, mokymosi prieinamumas labai skiriasi seniūnijose, kurios ribojasi su Vilniaus miestu, ir seniūnijose, esančiose toliau nuo miesto. Apklaustųjų specialistų teigimu, 1.5 tūkst. Vilniaus rajone gyvenančių vaikų „yra priversti eiti į miesto mokyklas, nes:

- nėra vidurinių ar pradinių mokyklų norima mokomąja kalba;
- netenkina greta esančių mokyklų ugdymo kokybė“.

Apibendrinimas:

Apklaustieji respondentai geografinį mokyklų prieinamumą vertino neatsietai nuo mokyklų prieinamumo mokomosios kalbos prasme.

Apklaustieji Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir Švietimo skyriaus specialistai, Tautinių mažumų mokyklų vadovai, seniūnai, Lenkų mokytojų draugija „Macierz Szkolna“ mokyklų geografinį prieinamumą vertina kaip pakankamą.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai, mokyklų lietuvių bei rusų mokomosiomis kalbomis vadovai, draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai bei Rusų mokytojų asociacijos nariai mokyklų geografinį prieinamumą Vilniaus rajone sąlyginai vertina kaip nepakankamą. Pabrėžiama mokyklų lietuvių ir rusų mokomosiomis kalbomis geografinio prieinamumo problema.

4.2.2. Vežiojimo paslaugos vertinimai

Šiame poskyryje analizuojamos mokinių tėvų, mokyklų vadovų, seniūnų, savivaldos ir nevyriausybinių organizacijų atstovų išsakyti vertinimai ir patirtys susiję su vežiojimo paslauga..

Žemiau esančiose lentelėse pateikiamos įvairių apklaustųjų grupių nuomonės apie vežiojimo paslaugą.

Lentelė 4.2-1. Vežiojimo paslaugos organizavimas: vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Vertinimai	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Paslauga organizuota gerai	Dalis mokyklų vadovų	„Seniūnija sutarė su autobusais. Seniūnas gerai sutvarkęs.“ „Vežiojimo paslauga visus tenkina.“ „Pusei reikia vežiojimo paslaugos. Problemų šiaip nepasitaiko. Buvo tik vienas atvejis, kai dėl prasto kelio autobusiukas nevežė mokinio 4-oko.“
	Seniūnai	„Vežiojimo problema seniūnijoje išspręsta.“ „Autobusų tvarkaraštis yra gerai suderintas su pamokų tvarkaraščiu“.
	Mokinių tėvai	„Gerai organizuojama.“
Organizavimas problematiškas	Dalis mokyklų vadovų	„Apie 150 reikia vežti į mokyklą. Naudojasi autobusais, bet jų nepatogus grafikas. Reiktų geltonojo autobusiuko.“ „Neturime geltono autobusiuko, susisiekimo sąlygos labai prastos.“ „Problemos kyla dėl grįžimo iš pamokų - reikia mažiukus palydėti.“
	Vilniaus apskrities viršininko adm. specialistai	„Vežiojimas – savivaldybės funkcija. Savivaldybė taip sutvarko transportą, kad būtų nepatogu važiuoti lietuviškų mokyklų moksleiviams.“
	Vilniaus rajono savivaldybės politikai ir specialistai	„Susisiekimas ne visada sureguliuotas. Su autobusais vaikai kai važiuoja, tai po dvi valandas turi laukti (ir prieš mokyklą ir po mokyklos).“ „Problema - rajone per mažai geltonųjų autobusiukų.“
	Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai	„Vežiojimo paslauga yra organizuojama tendencingai. [...] Mokyklos lenkų mokomąja kalba pasiekiamos lengviau, nes joms lengviau prieinamos transporto priemonės.“
	Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai	„Vilniaus rajono mokyklos negauna pakankamai geltonųjų autobusiukų, nes nėra iki galo sutvarkytas tinklas.“ „Pavyzdys: vaikai vienoje iš mokyklų jau 7:00 val. būna mokykloje ir turi laukti pamokų pradžios. Kai pamokos pasibaigia, turi ilgai laukti autobuso. Grįžta tik kokią 18:00 val. ar vėliau. Ir mažiukai ir vyresni yra priversti taip laukti. Tai kada jiems grįžus dar pamokas paruošti? Juk turi pailsėti.“

Klausiami apie vežiojimo paslaugą apklaustieji mokyklų vadovai dažniausiai pažymėdavo, jog 1) mokykla neturi geltonojo autobusiuko, 2) mokinius važiuoja visuomeniniu transportu arba juos atveža tėvai, 3) vežiojimo paslaugos reikia didelei daliai mokinių. Nepriklausomai nuo mokyklos mokomosios kalbos, mokyklų vadovai išreiškė skirtingus vežiojimo paslaugos organizavimo vertinimus.

Didžioji dalis apklaustųjų mokinių tėvų teigė, jog mokykla yra netoli jų namų ir vaikai į mokyklą eina pėsčiomis. Tik keturi apklaustieji teigė, jog jų vaikai naudojami vežiojimo paslauga; paslaugos teikimą tėvai vertino „gerai“.

Apskrities, savivaldybės, skirtingų NVO atstovai, dalis mokyklų vadovų linkę teigti, jog paslaugos organizavimas problematiškas, nepatinkinami didelės dalies mokinių poreikiai, vežiojimo

paslaugos organizavimas kai kuriose seniūnijose – tendencingas, diskriminuojantis lietuviškų mokyklų moksleivius.

Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ narių bei savivaldybės atstovų teigimu, nepakankamas vežiojimo paslaugos organizavimas tampa kliūtimi ir ugdymo kokybės užtikrinimui.

„Tai užkerta ir popamokinio ugdymo galimybes. O popamokinis ugdymas yra vienas iš ugdymo kokybės užtikrinimo mechanizmų.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai.

Iš pateiktųjų vežiojimo paslaugos organizavimo vertinimų galima daryti prielaidą, jog vežiojimo paslaugos vertinimas yra situacinis, t.y. priklauso nuo konkrečios vietovės, kurioje yra mokykla. Vežiojimo paslauga vienos seniūnijose organizuojama geriau nei kitose, tad ir vertinimai skiriasi.

Apibendrinimas:

Vežiojimo paslauga yra vertinama prieštaringai. Mokinių tėvai, seniūnai, dalis mokyklų vadovų vežiojimo paslaugos organizavimą vertina palankiai.

Apskrities, savivaldybės, skirtingų NVO atstovai, dalis mokyklų vadovų linkę teigti, jog paslaugos organizavimas problematiškas. Vardijamos tokios pagrindinės su vežiojimo paslaugos teikimu susijusios problemos:

- vežiojimo paslauga yra organizuojama tendencingai, mokyklų lenkų mokomąja kalba naudai;
- Vilniaus rajone per mažai geltonųjų autobusiukų, jų nepakanka vežiojimo poreikiams patenkinti.

Teigiama, jog vežiojimo paslaugos organizavimo problemos neigiamai veikia ugdymo kokybę ir popamokinio ugdymo galimybes.

4.2.3. Mokymosi prieinamumo pagal mokomąsias kalbas vertinimai

Šiame poskyryje analizuojami mokymosi prieinamumo mokomosios kalbos prasme vertinimai. Taip pat pateikiama tėvų nuomonė apie tai, kur/iš ko jie gauna informaciją apie mokyklas, ar šios informacijos jiems pakanka, argumentai, kodėl ir kaip jie savo vaikams parinko mokomąją kalbą, ar keitė (-stu) ir kodėl keitė (-stu) mokomąją kalbą.

Didžioji dalis apklaustųjų mokinių tėvų teigė, jog vietovėje kurioje jie gyvena mokyklų, klasių norima mokomąja kalbą yra pakankamai. Tik du iš visų apklaustųjų mokinių tėvų išreiškė nepasitenkinimą mokymosi prieinamumu mokomosios kalbos prasme.

Absoliuti dauguma apklaustųjų mokinių tėvų teigė, jog informacijos apie jų gyvenamojoje teritorijoje esančias mokyklas jiems pakanka. Informacijos šaltiniais buvo įvardijami:

- „skambina į namus direktorius, mokytojai“, gauna informaciją iš mokytojų, per susirinkimus
- „iš kaimynų“, „iš bendravimo“, „iš vaikų“
- Iš laikraščių, spaudos
- televizija, internetas.

Didžioji dauguma apklaustųjų mokinių tėvų teigė, jog jų vaikas mokosi ta kalba, kuria jie nori. Tik dviejų vaikų, besimokančių rusų kalba, tėvai teigė kad norėtų vaikams kitos mokomosios kalbos, bet leido vaikus į mokyklą rusų mokomąja kalba dėl geografinio jos artumo ar dėl vienakalbės mokyklos modelio.

Tik vienas iš visų apklaustųjų tėvų teigė, jog keitė vaiko mokymosi kalbą (iš lenkų į lietuvių). Priežastis: kad vaikas „žinotų lietuvių kalbą“. Dar dviejų moksleivių tėvai teigė, jog esant galimybei keistų mokomąją kalbą iš rusų į lietuvių.

Mokinių tėvai dažniausiai mini tokias mokomosios kalbos parinkimo priežastis: kalba yra gimtoji, ta mokomąja kalba mokykla yra arčiausiai, nori jog vaikai mokintųsi valstybine kalba.

Lentelė 4.2-2. Mokinių tėvai: mokomosios kalbos parinkimo priežastys

Mokymo kalbos parinkimo priežastys	Autentiškos nuomonės (pvz.)
mokomoji kalba yra vaiko gimtoji kalba	„Norėjau, kad vaikai mokytųsi gimtąja kalba. Kad galėčiau padėti jiems paruošti pamokas, nes lietuviškai nesuprantu.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai. „Norėjau, kad mokytųsi gimtąja klaba“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai. „Gimtoji“. Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai.
Mokykla tiesiog artimiausia	„Todėl, kad mokykla arčiausiai namų.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai. „Pasirinko mokyklą šitą, nes labai arti namų“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai. „Mokykla arti namų, norėjo, kad mokėtų gerai daugiau kalbų.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai.
kitataučiai tėvai ar mišrios šeimos nori jog vaikai išmoktų valstybinės kalbos	„Taip, kad išmoktų kalbėti lietuviškai, nes prireiks ateityje“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Taip nusprendėme, gyvename Lietuvoje ir norime, kad vaikai mokėtų lietuvių kalbos.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai.

Mokymosi prieinamumą mokomosios kalbos prasme taip pat įvertino ir seniūnai bei nevyriausybių organizacijų atstovai.²¹

Seniūnai mokymosi prieinamumą mokomosios kalbos prasme apskritai vertino kaip pakankamą, tačiau teigė, jog prieinamumas skiriasi skirtingose ugdymo programose.

„Arti mokykla yra ir joje mokymo kokybė gera, todėl gyventojai nesiskundžia, kad nėra arti mokyklos, kurioje puikiai mokoma valstybine ar lenkų kalbomis.“ Seniūnas 2.

„Iki vidurinės mokyklos, užtenka visų lygmenų mokymosi programų. Bet po 10 klasės yra problema norintiems mokinti lenkiškai.“ Seniūnas nr. 1

Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai teigia, jog mokymosi gimtąja kalba prieinamumas yra apribotas. Šios draugijos nariai įvardija ir apribojimų formas:

- Apribojimas per mokinio krepšelio dydį.

„Tautinių mažumų mokyklų vadovėliai 2-3 kartus brangesni. Žinoma, tokioms mokykloms yra 10% priedas (jį žada didinti iki 20%) prie mokinio krepšelio. Tačiau mūsų skaičiavimu, reikėtų mažiausiai 30% didesnio finansavimo. Tokie faktai įrodo mokymosi gimtąja kalba prieinamumo apribojimus. Juk pavyzdžiui Lenkijoje, Seinuose, lietuviška mokykla gauna dvigubai ar trigubai didesnę finansavimą nei kitos mokyklos.“ Macierz Szkolna nariai.

- Apribojimas per klasės komplektavimo taisyklės. Teigiama, jog komplektavimo taisyklės yra nelanksčios, neatsižvelgiama į tautinių mažumų mokyklų specifiką.

„Mokymosi prieinamumą iliustruoja ir tokie faktai: yra sprendimas, kad klasės komplektuoti negalima, jei joje mažiau nei 15 mokinių. Mes žinome mokyklą, kur 11-oje klasėje turėjo būti 13 mokinių, bet jiems nebuvo leista jos komplektuoti. Tie 13 mokinių dabar turi važinėti į miesto mokyklas. Kitas - trikalbės mokyklos pavyzdys, kuomet nesusidarius klasių komplektacijai, rusakalbius pervedė į lietuvišką klasę. Jie sėkmingai integravosi. „Macierz Szkolna nariai.

Rusų mokytojų asociacijos nariai, kalbėdami apie mokyklų rusų mokomąją kalba prieinamumą teigė, jog prieinamumas mažas (1 vienakalbė mokykla rusų mokomąją kalba ir 7 mokyklos su klasėmis rusų mokomąją kalba). Šios asociacijos nariai apgailestavo, jog Lietuvoje nėra aukštojo mokslo rusų kalba. Tuo pačiu nariai išreiškė pasigėrėjimą aukštojo mokslo kokybe Rusijoje: „Rusijoje kaip dėstoma – mums tik pasimokyti reikia“.

²¹ Vilniaus rajono savivaldybės ir Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai mokymosi prieinamumo vertinimus pateikė diferencijuotai, t.y. pateikė skirtingų ugdymo programų prieinamumo vertinimus, kurie analizuojami sekančiame poskyryje.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai teigia, jog mokyklų lietuvių mokomąja kalba prieinamumas prastas. Taip pat teigiama, jog mokyklos lenkų mokomąja kalba pasiekiamos lengviau, nes joms lengviau prieinamos transporto priemonės - vežiojimas organizuojamas tendencingai.

Apibendrinimas:

Moksleivių tėvai mokymosi prieinamumą norima mokomąja kalba vertino kaip pakankamą, gerą. Informacijos apie mokyklas kiekį vertino taip pat pozityviai. Mokinių tėvai išvardino tokias mokomosios kalbos parinkimo priežastis: mokomoji kalba yra vaiko gimtoji kalba; tos mokomosios kalbos mokykla buvo arčiausiai namų; kitataučiai tėvai ar mišrios šeimos nori jog vaikai išminktų valstybinės kalbos, nes planuoja savo ir vaikų ateitį Lietuvoje.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai, Rusų mokytojų asociacijos nariai, Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai teigia jog mokymosi prieinamumas mokomosios kalbos prasme yra prastas ar apribotas. Pagrindiniai nurodyti prieinamumą ribojantys veiksniai - mokyklų pasiekiamumas, mokyklų tinklo nepakankamumas atsirandantys dėl mokinio krepšelio skaičiavimo (tautinių mažumų mokykloms krepšelio dydis nepakankamas), klasių komplektavimo taisyklių (nelanksčios, nepritaikytos daugiakalbiui rajonui).

4.2.4. Mokymosi prieinamumo pagal skirtingas ugdymo programas vertinimai

Šiame skyriuje analizuojami skirtingų ugdymo programų (ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo, suaugusiųjų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo, specialaus pradinio, pagrindinio) prieinamumo vertinimai, išsakyti Vilniaus rajono savivaldybės, Vilniaus apskrities viršininko administracijos bei įvairių nevyriausybių organizacijų.

Dauguma apklaustųjų respondentų grupių teigia, jog skirtingų mokymo programų prieinamumas nėra vienodas. Žemiau esančiose lentelėse pateikiamos įvairių apklaustųjų grupių autentiškos nuomonės apie programas skirtingomis mokomosiomis kalbomis, kurių prieinamumas vertinamas kaip nepakankamas.

Lentelė 4.2-3. Skirtingų mokymo programų lietuvių kalba nepakankamas prieinamumas: vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Mokymo programa	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Ikimokyklinio ugdymo	Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai	„Ikimokyklinio ugdymo poreikiai nėra pilnai patenkinami: siūlo ikimokyklinės grupės steigti prie pagrindinių mokyklų.“
Vidurinio ugdymo	Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai	„Nepilnai patenkinamas poreikis vidurinio ugdymo programoms (poreikis didesnis nei galimybės).“
Suaugusiųjų ugdymo programos	Vilniaus apskrities viršininko adm. specialistai	„Visiškai nėra tenkinami suaugusiųjų švietimo poreikiai.“

Lentelė 4.2-4. Skirtingų mokymo programų lenkų kalba nepakankamas prieinamumas: vertinimai ir juos išreiškančios grupės

Mokymo programa	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Vidurinio ugdymo	Seniūnai	„Iki vidurinės mokyklos, užtenka visų lygmenų mokymosi programų. Bet po 10-os klasės yra problema norintiems mokintis lenkiškai. Jie turi važiuoti į toliau esančią mokyklą.“
	Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ narių	„Vidurinio ugdymo programos prieinamumas blogiausias. [...]“
Ikimokyklinio ugdymo	Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ narių	„[...] Taip pat labai blogas ikimokyklinių įstaigų tinklas ir atitinkamai – šių programų lenkų kalba prieinamumas (ypač lopšeliu). Pavyzdžiui, Nemenčinėje virš 200 vaikų laukia eilėje kad patektų į darželį. Tada tėvai priversti vežti vaikus į kaimo darželius.“ „Savivaldybė jau sprendžia po truputį šitą problemą – pastatė darželį Lavoriškėse, planuoja Mickūnuose, dar kitur.“

Lentelė 4.2-5. Skirtingų mokymo programų rusų kalba nepakankamas prieinamumas: vertinimai ir juos išreiškančios grupės

Mokymo programa	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Ikimokyklinio ugdymo	Rusų mokytojų asociacijos nariai	„Didelė problema su ikimokyklinėm įstaigom. „Gal tik viena grupė yra visam rajone.“; „Rajone nėra darželių, tik kelios grupės rusų kalba.“ Rusų mokytojų asociacijos nariai.

Dažniausiai respondentai minėjo, jog nepakankamas ikimokyklinio ir vidurinio ugdymo programų įvairiomis mokomosiomis kalbomis prieinamumas. Tik pradinių ir pagrindinių ugdymo programų (o tuo pačiu ir mokyklų tinklą) respondentai linkę vertinti kaip optimalų.

Vertindami įvairaus lygio mokymo programų poreikį skirtingomis mokomosiomis kalbomis Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai teigė:

- trūksta ikimokyklinių grupių (pvz. Rudaminoje);
- nėra suaugusiųjų švietimo tinklo (šiuos poreikius patenkina Vilniaus miesto švietimo įstaigos), nors juntamas ryškus poreikis.

Kalbėdami apie skirtingų mokymo programų prieinamumą Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai akcentavo, jog : „Labai svarbu, kad išliktų ir mažos kaimo mokyklos, kad ir iki 10 vaikų - mažose mokyklėlėse vaikai saugesni“.

Apibendrinimas:

Vilniaus rajono savivaldybės, Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistų bei įvairių nevyriausybinių organizacijų narių nuomone, ugdymo programų prieinamumas skiriasi. Iš visų galimų ugdymo programų, sekančių programų prieinamumas yra vertinamas kaip nepakankamas:

- ikimokyklinio ugdymo programų prieinamumas lietuvių, lenkų bei rusų kalbomis
- vidurinio ugdymo programų prieinamumas lietuvių ir lenkų kalbomis
- suaugusiųjų ugdymo programų lietuvių dėstomąja kalba.

4.2.5. Poreikių mokomosioms kalboms vertinimai

Šiame poskyryje analizuojami savivaldos, apskrities, nevyriausybių organizacijų atstovų, mokyklų vadovų pateikiami poreikių mokomosioms kalboms vertinimai bei poreikių gimtosios kalbos mokymui vertinimai bei poreikių gimtosios kalbos mokymui vertinimai.

Poreikių mokomosioms kalboms vertinimai

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistų teigimu, per pastaruosius 15 metų Vilniaus rajone smarkiai augo poreikis mokykloms lietuvių mokomąja kalba. Vilniaus rajono savivaldybė nerodė iniciatyvos steigti lietuviškas mokyklas, tad jau 1996m. Vilniaus apskrities viršininko administracija pradėjo steigti mokyklas valstybine dėstomąja kalba. Apskrities mokyklos buvo steigiamos ten, kur nebuvo mokyklų valstybine dėstomąja kalba, o buvo ryškus poreikis joms.

„Gyventojų poreikiai yra tenkinami nepilnai. Tai yra savivaldybės funkcija – užtikrinti visiems vienodas sąlygas. Apskritis kišasi į poreikių tenkinimą tik „karščiausiuose“ taškuose“. Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai teigia jaučiantys poreikį lietuviškoms ugdymo programoms net tose vietovėse, kur lietuvių tautybės gyventojų yra labai mažai.

„Antram Vilniaus rajono žiede beveik nėra lietuvių tautybės gyventojų. Iš apskrities mokyklose besimokančių, tik apie 10% yra lietuvių tautybės. Tačiau yra daug norinčių mokytis lietuviškai.“ Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai antrina apskrities specialistams:

„Nors poreikis lietuviškoms mokykloms augo, savivaldybė stabdė lietuviškų mokyklų tinklo plėtrą. Lenkai teigia, jog nė vienos lietuviškos klasės nei mokyklos neuždarė. Bet paklauskite, ju, kiek klasių ar mokyklų atidarė?“ Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai.

Rusų mokytojų asociacijos nariai teigia, jog poreikis mokykloms rusų mokomąja kalba per pastaruosius 15 metų yra smarkiai sumažėjęs. Jų nuomone, pagrindinė poreikio sumažėjimo priežastis – demografinė krizė: „dėl 3-5 vaikų darželio ar pradinės klasės neįsteigs“. Diskusijos eigoje, Rusų mokytojų asociacijos nariai išvardina tokias priežastis mokyklų rusų kalba poreikio mažėjimui:

- mažėjantis gimstamumas šalyje;
- re-emigracija į kilmės šalį, kuomet po Nepriklausomybės atkūrimo didelė dalis rusų tautybės žmonių emigravo iš Lietuvos į Rusiją;
- mokyklų lenkų mokomąja kalba gausa - tarybiniais laikais lenkų šeimos, Rusų mokytojų asociacijos narių teigimu, leido savo vaikus į mokyklas rusų mokomąja kalba, o dabar leidžia į mokyklas lenkų mokomąja kalba;
- rusų tautybės tėvai dažnai savo vaikus leidžia į mokyklas valstybine mokomąja kalba.

Rusų mokytojų asociacijos nariai pastebi, jog mokyklose jaučiamas augantis poreikis rusų kaip užsienio kalbos mokymui.

„Mokyklose jaučiamas augantis poreikis rusų kalbos mokymui. Didėja rusų kalbos mokytojų krūviai. Rusų kalbos olimpiadoms, konkursams didėja dėmesys, populiarumas.“ Rusų mokytojų asociacijos nariai.

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai, vertindami poreikį skirtingomis mokomosioms kalbomis teigė, jog rajone jaučiamas didžiulis poreikis ikimokyklinėms grupėms bei suaugusiųjų švietimo programoms įvairiomis ugdymo kalbomis.

Apie esamą poreikį mokomosioms kalboms galima spręsti ir iš mokyklų moksleivių tautinės sudėties. Mokyklų lenkų mokomąja kalba vadovai linkę teigti, jog jų mokyklose daugiausiai lenkų tautybės vaikų, vaikų iš mišrių šeimų.

Mokyklų lietuvių mokomąja kalba vadovai dažniausiai teigia, jog jų mokyklas lanko įvairių tautybių vaikai. Minimios tokios tautybės: lietuviai, lenkai, rusai, vaikai iš mišrių šeimų.

Mokyklos rusų mokomąja kalba vadovas teigė, jog mokykloje mokosi vaikai rusų, lenkų, baltarusių, romų tautybės, bei vaikai iš mišrių šeimų.

Mokyklos valstybine bei rusų mokomąja kalba įvairesnės tautinė moksleivių sudėtimi. Mokyklose lenkų mokomąja kalba moksleivių tautinė sudėtis homogeniškesnė – jose dauguma moksleivių – lenkų tautybės.

Galima teigti, kad mokyklų valstybine mokomąja kalba tautinė sudėtis yra heterogeniškesnė dėl tautinių mažumų atstovų siekio geriau adaptuotis, labiau integruotis į Lietuvos visuomenę, kuomet savo vaikams jie parenka ne mokyklą gimtąja mokomąja kalba, o mokyklą valstybine mokomąja kalba. Tokiu būdu poreikis mokomosioms kalboms negali būti nustatomas vien tik pagal tautinę rajono gyventojų sudėtį – dalis tautinių mažumų atstovų siekia mokintis lietuviškai – ir tai didina mokymosi valstybine kalba poreikį. Galima teigti, jog poreikis mokykloms lietuvių mokomąja kalba Vilniaus rajone auga kartu su tautinių mažumų integravimosi į Lietuvos visuomenę siekais.

Poreikių gimtosios kalbos mokymui vertinimai

Tautinių mažumų atstovai, besimokinantys kita nei jų gimtoji kalba, turi teisę mokintis savo gimtosios kalbos. Toliau tekste pateikiami poreikio gimtosios kalbos mokymui vertinimai.

Mokyklų vadovai, klausiami apie tai, ar jų mokyklose skirtingų tautinių mažumų atstovai yra mokomi gimtosios kalbos, vieningai teigė, jog būta iniciatyvų, tačiau yra nepakankamas poreikis gimtosios kalbos mokymui. Taip pat dažnai teigiama, jog rusų tautybės mokiniai (kartu su kitais mokiniiais) gimtąją rusų kalbą mokinas kaip užsienio kalbą.

„Planavo įvesti lenkų kalbos fakultatyvą, bet nebuvo norinčių jį lankyti. Rusų kalbą mokosi kaip užsienio kalbą.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Kelis metus veikė lenkų kalbos fakultatyvas, kur lenkų kalbą dėstė mokytoja iš lenkiškos mokyklos. Tačiau tame fakultatyve mokinių vis mažėjo, kol fakultatyvas buvo panaikintas. Tiesiog mokiniai nenorėjo mokintis - sakė "mes namuose išmokstame kalbėtis, o rašyti mums nebūtina taisyklingai mokėti". Norintys mokintis rusų kalbą, renkasi ją kaip užsienio kalbą.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Nėra lenkų fakultatyvo, nes niekas niekada neprašė. Baltarusių kalbos irgi nepageidavo.“ Mokyklos rusų mokomąja kalba vadovas.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai, kalbėdami apie kitataučius besimokančius mokyklose valstybine mokomąja kalba, taip pat pabrėžė, jog „nėra poreikio mokintis gimtosios kalbos“. Jų teigimu, yra tik keletas mokyklų, kurios įsivedė gimtosios kalbos fakultatyvus. Taip pat teigė, jog trūksta specialistų galinčių dėstyti gimtąją kalbą kitataučiams lietuviškos mokyklose.

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai vertindami gimtosios kalbos mokymą mokyklose valstybine mokomąja kalba teigia, jog galimybė suteikiama, tačiau nėra poreikio. Čia taip pat iškeliami tautinio lojalumo klausimai:

„Kas norėjo mokintis gimtosios kalbos,ėjo į tautinių mažumų mokyklas. [...] Kam reikia gimtosios kalbos mokintis, jei jau nenuėjo į lenkišką mokyklą? Jei jau nuėjo į lietuvišką mokyklą, tai ir nereikia tos gimtosios kalbos mokintis.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai.

„Lenkų kaip gimtosios kalbos pamokų įvedimas lietuviškose mokyklose – būdas pervilioti moksleivius, pasiteisinimas siekiant mažinti lenkiškų mokyklų skaičių.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai.

Kai kurie Rusų mokytojų asociacijos nariai taip pat kritiškai atsiliepia apie rusų tautybės tėvus leidžiančius vaikus į mokyklas valstybine mokomąja kalba.

„Jei rusas veda į lietuvišką mokyklą, tai jis išdavikas. Mokėti kalbėti, rašyti valstybine kalba - reikia, bet žinoti savo šaknis irgi reikia.“ Rusų mokytojų asociacijos nariai.

Rusų mokytojų asociacijos nariai akcentavo, jog rusų kalbos mokytojai mokyklose yra rusiškos kultūros „nešėjai“, puoselėtojai. Šie mokytojai gauna grožinės literatūros ir kitokios paramos iš Rusijos.

Apibendrinimai:

Vertinant poreikį skirtingoms mokomosioms kalboms, Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai bei draugijų „Vilnija“ bei „Rytas“ nariai linkę teigti, jog rajone jaučiamas augantis poreikis mokymuisi lietuvių kalba. Rusų mokytojų asociacijos teigimu, rajone jaučiamas mažėjantis poreikis mokymuisi rusų kalba.

Mokyklų vadovų teigimu, lenkų tautinės mažumos atstovai besimokinantys mokyklose valstybine mokomąja kalba dažniausiai neišreiškia poreikio mokintis gimtosios kalbos. Rusų tautinės mažumos atstovai rusų kalbą dažniausiai renkasi mokintis ne kaip gimtąją, o kaip užsienio kalbą.

Interpretacijos:

Apie poreikius mokomosioms kalboms klaidinga spresti vien tik iš tautinės rajono gyventojų sudėties. Didelė dalis tautinių mažumų atstovų leidžia vaikus į mokyklas valstybine mokomąja kalba. Tad poreikis mokymuisi lietuvių kalba, greta kitų veiksnių, priklausys ir nuo tautinių mažumų siekio integruotis į Lietuvos visuomenę.

Tai, kad lenkų tautybės moksleiviai mokyklose valstybine mokomąja kalba santykinai nenori mokintis gimtosios kalbos gali indikuoti jų tapatybės virsmą, siekį atsiriboti nuo lenkų bendruomenės ar nuo savo tautybės apskritai ir siekį asimiliuotis lietuviškoje kultūroje. Tokio tapatybės virsmo ir siekio asimiliuotis priešasčių struktūros paaiškinimui reikalingi išsamūs socialiniai tyrimai.

4.2.6. Nuostatos tinklo pertvarkos atžvilgiu

Šiame poskyryje analizuojamos mokytojų, mokyklų vadovų, seniūnų, savivaldos, apskrities ir nevyriausybinų organizacijų atstovų pateikiamos nuostatos mokyklų tinklo pertvarkos atžvilgiu. Respondentams buvo užduodamas ne tik platus klausimas apie bendrą tinklo pertvarkos vertinimą, bet ir klausimas apie pastebimus tinklo pertvarkos netolygumus.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamas skirtingus mokyklų tinklo pertvarkos vertinimus išreiškiančių grupių sąrašas bei jų išsakytos autentiškos nuomonės.

Lentelė 4.2-6. Mokyklų tinklo pertvarka Vilniaus rajone: vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Palankus vertinimas	Mokytojai	„Iš spaudos tik girdėjau apie netolygumą - tyčia keliamas konfliktas. „Ryto“ draugijai taip nereikėtų. Išpūstos problemos.“ Gimtiosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.
	Seniūnai	„Šiuo metu tinklas optimalus. Bet žiūrint į ateitį, jei bus pagerėjimas demografinis, tai toks tinklas turėtų ir likti. Bet jei bus demografinis nuosmukis, tai mažas mokyklas reikės jungti. Tik ne pradines mokyklas, nes jų tinklas turi būti platesnis.“ „Mokyklų niekas neuždarinėja specialiai. Tiesiog mažėja vaikų skaičius.“
	Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai	„Savivaldybė nelikvidavo nė vienos lietuviškos mokyklos“. „Pavyzdys: Kuriozinis atvejis Nemėžyje. Buvo vidurinė trikalbė mokykla ir buvo darželis – pradinė mokykla, kurie atsiskyrė prieš 10 metų. Su laiku susidarė tiek norinčių į darželį, kad turi tėvai vaiką į eilę užrašyti vos tik jam gimus. Tada pradinės klases iš darželio perkelia į vidurinę mokyklą. Bet „Macierz Szkolna“ nori, kad būtų vienodos sąlygos ir lietuvių ir lenkų pradinėms klasėms. Bet keliamas triukšmas, kad neva tai mes uždaram pradinę mokyklą. Nesąmonė, paranoja. [...] O jei, pvz., miestelyje yra lietuviška mokykla ir lenkiška mokykla kurios abi nesukomplektuoja klasių, tai geriau abi mokyklas uždaram ir vežam į kitas mokyklas.“
	Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai	„Tinklas yra optimalus. [...] Norim palikti tokį tinklą, koks yra –iš mažų mokyklų yra labai geri rezultatai. Ir vaikai, ir tėvai nori, kad baigtų mokyklą arčiau namų.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai. „Reikia plačiau žiūrėti – valstybė galvoja apie kiekvieną vaiką.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai.
Nepalankus vertinimas: pertvarka netolygi	Mokytojai	„Kartais susidaro nuomonė, kad lietuviškos mokyklos uždaromos dažniau.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba. „Manau, kad lietuvinu Vilnijos kraštą.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.
	Mokyklų vadovai	„Pastebime netolygią lietuviškų ir lenkiškų mokyklų reorganizaciją. Lietuvišką mokyklą reorganizuoja, kai tokioje pačioje situacijoje esančias lenkų mokyklas nereorganizuoja. [...] Terorizmas - perima į savo pusę. Šiaip bendrai - pertvarka būtina. Mažas reikia uždaryti. Palikti tik pradines.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Nu štai yra lietuvių mokykla. Bet ar ji naudinga? Labai mažai čia lietuvių gyvena.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.
	Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai	„Patvirtintasis mokyklų tinklo pertvarkos planas parengtas neteisingai (yra pažeidimų), mokyklų pertvarka vykdoma kryptingai, savivaldybė diskriminuoja mokyklas lietuvių mokomąja kalba.“
	Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai	„Vilniaus rajono savivaldybės politika – nestatyti naujų lietuviškų mokyklų, todėl šią funkciją turėjo perimti apskritis. Savivaldybė neskiria etatų lietuviškom mokykloms – savivaldybė paslėptomis formomis ignoruoja lietuviškas mokyklas. Pavyzdžiui, apskritis turi nuomotis patalpas mokykloms. Tačiau kaime sudaroma tokia nuomonė, kad vietiniai gyventojai nenuomotų patalpų lietuviškom apskrities mokykloms.“

Greta palankaus ir nepalankaus vertinimų, respondentai dažnai išreiškė ir neutralias nuostatas vykdomos mokyklų tinklo pertvarkos atžvilgiu, pvz. „jei vyksta, tai vadinasi ir turi vykti“ ar pan.

Pastebėtina, jog pertvarką vertinantieji nepalankiai nurodo ir lietuviškų ir lenkiškų mokyklų diskriminacijos atvejų. Lenkiškų mokyklų diskriminacijos atveju skundžiamasi tuo, kad Vilniaus kraštą norima lituanizuoti, t.y. apriboti lenkų galimybes mokytis gimtąja kalba. Lietuvių diskriminacijos atveju teigiama, jog lietuviškos mokyklos dažniau reorganizuojamos nei mokyklos lenkų mokomąja kalba.

Rusų mokytojų asociacijos nariai teigė, jog tinklo pertvarka nėra palanki mokykloms rusų mokomąja kalba, tačiau dėl to asociacija priekaištų nereiškia, o teigia, jog nebesitiki pokyčių ir geresnio prieinamumo.

„Rajone daug lenkiškų mokyklų, eina kova dėl vaikų. Mes į Vilniaus rajoną pretenzijų jau neturim ir labiau kovojam dėl mokyklų kitur.“ Rusų mokytojų asociacijos nariai.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai teigia, jog patvirtintasis mokyklų tinklo pertvarkos planas parengtas neteisingai (yra pažeidimų), mokyklų pertvarka vykdoma kryptingai, savivaldybė diskriminuoja mokyklas lietuvių mokomąja kalba. Draugijų nariai nurodo keletą jų nuomone, būdų, kuriais savivaldybė diskriminuoja mokyklas lietuvių kalba:

- Lietuvių mokyklos direktorei komisijos ir nuobaudos už nieką. Perdėtas, detalesnis nei lenkų mokyklose, tikrinimas. Pvz., jei mokykla nori skelbti karantiną, tai savivaldybė reiškia papeikimą už netvarką.
- Užgniaužiamos novatoriškos edukacinės idėjos („Kad tik lietuvių mokykla nepasidarytų patrauklesnė“).
- Lenkų mokyklų liaupsinimas rajono spaudoje. („Pvz., straipsnyje rašo apie apylinkės mokyklas, jose vykstančius renginius, tačiau rašo tik apie lenkų mokyklas, nepamini lietuviškos mokyklos, nors ji yra vidurinė ir stipresnė už lenkų mokyklas. Tai ką paskui tėvai galvoja: „direktore, tai ką – mūsų mokykla tokia prasta, kad apie ją nerašo?““

Tokius atvejus draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai vertina kaip viešą ignoravimą arba nacionalinės nesantaikos kurstymą.

Apibendrinimas:

Respondentų nuomonės mokyklų tinklo pertvarkos atžvilgiu išsiskyrė. Gimtosios kalbos mokytojai, seniūnai, „Macierz Szkolna“ nariai, Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir specialistai vykdomą pertvarką vertina palankiai ir teigia nepastebintys netolygumų ar diskriminacijos atvejų. Didelė dalis respondentų (lietuvių kalbos mokytojai, mokyklų vadovai, „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai, Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai) visgi teigia pastebį diskriminacijos atvejų ir pertvarką vertina neigiamai. Pertvarką vertinantieji nepalankiai nurodo ir lietuviškų ir lenkiškų mokyklų diskriminacijos atvejų. Lenkiškų mokyklų diskriminacijos atveju skundžiamasi tuo, kad Vilniaus kraštą norima lituanizuoti, t.y. apriboti lenkų galimybes mokytis gimtąja kalba. Lietuvių diskriminacijos atveju teigiama, jog lietuviškos mokyklos dažniau reorganizuojamos nei mokyklos lenkų mokomąja kalba.

4.3. Nuomonės apie ugdymo organizavimo ypatumus daugiakalbėje aplinkoje

Šiame skyriuje analizuojamos nuomonės apie:

- mokyklų kalbinius modelius (vienakalbės / įvairiakalbės mokyklos),
- dvikalbį ugdymą,
- lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimą,
- gimtosios (ne lietuvių) kalbos egzamino statusą,
- klasių komplektavimo problemas,
- skirtingo mokyklų pavaldumo (savivaldybės ir apskrities) situaciją,
- kalbines aplinkas ir jų įtaką mokymosi sėkmingumui bei pasiekimams.

4.3.1. Mokyklų kalbinių modelių vertinimai

Vilniaus rajone egzistuoja kelių kalbinių modelių mokyklos: vienakalbės bei įvairiakalbės (dvikalbės arba trikalbės) mokyklos. Šiame poskyryje pateikiamos įvairių grupių nuomonės apie skirtingų kalbinių modelių efektyvumą, privalumus bei trūkumus.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami kalbinių modelių efektyvumo vertinimai.

Lentelė 4.3-1. Kalbinių modelių efektyvumo vertinimas

Kalbinis modelis ir jo vertinimas	Vertinimą išreiškianti subjektų grupė, jos dalis
Vienakalbės mokyklos modelis efektyvesnis	– Pusė (7 iš 13) atsakiusių mokyklų vadovų
Įvairiakalbės mokyklos modelis efektyvesnis	– Ketvirtadalis (4 iš 13) atsakiusių mokyklų vadovų. – Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai. (Teigia, jog trikalbės ar dvikalbės mokyklos modelis labiau pritaikytas Vilniaus krašto specifinei situacijai.) – Macierz Szkolna nariai.

Kaip matome iš aukščiau pateiktos lentelės, dauguma apklaustųjų grupių teigia, jog įvairiakalbis modelis yra sąlyginai efektyvesnis.

Žemiau pateikiamos lentelės, parodančios, kokios apklaustųjų subjektų grupės nurodė (kokius) vieno ar kito modelio privalumus ar trūkumus.

Lentelė 4.3-2. Kalbinio modelio vertinimas ir vertinimą išreiškianti subjektų grupė: vienakalbė mokykla

Vertinimo pobūdis		Vertinimą išreiškianti grupė
Privalumai	• Lengviau išsaugoti atskiros tautos tapatumą	Mokyklų vadovai
	• Mažiau konfliktų	
	• Lengvesnė mokytojų komplektacija	
Trūkumai	Finansiniai sunkumai dėl mažesnio mokinių skaičiaus.	Rusų mokytojų asociacijos nariai

Lentelė 4.3-3. Kalbinio modelio vertinimas ir vertinimą išreiškianti subjektų grupė: įvairiakalbė mokykla

Vertinimo pobūdis		Vertinimą išreiškianti grupė
Privalumai	• Ugdo toleranciją, skatina tautinę santaiką	– Mokyklų vadovai, – Vilniaus r. savivaldybės politikai ir specialistai – Rusų mokytojų asociacijos nariai
	• Lengvesnė klasių komplektacija	– Macierz Szkolna nariai – Rusų mokytojų asociacijos nariai
	• Vaikai išmoka daugiau kalbų	– Mokyklų vadovai
	• Skatina integraciją ir socialinius ryšius (per vaikų tarpasmeninę sąveiką)	– Vilniaus r. savivaldybės politikai ir specialistai
Trūkumai	• Mokykloje atsiranda dominuojanti ir „šešėlinė“ kalbos	– Mokyklų vadovai
	• Daugiau nesutarimų tarp skirtingos tautybės moksleivių	
	• Sunkiau išsaugoti tautinį tapatumą	
	• Reikia daugiau mokytojų, mokytojų komplektacija problematiška	– Mokyklų vadovai – Vilniaus rajono savivaldybės politikai ir specialistai.
	• Sudėtingesnis aprūpinimas mokymosi priemonėmis	– Vilniaus rajono savivaldybės politikai ir specialistai.

Dalis apklaustųjų mokyklų vadovų vardino tokius vienakalbės mokyklos privalumus: lengviau išsaugoti atskiros tautos tapatumą, mažiau konfliktų, lengvesnė mokytojų komplektacija. Rusų mokytojų asociacijos nariai minėjo vieną pagrindinį vienakalbės mokyklos trūkumą - finansiniai sunkumai dėl mažesnio mokinių skaičiaus.

Didesnė dalis respondentų linkę teigti, jog įvairiakalbės mokyklos modelis labiau tinka specifiniam daugiakalbiam Vilniaus rajonui. Mokyklų vadovai, savivaldybės politikai ir specialistai, NVO atstovai vardino tokius įvairiakalbių mokyklų privalumus: ugdo toleranciją, skatina tautinę santaiką, lengvesnė klasių komplektacija, vaikai išmoka daugiau kalbų, skatina integraciją ir socialinius ryšius (per vaikų tarpasmeninę sąveiką). Mokyklų vadovai ir savivaldybės politikai bei specialistai vardino ir trūkumus: mokykloje atsiranda dominuojanti ir „šešėlinė“ kalbos, daugiau nesutarimų tarp skirtingos tautybės moksleivių, sunkiau išsaugoti tautinį tapatumą, mokytojų komplektacija problematiška (reikia daugiau mokytojų), sudėtingesnis aprūpinimas mokymosi priemonėmis.

Apibendrinimas:

Dauguma apklaustųjų grupių teigė, jog Vilniaus rajone dėl tautinės sudėties specifikos yra sąlyginai efektyvesnis įvairiakalbės mokyklos modelis.

Išvardinami tokie įvairiakalbės mokyklos privalumai: ugdo toleranciją, skatina tautinę santaiką, skatina integraciją ir socialinius ryšius, vaikai išmoka daugiau kalbų, lengvesnė klasių komplektacija. Įvardinamo tokie įvairiakalbių mokyklų trūkumai: mokykloje atsiranda dominuojanti ir „šešėlinė“ kalbos, daugiau nesutarimų tarp skirtingos tautybės moksleivių, sunkiau išsaugoti tautinį tapatumą, mokytojų komplektacija problematiška.

Dalis mokyklų vadovų teigė jog vienakalbės mokyklos yra efektyvesnės, nes jose lengviau išsaugoti atskiros tautos tapatumą, mažiau konfliktų, lengvesnė mokytojų komplektacija. Nurodomas toks vienakalbių mokyklų trūkumas: atskirų kalbų mokyklos susiduria su finansiniais sunkumais, nes jose mažiau moksleivių

4.3.2. Dvikalbio ugdymo vertinimas

2001m. rugsėjį LR Švietimo ir mokslo ministerija pradėjo dvikalbio ugdymo projektą, kuriuo siekiama užtikrinti atvirą daugiakultūrį lavinimą, gerbiant visų mokinių savitumą ir stiprinant dvikalbystės ugdymą per mokymo turinį²². Šiame poskyryje analizuojami mokytojų ir nevyriausybinų organizacijų išreikšti vertinimai dvikalbio ugdymo atžvilgiu.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamos skirtingus dvikalbio ugdymo vertinimus išreiškančių grupių sąrašas bei jų išsakytos autentiškos nuomonės.

Lentelė 4.3-4. Dvikalbis ugdymas: vertinimai ir juos išreiškančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Palankus vertinimas	Dalis mokytojų	„Vertinu teigiamai. Integracija - tai nieko blogo, nes egzaminai ir taip lietuviškai. Medžiagos apie dvikalbį ugdymą yra daug, verta pasimokyti.“ „Palankiai. Ateitis - lengviau paskui įstoti.“ „Taip. Labai gerai, kad vaikai bendrauja visom kalbom, kad mokėtų susigyventi.“
Nepalankus vertinimas	Tautinių mažumų mokyklų mokytojai	„Nepalaikau idėjos, nes negalės studijuoti Lenkijoje.“ „Neįmanoma. Jei mokosi lenkiškai, tai viskas turi būti lenkiškai.“
	Rusų mokytojų asociacija	„Kai atskirus dalykus mokosi valstybine kalba, tai prastėja gimtosios kalbos žinios.“ „Lietuvoje – iškraipyta Europinės praktikos esmė.“
	Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai	„Lietuvių kalbą reikia išmokyti per lietuvių kalbos pamokas, o ne per matematiką ar istoriją. Per tų dalykų pamokas mokinys turi mokintis tų dalykų. O negimtoji kalba - kliūtis to dalyko žinioms įgyti. Be to, mokytojų lenkų dirbančių lenkiškose mokyklose lietuviška tartis yra netaisyklinga, tai mokinys girdės netaisyklingą kalbą.“

Dauguma apklaustųjų mokytojų dvikalbio ugdymo idėją vertina palankiai: 2 iš 6 valstybinės kalbos mokytojų tautinių mažumų mokyklose, visi į klausimą atsakiusieji lietuvių kalbos mokytojai mokyklose lietuvių mokomąja kalba, 4 iš 8 atsakiusių gimtosios kalbos mokytojų tautinių mažumų mokyklose.

Palankiausiai (visi atsakiusieji) dvikalbį ugdymą vertina lietuvių kalbos mokytojai mokyklose lietuvių dėstomąja kalba. Nepalankiausiai dvikalbio ugdymo idėją vertina mokytojai tautinių mažumų mokyklose.

Mokytojų taip pat buvo klausiama nuomonės, nuo kada kitataučiai gali pradėti mokytis visus dalykus lietuvių kalba. Daugumos apklaustųjų mokytojų teigimu, tą geriausia daryti nuo pat 1-os klasės.

Rusų mokytojų asociacijos nariai dvikalbį ugdymą vertina gana negatyviai. Jų nuomone, Lietuvoje yra iškraipyta Europinės praktikos esmė.

„Pavyzdžiui, Vokietijoje prie Danijos, ta idėja naudojama tam, kad vaikai nepamirštų savo kalbos, t.y. vokiškoje mokykloje jie kai ką mokinasi Daniškai, savo gimtąja kalba. Pas mus nėra tokio dvikalbio mokymo – pas mus atvirkščiai.“ Rusų mokytojų asociacijos nariai.

Lietuvoje taikomą dvikalbio ugdymo praktiką, kuomet tautinių mažumų mokykloje keletas dalykų mokoma valstybine kalba, Rusų mokytojų asociacijos nariai vadina „asimiliacija, o ne integracija“.

²² Hogan-Brun G., Ramonienė M. Changing levels of Bilingualism across the Baltic // Bilingual Education and Bilingualism, 2004, 7, 1, p. 69

Rusų mokytojų asociacijos nariai išskiria vienintelį tokios praktikos privalumą: „Dvikalbis ugdymas – būdas mokykloms išgyventi“. Taip pat teigia, jog „neformaliai ir taip vyksta kažkas panašaus į dvikalbį ugdymą“:

„Dažnam dalykui jau nuo 7-os klasės vadovėliai yra lietuviški. Trūksta vadovėlių gimtąja kalba. Tėvai norėtų, kad vaikai mokintųsi viską rusiškai iki pat 12-os klasės. Jei 7-okui reikia mokintis lietuviškai, jis nieko nesupranta, nes nemoka pakankamai lietuviškai.“ Rusų mokytojų asociacijos nariai.

Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai abejoja dvikalbio ugdymo vertingumu. Savo dvejones Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai aiškina sekančiais:

„Kai per paskutinius 12-13 metų lenkiškų mokyklų moksleivių skaičius pradėjo smarkiai didėti, ministerija sugalvojo, kad tose mokyklose mokiniai turi 2-3 dalykus mokytis ne gimtąja o valstybine kalba“. Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai.

Apibendrinimas:

Tautinių mažumų mokyklų mokytojai, Rusų mokytojų asociacijos nariai, „Macierz Szkolna“ nariai dvikalbį ugdymą linkę vertinti nepalankiai. Pagrindiniai argumentai – prastėja gimtosios kalbos žinios, valstybinė kalba gali tapti kliūtimi įsisavinant specifines atskirų dalykų žinias.

Palankiai dvikalbį ugdymą vertinantieji (dalis apklaustųjų mokytojų) savo nuomonę argumentuoja tuo, jog dvikalbystė skatina integraciją, moksleiviai geriau išmoksta valstybinę kalbą ir gali lengviau stoti į aukštąsias mokyklas.

4.3.3. Nuostatos lietuvių kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimo klausimu

Ministerijos sprendimu ketinama suvienodinti tautinių mažumų ir lietuviškose mokyklose laikomų lietuvių kalbos brandos egzaminų turinį. Toks sprendimas sulaukė kontraversiškų vertinimų. Tyrimo metu moksleivių tėvai, mokytojai, mokyklų vadovai, seniūnai savivaldos, apskrities ir NVO atstovai taip pat pateikė savo vertinimus šiuo klausimu.

Žemiau esančiose lentelėse pateikiami skirtingus vertinimus išreiškiančių grupių sąrašai bei išsakytos autentiškos nuomonės.

Lentelė 4.3-5. Lietuvių kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimas: teigiami vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Pritaria	Lietuvių kalbos mokytojai mokyklose lietuvių mokomąja kalba	„Pritariu. Reikia suvienodinti lietuvių kalbos egzaminą, kad būtų sudarytos vienodos sąlygos stojant į aukštąsias mokyklas. Ir 10-os klasės egzaminai turi būti suvienodinti, jei 12-os būtų suvienodinti. Pradžioje turi būti vienodinama mokymosi programa. Reikia įvesti naują sistemą, nes jei iškart suvienodinti, tai nukentės moksleiviai.“ „Reikia. Nes moksleiviai vis tiek laiko valstybinės kalbos egzaminą, vadinasi galvoja apie stojimą į aukštąją mokyklą. Turi būti visiems vienodos galimybės, o dabar - valstybinės kalbos lenkams ar rusams užduotys lengvesnės.“
	Valstybinės kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose	„Pritariu, nors egzaminai truputį skirsis. Bet turi suvienodinti ir valandų skaičių.“
	Dalis mokinių tėvų (11 iš 35)	„Gerai, geriau išmoks. Bendravimas viskas, be kalbos niekur“ „Galima suvienodinti, vaikai labiau stengtųsi“ „Manau, kad reikėtų, nes vyresnėse klasėse mokosi iš lietuviškų vadovėlių“
	Mokyklų valstybine mokomąja kalba vadovai	„Turėtų būti vienodas egzaminas.“ „Labai geros sąlygos sudarytos lenkiškose mokyklose išmokti lietuvių kalbos. Reiktų suvienodinti egzaminus, nes gerai moka lietuvių kalbą lenkiškų mokyklų moksleiviai.“
	Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai	„Neteisybė, kai universitetai vienodai vertina lietuviškų ir tautinių mažumų mokyklų lietuvių kalbos brandos egzaminų balus, nes egzaminų turinys skiriasi“

Lentelė 4.3-6. Lietuvių kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimas: iš dalies teigiami vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Iš dalies pritaria	Valstybinės kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose	„Galima suvienodinti tik tada, kai bus didesnis pamokų skaičius.“ „[...] Vaikai dar nėra pasiruošę. Reikia vaikus užsiauginti. Yra per mažai pamokų valstybinės kalbos tam, kad suvienodinti egzaminus. Problema tame, kad programoje sunkiai pateikiama gramatika. Nėra lietuvių kaip valstybinės kalbos mokymo sistemos, nėra programos tęstinumo. Ne pagal vaikų galimybes sudarytos pratybos. Nėra paruošta nuosekli programa lietuvių kalbos mokymui.“
	Tautinių mažumų mokyklų vadovai	„Buvo bandomasis egzaminas pagal lietuviškų mokyklų standartą. Mūsų vaikai išlaiko, bet yra per sunku. Nes per mažai valandų, nėra vadovėlių. Reikia padidinti valandų skaičių nuo 1-os klasės.“ „Pats dalykas yra teigiamas. Bet reikia padirbėti prie programų, prie pamokų skaičiavimo, nes reikia tokiu atveju daugiau valstybinės kalbos pamokų. Reikia atitinkamai paruošti vadovėlius, metodikas.“
	Seniūnas	„Tautinės mažumos nesipriešintų. Bet reikalingas pereinamasis laikotarpis. Nes reikia suvienodinti programas, vadovėlius, Bet po biški suartinant programas – turbūt taip.“
	Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai	„Kuo galima pagrįsti tokį ketinimą? Kokiu pagrindu priimamas toks sprendimas? Jis diskriminuoja kitataučius, nes jie turi taip pat gerai lietuvių kalbą išmokti kaip ir lietuviukai, tik per mažiau pamokų. Nebent reikia pradėti nuo pirmos klasės kitaip, pagal suderintą programą. Nuo 1-os klasės vaikas turi mokėti savo gimtąją kalbą. O nuo 2-os klasės gali pradėti mokintis antrą kalbą (lietuvių). Tegul moka ir lenkų ir lietuvių kalbas.“

Lentelė 4.3-7. Lietuvių kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimas: neigiami vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Nepritaria	Gimtosios kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose	„Jei mokosi kitaip, tai nereikia vienodinti. Kad neatsirastų problema - daugėja valstybinės kalbos o mažėja gimtosios kalbos pamokų.“ „Lenkams bus sunku ... truputuką prieš lenkus.“ „Nereikalinga. Vaikai turi savo gimtąją kalbą.“
	Dalis mokinių tėvų (6 iš 35)	„Suvienodinimas nėra gerai, vaikai tam neruošiami.“ „Gal nereikėtų.“
	Seniūnai	„Ir gyventojų, ir seniūno nuomonė yra ta, kad nereikėtų suvienodinti valstybinės kalbos brandos egzaminų.“
	Rusų mokytojų asociacijos nariai	„Neigiamai. Mokyklos nėra tam pasiruošę: valandų skaičius skirtingas, mokytojų specializacija netinkama, vadovėliai, mokymo priemonės turi būti pakeisti“ „Dabar čia [į tautinių mažumų mokyklą] leidžia tėvai, kurie tikisi lengvesnio valstybinės kalbos egzamino, o jei jis bus suvienodintas, tai leis į lietuviškas mokyklas““
	Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai	„Išgalvojo paskutinę galimybę užpjauti – sprendimas suvienodinti lietuvių kalbos brandos egzaminų užduotis. Štai koks tikslas – padaryti tokį egzaminą, kad 50% lenkų ir rusų neišlaikytų ir tada jie galėtų spręsti tokių mokyklų egzistavimo (uždarymo) klausimą.“

Didžioji dalis valstybinės kalbos mokytojų tautinių mažumų mokyklose o taip pat lietuvių kalbos mokytojai mokyklose lietuvių mokomąją kalbą pritaria lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimui, tačiau nurodo, jog reikalingas pereinamasis laikotarpis, programų ir mokymų priemonių adekvatus parengimas. Absoliuti dauguma gimtosios kalbos mokytojų tautinių mažumų mokyklose teigė, jog egzaminų turinio suvienodinti nereikėtų.

Iš 16 apklaustų mokyklų vadovų, tik trys visiškai nepritaria lietuvių kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimui. Kitų mokyklų vadovai tokiam sprendimui pritaria, arba pritaria su tam tikromis išlygomis.

Mokyklų valstybine mokomąją kalbą vadovai linkę brandos egzaminų turinio suvienodinimo idėją vertinti palankiai. Argumentas: moksleiviai mokyklose lenkų mokomąją kalbą valstybinę kalbą išmoka pakankamai gerai ir gali kartu su lietuviškų mokyklų mokiniais laikyti tokį patį egzaminą. Vienos mokyklos valstybine kalba vadovas išreiškė nuomonę, jog lietuvių kaip gimtosios kalbos egzaminas moksleiviams dabar yra per sudėtingas, tad vienodinant užduotis reikėtų jas truputį palengvinti. Vadovo teigimu, dabar lietuviškoms mokykloms egzaminas per sunkus, o tautinių mažumų mokykloms – per lengvas, tad naujasis egzaminas galėtų būti šių dviejų lygmenų vidurkis. Pasisakant už turinio suvienodinimą taip pat pasitelkiamas patirties kitose pasaulio šalyse argumentas, teigiant, jog „visame pasaulyje šitaip, kodėl turėtų Lietuvoje būti kitaip“.

Tautinių mažumų mokyklų vadovai akcentuoja pereinamojo laikotarpio būtinybę. Pereinamuoju laikotarpiu turėtų būti suderintos lietuvių kalbos mokymo skirtingose mokyklose programos, mokymo metodikos, valandų skaičius. Dažno tautinių mažumų mokyklos vadovo nuomone, pagal naujas programas reiktų pradėti mokytį nuo 1-os klasės, ir tik visą bendrojo lavinimo mokyklos programą baigę moksleiviai jau galėtų laikyti naujuosius, suvienodintus lietuvių kalbos egzaminus.

Keli seniūnai išsakė nuomonę, jog nereikėtų suvienodinti lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos brandos egzaminų turinio. Vienas seniūnų teigė, jog pritaria suvienodinimui.

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai atsargiai vertina lietuvių kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimą. Iškeliama idėja, jog visi valstybiniai egzaminai tautinių mažumų mokyklose turėtų būti laikomi gimtąja kalba.

„Vaikai pakankamai nesupranta lietuvių kalbos ir vien dėl to gali prasčiau spręsti egzaminų uždavinius, nors jų matematikos žinios ir labai giles. Kalba tampa psichologiniu barjeru egzaminų laikyme. Valstybiniai egzaminai turi būti gimtąja kalba. Kai įstoja į aukštąją, kai nebėra streso, tai gali ir lietuviškai mokintis.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai.

„Neparuoštos dar programos suvienodinimui egzaminų.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai pritaria užduočių suvienodinimui ir nurodo prielaidas skatinančias užduočių suvienodinimą – „neteisybė, kai universitetai vienodai vertina lietuviškų ir tautinių mažumų mokyklų lietuvių kalbos brandos egzaminų balus, nes egzaminų turinys skiriasi“.

Rusų mokytojų asociacijos nariai neigiamai vertina tokią idėją, nes, jų teigimu, „mokyklos nėra tam pasiruošę: valandų skaičius skirtingas, mokytojų specializacija netinkama, vadovėliai, mokymo priemonės turi būti pakeisti“. Taip pat nurodoma, jog tautinių mažumų mokyklų mokinių kalbinė aplinka daugiausiai rusiška ar lenkiška, ir tai tampa sunkinančia sąlyga.

Rusų mokytojų asociacijos nariai lietuvių ir valstybinės kalbos brandos egzaminų užduočių suvienodinimą vertina kaip grėsmę: „nes dabar čia leidžia tėvai, kurie tikisi lengvesnio valstybinės kalbos egzamino, o jei jis bus suvienodintas, tai leis į lietuviškas mokyklas“.

Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ narių nuomone, toks sprendimas yra diskriminuojantis.

Apibendrinimas:

Sprendimą suvienodinti lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos brandos egzaminų turinį neigiamai vertina tik tautinių mažumų interesų atstovai: Rusų mokytojų asociacijos nariai, Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai, gimtosios kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose, dalis seniūnų, šeštadalio mokinių tėvų.

Didžioji dalis apklaustųjų grupių (lietuvių kalbos mokytojai, dalis mokinių tėvų, mokyklų vadovai, draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai, Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir specialistai), nurodo pritariančios arba iš dalies pritariančios lietuvių kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimui. Pastebima įvairių apklaustųjų grupių tendencija pabrėžti pereinamojo laikotarpio būtinybę. Dažnai teigiama, jog tokiam žingsniui tautinių mažumų mokyklos nėra pasiruošę, reikalingas gana ilgas paruošiamasis laikotarpis.

Pasisakantys už lietuvių kalbos brandos egzamino užduočių suvienodinimą pagrindiniu argumentu įvardina tai, jog ir lietuviams ir kitataučiams turi būti vienodos galimybės stoti į aukštąsias mokyklas (skirtingos užduotys suteikia skirtingas galimybes).

Iš dalies pritariančios užduočių suvienodinimui pagrindiniu argumentu nurodo nepakankamą mokymo programų ir mokymo priemonių parengimą (tokiu būdu vėl sudaromos nevienodos galimybės - tai gali sukliudyti kitataučiams gerai išlaikyti egzaminus).

Nepritariantys užduočių suvienodinimui pagrindiniu argumentu įvardina tai, kad tautinių mažumų mokyklose daugiau dėmesio reikia skirti gimtajai o ne valstybinei kalbai.

4.3.4. Nuostatos dėl tautinių mažumų kalbų egzamino

Iki šiol buvo rengiamas tik mokyklinis tautinių mažumų kalbų egzaminas. Tautinių mažumų atstovai reikalauja, kad nacionalinė mažumų kalba taptų privalomo baigiamojo egzamino dalyku kaip ir valstybinė kalba. Dabar taip nėra, nes atsižvelgiama į privalomų egzaminų dalykų skaičių ir pasirenkamus egzaminus, dėl kurių apsisprendžia patys mokiniai ir jų šeimos²³. Šiame poskyryje analizuojamos moksleivių tėvų, mokytojų, mokyklų vadovų, savivaldos, NVO atstovų pateikiami tautinių mažumų kalbų brandos egzamino statuso vertinimai.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamas skirtingus vertinimus išreiškiančių grupių sąrašas bei jų išsakytos autentiškos nuomonės.

²³ Kalbų mokymo politikos aprašas: Lietuva. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2006. ISBN 9986-03-597-X

Lentelė 4.3-8. Tautinių mažumų kalbos egzamino statusas: vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Privalomo valstybinio egzamino statusas	Mokinių tėvai (19 iš 35)	„Dėl manęs, turi būti privaloma. Kiekvienas turi gimines ne Lietuvoj. Ką gali žinoti, kaip pasisuks gyvenimas.“ „Taip, nes kiekviena tauta turi savo kalbą.“ „Gera būtų, geriau mokėtų.“
	Didesnė dalis apklaustųjų mokytojų	„Privalomas, nes vaikai turi puikiai mokėti gimtąją kalbą.“ „Taip. Arčiau taip negu ne. Taip, nes jei atėjo į lenkišką mokyklą, tai privalo gimtąją kalbą mokėti. Bet jei mokinys nenori, o gyvena Lietuvoj – tai kam jį kankinti.“ „Turi būti privalomi. Tai gimtoji kalba, jei nėra egzamino, tai nebus ir motyvacijos jos mokytis. Reikia egzamino, kad nenusmuktų gimtosios kalbos lygis.“
	Didžioji dalis tautinių mažumų mokyklų vadovų	„Turi būti privalomas. Kalba – dalis kultūros, moksleiviai turi rimtai žiūrėti į gimtąją kalbą. Žinių visuomenėje gyvename. Tiek lietuvių, tiek lenkų egzaminai turi būti privalomi.“ „Mokyklos tarybos sprendimu mokykloje privalomas gimtosios kalbos egzaminas. Norėtų, kad šis egzaminas būtų privalomas. Taip saugomas gimtosios kalbos prestižas.“
	Vilniaus rajono savivaldybės politikai ir specialistai	„Gimtosios kalbos egzaminas būtinai turi būti privalomas. Jei pasirinko mokintis gimtąją kalbą, tai žinoma, kad nori ją laikyti. Jei nebus tas egzaminas privalomas, sumažės mokinių motyvacija mokintis, nes jie kitaip žiūri į dalykus, kurių egzaminų nereikia laikyti.“ „Turi būti privalomi. Tai yra diskriminacija, kad neprivalomi gimtosios kalbos egzaminai nelietuviškose mokyklose – turi būti ugdoma pagarba savo tautai.“
	Seniūnai	„Jei norim ugdyti tautines mažumas, kelti jų lygį, tai tas egzaminas turi būti privalomas. Nes tiesiog mokinys kitaip mokosi dalykus, kur reikia egzaminą laikyti.“
Nebūtinai privalomas egzaminas	Dalis mokyklų valstybine dėstomąja kalba vadovų	„Neturi būti privalomas.“ „Neturėtų. Nes Lietuvoje gyvena.“
	Dalis tautinių mažumų mokyklų vadovų	„Nebūtinai privalomas egzaminas – turi būti pasirinkimo teisė.“ „Nėra mokykloje spaudimo. Klausia tėvų, moksleivių, ar nori laikyti gimtosios kalbos egzaminą. Kam jis reikalingas? Kam vaikui papildomą egzaminą laikyti? Jei nori stoti į universitetą, reikia kitų dalykų egzaminus laikyti. Aš moksleiviams sakau – žiūrėkit savo ateities. Rinkitės gimtosios kalbos egzaminą, tik jei stosite mokintis gimtosios kalbos.“
	Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai	„Nereikia mokinių apsunkinti – ir taip išmoka.“

Mokyklų valstybine mokomąja kalba vadovų teigimu, tautinių mažumų kalbos egzaminas neturėtų būti privalomas. Tokią nuomonę palaiko ir keletas tautinių mažumų mokyklų vadovų. Didžioji dalis tautinių mažumų mokyklų vadovų teigia, jog gimtosios kalbos egzaminas turėtų būti privalomas ir turėti valstybinio egzamino statusą.

Didžioji dauguma mokytojų pritaria nuomonei, jog tautinių mažumų kalbos egzaminai turėtų būti privalomi. Mokytojai nepritariantys nuomonei, jog tautinių mažumų kalbos egzaminai turėtų būti privalomi, argumentuoja tuo, jog tai tiks padidins ir taip didelį mokinių krūvį, arba motyvuoja tuo, kad reikalinga pasirinkimo laisvė.

Manantieji, jog tautinių mažumų kalbos egzaminas turėtų būti privalomas, argumentuoja tuo, kad toks egzaminas motyvuotų mokinius geriau mokytis gimtosios kalbos. Taip pat teigiama, kad privalomas tautinių mažumų kalbos egzamino laikymas – ne tik kalbinės, bet ir kultūrinės kompetencijos įrodymas, pagarbos savo tautai išraiška.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai, dalis mokyklų valstybine dėstomąja kalba vadovų, dalis tautinių mažumų mokyklų vadovų teigia, jog tautinių mažumų kalbos egzaminų pavertimas visuotinai privalomais nėra reikalingas, nes tai –papildomas krūvis mokiniams.

Apibendrinimas:

Didžioji dali apklaustųjų grupių linkę teigti, jog tautinių mažumų kalbos egzaminas turėtų turėti valstybinio egzamino statusą, t.y. būti privalomas. Pagrindiniai argumentai: toks egzaminas motyvuotų mokinius geriau mokytis gimtosios kalbos, taptų kalbinės ir kultūrinės kompetencijos įrodymu, pagarbos savo tautai išraiška.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai, dalis mokyklų valstybine dėstomąja kalba vadovų, dalis tautinių mažumų mokyklų vadovų teigia, jog tautinių mažumų kalbos egzaminų pavertimas visuotinai privalomais nėra reikalingas, nes tai –papildomas krūvis mokiniams.

4.3.5. Nuomonės apie klasių komplektavimo problemas

Viešajame diskurse Vilniaus rajone iškeliama klasių komplektavimo bei nesąžiningos konkurencijos dėl moksleivių problemos. Tyrimo metu respondentų taip pat buvo prašoma pateikti nuomonę apie šias problemas. Šiame poskyryje analizuojami moksleivių tėvų, mokytojų, mokyklų vadovų, seniūnų, savivaldos, apskrities, NVO atstovų pateikiami vertinimai

Tyrime dalyvavusieji respondentai linkę reikšti nepasitenkinimą esamomis klasių komplektavimo taisyklėmis. Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ narių teigimu, klasių komplektavimo taisyklės yra nelanksios.

„Kitoks komplektavimas leidžiamas tada, jei tos kalbos mokykla yra viena mieste ar rajone. Bet tai tinka tik baltarusiams ir žydams, kurie turi po vieną mokyklą Vilniaus mieste.“ Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai.

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai mano, jog klasių komplektavimo taisyklės nepritaikytos daugiataučio rajono specifikai.

„Mūsų rajonas išskirtinis. Nuostatai, tinkami visai Lietuvai, netinka Vilniaus rajonui. Kadangi yra dviejų kalbų mokyklos, jos pasidalina vaikus, todėl reikėtų sumažinti privalomą mokinių skaičių klasėse. Esame diskriminuojami, nes turime uždaryti mažas mokyklas.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai.

Dėl mažėjančio gimstamumo, emigracijos ir kitų veiksnių Lietuvoje vyrauja mokyklų lankančių vaikų skaičiaus mažėjimo tendencija. Mokyklos finansavimas priklauso nuo jų lankančių vaikų skaičiaus, tad mažėjant mokyklinio amžiaus vaikų skaičiui aštrėja mokyklų konkurencija dėl moksleivių. Ši konkurencija Vilniaus rajone aštri dar ir dėl to fakto, kad čia būdingas situacija kuomet vienoje vietovėje yra įsikūrusios kelios skirtingų mokomųjų kalbų mokyklos. Toliau tekste analizuojami Vilniaus rajone vykstančios konkurencijos vertinimai.

Žemiau esančiose lentelėse pateikiami skirtingus vertinimus išreiškiančių grupių sąrašai bei jų išsakytos autentiškos nuomonės.

Lentelė 4.3-9. Konkurencija dėl moksleivių skaičiaus: kritiški vertinimai ir juos išreiškančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Konkrencija yra nesąžininga	Dalis mokytojų (6 iš 35)	„Dažnai mišrios šeimos pasirenka artimiausią mokyklą. Jaučiamas spaudimas iš lenkiškos mokyklos, kad į ją leistų.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje. „Buvo atvejų kai greta esanti lietuviška mokykla pirkė, t.y. siūlė darbą vienam iš tėvų. Bet dabar nepastebiu.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje. „Būna kariavimo atvejų - nuogirdos.[...] Mokinių pritraukimo metodai - paruošia krepšelį, nuperka kažką, pasiūlo tėvams darbą.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba. „Yra tokie dalykai. Pirmokams dalinamos dovanėlės, pvz. buvo rugsėjo 1d. Lenkiškoje mokykloje net dviračiai dovanojami pirmokams.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba.
	Mokyklų vadovai (dažniausiai mokyklų valstybine mokomąja kalba)	„Sukomplektuoti klases nėra problemiška. Bet pastebi kariavimo dėl mokinių atvejų. Lenkų mokykla nusiveža tėvus į savo mokyklą, duoda vaikui saldinių, buvo, kad mamai pagrasino, jog neteks darbo seniūnijoje.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Pletkas, bet teisybė - buvo seniūnijoje atvejis: surinko aukštesnio rango pareigūnus ir jiems pasakė – „jei leisit vaikus į lietuvių mokyklą, jūsų kojos čia nebus“. Buvo viena seniūnijos darbuotoja, kuri norėjo leisti vaiką į lietuvišką mokyklą, bet atsiėmė prašymą, leido į lenkišką. Lenkų mokyklos prieš rugsėjo 1-ąją vaikšto asmeniniais kontaktais pas buvusius savo mokinius, įkalbinėja kad leistų vaikus į lenkiškas mokyklas. Buvo ir juokingų ir visokių atvejų. [...] Lenkams viskas galima“. Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „[...] bet jaučiasi spaudimas. Jei dirba žmogus, gali pagrasinti dėl darbo jei neleis į lenkiškas mokyklas Žaidžiama patriotiniais jausmais. Vilniaus rajonas nėra vienalytis. Glūdumo rajono tikrai nėra tėvai laisvi pasirinkti į kokią mokyklą leisti vaiką. Arti miesto, tikrai tėvams pasirinkimas yra ir prielaidumas mokyklų lietuvių kalba pakankamas.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Lenkų rinkimų akcijos deputatė yra labai aktyvi - jei tėvai leidžia vaiką į lietuvišką mokyklą, tai ne vieną kartą aplanko tas šeimas. Lenkų vaikai, kurie vedami į lietuviškas mokyklas vadinami "prakliatyje litvakai". Vyksta papirkinėjimas, grasinimai pritraukiant moksleivius į lenkišką mokyklą.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Tikrai yra privilegijos lenkų mokyklose - pvz. kalėdinės dovanos dovanojamos vaikams. Intelligentai savo vaikus leidžia į miestą. Prieš rugsėjį po namus vaikšto trys lenkų delegacijos ir agituoja į lenkišką mokyklą.“ Tautinės mažumos mokyklos vadovas.
	Rusų mokytojų asociacijos nariai	„Rajone daug lenkiškų mokyklų, eina kova dėl vaikų. Mes į Vilniaus rajoną pretenzijų jau neturim ir labiau kovojam dėl mokyklų kitur.“
	Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai	„Lenkiškos mokyklos veda agitaciją, dovanas vežioja prieš rugsėjo 1-ąją. Mamą gąsdino, kad iš lietuviškos šeimos vaiką leistų į lenkišką mokyklą. Gąsdina ir dėl žemės gražinimo. Lietuviškos mokykla nedaro reklamos, o tik, pavyzdžiui, pavasarinį susitikimą.“
	Vilniaus apskrities viršininko adm. specialistai	„Tėvų noras – pagrindinis dalykas. [...] Apskrities administracija niekada neagitavo tėvų leisti vaikus į jų mokyklas, nors kai kurios visuomeninės organizacijos agituoja.“ Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.
	Seniūnai	„Egzistuoja toks reiškiny, jog kiekviena mokykla stengiasi kuo daugiau privilioti mokinių į savas mokyklas. Rusakalbius kviečia lietuviškosios mokyklos. [...] Mokant valstybinę kalbą perspektyvos didesnės, todėl aiški

		tendencija pasirenkant lietuviškąsias mokyklas.“
--	--	--

Lentelė 4.3-10. Konkurencija dėl moksleivių skaičiaus: neutralūs vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Konkurencija tipinė, neproblematiška	Didelė dalis mokytojų (14 iš 35)	„Kiekvienas gali laisvai rinktis mokyklą.“ „Šeima apsisprendžia, niekas negali įtakoti per daug. Silpnės šeimoms gal gali labiau įtakoti. Lenkai leidžia vaikus į lietuviškas mokyklas, nes vaikui bus lengviau ateityje Lietuvoje įsitvirtinti.“ „Tėvai patys sprendžia - patriotai, tradicijų laikosi. Mokykla šiaip kviečia būsime mokinių tėvus į renginius, pirmokams organizuoja eglutę, kviečia, kad ateitų, pažiūrėtų.“
	Dalis mokyklų vadovų, dažniausiai mokyklų lenkų mokomąja kalba vadovai	„Čia priklauso tik nuo tėvų - jie kur nori, ten leidžia savo vaiką. Šiaip patys organizuojame būsime pirmokams žaidimus, saldų stalą.“ „Tėvai laisvai renkasi. Jaučiasi tėvų nuomonę „jau vieną vaiką sugadinau išleisdamas į lietuvišką mokyklą, tai antro ten nebeleisiu“. „Dėl mokinių skaičiaus - prieš rugsėjo 1-ąją aprodome mokinių tėvams mokyklą, kalbamės su šeimomis, bet neįkalbinėjame, tai ne spaudimas. Visi visus pažįsta, tai normalu kad bendraujame su tėvais būsime.“
	Mokinių tėvai	[Klausimas: kas patarė renkant mokyklą, mokomąją kalbą?] „Pati nutariau (į kokią mokyklą leisti vaiką), nelabai yra ir iš ko pasirinkti.“ „Niekas nepatarė (kur leisti vaiką). Tiesiog mokykla patinka. Pasirinkimo laisvė buvo, bet čia patinka.“ „Su mokytojais pakalbėjome, mokytojai patarė, seneliai palaikė.[...]“

Pagal nuomones pateiktas lentelėse matome, kad didžioji dalis apklaustųjų išreiškė nuomonę, jog konkurencija nėra tipinė²⁴, nurodė žiną nesąžiningos konkurencijos dėl moksleivių atvejų. Tik nedidelė dalis apklaustųjų respondentų nepastebi konkurencijos iškraipymų, teigia, jog tėvai laisvai apsisprendžia ir leidžia vaikus į norimas mokyklas, t.y. vyksta tipinė konkurencija.

Pastebėtina, jog dažnai mokyklos tam tikra mokomąja kalba ar vienos tautinės daugumos/mažumos atstovai kaltina kitos tautinės daugumos/mažumos ar mokyklos kita mokomąja kalba atstovus vykdant nesąžiningą konkurenciją. Čia išryškėja tautinės nesantaikos elementas. Dažniau lietuvių tautybės ar lietuviškų mokyklų atstovai teigia pastebėti nesąžiningos konkurencijos atvejus.

Mokyklų vadovai, teigdami, jog vyksta mokyklų spaudimas tėvams renkant mokyklą, vardina tokius įtakos metodus (pačių respondentų žodžiais):

- „duoda vaikui saldinių“, „kalėdinėms dovanos dovanojamos vaikams“,
- „mamai pagrasino, jog neteks darbo seniūnijoje“, „gali pagrasinti dėl darbo jei neleis į lenkišką mokyklą“, „surinko aukštesnio rango pareigūnus ir pasakė - jei leisit vaikus į lietuvių mokyklą, jūsų kojos čia nebus“,
- „prieš rugsėjo 1-ąją vaikšto asmeniniais kontaktais pas buvusius savo mokinius, įkalbinėja kad leistų vaikus į lenkišką mokyklą“,
- „jei lenkas, o vaiką išleisi į lietuvišką mokyklą, tai kai reikės seniūnijoje tvarkytis reikalus - negalėsi ten“ į akis pažiūrėti“,
- „žaidžiama patriotiniais jausmais“,
- „jei tėvai leidžia vaiką į lietuvišką mokyklą, tai lenkai ne vieną kartą aplanko tas šeimas“,

²⁴ Tipinė konkurencija dėl moksleivių čia vadinama konkurencija, natūraliai vykstanti visoje Lietuvoje. Tokią konkurenciją skatina mokyklų finansavimas pagal moksleivio krepšelį, kuomet siekiamas pakankamo ar geresnio finansavimo mokyklos priverstos priimti daugiau moksleivių.

- lenkų vaikai, kurie vedami į lietuviškas mokyklas vadinami "prakliatyje litvaki",
- „nusiveža tėvus į savo mokyklą“.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai taip pat išvardino priemones, kurias, jų nuomone, taiko savivaldybės pavaldumo mokyklos lenkų dėstomąja kalba konkuruodamos dėl moksleivių:

- transporto tvarkaraščiai organizuojami nepatogiai mokyklų lietuvių mokomąja kalba veiklai;
- mokykloms lietuvių mokomąja kalba parenkami silpni specialistai, kurie tampa natūralia mokinius nuo lietuviškų mokyklų atstumiančia jėga (tuomet mokiniai renkasi greta esančias tautinių mažumų mokyklas);
- per ūkinio personalo etatų skirstymą (pvz., neskiria valytojos etato mokyklai lietuvių mokomąja kalba, mokykloje lenkų mokomąja kalba etatą padalina į keturias dalis ir priima tėvus, kad šie leistų vaikus į jų mokyklą);
- tam tikras bendruomenės spaudimas – jei lenkiška šeima leidžia vaiką į mokyklą lietuvių mokomąja kalba, jis patiria didelę socialinę atskirtį nuo lenkų bendruomenės, tėvai patiria psichologinį barjerą seniūnijų ir savivaldybės administracijose (kuriose dauguma dirbančiųjų – lenkų tautybės), kuomet prireikia kreiptis įvairiais klausimais (žemės gražinimo, mokesčių lengvatų, socialinės pašalpos ar kt.).
- mokinių pritraukimui „lenkiškos“ mokyklos sukuria tam tikrą socialinį tinklą: pradinės klasės mokytojas – direktorius – seniūnas – Lenkų rinkimų akcijos partijos atitinkamo skyriaus pirmininkas.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ narių nuomone, mažiausiai atsparios įtakai yra socialiai rizikingos šeimos, o atsispirti įtakai gali tik „gerai finansiškai stovintys tėvai“. Įtakos svertais, draugijų narių nuomone, tampa seniūnijų ar savivaldybės funkcijų bei paslaugų geresnis ar prastesnis atlikimas: mokesčių mažinimas, darbo vietų skyrimas, ganyklų dalinimas ir kt. Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai taip pat teigia, jog „lenkams į pagalbą ateina kunigai“, pavyzdžiui, „agituodami nesirašyti religiniam mokymui prieš šventąją Komuniją lietuvių kalba“.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai taip pat pastebi, jog šios įtampos nepersikelia į bendruomenių kasdienį gyvenimą: „Tarp paprastų žmonių įtampos nėra“.

Greta priemonių, kurios iškreipia natūralią konkurenciją dėl moksleivių, respondentai vardino ir priemones kurias taiko jų mokyklos siekdamos pritraukti mokinius arba įvardino „pritraukiančiuosius“ veiksnius.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai teigia, jog teigiamu veiksmu, pritraukiančiu mokinius į apskrities pavaldumo mokyklas, yra geros materialinės sąlygos.

„Apskrities administracija niekada neagitavo tėvų leisti vaikus į jų mokyklas, nors kai kurios visuomeninės organizacijos agituoja.“ Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.

Mokyklų vadovai vardino tokias priemones, kuriomis jų mokyklos stengiasi pritraukti mokinius:

- „organizuoja būsimiems pirmokams žaidimus, saldų stalą“;
- „prieš rugsėjo 1-ąją aprodo mokinių tėvams mokyklą, kalbasi su šeimomis“.

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai mini tokius būdus, kuriais stengiamasi išlaikyti ir pritraukti mokinius į mokyklas:

- dėmesys kiekvienam mokiniui užtikrinant lankomumą
- aukšto mokymo lygio palaikymas (kaip pritraukiantis veiksnys).

Apibendrinimas:

Vilniaus rajono savivaldybės politikų ir specialistų bei „Macierz Szkolna“ nariai išreiškė nepasitenkinimą esamomis klasių komplektavimo taisyklėmis, teigdami, jog jos yra nelanksčios, nepritaikytos daugiataučio rajono specifikai.

Didžioji dalis apklaustųjų (dalis mokytojų, mokyklų vadovai, Rusų mokytojų asociacijos nariai, „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai, Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai, seniūnai) išreiškė nuomonę jog konkurencija dėl mokinių Vilniaus rajone nėra tipinė, nurodė žiną nesąžiningos konkurencijos dėl moksleivių atvejų Pastebėtina, jog dažnai mokyklos tam tikra mokomąja kalba ar vienos tautinės daugumos/mažumos atstovai dažnai kaltina kitos tautinės daugumos/mažumos ar mokyklos kita mokomąja kalba atstovus vykdant nesąžiningą konkurenciją. Čia išryškėja tautinės nesantaikos elementas. Dažniau lietuvių tautybės ar lietuviškų mokyklų atstovai teigia pastebėti nesąžiningos konkurencijos atvejus.

Minimi tokie konkurenciją iškreipiantys veiksniai kaip bendruomenės spaudimas, arčiausiai visuomenės esančių valdžios institucijų (seniūnijų) spaudimas, materialiniai motyvatoriai ir kt.

Skirtingų respondentų grupių teigimu ugdymo kokybė, materialinės sąlygos, individualus dėmesys moksleiviui tampa svarbiausiais pritraukiančiais veiksniais konkurencijoje dėl moksleivių..

4.3.6. Skirtingo mokyklų pavaldumo (savivaldybės ir apskrities) situacijos vertinimai

Lietuvoje paprastai bendrojo lavinimo mokyklų steigėjais yra savivaldybės. Tačiau Vilniaus rajone mokyklų steigėjais yra ir Vilniaus rajono savivaldybė ir Vilniaus apskrities viršininko administracija.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistų teigimu, pirmos apskrities pavaldumo mokyklos buvo įsteigtos 1996m. Specialistų teigimu, apskritis mokyklas steigė ten, „kur nebuvo lietuviškų mokyklų, o buvo ryškus poreikis joms“. Apskrities pavaldumo mokyklų steigimas sprendžia mokyklų prieinamumo valstybine mokomąja kalba problemą, tačiau, daugumos tyrime dalyvavusių grupių teigimu, skirtingo mokyklų pavaldumo situacija Vilniaus rajone kelia tam tikras problemas. Šiame poskyryje analizuojamos mokyklų vadovų, seniūnų, savivaldos, apskrities, NVO atstovų įvardijamos problemos susijusios su dviem „šeimininkų“ situacija.

Skirtingo mokyklų pavaldumo situacijos vertinimai, problemos pateikiamos žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 4.3-11. Skirtingo mokyklų pavaldumo (savivaldybės ir apskrities) situacijos vertinimai: problemos

Problemos	Autentiškos nuomonės
Materialinių ugdymo sąlygų užtikrinimo, finansavimo netolygumai	„Aišku, kažkokia įtampa yra. Nėra prasmės kai yra du šeimnininkai. Pvz., apskritis vaikus maitina brangiau. Kodėl? [...]“ Tautinės mažumos mokyklos vadovas. „Negerai du šeimnininkai. Pavyzdžiui, nemokamas maitinimas: savivaldybės mokykloje už 2,5 Lt, o apskrities mokykloje už 3 Lt. Tai erzina, kiršina ir tampa visi dar jautresni. Bet vaikai tarpusavyje draugauja, nėra konfliktų. Blogiausi laikai praėjo. Dabar jau santykinai švelnėja.“ Seniūnas „Apskritis stato tik lietuviškas mokyklas, o jei statomos lenkiškos, tai turi iš Lenkijos finansuoti. [...] Apskrities mokyklos daug geriau finansuojamos. Yra pvz. kai viena valgykla naudojasi apsk. ir savivald. mokyklų moksleiviai, tai apsk. moksleiviai geriau maitinami – tai diskriminavimas.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai. „Apskrities mokyklų finansavimas oficialiai toks pat, neoficialiai – kitoks.“ Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai. „Nekiltų problemų dėl dviejų šeimnininkų, jei būtų laisvas pasirinkimas ir būtų vienodas aprūpinimas. Apskrities mokyklose geresnis aprūpinimas nei savivaldybės mokyklose“. Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai
Apsunkintas geografiškai šalia esančių mokyklų ir jų personalo bendravimas, bendradarbiavimas	„Atsiranda priešprieša dėl dviejų šeimnininkų. Skirtingas dėmesys skiriamas vaikams. Jaučia dėmesio stygių iš seniūno. [...] Mokyklų vadovai labai retai ir mažai bendrauja, tik tiek kiek priklauso dėl ugdymo proceso.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Trintis. Dabar jau pripratome. Tos mokyklos (ir savivaldybės ir apskrities) viena šalia kitos. Bet nelabai ir draugaujam. Mes sau, jie sau.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Priešikumas tikrai yra. Nebendrauja su savivaldybės lenkiška mokykla. Pvz. lenkiška mokykla erdvi, turi sporto salę, bet nebendradarbiaujam. [...] „ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „[...] kuomet rajone mokyklų steigėjais yra dvi skirtingos institucijos, kyla įtampa tarp tų mokyklų personalo [...]“ Seniūnas
Įtampa, susipriešinimas bendruomenėje	„Neturėtų būti dviejų šeimnininkų. Kituose Lietuvos rajonuose taip nėra. Neturėtų būti apskrities pavaldumo mokyklų (visos - savivaldybės), nes vietos bendruomenė taip ir priima - kad lietuvių apskrities daug geresnė, ir ten "grietinėle" leidžia savo vaikus. Atsiranda nereikalinga priešprieša. Tada nori leisti į lietuvišką mokyklą savo vaikus dėl prestižo, o ten daug sunkiau mokytis kitakalbiam. Supriešinti žmonių su iškabom neverta. [...]“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas. „Visuomenėje formuojama labai nesveika nuomonė.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai.

Dauguma apklaustųjų grupių teigia, jog skirtingo mokyklų pavaldumo situacija kelia įtampą, sukuria naujas nevienodų galimybių ir bendruomenės susipriešinimo problemas. Respondentai vardina tokias kylančias problemas: materialinių ugdymo sąlygų užtikrinimo netolygumas, finansavimo netolygumai, apsunkintas geografiškai šalia esančių mokyklų ir jų personalo bendravimas, bendradarbiavimas bei įtampa, susipriešinimas bendruomenėje.

Vilniaus rajono savivaldybės politikai ir specialistai detalizuoja mokyklų materialinių sąlygų užtikrinimo ir finansavimo netolygumo problemą:

- taikomi skirtingi klasių komplektavimo reikalavimai – „apskrities mokykloje komplektuojant klasę gali ir nebūti 15 mokinių“;
- skiriamos skirtingos lėšos maitinimui;
- nustatomi skirtingi mokytojų atlyginimai;
- nelygios vežiojimo galimybės – „Vilniaus rajono savivaldybė turi tik tris geltonuosius autobusiukus“.

Radikaliausiai nuomonę išsakė Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai „reikėtų panaikinti apskrities pavaldumą, nepanaikinant finansavimo apimčių“.

Tik nedidelė dalis apkautųjų teigė nejaucią įtampos dėl to, kad rajone mokyklų steigėjais yra dvi skirtingos institucijos:

„Nėra problemų. Mokytojai ir direktoriai susitinka kartu bendruose kursuose ar renginiuose.“ *Tautinių mažumų mokyklos vadovas.*

„Šalia yra savivaldybės lietuviška mokykla, nesijaučia problemų dėl dviejų šeiminkų.“ *Tautinių mažumų mokyklos vadovas.*

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai pastebi, jog apskrities ir savivaldybės bendradarbiavimas dažnai yra nekonstruktyvus, apsimestinis.

„Derinam atseit tinklo pertvarkos planus [pabraukta ataskaitos autorių]“. *Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.*

Tačiau Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai pastebi, jog dabar situacija keičiasi – yra kuriamos darbo grupės kurių užduotis – derinti tinklo pertvarkos planus. Apskritis siekia viešo pertvarkos planų svarstymo.

„Išryškėjo nauja tendencija savivaldybės lietuviškose mokyklose – paskiriami sau naudingi direktoriai.“ *Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.*

„Savivaldybės lietuviškos mokyklos yra izoliuojamos, tik aktyviausi direktoriai dar kažką daro.“ *Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.*

„Valstybės kontrolės ataskaita parodė, kad savivaldybė nuo lietuviškų mokyklų „nuima“ iki 25% biudžeto, nors galima tik kelis kart mažiau.“ *Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.*

Apibendrinimas:

Visų tyrime dalyvavusių grupių (išskyrus keletą tautinių mažumų mokyklų vadovų) teigimu, skirtingo mokyklų pavaldumo situacija Vilniaus rajone kelia tam tikras problemas:

- materialinių ugdymo sąlygų užtikrinimo, finansavimo netolygumo problemą,
- geografiškai šalia esančių mokyklų ir jų personalo bendravimo, bendradarbiavimo problemą,
- įtampa, susipriešinimą bendruomenėse.

4.3.7. Kalbinės aplinkos ir jų įtaka mokymosi pasiekimams

Šiame poskyryje analizuojami mokytojų, mokyklų vadovų atsakymai apie kalbinę mokyklų aplinką (komunikavimo mokyklos bendruomenėje kalbas), seniūnų atsakymai apie kalbinę aplinką jų seniūnijose, moksleivių tėvų atsakymai apie kalbinę šeimos aplinką. Poskyryje taip pat analizuojamos nuomonės apie kalbinių aplinkų įtaką moksleivio mokymosi sėkmingumui, pasiekimams ir būsimai karjerai.

Analizuojant atsakymus apie kalbinę mokyklų aplinką, pastebėti mokyklų valstybine mokomąja kalba ir tautinių mažumų mokyklų vadovų bei mokytojų atsakymų skirtumai.

Mokyklose valstybine mokomąja kalba, mokyklų vadovų bei apklaustųjų mokytojų teigimu, visa mokyklos vidinė komunikacija (bendravimas su mokiniais, bendravimas pedagoginio ir administracinio personalo tarpe, informaciniai skelbimai, mokyklos susirinkimai, šventės) vyksta lietuvių kalba, išskyrus komunikaciją su mokinių tėvais. Teigiama, jog su mokinių tėvais bendraujama pagal situaciją, dažnai tenka bendrauti ne tik lietuvių, bet ir kitomis kalbomis.

„Pagal situaciją.“ *Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.*

„Tėvai lietuviškai supranta, bet dažnai reikia bendrauti rusiškai.“ *Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.*

Vienakalbių tautinių mažumų mokyklų gimtosios kalbos mokytojai nurodė, jog vidinė mokyklos komunikacija vyksta lenkų kalba, tik šventėse ar informaciniuose skelbimuose kartais naudojama lietuvių kalba (viena apklausta rusų mokykla atitinkamai nurodė, jog vidinė komunikacija vyksta rusų kalba).

Tautinių mažumų mokyklose lenkų mokomąja kalba, vadovų teigimu, neformali komunikacija (mokinių, administracinio, pedagoginio personalo tarpusavio bendravimas, bendravimas su mokinių tėvais) vyksta lenkų kalba. Reti atvejai, kuomet keli mokytojai ar mokinių tėvai komunikuoja lietuviškai. Formali komunikacija (susirinkimai, protokolų rašymas, informaciniai skelbimai) vyksta ir gimtąja ir valstybine kalbomis. Pastebėtina, jog net 4-iose iš 8-ių vizituotų mokyklų, kuriose mokoma lenkų kalba, šventės vyksta tik gimtąja lenkų kalba. Įdomu ir tai, kad vienas iš dviejų dvikalbių mokyklų (lenkų-rusų) apklaustų vadovų teigė, jog mokyklos vidinė komunikacija, išskyrus protokolus ir informacinius skelbimus (rašomus valstybine kalba), vyksta tik viena iš mokomųjų kalbų – lenkų kalba.

Lietuvių kalbos mokytojų tautinių mažumų mokyklose teigimu, su mokiniiais pamokų metu ir po pamokų, su mokyklos vadovais, kolegomis, mokyklų švenčių metu jie dažniausiai bendrauja lietuviškai, lietuviškai skelbia informacinius skelbimus. Retas mokytojas nurodė, jog, jei vaikai nesupranta lietuviškai, verčia jiems į lenkų kalbą, arba, su kolegomis bendrauja rusiškai arba lenkiškai. Su mokinių tėvais bendrauja pagal situaciją: „Dažnai reikia kalbėti rusiškai, nes yra tėvų, nelabai gerai kalbančių lietuviškai“. Valstybinės kalbos mokytojai tautinėse mokyklose tampa pagrindiniais, o dažnai – vieninteliais lietuviškos kalbinės aplinkos kūrėjais. T.y. lenkiškose mokyklose besimokantys mokiniai su lietuviška kalbine aplinka mokyklose susiduria tik formaliame bendravime arba bendraudami su valstybinės kalbos mokytojais.

Seniūnų teigimu, aplinka seniūnijose yra įvairiakalbė –kalbama įvairiomis kalbomis pagal situaciją.

„Reikėtų klausti lietuvių, kaip jie jaučiasi šiame krašte. Nepriklausomybės pradžioje įstaigose buvo dirbančiųjų, kurie nemokėjo lietuviškai. Dabar įstaigose kalba visomis kalbomis.“ Seniūnas 1

„Gimtoji kalba – lenkų. Televizorių žiūriu lietuvių kalba. Spaudą skaitau lietuviškai ir lenkiškai. Pamokslai vyksta lietuvių ir lenkų kalbomis. Su seniūnijos gyventojais, vadovais, mokytojais, mokiniiais bendrauju pagal situaciją. Vyresnė karta kalba lenkiškai, jaunesnė - lietuviškai. Bendruomenės susirinkimuose kalbama lietuviškai, jei reikia - lenkiškai. Tiesiog pasitariam.“ Seniūnas

Tyrimo metu mokinių tėvų buvo klausama apie jų šeimos kalbinę aplinką: kokia kalba kalbama jų šeimoje. Rezultatai (iš 35 šeimų):

- 11 šeimų tarpusavyje kalbasi tik lenkiškai
- 6 šeimos tarpusavyje kalbasi tik rusiškai
- 5 šeimos tarpusavyje kalbasi tik lietuviškai
- 13 šeimų tarpusavyje kalbasi keliomis kalbomis – iš jų 11 šeimų greta lenkų ar rusų kalbų tarpusavyje kalbasi ir lietuviškai.

Maždaug pusėje visų apklaustųjų šeimų yra kalbamas kita (-mis) nei lietuvių kalba (-omis). Taip pat maždaug pusėje visų apklaustųjų šeimų yra kalbamas lietuvių kalba (arba kalbama tik lietuviškai arba – lietuvių ir kita kalba).

Taigi, maždaug trečdalis apklaustųjų šeimų vaikų gyvena daugiakalbėje šeimos aplinkoje. Maždaug pusė apklaustųjų šeimų vaikų kasdienėje kalbinėje aplinkoje nekalba lietuviškai.

Toliau poskyryje analizuojamos nuomonės apie kalbinių aplinkų įtaką moksleivio mokymosi sėkmingumui ir pasiekimams, jo gabumų atsiskleidimui.

Moksleivių, kurių šeimos bei mokyklos kalbinės aplinkos skiriasi (t.y. vaikas namuose kalba viena kalba, o mokosi – kita), tėvai teigė, jog kalbinių aplinkų skirtumai turi įtakos jų vaikų gabumų atsiskleidimui.

Lentelė 4.3-12. Kalbinių aplinkų skirtumų įtaka moksleivio mokymosi sėkmingumui ir pasiekimams

Įtakos pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Teigiama	Moksleivių tėvai	„Taip, kuo moka daugiau kalbų, tuo geriau.“ Lietuviškai besimokančio vaiko tėvai. „Gal gerai, kai moka kelias kalbas.“ Lietuviškai besimokančio vaiko tėvai. „Teigiamas, kuo daugiau kalbų reikia mokėti.“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai. „Taip, kalbos lavina mąstymą ir gabumus.“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai. „Mano, kad taip. Daugiau galimybių, kai moki kelias kalbas.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai. „Turi teigiamą įtaką, nes mokantis kalbas, vaikas lavinamas“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.
	Savivaldybės pavaldomo mokyklų vadovai	„Vaikai gerai išmoka valstybinės kalbos, yra konkurencingi. O karjera priklauso nuo asmeniniu gabumų, o ne nuo mokomosios kalbos.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas. „[...] Lenkiškoje mokykloje turi stimulą geriau išmokti lietuvių kalbos, todėl net geriau mokosi. [...] O baigus lenkišką mokyklą, net privalumas tas, kad moka gerai lenkų kalbą, nes darbo rinkoje reikia dažnai mokėti gerai dar vieną kalbą, be lietuvių ar anglų.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas. „Lenkai savo mokyklose labai rūpinasi lietuvių kalbos mokymu, turi aukštos kvalifikacijos mokytojas. Jie gali išskaldyti klases į mažesnes, plius įveda papildomus fakultatyvus. Todėl moksleiviai gerai išlaiko egzaminus ir įstoja į universitetus.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.
	Dalis mokytojų (dažniausiai tautinių mažumų mokyklų)	„Kuo daugiau kalbų, tuo geriau. Didesnės galimybės.“ „Kuo moki daugiau kalbų, tuo lengviau įsisavini naują.“ „Geras lenkų ir rusų kalbų mokėjimas karjerai tikrai padeda“
	Seniūnas	„Kuo daugiau kalbų moki, tuo geriau. Ir neturi reikšmės, kad vaikas mokosi ne valstybine, o gimtąja kalba. Tie vaikai, kurie stengiasi, turi motyvaciją mokytis, puikiai išlaiko egzaminus ir gana didelis procentas įstoja į aukštąsias mokyklas Lietuvoje.“
Neigiama	Vilniaus rajono savivaldybės politikai ir specialistai	„Lenkų tautybės vaikai, nuėję mokintis į mokyklas lietuvių mokomąja kalba, jaučia psichologinį diskomfortą, pradeda gėdintis savo kalbos.“
	Moksleivio tėvai	„Taip, turi įtakos. Buvo taip su jaunesniais vaikais: nemoki kalbos- mažėja galimybių.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Apskritai tai trukdo [kalbinių aplinkų skirtumai]“. Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai.
	Mokyklų valstybine mokomąja kalba vadovai	„Būna problemų, kai iš lenkiškos ar rusiškos šeimos ateina į lietuvišką mokyklą. Jiems sunku mokytis. Pradinėse klasėse skirstome vaikus pogrupiais pagal lietuvių kalbos mokėjimą. Jau 5-oje klasėje išmoka. Bet vis tiek jaučiasi kur yra vaikas ne iš lietuviškos šeimos. Vyresnėse klasėse yra papildomi lietuvių kalbos moduliai. Bet būna, kad lenkai ar rusai savo lietuvių kalbos mokėjimu "prašauna" ir lietuviuką.“ „Įstoti gal ir nesunkiau, bet mokytis universitetuose daug sunkiau atėjusiems iš nelietuviškų mokyklų. Turi eiti kitakalbiai į lietuviškas mokyklas, kad geriau integruotųsi Lietuvoje.“ „Mokymasis lenkiškoje ar rusiškoje mokykloje niekaip neįtakoja vaiko būsimos karjeros. Bet pačiam vaikui yra gerokai sunkiau. Nėra taip, kad mokyklų lenkų mokomąja kalba būtų žemesnis lygmuo. Bet vaikui sudėtingiau. Kalba jiems patiems stabdis. Lenkų ir rusų mokyklų tėvai yra sakę: "būtų buvę geriau, jei būtume baigę lietuvišką mokyklą, nes nepakankamai laisvai galime mintis reikšti ir pan. "

Dalis tautinių mažumų mokyklų vadovų	„Kai vaikas negirdi lietuvių kalbos namie, o mokosi lietuviškai, jis nesupranta ką sako tėvams per šventes. Tėvai irgi nesupranta ką vaikas jam sako mokykloje, tada vaikai pradeda gėdytis savo tėvų.“ „Turi neigiamos įtakos. Pvz. perėjo vienas vaikas į lietuvių mokyklą, labai jam sunku buvo mokytis.“
Valstybinės kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose	„Neigiamai. Tai vaiko traumavimas. Blogai ir kai lenkai eina į lietuvišką mokyklą ir kai lietuviai eina į lenkišką m-klą. Toks dalykas betikslis.“ „Neteigiamai. Negali tobulinti kalbos. Laviruoti reikia. Sudėtinga, neigiamai, nes pvz. negali tėvai padėti ruošti namų darbus. Jie juk nesupranta.“
Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba.	„Trukdo atskleisti gebėjimus, rezultatai prastesni“ „Kalbinės aplinkos skirtumas įtakoja. Dėl kalbos kultūros. Nejaučia balsių ilgų-trumpų.“
Seniūnas	„Vaikas geriausiai gali atsiskleisti gimtąja kalba Patekus į kitą kalbą mokyklą, praeina ne vieni metai, kol vaikas pripranta. Tai – prarastas laikas.“

Apibendrinant lentelėje pateiktą informaciją taip pat galima teigti, jog respondentai minėjo tokias moksleivio kalbinių aplinkų skirtumo teigiamos įtakos formas:

- vaikas išmoksta daugiau kalbų ir tai tampa privalumu po mokyklos ieškantis darbo ar siekiant įstoti į aukštesias mokyklas,
- vaikas turi įdėti daugiau pastangų ir taip lavinami bendrieji vaiko gebėjimai.

Apibendrinant lentelėje pateiktą informaciją galima teigti, jog respondentai minėjo tokias moksleivio kasdienės ir mokyklos kalbinių aplinkų skirtumo neigiamos įtakos formas:

- prastesni moksleivio pasiekimai ir rezultatai
- netobulinama gimtoji kalba
- neugdomas tautinis tapatumas, atsiranda susvetimėjimas kita kalba besimokinančio moksleivio su šeimos nariais

Mokytojų teigimu, kalbos mokymosi sėkmingumas labiausiai priklauso nuo vaiko gabumų apskritai ir nuo jo šeimos o ne nuo kalbinės aplinkos ar tautybės.

„Priklauso nuo šeimos, nuo socialinio statuso, o ne nuo tautybės ar kalbinės aplinkos. Iš sunkiai gyvenančių šeimų sunkiau ir kalba, nes neskaito knygų, nemoka bendrauti su kitais.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokyklose lietuvių mokomąja kalba.
„Žinios priklauso nuo sugebėjimo ir noro mokytis. Tautybė nieko nereiškia.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokyklose.

Tyrimo metu respondentų grupėms taip pat buvo užduodami klausimai apie mokomosios kalbos įtaką būsimai vaiko karjerai.

Apskrities pavaldumo mokyklų vadovų teigimu, kita nei lietuvių mokomoji kalba neigiamai įtakoja vaiko būsimą karjerą.

„Įstoti gal ir nesunkiau, bet mokytis universitetuose daug sunkiau atėjusiems iš nelietuviškų mokyklų. Turi eiti kitakalbiai į lietuviškas mokyklas, kad geriau integruotųsi Lietuvoje.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Mokymasis lenkiškoje ar rusiškoje mokykloje niekaip neįtakoja vaiko būsimos karjeros. Bet pačiam vaikui yra gerokai sunkiau. Nėra taip, kad mokyklų lenkų mokomąja kalba būtų žemesnis lygmuo. Bet vaikui sudėtingiau. Kalba jiems patiems stabdis. Lenkų ir rusų mokyklų tėvai yra sakę: "būtų buvę geriau, jei būtume baigę lietuvišką mokyklą, nes nepakankamai laisvai galime mintis reikšti ir pan." Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

Savivaldybės pavaldumo mokyklų (tiek lietuvių, tiek lenkų ar rusų mokomąja kalba) vadovų teigimu, lenkų ar rusų mokomoji kalba įtakos būsimai vaiko karjerai visai neturi, arba turi teigiamą įtaką.

„Vaikai gerai išmoksta valstybinės kalbos, yra konkurencingi. O karjera priklauso nuo asmeninių gabumų, o ne nuo mokomosios kalbos.“ X tautinės mažumos mokyklos vadovas.

„Neturi įtakos. Praktika rodo, kad baigę lietuviškas mokyklas kitataučiai nepasiekdavo aukštumų. Lenkiškoje mokykloje turi stimulą geriau išmokti lietuvių kalbos, todėl net geriau mokosi. Kai įstoja po lenkiškos mokyklos į aukštąsias, koki mėnesį sunkiau, kol pripranta prie terminų, paskui visi išsilygina. O baigus lenkišką mokyklą, net privalumas tas, kad moka gerai lenkų kalbą, nes darbo rinkoje reikia dažnai mokėti gerai dar vieną kalbą, be lietuvių ar anglų.“ X tautinės mažumos mokyklos vadovas.

„Lenkai savo mokyklose labai rūpinasi lietuvių kalbos mokymu, turi aukštos kvalifikacijos mokytojas. Jie gali išskaldyti klases į mažesnes, plius įveda papildomus fakultatyvus. Todėl moksleiviai gerai išlaiko egzaminus ir įstoja į universitetus.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

Dalis mokytojų pabrėžia, jog įtakos vaiko būsimai karjerai daugiau turi ne mokomoji kalba o bendri gebėjimai ir kitų dalykų žinios. Taip pat teigiama, jog ir tautinių mažumų mokyklose vaikai pakankamai išmoksta valstybinės kalbos ir tai netampa kliūtimi.

„Tų kalbų, kurių mokosi išmoksta gerai. Ką jis nuspręs daryti toliau, gali turėti įtakos tik tie dalykai, kurie geriausiai sekasi.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

„Miestelyje esanti lenkiška gimnazija turi gerus lietuvių kalbos mokytojus, gerai išmoko moksleivius valstybinės kalbos.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių dėstomąja kalba.

Apibendrinimas ir interpretacija:

Maždaug trečdalis apklaustų šeimų vaikų gyvena daugiakalbėje šeimos aplinkoje.

Maždaug pusė apklaustų šeimų vaikų kasdienėje kalbinėje aplinkoje nekalba lietuviškai.

Mokyklų valstybine mokomąja kalba kalbinė aplinka yra lietuviška. Tai yra labai svarbus veiksnys modifikuojantis jas lankančių moksleivių kalbinę aplinką - su visais mokyklos bendruomenės nariais, nesvarbu kokios tautybės jie bebūtų, komunikuojama lietuviškai.

Mokyklose lenkų mokomąja kalba neformalioji komunikacija vyksta tik gimtąja lenkų kalba. Formalioji komunikacija vyksta ir gimtąja ir valstybine kalbomis. Mokyklų lenkų mokomąja kalba kalbinė aplinka taip pat tampa svarbiu veiksniumi, polonizuojančių jose besimokančių moksleivių kalbinę aplinką.

Beveik visi apklaustieji teigė jog moksleivio šeimos ir mokyklos kalbinių aplinkų skirtumas turi įtakos jo mokymosi sėkmingumui ir pasiekimams. Tačiau išsiskyrė šios įtakos krypties vertinimai – dalis teigė, jog įtaka teigiama, dalis – jog neigiama. Respondentai minėjo tokias moksleivio kasdienės ir mokyklos kalbinių aplinkų skirtumo neigiamos įtakos formas: prastesni moksleivio pasiekimai ir rezultatai, netobulinama gimtoji kalba, neugdomas tautinis tapatumas. Taip pat minimos tokios teigiamos įtakos formos: vaikas išmoksta daugiau kalbų ir tai tampa privalumu po mokyklos ieškantis darbo ar siekiant įstoti į aukštąsias mokyklas, vaikas turi įdėti daugiau pastangų ir taip lavinami bendrieji vaiko gebėjimai.

4.3. Ugdymo kokybės ir sąlygų vertinimai

Šiame skyriuje analizuojami:

- bendri ugdymo kokybės vertinimai,
- pasitenkinimas valstybinės ir gimtosios kalbų mokymo lygiu
- mokymosi sėkmingumo ir mokymosi pasiekimų vertinimai,
- materialinių ugdymo sąlygų vertinimai,
- nuomonės apie mokyklų finansavimą,
- nuomonės apie pedagoginį personalą,
- specialios pagalbos prieinamumo vertinimai,
- nuomonės apie papildomą ugdymą,
- mokyklos bendruomenės narių komunikavimas ir bendradarbiavimas
- bendradarbiavimo ypatumai ir partnerystės ryšiai išorinėje mokyklos aplinkoje.

4.3.1. Bendrieji ugdymo kokybės ir jos užtikrinimo vertinimai

Šiame poskyryje analizuojami bendrieji ugdymo kokybės ir jos užtikrinimo mechanizmo vertinimai, kuriuos pateikia Vilniaus apskrities viršininko administracijos, Vilniaus rajono savivaldybės politikai bei specialistai, seniūnai, mokyklų vadovai ir moksleivių tėvai.

Bendrieji ugdymo kokybės ir jos užtikrinimo vertinimai

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai teigia, jog ugdymo kokybė skiriasi skirtingose rajono vietose priklausomai nuo gyvenimo sąlygų. Apskrities specialistai skiria „Pirmąjį žiedą“, kuriame esančios seniūnijos ribojasi su Vilniaus miestu, ir „antrąjį žiedą“, kuriame esančios seniūnijos nesiriboja su Vilniaus miestu. Ugdymo kokybės tolygumas Vilniaus rajone – priklauso nuo šeimų socialinės padėties. Apskrities specialistų teigimu, „antrame žiede“ daugiau skurdžių šeimų, ryškesnė socialinė atskirtis, tad „tolimesniųjų seniūnijų mokyklose dirbančios mokytojos mokiniams tampa „ir mamomis ir maitintojomis“: „Prieš 5 m. daug kur buvo tokia padėtis, kad vaikai eidavo į mokyklą pavalgyti. Yra seniūnijų, kur 90% tėvų bedarbiai”.

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos narių ir švietimo skyriaus specialistų teigimu, savivaldybės pavaldumo mokyklose ugdymo kokybė užtikrinama keliant pedagogų kvalifikaciją bei organizuojant turiningą popamokinę veiklą. Savivaldybės atstovų teigimu, ugdymo kokybės užtikrinimui kliūtimi tampa nepakankamas vežiojimo paslaugos organizavimas.

„Tai užkerta ir popamokinio ugdymo galimybes. O popamokinis ugdymas yra vienas iš ugdymo kokybės užtikrinimo mechanizmų.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai.

Seniūnų teigimu, ugdymo kokybė kai kuriose rajono teritorijoje esančiose mokyklose yra problematiška ir dėl to kai kurie mokiniai renkasi Vilniaus miesto mokyklas. Pasak seniūno, „teko išgirsti iš gyventojų, neva, seniūnijos mokyklose prasti mokytojai, sklido apkalbos, tačiau išanalizavus problemą paaiškėjo, kad kalti patys tėvai, kurie nenori prisiimti atsakomybės dėl vaikų mokymosi“.

Mokyklų vadovai teigia, jog mokiniai bei jų tėvai dažniausiai yra patenkinti mokymo kokybe. Savo nuomonę tėvai dažniausiai išsako tik dėl atskirų specialistų, pvz., anglų kalbos mokytojų stygiaus ar nekompetencijos.

„Nepasitenkinimo nereiškia, nes 10-12 klasėse mokytojai kompetetingi.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Nusiskundimų iš tėvų pusės nėra. Nebent - perkrovimas.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Neigiamų nuomonių nėra. Problemų nėra.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Skundžiasi, kad labai dažnai keičiasi anglų kalbos mokytojai.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Absoliuti dauguma apklaustųjų tėvų (26 iš 30 atsakiusių į klausimą) teigė, jog yra patenkinti bendru mokymo lygiu mokykloje.

„Mokymosi lygis ganėtinai aukštas.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai.

„Viena iš geriausių mokyklų. Net laikraštyje apie tai buvo parašyta. Stojimai aukšti. Lietuviška mokykla nesugeba taip, nežeidžiant, bet tikrai taip.“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai.

„Labai geras, į universitetą įstojo daugiau negu pusė.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.

Motyvai svarbūs renkantis mokyklą

Toliau poskyryje analizuojami motyvai, svarbūs renkantis mokyklą.

Galimybė rinktis mokyklą - viena svarbiausių mokinių, jų tėvų teisių. Siekiant detaliau išsiaiškinti, kaip ir kokius ugdymo kokybės, jos užtikrinimo sąlygų ar mokyklų tinklo aspektus vertina tėvai tyrimo metu jų buvo klausiama, ką mokyklose, kuriose mokosi jų vaikas (-ai) jie vertina pozityviausiai, ką vertina blogai, kokias mato problemas, ar pakanka informacijos apie greta esančias mokyklas. Buvo pateikiami atviro tipo klausimai, tad mokinių tėvai galėjo laisvai išdėstyti savo nuomonę. Dalykai, kuriuos mokykloje tėvai vertina pozityviausiai bei dalykai, kuriuos tėvai vertina blogai, išvardinti žemiau esančiose lentelėse. Lentelėse taip pat pateikiamos teiginį patvirtinančios autentiškos nuomonės. Į lentelę įtrauktos ne visos, o tik tipinės, pasikartojančios nuomonės.

Lentelė 4.3-1. Mokinių tėvai: ką mokykloje vertina pozityviausiai

Pozityviausiai vertinami dalykai	Autentiškos nuomonės
Aukšta mokymo kokybė	„Mokykla labai stipri mokymo prasme.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Gerai dėstomi dalykai“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai. „Geras mokymosi lygis“. Rusiškai besimokančio vaiko tėvai..
Mokyklos socialinė aplinka	„Mokykloje saugu“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Mokyklos klimatas geras“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai. „Mokykloje narkotikai nevartojami, neteko girdėti. Drausmė gera.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai. „Kamerinė atmosfera, kolektyvas bendraujantis, šeimos ir mokyklos santykiai geri, pedagogai tėvų tel. žino, vaikais rūpinasi.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.
Materialinės sąlygos	„Nauji suolai, šilta“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Vaikai gauna šiltą maistą“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Mokykla remontuojama, šiltas maistas, sporto salė“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai.
Mokytojai	„Puikus mokytojų kolektyvas“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Geri mokytojai“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai. „Stiprūs mokytojai.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.
Geografinis mokyklos prieinamumas	„Arti namų“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Netoli namų“ Lenkiškai besimokančio mokinio tėvai. „Arti namų“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.
Galimybė mokytis norima kalba	„Galimybę vaikams mokytis lenkiškai“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai.

Lentelė 4.3-2. Mokinių tėvai: kas mokykloje yra blogai, kokios problemos

Neigiamai vertinami dalykai	Autentiškos nuomonės
Materialinės sąlygos	„Nėra sporto salės, valgyklos, klasės trūksta, klasės nepritaikytos mokymuisi“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Patalpos nepritaikytos mokyklai. Prasta mokyklos fizinė būklė.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Trūksta kompiuterių, sporto ir aktų salės [...]. Bibliotekoje senos knygos, labai trūksta naujų.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai.
Mokymo kokybė	„Mokymosi kokybė prastesnė nei mieste.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Galėtų būti stipresni reikalavimai dėl mokymosi, norėčiau griežtumo - protingo.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.
Popamokinė veikla	„Trūksta rimtesnių būrelių“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Nėra popamokinės veiklos, vaikai neužimami po pamokų“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.
Mokytojai	„Ypač silpni mokytojai matematikos, istorijos, užsienio kalbos.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Yra daug senų mokytojų“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai.
Mokymo priemonės	„Aprūpinimas vadovėliais prastas“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai. „Nekompetentingi rusų mokyklai vadovėliai, jie neatitinka klasės lygio.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.

Mokinių tėvai pozityviausiai mokyklose vertino aukštą mokymosi kokybę (paminėjo 10 iš 32 į klausimą atsakiusiųjų tėvų) ir saugų, ramų, šiltą psichologinį klimatą bei socialinę aplinką (9 iš 32). Kas penktas tėvas pozityviausiai vertino materialines mokyklų sąlygas ir mokytojų kompetenciją (paminėjo po 7 iš 32). Kas septintas tėvas teigė jog pozityviausiai vertina mokyklos geografinį prieinamumą, vienas - jog pozityviai vertina mokyklos prieinamumą mokomosios kalbos prasme.

Apklaustieji mokinių tėvai išvardino keletą pagrindinių problemų mokyklose. Daugiausiai tėvų (6 iš 32 atsakiusiųjų į klausimą) paminėjo materialines sąlygas kaip didžiausią problemą. Taip pat tėvai minėjo problemas susijusias su mokytojų nekompetencija ar trūkumu (4 iš 32), mokymo kokybės stoka (3 iš 32), aprūpinimo mokymo priemonėmis problemą (2 iš 32), popamokinės veiklos stygiaus problemą (2 iš 32).

Pastebėtina, jog lenkiškai besimokančių vaikų tėvai žymiai dažniau nei kiti tėvai teigė nematantys jokių bėdų ar problemų mokykloje. Tik lietuviškai besimokančių vaikų tėvai teigė jog pagrindinė mokyklų problema – prastos ar nepakankamos materialinės sąlygos. Tik rusiškai besimokančių vaikų tėvai teigė jog viena pagrindinių problemų – aprūpinimas vadovėliais.

Dauguma tėvų vertindami mokyklą minėjo mokymo kokybę ir materialines sąlygas. Galima daryti išvadą, kad būtent mokymo kokybė ir materialinės sąlygos (trečiasis komponentas – mokytojai) yra svarbiausi tėvams vertinant mokyklą.

Kitavertus, seniūnai išsakė nuomonę, jog gyventojai labiausiai skundžiasi ne mokymo kokybe ar prieinamumu, bet infrastruktūros stoka. Seniūno teigimu „gyventojai nori apšviestų gatvių, asfaltuotų kelių, kultūros rūmų renginiams“.

Renkantis mokyklą, o vėliau – ją vertinant svarbu adekvati informacija. Mokinių tėvų buvo klausiama, ar jiems pakanka informacijos apie greta esančias mokyklas, iš ko/iš kur jie tokią informaciją gauna. Absoliuti dauguma apklaustųjų mokinių tėvų teigė, jog informacijos apie jų gyvenamojoje teritorijoje esančias mokyklas jiems pakanka. Informacijos šaltiniais buvo įvardijami:

- „skambina į namus direktorius, mokytojai“, gauna informaciją iš mokytojų, per susirinkimus
- „iš kaimynų“, „iš bendravimo“, „iš vaikų“
- „iš laikraščių“, „spaudos“
- „iš televizijos, interneto“.

Mokyklų vadovų taip pat buvo klausiama, kodėl, jų nuomone, moksleiviai renkasi jų mokyklą. Sugrupuoti mokyklų vadovų atsakymai pateikiami žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 4.3-3. Mokyklų vadovai: kodėl renkasi šią mokyklą

Mokyklos rinkimosi motyvai	Autentiškos nuomonės
tenkina mokymo lygis, specialistų kvalifikacija	„Mokytojai mūsų geresni, paruošimas stipresnis [...]“ Mokyklos lietuvių mokomąja kalba vadovas. „Labai geri specialistai.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas. „Vertina mokytojų darbą.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.
mokykla artimiausia arba lengviausiai pasiekama	„Keletas tėvų atveža patys vaikus iš tolimesnių vietovių dėl to, kad mūsų mokykla jiems artimiausia, į ją patogiu atvažiuoti. [...]“ Mokyklos lietuvių mokomąja kalba vadovas. „Dėl atstumo. Bet ne vien. [...]“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas. „Patogu susisiekti [...]“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.
patinka psichologinis klimatas, socialinė aplinka	„[...]Tėvai yra baigę šią mokyklą, tai ir vaikai ateina pas mus. [...]“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas. „Aplinkui lenkiškos šeimos.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas. „Renkasi šią mokyklą, nes mažos klasės, daug dėmesio skiriama kiekvienam moksleiviui, saugi aplinka.“ Mokyklos lietuvių mokomąja kalba vadovas.
mokykloje mokoma norima mokomąja kalba	„Arti namų, lietuviška.“ Mokyklos lietuvių mokomąja kalba vadovas „Mokyklą lietuvių mokomąja kalba renkasi tie lenkai ar rusai, kurie planuoja vaikų ateitį Lietuvoje. Dažnai būna, kad kai tėvai patys nemoka, bet galvoja, kad reikia mokėti lietuvių kalbą, tai leidžia vaikus į lietuvišką mokyklą. [...]“ Mokyklos lietuvių mokomąja kalba vadovas. „Eina mokytis į lietuviškas mokyklas, nes galvoja apie ateitį, nes supranta kad gyvena Lietuvoje. Yra mokinių perėjusių į lietuvišką mokyklą iš lenkiškos.“ Mokyklos lietuvių mokomąja kalba vadovas.

Mokyklų vadovų nuomone, jų mokyklas vaikai renkasi dėl įvairių priežasčių (visos priežastys paminėtos vienuodu dažnumu):

- tenkina mokyklos mokymo lygis
- mokykla yra artimiausia arba lengviausiai pasiekama
- patinka mokyklos psichologinis klimatas ir socialinė aplinka
- mokykloje mokoma norima mokomąja kalba

Mokyklų lenkų mokomąja kalba vadovai dažniau nei kitų mokyklų vadovai pabrėžia psichologinį mokyklos klimatą ir patrauklią socialinę aplinką kaip pagrindines jų mokyklos rinkimosi priežastis.

Apibendrinimas:

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai teigia, jog ugdymo kokybė skiriasi skirtingose rajono vietose – aukštesnė ugdymo kokybė seniūnijose besiribojančiose su Vilniaus miestu. Kai kuriose rajono teritorijose esančiose mokyklose, seniūnų teigimu, ugdymo kokybė yra problematiška.

Absoliuti dauguma apklaustųjų tėvų teigė, jog yra patenkinti bendru mokymo lygiu mokykloje.

Mokinių tėvai pozityviausiai mokyklose vertino mokymosi kokybę ir psichologinį klimatą/socialinę aplinką. Daugiausiai tėvų įvardino materialines sąlygas kaip pagrindinę problemą mokyklose.

Analizuojant tėvų vardintus pozityvius ir neigiamai vertintus dalykus mokyklose, galima daryti išvadą, kad būtent mokymo kokybė ir materialinės sąlygos (trečiasis komponentas – mokytojai) yra svarbiausi tėvams vertinant mokyklą.

Mokyklų vadovų nuomone, jų mokyklas vaikai renkasi dėl sekančių priežasčių (visos priežastys paminėtos vienodu dažnumu): tenkina mokyklos mokymo lygis, mokykla yra artimiausia arba lengviausiai pasiekama, patinka mokyklos psichologinis klimatas ir socialinė aplinka, mokykloje mokoma norima mokomąja kalba.

Mokyklų lenkų mokomąja kalba vadovai dažniau nei kitų mokyklų vadovai pabrėžia psichologinį mokyklos klimatą ir patrauklią socialinę aplinką kaip pagrindines jų mokyklos rinkimosi priežastis.

Interpretacija:

Lenkų tautinės bendruomenės palaiko intensyvius vidinius socialinius ryšius, mokykla tampa vienu iš kertinių tokios bendruomenės telkiamąsi mobilizuojančiu vienetu, tad mokyklose vyrauja ypatinga bendruomeniška aplinka, kurią mokyklos bendruomenė dažnai įvardina metafora „kaip šeima“.

4.3.2. Pasitenkinimas valstybinės ir gimtosios kalbų mokymo lygiu

Šiame poskyryje analizuojami požiūrio į lietuvių kalbą, lietuvių kalbos žinių lygio baigus priešmokyklinio ugdymo programą bei baigus bendrojo lavinimo mokyklą vertinimai, pasitenkinimas valstybinės kalbos mokymo lygiu.

Poskyryje taip pat analizuojami požiūrio į gimtąją (lenkų arba rusų) kalbą, gimtosios kalbos žinių lygio baigus priešmokyklinio ugdymo programą bei baigus bendrojo lavinimo mokyklą vertinimai, pasitenkinimas gimtosios kalbos mokymo lygiu.

Poskyryje analizuojami moksleivių tėvų, mokytojų, mokyklų vadovų, savivaldos, NVO atstovų pateikiami vertinimai.

Pasitenkinimas valstybinės kalbos mokymo lygiu

Tautinių mažumų moksleivių požiūris į lietuvių kalbą, valstybinės kalbos mokytojų teigimu, yra teigiamas, lietuvių kalba vertinama kaip būtinybė siekiant perspektyviai kurti savo ateitį.

„Labai noriai mokosi valstybinę kalbą dėl perspektyvų.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokyklose.

„Lietuvių kalbą vaikai kiekvienais metais moka vis geriau, nes jau yra kalbinė aplinka. Atėjusiųjų iš kaimų, skurdus žodynas.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokyklose.

„Jų nuostata, kad būtina gerai mokėti valstybinę kalbą.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokyklose.

Lietuvių kalbos mokytojai mokyklose lietuvių mokomąja kalba, vertindami mokinių požiūrį į mokomą kalbą, akcentavo motyvacijos mokytis svarbą. Jų teigimu, jei motyvacija pakankama, mokinys mokosi visų dalykų, jei nepakankama – nesimoko visų dalykų, neišskirdami kalbos dalykų.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai vertindami Vilniaus rajono gyventojų požiūrį į lietuvių kalbą teigia:

„Šiaip paprasti žmonės linksta ir su pagarba žiūri į lietuvišką mokyklą. Bet ... yra kas kursto nesantaiką. Jei Lenkų rinkiminė akcija neagituotų, tai būtų tvarka ir nebūtų konflikto. [...] Paprasti žmonės labai lojalūs Lietuvai ir nori mokintis valstybinės kalbos. Senoji karta gal tik kiek mažiau lojalūs.“ Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai.

Vertindami valstybinės kalbos mokymo lygį daugelis apklaustųjų grupių išreiškė pasitenkinimą, teigė jog lygis geras, pakankamas.

Lentelė 4.3-4. Pasitenkinimas valstybinės kalbos mokymo lygiu

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Lygis geras, pakankamas	Absoliuti dauguma moksleivių tėvų	„Labai gerai, tikrai. Draugauja vaikai labai su mokytoja.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Vaikai gerai moka lietuvių kalbą.“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai. „Kalba lietuviškai puikiai, sunkiau sekasi rašyti.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.
	Mokyklų vadovai	„Nusiskundimų nėra.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Patenkinti, nes vaikai gerai išmokomi.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas. „Girdime tik gerus atsiliepimus.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas
	Rusų mokytojų asociacijos nariai	„Valstybinės kalbos mokymo kokybė rusiškose mokyklose yra labai aukšta, geresnė nei mokyklose lenkų mokomąja kalba. Rusai lengviau prisitaiko. Štai jau III-io ar IV-o universiteto kurso studentai, buvę rusiškų mokyklų mokiniai, teigia, kad jau rusiškai rašyti sunku darosi.“
Lygis silpnas, problematiškas	Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai	„Pavyzdžiui, valstybinę kalbą lenkų mokykloje dėsto lenkaitė baigusi lenkišką mokyklą, paskui baigusi filologiją VU - jos tartis yra su akcentu, tad ko ji gali išmokinti savo mokinius.“

Respondentų taip pat buvo prašoma įvertinti mokinių ateinančių iš priešmokyklinių ugdymo grupių valstybinės kalbos žinias ir įgūdžius.

Mokyklų vadovų teigimu, į pradinės klases ateina vaikai turintys labai skirtingus lietuvių kalbos gebėjimus ir žinias: kai kurie vaikai puikiai kalba lietuviškai, kai kurie lietuviškai kalbėti visai nemoka, tad pradinėse klasėse tenka vaikus diferencijuoti pagal valstybinės kalbos žinias ir silpnesnius mokytį papildomai. Pažymima, jog vaikai ateinantys iš priešmokyklinio ugdymo grupių turi geresnius lietuvių kalbos įgūdžius ir žinias nei vaikai ateinantys iš namų.

„Būna, kad ateina ir visai nekalbančių lietuviškai. Jei vaikas iš priešmokyklinės grupės - mažiau problemų. Tų žinių visgi nelabai pakanka. Vaikai susirenka labai skirtingo lygio - pradeda tada mokytoja nuo paprasčiausių dalykų. Reikia daugiau paruošimo.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Mokytoja sako, kad ateina vaikų, kurie visai nekalba lietuviškai. Negirdi vaikai niekur tos lietuvių kalbos. Vėliau išmoksta ir išlaiko žinių tikrinimą neblogai.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Žinios geresnės tų, kurie ateina iš priešmokyklinių grupių, negu iš namų.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Iš priešmokyklinių grupių moka gerai lietuvių kalbą.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Kalbėjimas geras, prastesnė rašyba.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

Vilniaus rajonas yra daugiatautis, lietuvių tautybės gyventojai čia tesudaro mažumą visų gyventojų. Tai paaiškina faktą, jog į pradinės klases ateina vaikai su labai skirtingu lietuvių kalbos žinių ir įgūdžių bagažu. Tad lietuvių kalbos mokymą priešmokyklinėse grupėse ir pradinėse klasėse mokyklų vadovai vertina įvairiai.

Respondentai taip pat vertino abiturientų valstybinės kalbos žinias ir įgūdžius. Buvo klausiama, ar šių žinių bei įgūdžių pakanka tam, kad absolventas galėtų laisvai dalyvauti darbo rinkoje, viešajame visuomenės gyvenime, stoti į aukštąsias mokyklas.

Lentelė 4.3-5. Lietuvių kalbos žinios ir įgūdžiai baigus bendrojo lavinimo mokyklą: vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Žinių ir įgūdžių pakanka	Lietuvių kalbos mokytojai	„Pakankamai lenkų mokiniai moka lietuvių kalbą, kad galėtų studijuoti, dirbti. Ir tam kad galėtų dalyvauti viešajame gyvenime, užtenka.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje. „Žinoma pakankamai.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba.
	Mokyklų vadovai	„Vaikai gerai moka valstybinę kalbą, todėl tėvai nemano, kad bus sunkumų pabaigus mokyklą. [...]“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.
	Vilniaus rajono savivaldybės politikai ir specialistai	„Lietuvių kalbą lenkiškose mokyklose išmoksta labai gerai. Sunkiau tik tiems, kurie po vidurinių mokyklų išvažiuoja į Lenkiją studijuoti ar dirbti, o vėliau grįžta į Lietuvą.“

Kaip matome iš aukščiau pateiktos lentelės, visi į klausimą atsakiusieji respondentai teigė, jog lietuvių kalbos žinių ir įgūdžių pakanka tam, kad absolventas galėtų laisvai dalyvauti darbo rinkoje, viešajame visuomenės gyvenime, stoti į aukštąsias mokyklas.

Pasitenkinimas gimtosios kalbos mokymo lygiu

Toliau poskyryje analizuojami požiūrio į gimtąją (lenkų arba rusų) kalbą, gimtosios kalbos žinių lygio baigus priešmokyklinio ugdymo programą bei baigus bendrojo lavinimo mokyklą vertinimai, pasitenkinimas gimtosios kalbos mokymo lygiu

Tautinių mažumų mokyklų moksleivių požiūris į gimtąją kalbą ir jos mokymąsi, mokytoju teigimu, yra teigiamas:

„Atsakingai mokinasi, laiko gimtosios kalbos egzaminus.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

„Motyvacija pakankama, jiems įdomu, mokytojai labai stengiasi. Net dirba atskirai su vaikais iš asocialių šeimų.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

Pasitenkinimas gimtosios kalbos mokymo kokybe yra gana aukštas. Absoliuti dauguma apklaustųjų tautinių mažumų mokyklų tėvų teigė, jog yra patenkinti gimtosios kalbos mokymo kokybe.

„Labai geras mokymas“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai.

„Vaikai labai gerai moka ir gimtąją k. ir valstybinę.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai taip pat labai teigiamai vertina gimtosios kalbos mokymo kokybę tautinių mažumų mokyklose.

Toliau pateikiami gimtosios kalbos žinių lygio, įgyjamo baigiant bendrojo lavinimo mokyklą, vertinimai.

Lentelė 4.3-6. Gimtosios kalbos žinios ir įgūdžiai baigus bendrojo lavinimo mokyklą: vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Žinių ir įgūdžių pakanka	Gimtosios kalbos mokytojai	„Pakankamai išmoksta gimtosios kalbos.“ „Taip. Lenkai visas galimybes turi. Nėra problemų.“
	Vilniaus rajono savivaldybės politikai ir specialistai	„Mokiniai mokykloje gimtąją kalbą išmoksta pakankamai“

Kaip matome iš aukščiau pateiktos lentelės, visi į klausimą atsakiusieji respondentai teigė, jog gimtosios kalbos žinių ir įgūdžių pakanka tam, kad absolventas galėtų laisvai dalyvauti darbo rinkoje, viešajame visuomenės gyvenime, stoti į aukštąsias mokyklas.

Apibendrinimas:

Tautinių mažumų moksleivių požiūris į lietuvių kalbą yra teigiamas, lietuvių kalba vertinama kaip būtinybė siekiant perspektyviai kurti savo ateitį.

Vertindami valstybinės kalbos mokymo lygį daugelis apklaustųjų grupių išreiškė pasitenkinimą, teigė jog lygis geras, pakankamas.

Apklaustosios respondentų grupės teigia, jog į pradžines klases ateina vaikai turintys labai skirtingus lietuvių kalbos gebėjimus ir žinias ir tai apsunkina pradžinių klasių mokytojų darbą mokant kalbos ir kitų dalykų. Geresnes lietuvių kalbos žinias turi mokiniai, ateinantys į pradžines klases iš priešmokyklinių grupių.

Visi į klausimą atsakiusieji respondentai teigė, jog lietuvių kalbos žinių ir įgūdžių pakanka tam, kad absolventas galėtų laisvai dalyvauti darbo rinkoje, viešajame visuomenės gyvenime, stoti į aukštąsias mokyklas.

Tautinių mažumų mokyklų moksleivių požiūris į gimtąją kalbą ir jos mokymąsi yra teigiamas ir atsakingas.

Pasitenkinimas gimtosios kalbos mokymo kokybe yra gana aukštas.

Visi į klausimą atsakiusieji respondentai teigė, jog gimtosios kalbos žinių ir įgūdžių pakanka tam, kad absolventas galėtų laisvai dalyvauti darbo rinkoje, viešajame visuomenės gyvenime, stoti į aukštąsias mokyklas.

4.3.3. Mokymosi sėkmingumo ir pasiekimų vertinimai

Šiame poskyryje analizuojam, mokytojų, mokyklų vadovų, seniūnų, savivaldos, apskrities atstovų išreiškiami mokymosi sėkmingumo ir mokymosi pasiekimų vertinimai. Mokymosi sėkmingumas susijęs su pažangumu, mokinių perkeliama į aukštesnę klasę su nepatenkinamu vidurkiu kiekiu, mokinių paliekamų kartoti kurso kiekiu, lankomumu (kuris turi įtakos mokymosi rezultatams). Mokymosi pasiekimai susiję su egzaminų laikymo rezultatais, skaičiumi moksleivių stojančių į aukštąsias mokyklas, absolventų darbinėmis karjeromis. Įvairių minėtų aspektų vertinimai pateikiami žemiau tekste.

Mokymosi sėkmingumo vertinimai

Mokymosi sėkmingumas Vilniaus rajono teritorijoje esančiose mokyklose yra vertinamas palankiai.

Apklaustųjų mokyklų vadovų bei mokytojų teigimu, mokinių paliekamų kartoti kursą arba perkeliama į aukštesnę klasę su neigiamu vidurkiu mokyklose arba visai nėra arba tai - tik pavieniai atvejai:

„Antriems metams palieka mažai. Nes vaikui dingsta mokymosi motyvacija, jis nepritampa prie naujos klasės. Priežastys - nelankymas, nes šeimos asocialios.“
Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Pavieniai atvejai.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Antramečių ar su neigiamu vidurkiu nėra.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Nėra. Paliekam pataisų, pasitempia. Daugiausiai pataisų kitakalbams.“ Tautinių mažumų mokyklos valstybinės kalbos mokytojas.

Vertindami mokyklos nelankymo problemą mokyklų vadovai ir mokytojai vėlgi dažniausiai teigė, jog mokyklos ar pamokų nelankančių vaikų yra labai mažai arba visai nėra.

„Nėra visai mokyklos nelankančių vaikų.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Asocialių šeimų vaikai nelanko. Bet pavieniai atvejai.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Jei nelanko pamokų, yra "prevencinė grupė" - nuvažiuoja į namus ir atsiveža moksleivį.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Seniūnai paantrina nuomonei ir teigia, jog lankomumas nėra didelė problema jų seniūnijose. Jų teigimu, didžiąją dalimi mokyklos nelankymo problemą lemia vaiko šeimos socialinė padėtis.

„Nelanko mokyklos vaikai labai retai.“ Seniūnas.

„Ne vaikų, o šeimų problema. Reikia stiprinti socialinę grandį.“ Seniūnas.

„Asocialiose šeimose, kuriose yra geriantys tėvai ar vienas iš jų, egzistuoja toks reiškinys kaip mokyklos nelankymas. Seniūnijos darbuotojai lankose tokiose šeimose. Ir būtent tokių šeimų vaikai mokyklos nebaigia. Jie dažniausiai lieka miestely, dirba pagalbinis darbus.“ Seniūnas

Seniūnų siūlomas sprendimas – spręsti pirmiausiai su socialine apsauga susijusias problemas, įsteigiant papildomus socialinių darbuotojų etatus.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai taip pat pastebi jog Vilniaus rajone, ypač vadinamajame „antrajame žiede“, daug socialiai rizikingų šeimų, tačiau teigia, jog nelankymo problema nėra aštri.

„Nelankymo problemos didelės nėra. ŠMM vykdė patikrą dėl nelankymo – nebuvo rasta didelių problemų“ Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.

Mokyklų vadovų taip pat buvo klausiama, ar pasitaiko atvejų kuomet moksleiviai išeina iš mokyklos jos nebaigę. Mokyklų vadovų teigimu, tokie atvejai labai reti. Pagrindinėmis priežastimis tokiais atvejais yra: nepakankami vaiko gabumai; motyvacijos mokytis stoka; nepalanki socialinė aplinka (alkoholizmas, skurdas mokinio šeimoje ir kt.).

„Vienetai. Tiesiog meta ir tiek. Pvz., iš 9-os klasės berniukas išėjo - tėvai išsiskyrę, šeimoj problemos, alkoholizmas.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Nedaug. Nesugeba baigti - vaiko gabumai. Bet tik pavieniai atvejai.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Nedaug, pavieniai atvejai. Nėra motyvacijos.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Išeina po porą nebaigę mokyklą dėl aplinkybių šeimoje.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Mokymosi pasiekimų vertinimas

Mokymosi pasiekimai Vilniaus rajono teritorijoje esančiose mokyklose taip pat vertinami palankiai. Ir valstybinės kalbos mokytojų ir gimtosios kalbos mokytojų tautinių mažumų mokyklose teigimu, jų moksleiviai ir lietuvių ir gimtosios kalbos egzaminus laiko gerai, o baigę mokyklą jų mokiniai gana sėkmingai stoja į aukštąsias mokyklas. Mokyklų lietuvių mokomąja kalba mokytojai pastebėjo, kad kai kurie mokiniai stoja į Vakarų šalių universitetus. Tuo tarpu Tautinių mažumų mokyklų gimtosios kalbos mokytojai pastebėjo, jog jų mokiniai kartais stoja į Lenkijos universitetus.

„Stoja į aukštąsias, kolegijas, stoja į užsienio mokyklas, dažniausiai į Vakarų šalis.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba mokytojas.

„Būna kad stoja į Lenkiją. Net doktorantūros Lenkijoje mokosi. Paskui grįžta į mokyklą dirbti.“ Tautinių mažumų mokyklos gimtosios kalbos mokytojas.

Visų apklaustųjų mokyklų vadovai taip pat teigia, jog jų mokiniai puikiai laiko brandos egzaminus, didžioji jų dalis (minimos dalys nuo 60% iki 100%) vėliau įstoja į aukštąsias mokyklas. Mokyklų vadovų nuomonei paantrina seniūnų nuomonės

„Na, dirba mokytojai specialistai, kompetetingi, tai išlaiko egzaminus mokiniai be problemų. Laiko be repetitorių. Geresnių rezultatų pasiekti trukdo sąlygos - nėra kompiuterių klasių, interneto prieigų trūksta, dalykų pasirinkimas ribotas.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Lietuvos kontekste mokiniai atrodo vidutiniškai. Nes įtakoja aplinka - kur dominuoja lenkų ir rusų kalbos. Dėl to vidutiniškai moka lietuvių kalbą lyginant su Kitais Lietuvos moksleiviais. Lyginant rajone - gal keliais žingsneliais priekyje.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Egzaminus laiko labai gerai, pasiekia aukštų rezultatų.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Vaikai labai gerai paruošti.“ Seniūnas.

Mokymosi pasiekimus palankiai vertina ir Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai:

„Įstojimas į aukštąsias iš mokyklų yra nemažas.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai

Mokyklų, esančių toliau nuo Vilniaus miesto, vadovai dažniau nei kiti vadovai teigia, jog didelė jų mokinių dalis baigę mokyklą eina dirbti o ne studijuoti.

„Dauguma eina dirbti, nes neturi galimybių mokytis dėl sunkių socialinių sąlygų.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Apie 24% įsidarbina, 2% visai niekur nestoja.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Apibendrinimas:

Visos apklaustosios grupės mokymosi sėkmingumą, susijusį su mokinių perkeliama į aukštesnę klasę su nepatenkinamu vidurkiu kiekiu, mokinių paliekamų kartoti kurso kiekiu, lankomumu, Vilniaus rajono teritorijoje esančiose mokyklose vertina palankiai. Teigiama, jog tokios problemos Vilniaus rajono teritorijoje esančiose mokyklose neegzistuoja arba pasitaiko tik pavieniai atvejai.

Taip pat visos apklaustosios grupės mokymosi pasiekimus, susijusius su egzaminų laikymo rezultatais, skaičiumi moksleivių stojančių į aukštąsias mokyklas, absolventų darbinėmis karjeromis, taip pat vertinami palankiai.

Apklaustųjų grupių nuomonėse atsispindi aukštojo išsimokslinimo siekimo netolygumas – iš mokyklų esančių arčiau Vilniaus miesto didesnė mokinių stoji į aukštąsias mokyklas nei iš mokyklų esančių toliau nuo Vilniaus miesto. Vilniaus miesto geografinis artumas mažina rajono seniūnijų gyventojų socialinę ekonominę atskirtį ir tai teigiamai veikia stojančiųjų ir besimokančiųjų aukštosiose mokyklose skaičių tose vietovėse.

4.3.4. Materialinių ugdymo sąlygų vertinimas

Šiame poskyryje analizuojami moksleivių tėvų, mokytojų, mokyklų vadovų, seniūnų, savivaldos, apskrities, NVO atstovų išreiškiami pasitenkinimas materialinėmis ugdymo sąlygomis, mokyklų fizine aplinka (mokyklos pastatas, aplinkos sutvarkymas, sporto ir aktų salės būklė, kabinetų įrengimas ir kt.), aprūpinimo mokymo priemonėmis vertinimai, poreikiai materialioms ugdymo sąlygoms, analizuojamos skirtingų apklaustųjų grupių nuomonės apie materialinių sąlygų ir aprūpinimo priemonėmis netolygumus skirtingose mokyklose.

Pasitenkinimas mokyklų fizine aplinka

Materialinių ugdymo sąlygų modernizavimas – vienas iš prioritetų vykdant Vilniaus rajono teritorijoje esančių mokyklų tinklo pertvarką. Dalis mokyklų jau yra renovuotos, moderniai įrengtos, tačiau dalis – renovuotos iš dalies ar dar tik laukia renovacijos ir modernizacijos. Esant skirtingoms materialinėms sąlygoms mokyklose, šių sąlygų vertinimas taip pat akivaizdžiai skiriasi.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami skirtingi materialinių ugdymo sąlygų mokyklose vertinimai, vertinimus išreiškančių grupių sąrašas bei jų išsakytos autentiškos nuomonės.

Lentelė 4.3-7. Materialinės ugdymo sąlygos: vertinimai ir juos išreiškančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Sąlygas vertina kaip pakankamas arba geras	Didžioji dalis mokinių tėvų	„Viskas gerai, nes suremontuota.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „Labai geros sąlygos. Vaikas gerai maitinamas, yra sporto salė, mokyklos sąlygomis labai patenkinta. Daug būrelių yra. Apšvietimas geras. Sporto salė labai gera. Aprūpinimas kompiuterine technika pakankamas. Kiekvieną savaitę mokykloje būna renginiai. Medicinos kabinetas - yra seselė.“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai.
	Mokyklų vadovai	„Mokykla šilta, šviesi, suremontuota“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas. „Geras aprūpinimas, bet reikia didesnių patalpų.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas. „Mokykla remontuojama, priestatą naują turi. Sanitariniai mazgai nauji. Neblogai vertina.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas. „Mokyklos pastatas naujas, gerai įrengtas. Bet labai trūksta vietos.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Dabar mokyklos naujas pastatas.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.
Sąlygas vertina kaip nepakankamas, blogas	Rusiškai besimokančių vaikų tėvai	„Sporto salės nėra, reikia remonto visam pastatui, ypatingai reikia langų-nepakeisti.“ „Patenkina. Norėčiau, kad mokykla būtų suremontuota.“
	Rusų mokytojų asociacijos nariai	„Rusų mokyklų pastatai apleisti labiausiai.“
	Mokyklų vadovai	„Tėvai skundžiasi apskritai dėl sąlygų. Mažos klasės. Erdvių nėra. Pastato remontas baisus, pastatas senas, remontuotas labai seniai. Nėra sporto salės, aktų salės.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Nėra aktų salės, valgyklos. Bibliotekai trūksta grožinės literatūros.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Mažos patalpos.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Pats pastatas labai blogai pastatytas. Buvo labai šalta, stogas teka. Vamzdžiai teka.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.
	Seniūnai	„Fizinė aplinka tvarkoma vidutiniškai, yra didelis poreikis mokyklų pastatų remontui, sporto ir aktų salių įrengimui. Visgi fizinei aplinkai skiriama vis daugiau lėšų, tad tikėtina, jog ji bus gretai sutvarkyta.“
	Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai	„Materialinė bazė Vilniaus rajono mokyklose – labai skurdi, bet mokymosi sąlygos yra palaipsniui sistemiškai gerinamos pasitelkiant vyriausybės programas. Inicatyvą dalyvauti tokiose programose rodo Vilniaus apskrities viršininkas ar administracijos specialistai.“ „Mes įsikūrėm ant plikos vietos. Per 2-3 metus atsiranda pagrindas, viską supirkom. Pirmi 5 metai buvo labai sudėtingi. Dabar baigiame susitvarkyti. Labai padėjo mokyklų tobulinimo programa (MTP). [...]“

Didžioji dalis apklaustųjų mokinių tėvų teigė, jog yra patenkinti materialiomis mokymosi sąlygomis. Pastebėtina, jog rusiškai besimokančių vaikų tėvai žymiai dažniau nei kiti tėvai teigė, jog materialinės mokymosi sąlygos nėra geros, reikalingas pastatų, klasių remontas.

Mokyklų vadovų vertinimai mokymosi sąlygų atžvilgiu labai skiriasi, bendros tendencijos geriau ar prasčiau vertinti nėra – vertinimai labai priklauso nuo kiekvienos atskiros mokyklos situacijos. Galima tik pastebėti, kad mokyklų lietuvių mokomąja kalba vadovai truputį dažniau nei tautinių mažumų mokyklų vadovai mokyklų materialines sąlygas vertino kaip nepakankamas ar prastas.

Valstybinės ir gimtosios kalbų mokytojai buvo prašomi įvertinti jų kabinetų įrengimą ir aprūpinimą mokymosi priemonėmis.

Valstybinės ar gimtosios kalbų mokytojų teigiančių, jog neturi savo dalyko kabinetų, buvo nedaug: 1 iš 9 mokytojų dėstančių lietuvių kalbą tautinių mažumų mokyklose; 3 iš 4 apklaustų mokytojų dėstančių lietuvių kalbą mokyklose valstybine mokomąja kalba; 2 iš 9 mokytojų dėstančių gimtąją lenkų ar rusų kalbą tautinių mažumų mokyklose.

Tik keli mokytojai (vienas dėstantis lietuvių kalbą tautinių mažumų mokyklose ir vienas dėstantis gimtąją kalbą tautinių mažumų mokykloje) savo turimų kabinetų įrengimą įvertino vidutiniškai. Kiti mokytojai savo kabinetų įrengimą vertina gerai.

Mokyklų vadovų bei mokytojų teigimu, mokyklose vertinant materialines sąlygas labiausiai trūksta:

- ploto apskritai;
- pastatų ir patalpų remonto;
- sporto salių, aktų salių, valgyklų;
- geltonųjų autobusiukų;
- naujų baldų;
- technikos: sporto įrangos, virtuvės įrangos ir kt.

Pasitenkinimas aprūpinimu mokymo priemonėmis

Toliau poskyryje analizuojamas pasitenkinimas aprūpinimu mokymo priemonėmis, nuomonės apie tai, kokių priemonių trūksta labiausiai, šaltiniai iš kurių yra apsirūpinama priemonėmis.

Žemiau esančiose lentelėse pateikiami pasitenkinimai aprūpinimu mokymosi priemonėmis, vertinimus išreiškiančių grupių sąrašai bei autentiškos nuomonės.

Lentelė 4.3-8. Aprūpinimas mokymo priemonėmis: vertinamas kaip pakankamas

Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės:
Valstybinės kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose	„Visos naujovės ateina į mokyklą.“ „Pakankamai, yra Multimedia kompiuterių klasėje, įvairios mokomosios programos lietuvių kalbai.“
Lietuvių kalbos mokytojai apskričiai priklausančiose mokyklose lietuvių kalba	„Vertina patenkinamai. Yra elektroninių priemonių. Atnaujina kartą per metus.“ „Labai pakankamas aprūpinimas. Turi net daugiau priemonių, negu gali sutalpinti, nes neturi savo kabineto.“
Gimtosios kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose	„Netrūksta. Pratybas patys vaikai perka, vadovėlių ir kitų priemonių parūpiname.“ „Pakankamas, gauname priemonių ir iš Lenkijos.“
Rusų mokytojų asociacijos nariai	„Aprūpinimas mokymo priemonėmis priklauso nuo mokinio krepšelio, nuo gaunamų 2% fizinių asmenų pajamų mokesčio. Duoda pinigų - nėra taip, kad rusiškoms mokykloms duotų mažiau nei lietuviškoms. Gauna vadovėlius, metodinės literatūros, grožinės literatūros, žinytų, žodynų, filmų – čia ir Rusija labai padeda. Iš Lietuvos daugiau lietuviškos priemonės. Nors dabar išejo nauja karta rusiškų vadovėlių.“
Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai	„Aprūpinimas mokymo priemonėmis yra palaipsniui gerinamas. [...] Labai padėjo mokyklų tobulinimo programa (MTP). Neblogas aprūpinimas technika. Apsirūpiname taip pat per įvairius fondus. Vadovėlių priimta nauja parūpinimo tvarka.“

Lentelė 4.3-9. Aprūpinimas mokymo priemonėmis: vertinamas kaip nepakankamas

Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės:
Lietuvių kalbos mokytojai savivaldybei priklausančiose mokyklose lietuvių mokomąja kalba.	„Negalim gauti finansinių lėšų metodinėms priemonėms“ „Kartais trūksta. Priemonės susideda atskiram kambarėlyje nes nėra kabineto.“
Valstybinės kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose	„Trūksta, nes lėšų trūksta. Dabar bibliotekoje užsakė naujos literatūros lietuvių kalba, naujus vadovėlius.“
Gimtosios kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose	„Nelabai pakanka. Iš Lenkijos plakatus gavom, [...] kompiuterį. Yra interaktyvi lenta mokykloje, kuria gali kada reikia naudotis.“
Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai	„Blogai aprūpintos lenkų ir rusų mokyklos – vėluoja vadovėliai, o lietuvių mokykloms nevėluoja. Brangesni vadovėliai tautinių mažumų mokykloms.“

Kaip matome iš aukščiau pateiktų lentelių, teigiamai aprūpinimą priemonėmis vertina didžioji dalis paklaustųjų mokytojų (du trečdaliai). Rusų mokytojų asociacijos nariai bei Vilniaus apskrities specialistai teigia, jog aprūpinimas palaipsniui gerėja. Prasčiausiai aprūpinimą mokymo priemonėmis vertina lietuvių kalbos mokytojai Vilniaus rajono savivaldybės pavaldumo mokyklose lietuvių mokomąja kalba.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai, vertindami priemones lietuvių kalbos mokymui teigia:

„Lietuvių kalbos mokymo užtikrinimas - Vyriausybės lygio problema, kurią reikia spręsti valstybiniu lygiu. Pvz. mokyklose lenkų mokomąja kalba yra prastai aprūpinti lietuvių kalbos kabinetai. Tad vyriausybė galėtų centralizuotai nupirkti priemones lietuvių kalbos mokymui. Tai yra ne steigėjo problema.“ Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.

Gimtosios kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose taip pat buvo klausiami, ar pakanka priemonių jų gimtosiomis kalbomis. Vieninga atsakymas – „taip“. Pvz., „Vadovėliai leidžiami Lietuvoje, mūsų polonistų parašyti.“ Tautinių mažumų mokyklų vadovai taip pat teigia, jog aprūpinimas mokymo priemonėmis lietuvių bei gimtąja kalbomis yra pakankamas. Trūksta nebent grožinės literatūros.

„Bibliotekoje - mažai grožinės literatūros, klasikinės literatūros lenkų kalba.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Mokytojai visada pasako, ko reikia, stengiamės jų norus išpildyti.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Reiktų daugiau grožinės literatūros lenkų ir lietuvių kalba, reiktų šiuolaikinių priemonių daugiau kalboms mokyti (CD, kompiuterinės įrangos)“. Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Respondentų taip pat buvo klausama, kokių priemonių labiausiai trūksta. Mokyklų vadovų bei mokytojų teigimu, mokyklose labiausiai trūksta tokių mokymo priemonių:

- demonstracinių, vaizdinių priemonių: žemėlapių, lentelių, nuotraukų, audio ir video įrašų (paminėjo absoliuti dauguma apklaustųjų);
- informacinių technologijų, elektroninės mokymo medžiagos: Multimedia projektorių, kompiuterizuotų klasių, kompiuterinių mokymo programų ir kt. (paminėjo didelė dalis respondentų);
- naujausios grožinės literatūros valstybine ir gimtosiomis lenkų bei rusų kalbomis (paminėjo absoliuti dauguma apklaustųjų);
- žodynų, žinynų, „gerai parašytų ir pritaikytų vadovėlių, kuriuose būtų išversti į lenkų kalbą nežinomi žodžiai“;
- specializuotų priemonių fizikos, technologijų, biologijos kabinetams;
- sporto priemonių;
- tautinės simbolikos.

Mokyklų vadovų bei mokytojų teigimu, mokyklos mokymosi priemonėmis apsirūpina iš tokių šaltinių:

- perka iš savivaldybės ar apskrities skiriamų lėšų;
- apsirūpina dalyvaudami specialiuose projektuose;
- perka iš lėšų gaunamų iš mokyklai pervedamų 2% pajamų mokesčio;
- lėšų gauna iš privačių bendrovių, įmonių;
- mokymo priemonės gaminasi patys mokytojai arba mokiniai;
- priemonės perka mokytojai iš savo asmeninių lėšų;
- paramą teikia fondai, pvz., A.Adamkienės fondas, ar įvairios organizacijos, pvz. Tautinių mažumų departamentas, Lenkų mokytojų draugija „Macierz Szkolna“, Rusų mokytojų asociacija ir kt.;
- apsirūpina bendradarbiaudami su Lenkijos, Šveicarijos, Vokietijos mokyklomis (priemonės gauna kaip paramą).

Nuomonės apie materialinių sąlygų ir aprūpinimo priemonėmis netolygumus

Vertindami mokyklų materialines sąlygas ir aprūpinimą mokymo priemonėmis draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai pirmiausiai nurodo, jog šios sąlygos ir aprūpinimas nevienodi – mokyklos lenkų dėstomąja kalba aprūpintos geriau nei mokyklos lietuvių dėstomąja kalba.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai taip pat pastebi, jog „sudaryta regimybė, kad Lenkija teikia smarkią paramą“. T.y. net tais atvejais, kai reali Lenkijos parama mokyklai yra mažesnė nei savivaldybės ar kitų Lietuvos šaltinių parama, viešajame diskurse Lenkijos šaltiniai yra minimi kaip svarbiausias rėmėjas, ignoruojant ar sumenkinant Lietuvos šaltinių paramos svarbą.

Mokyklų valstybine mokomąja kalba vadovai tai pat teigė pastebintys, jog mokyklos lenkų mokomąja kalba yra geriau aprūpintos mokymosi priemonėmis, jose priemonių gimtosios kalbos mokymuisi daugiau nei priemonių valstybinės kalbos mokymuisi.

Tautinių mažumų mokyklų vadovai teigia nepastebintys netolygumų - ir gimtosios ir lietuvių kalbų mokymui skiriamas vienodas dėmesys. Jų teigimu, nuomonė, jog yra netolygumai grindžiama tuo, kad paramą mokykloms lenkų mokomąja kalba teikia Lenkijos mokyklos bei įvairios nevyriausybinių organizacijos.

„Mokyklos finansuojamos kitaip. Jie (lenkai) turi viską.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Ir lenkų ir lietuvių kalboms dėmesys skiriamas vienodas.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Tokia nuomonė susidaro todėl, kad Lenkija paremia lenkiškas mokyklas.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai teigia, jog „Vilniaus rajono savivaldybė lietuviškose mokyklose dirbtinai nesirūpinama sąlygomis“. Savo ruožtu Vilniaus rajono savivaldybė teigia, jog apskrities pavaldumo mokyklose yra geresnės materialinės sąlygos ir aprūpinimas priemonėmis.

Atsakydami į kaltinimus dėl to, jog apskrities mokyklų pavaldumo mokyklų materialinės sąlygos geresnės nei savivaldybės pavaldumo mokyklų, apskrities specialistai nurodo, jog sąlygos dalyvauti programose (skirtose mokyklų materialinių sąlygų tobulinimui) vienodos, tačiau savivaldybė nerodo iniciatyvos.

Vertindami situaciją, kuomet savivaldybės pavaldumo mokyklų lietuvių mokomąja kalba materialinės sąlygos prastesnės nei tautinių mažumų mokyklų, apskrities specialistai teigia, jog mokyklų lietuvių mokomąja kalba „materialinė bazė blogesnė dėl to, kad jos naujai steigėsi, arba atsiskyrė nuo ankstesnių įvairiakalbių mokyklų, palikdamos tuomet turėtą bazę pastarosioms, dažniausiai lenkiškoms mokykloms, ir kėlėsi į mokymui nepritaikytas patalpas“.

„Savivaldybės lietuviškos mokyklos įsteigtos nepritaikytose patalpose.“ Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.

„Lietuviškos mokyklos Rytų Lietuvoje yra labai nuskriaustos. Tautinių mažumų departamentas atliko tyrimą, ko trūksta – tautinės atributikos, lietuvių kalbos stiprinimo.“ Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.

Apibendrinimas:

Didžioji dalis apklaustųjų mokinių tėvų teigė, jog yra patenkinti materialiomis mokymosi sąlygomis.

Mokyklų vadovų vertinimai mokymosi sąlygų atžvilgiu labai skiriasi, bendros tendencijos geriau ar prasčiau vertinti nėra – vertinimai labai priklauso nuo kiekvienos atskiros mokyklos situacijos. Galima tik pastebėti, kad mokyklų lietuvių mokomąją kalbą vadovai truputį dažniau nei tautinių mažumų mokyklų vadovai mokyklų materialines sąlygas vertino kaip nepakankamas ar prastas. Taip pat galima pastebėti, jog dauguma net ir teigiamai mokymosi sąlygas įvertinusių mokyklų vadovų pabrėžė, jog mokykloms trūksta ploto. Apskritai, mokyklų vadovų bei mokytojų teigimu, mokyklose vertinant materialines sąlygas labiausiai trūksta: ploto, pastatų ir patalpų remonto, sporto, aktų salių, geltonųjų autobusiukų, naujų baldų, technikos.

Aprūpinimą mokymo priemonėmis teigiamai vertina didžioji dalis apklaustųjų mokytojų (du trečdaliai). Rusų mokytojų asociacijos nariai bei Vilniaus apskrities specialistai teigia, jog aprūpinimas palaipsniui gerėja. Prasčiausiai aprūpinimą mokymo priemonėmis vertina lietuvių kalbos mokytojai Vilniaus rajono savivaldybės pavaldumo mokyklose lietuvių mokomąją kalbą. Mokyklų vadovų bei mokytojų teigimu, mokyklose labiausiai trūksta tokių mokymo priemonių: demonstracinių, vaizdinių priemonių, informacinių technologijų, elektroninės mokymo medžiagos, naujausios grožinės literatūros valstybine ir gimtosiomis lenkų bei rusų kalbomis.

Dalis apklaustųjų grupių („Vilnija“ ir „Rytas“, apskrities specialistai, mokyklų valstybine mokomąją kalbą vadovai) nurodo, jog pastebi netolygumų materialinių sąlygų užtikrinimo bei aprūpinimo mokymo priemonėmis atžvilgiu. Šie respondentai linkę teigti, jog mokyklos lenkų dėstomąją kalbą aprūpintos geriau nei mokyklos lietuvių dėstomąją kalbą.

4.3.5. Nuomonės apie mokyklų finansavimą

Šiame poskyryje analizuojamos moksleivių tėvų, mokytojų, mokyklų vadovų, seniūnų, apskrities, NVO atstovų nuomonės apie skirtingų mokyklų esančių Vilniaus rajono teritorijoje finansavimo tolygumą, mokyklų finansinės nepriklausomybės vertinimai, tėvų atsakymai apie 2% pajamų mokesčio pervedimą mokyklai.

Nuomonės apie finansavimo tolygumą

Viešajame diskurse draugijos „Vilnija“ ir „Rytas“ iškelia mokyklų finansavimo netolygumo problemą. Tyrimo metu draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai teigė, jog Vilniaus rajone pastebi finansavimo netolygumų, kuomet mokyklos lenkų dėstomąją kalbą esti geriau finansuojamos nei mokyklos lietuvių dėstomąją kalbą. Finansavimo skirtumus, draugijų narių nuomone, lemia: 1) netolygus savivaldybės lėšų, skirtų bendrojo lavinimo mokykloms, paskirstymas, 2) finansavimo skirtumai atsiranda ir dėl 2% fizinių asmenų pajamų mokesčio pervedimo. „Lenkų mokyklos labai glaudžiai susijusios su Lenkų rinkimų akcija“. Draugijų narių teigimu, šie 2% paprastai pervedami Lenkų rinkimų akcijai, kuri tuomet skiria lėšų mokinių pritraukimo priemonėms finansuoti. Draugijų nariai nurodo atvejį - teisminį procesą dėl mokykloje lenkų kalba išreikštos prievartos pervesti 2% fizinių asmenų pajamų mokesčio.

Mokinių tėvams buvo užduodamas klausimas, ar jie perveda 2% savo pajamų mokesčio mokyklai. Net 19 iš 35 apklaustųjų mokinių tėvų perveda 2% savo pajamų mokesčio mokyklai. Kai kurie pervedantieji 2% pajamų mokesčio teigė, kad to jų prašė mokyklos vadovybė ar patarė bendradarbiai.

„Taip. Prašė mokyklos direktorė, bendradarbiai patarė, pati supratau, kad mano vaikas čia mokosi, tai reikia mokyklai duoti.“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.

„Taip, susirinkime buvo informuojama.“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai.

„Taip, nes pasiūlė susirinkime tėvelių.“ Lietuviškai besimokančio vaiko tėvai.

Penktadalis apklaustųjų mokinių tėvų teigė, jog neperveda 2% pajamų mokesčio. Likusieji mokinių tėvai nurodė, jog jie nedirba, arba negali pervesti mokesčio, nes mokykla neturi savo sąskaitos.

Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai taip pat nurodo pastebintys finansavimo netolygumų: jų nuomone, apskrities pavaldumo mokyklos yra geriau finansuojamos nei savivaldybės pavaldumo mokyklos. Apskritai, mokyklų finansavime jie mato problemų:

„Finansavimas nėra tobulas. Finansavimo metodika neišskiria vienakalbių, dvikalbių ir trikalbių mokyklų, nors pastarosioms reikalingos didesnės išlaidos susijusios su didesniu skaičiumi reikalingų pedagogų ir kt.“ Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai.

„Prieš 12-13 metų Tautinių mažumų departamente buvo priimtas Pietryčių Lietuvos vystymosi planas. Jo tikslai: pakelti ekonominę, socialinę, kultūrinę padėtį. Bet 99% lėšų buvo panaudotos lietuviškų mokyklų statyboms, t.y. vienašališkai.“ Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ nariai.

Lenkų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ narių pasiūlymas įvardintos problemos sprendimui – taikyti skirtingas mokinio krepšelio skaičiavimo metodikas skirtingų kalbinių modelių mokykloms.

Seniūnai taip pat teigia pastebį finansavimo skirtumus skirtingų mokomųjų kalbų mokyklose. Seniūnai pabrėžia, jog egzistuoja dvejopi skirtumai:

- kalbama apie savivaldybės pavaldumo mokyklų lenkų bei lietuvių mokomosiomis kalbomis finansavimo netolygumus, kur teigiama, jog pastarosios finansuojamos prasčiau nei mokyklos lenkų mokomąja kalba;
- kalbama apie savivaldybės pavaldumo mokyklų ir apskrities pavaldumo mokyklų finansavimo skirtumus, kur teigiama, jog pastarosios finansuojamos geriau nei savivaldybės pavaldumo mokyklos.

„Finansavimas mokykloms skirtingas. Lenkų-rusų mokykla gauna papildomų lėšų iš Lenkijos.“ Seniūnas 2.

„Lietuviškosios mokyklos gauna didesnę finansavimą - apskrities mokyklos turtingesnės. Savivaldybė turi daug mokyklų, tai nukenčia finansinė pusė.“ Seniūnas 3.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai teigia pastebintys neskaidraus finansinio elgesio požymių Vilniaus rajono savivaldybėje.

„Jie (savivaldybė) su finansais elgiasi kaip nori. Mūsų mokyklos visos finansiškai nepriklausomos (išskyrus vieną).“ Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.

Dalis apklaustųjų grupių teigė manantys, jog mokyklų finansavimas Vilniaus rajone yra vienodas, tolygus.

Rusų mokytojų asociacijos nariai mano, jog visų mokyklų esančių Vilniaus rajone finansavimas yra vienodas, o regimus skirtumus galima paaiškinti parama lenkiškoms mokykloms iš Lenkijos.

„Finansavimas vienodas. Tik Lenkija labiau padeda savo tautinių mažumų mokykloms nei Rusija. Aišku gauname paramos: knygos, ekskursijos, vasaros stovyklos, mokytojams išvykos. Bet lenkai šito turiu daugiau. Lenkų mokyklos dėl to ir aprūpintos geriau. Rusų mokyklų pastatai apleisti labiausiai.“ Rusų mokytojų asociacijos nariai.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ narių teigimu, Lenkijos organizacijų parama lenkiškoms mokykloms nėra tokia ženkli - daugiau regimybė nei reali parama.

„Lenkijos parama lenkiškoms mokykloms – regimybė. Atveža skudurų, kruopų – ta didelė parama tai regimybė. Iš tiesų viskas Lietuvos pinigais padaryta. Kad Lenkija tiek padeda – tai demagogija.“ Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai

„Dėl buhalterijos – savivaldybės mokykloms neleidžia sąskaitų atsidaryti savarankiškai (pvz. Vilniaus mieste visos savarankiškos). Reikia lygybės. Mes siekiame tik lygybės ir teisybės.“ Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai.

Beveik pusė visų apklaustųjų mokytojų teigė manantys, jog lėšų paskirstymas Vilniaus rajone yra tolygus.

„Kam reikia, tas ir išžiūri tokią problemą. Politikavimą. Iš Lenkijos lenkiškos mokyklos gauna dovanas, labdarą, todėl ir yra geriau aprūpintos.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

„Visiška nesąmonė, kad daugiau kažkurios mokyklos. Labdara iš Lenkijos - tiesa ir tai yra gerai. Pinigų iš tiesų nepakanka iš švietimo skyriaus.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

Taip pat beveik pusė mokytojų teigė tokiais dalykais nesidomintys arba manantys, kad tai ne jų reikalas.

„Apie tai nesidomiu.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

„Ne mokytojos reikalas.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

Tik keli savivaldybei priklausančių mokyklų lietuvių mokomąja kalba mokytojai tvirtai teigė pastebintys jog ugdymui skirtos lėšos yra paskirstomos netolygiai mokyklų lenkų mokomąja kalba naudai.

„Jaučiasi netolygus lėšų paskirstymas. Lietuviškoms mokykloms sudaromos specialios sąlygos, įvairios kliūtys. Visada surandama pasiteisinimų, kad neskirti lėšų. Savivaldybė kartais numeta kokį tūkstantį litų. Jokiai veiklai nėra pinigų.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba.

„Didesnės sumos miestelyje tenka lenkiškai mokyklai.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba.

Mokyklų vadovų nuomonės išsiskyrė. Penki iš dešimties atsakiusių į klausimą teigė, jog pastebintys mokyklų aprūpinimo skirtumą. Respondentų teigimu, šiuos skirtumus sąlygoja keli veiksniai – savivaldybės lėšų skirstymas, parama gaunama iš Lenkijos, savivaldybės ir apskrities lėšų skiriamų mokykloms skirtumai. Taip pat matomos kelios netolygaus aprūpinimo kryptys:

- mokyklos lenkų mokomąja kalba geriau aprūpintos nei mokyklos lietuvių mokomąja kalba;
- apskrities pavaldumo mokyklos geriau aprūpintos nei savivaldybės pavaldumo mokyklos.

„Palyginus finansavimą - jis netolygus lenkų mokyklų naudai. Iš Lenkijos gauna tik daiktinę paramą. Kita gauna iš savivaldybės. Mums nubraukė n tūkst. litų, bet atiduos lietuviškoms mokykloms. Anksčiau išdalindavo nubrauktus pinigus kam norėjo. O dabar - jei iš lietuvių mokyklos, tai gali paskirstyti tik lietuvių mokykloms.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Žinome atvejų apie labai prastą aprūpinimą Vilniaus rajono savivaldybės lietuviškų mokyklų.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Lenkiškos mokyklos gauna paramą iš Lenkijos, todėl yra geriau aprūpintos“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Yra pavyzdžių. Pvz. seniūnas neveža į užsienį iš vienos mokyklos, o iš kitų veža.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Taip pat penki iš dešimties atsakiusių į klausimą teigė, jog nepastebintys mokyklų aprūpinimo skirtumą.

„Nėjaučiame skirtumų.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Nepastebi tokios problemos. Savivaldybė ko gero planuoja, eilę sustato.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„[...] jaučia, kad lietuviška (apskrities) mokykla daug geriau įrengta. Seimūnai ir delegacija iš Lenkijos lygino sąlygas lenkiškoje ir lietuviškoje mokykloje ir pripažino, kad lenkiškoje mokykloje blogesnės sąlygos.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Mokyklų finansinio savarankiškumo vertinimai

Respondentų taip pat buvo prašoma pateikti nuomonės apie mokyklų finansinę priklausomybę/nepriklausomybę.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai pabrėžia teigiamą finansinės mokyklų nepriklausomybės modelio poveikį mokyklų ugdymo sąlygoms ir kokybei.

*„Pinigų pilnai mokykloms užtektų, jei būtų visos finansiškai savarankiškos.“
Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai.*

Apskrities pavaldumo mokyklų vadovai, kuriems apskritis yra suteikusi finansinę nepriklausomybę, yra patenkinti tuo.

„Nepriklausomybė yra didelis plusas, nes žinom ko reikia ir žinom, kiek galim leisti sau.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Esame finansiškai nepriklausomi, dėl to labai gerai.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

Savivaldybės pavaldumo mokyklų valstybine mokomąja kalba vadovai bei dalis tautinių mažumų mokyklų vadovų teigė, jog norėtų mokyklos finansinio savarankiškumo, nes tai leistų išspręsti kai kurias finansavimo problemas.

„Taip, nepriklausomumas turi įtakos. Kai mokykla nepriklausoma, iš jos neatima, neperima ir nesumažina finansavimo.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Nepriklausomybė efektyvesnė. Bet šiaip susiranda rėmėjų, nėra didelės problemos.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Neturi mokykla pasirinkimo laisvės, nėra patenkinti lėšų paskirstymu.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Geriau kai nepriklausoma. Bet centralizuotai irgi gerai.“ X tautinės mažumos mokyklos vadovas.

Kita dalis savivaldybės pavaldumo tautinių mažumų mokyklų teigė, jog finansinio nepriklausomumo nesiekia, nes mažoms mokykloms sunku išsilaikyti pačioms.

„Nenorėtume finansinio nepriklausomumo - mažoms mokykloms geriau priklausyti savivaldybei. Nes reiktų savo buhalterio. Asmeniškai bijočiau prisiimti atsakomybę.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Geriau priklausyti, nes kitaip neišgyventume.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Apibendrinimas:

Didžioji dalis apklaustųjų respondentų (draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“, draugijos „Macierz Szkolna“ nariai, seniūnai, Vilniaus apskritis viršininko administracijos specialistai, dalis mokyklų vadovų) pastebi mokyklų finansavimo netolygumą. Minimi dvejoji skirtumai:

- kalbama apie savivaldybės pavaldumo mokyklų lenkų bei lietuvių mokomosiomis kalbomis finansavimo netolygumus ir teigiama, jog pastarosios finansuojamos prasčiau nei mokyklos lenkų mokomąja kalba;
- kalbama apie savivaldybės pavaldumo mokyklų ir apskrities pavaldumo mokyklų finansavimo skirtumus ir teigiama, jog pastarosios finansuojamos geriau nei savivaldybės pavaldumo mokyklos.

Respondentų teigimu, skirtumus sąlygoja keli veiksniai – savivaldybės lėšų skirstymas, parama gaunama iš Lenkijos, savivaldybės ir apskrities lėšų skiriamų įvairių su ugdymu susijusių veiklų finansavimui skirtumai.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai pabrėžia teigiamą finansinės mokyklų nepriklausomybės modelio poveikį mokyklų ugdymo sąlygoms ir kokybei. Apskrities pavaldumo mokyklų vadovai, kuriems apskritis yra suteikusi finansinę nepriklausomybę, yra patenkinti tuo. Savivaldybės pavaldumo mokyklų valstybine mokomąja kalba vadovai bei dalis tautinių mažumų mokyklų vadovų teigė, jog norėtų mokyklos finansinio nepriklausomumo, nes tai leistų išspręsti kai kurias finansavimo problemas.

4.3.6. Nuomonės apie pedagoginį personalą

Šiame poskyryje analizuojami mokytojų, mokyklų vadovų, seniūnų, savivaldos, apskrities, NVO atstovų išreikšti specialistų (pedagoginio personalo) trūkumo/pertekliaus vertinimai, mokytojų kvalifikacijos kėlimo galimybių vertinimai, problemos susijusios su specialistų pritraukimu į mokyklas, veiksniai svarbūs mokytojams renkantis mokyklą.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami skirtingi specialistų trūkumo/pertekliaus vertinimai, vertinimus išreiškiančių grupių sąrašas bei jų išsakytos autentiškos nuomonės.

Lentelė 4.3-10. Specialistų trūkumas/perteklius: vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Specialistų pakanka	Mokyklų vadovai	„Šioje mokykloje nėra specialistų trūkumo - visi mokytojai - specialistai. [...]“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Specialistų netrūksta. Daug iš Vilniaus. Grįžta mokiniai dirbti baigę studijas.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.
	Rusų mokytojų asociacijos nariai	„Gal net truputį rusų kalbos mokytojų perteklius jaučiamas. Krūviai jų maži.“
Trūksta specifinių dalykų specialistų	Mokyklų vadovai	„[...] Pagrindinė mokykla turi mažesnius skyrius tolimesnėse vietovėse, kuriuose yra labai didelė problema su specialistais. Labai trūksta užsienio, kūno kultūros, priešmokyklinio ugdymo specialistų. Skyriai nedideli, krūvis nedidelis, taip pat važiuoti toli nenori mokytojai“. Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas „Trūksta informatikos, anglų kalbos specialistų.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Trūksta anglų kalbos specialistų. Su mokytojais problema dėl atvažiavimo į mokyklą - pagal įstatymą neturi kaip apmokėti už atvažiavimą. Tai mokytojai turi kooperuotis, patys mokėti už benziną, todėl nėra patenkinti.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Trūksta fizikos ir anglų kalbos mokytojų.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.
	Seniūnai	„Pastaraisiais metais ima trūkti specialistų. Mokyklos kreipiasi į seniūnus. Dažniausiai – dėl anglų kalbos mokytojų.“ Seniūnas „Šiuo metu ypač trūksta anglų kalbos mokytojų.“ Seniūnas
	Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai	„Prieš 10 metų buvo didelė problema su specialistais. Vėliau situacija pasikeitė, buvo daug norinčių, net eilė norinčių stovėdavo. Dabar labiausiai trūksta užsienio kalbų, informatikos, fizikos, technologijų mokytojų.“
	Vilniaus rajono savivaldybės politikai ir specialistai	„Jaučiamas specialistų trūkumas. Ypač trūksta anglų kalbos, informatikos specialistų.“

Remiantis lentelėje pateiktomis nuomonėmis galima teigti, jog Vilniaus rajono mokyklose nepatenkinamas poreikis anglų kalbos, informatikos ir technologijų mokytojams. Respondentai pagrindinių dalykų specialistų poreikį linkę vertinti kaip patenkintą. Visgi, pastebėtina, jog tolimesnių seniūnijų mokykloms specialistų trūksta dažniau. Nurodomos kelios pagrindinės ir tarpusavyje susijusios specialistų trūkumo priežastys:

- daug jaunų specialistų emigruoja, išvažiuoja,
- mokyklų apylinkėse specialistų trūksta, reikia samdyti specialistus iš tolimesnių vietovių, dažniausiai – iš Vilniaus, o kelionių į darbą išlaidos nėra apmokamos;
- nepatrauklūs atlyginimai,
- specialybė nepatraukli jauniems žmonėms.

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai teigia specialistų trūkumo problemas sprendžiantys tokiomis priemonėmis:

- kelionės į darbo vietą apmokėjimas;
- patogaus darbo grafiko nustatymas.

Specialistų trūkumo mokyklose lenkų mokomąja kalba problema sprendžiama per bendruomeninį prisirišimą – buvę mokyklų mokiniai baigę studijas aukštosiose mokyklose grįžta dirbti į mokyklas.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai taip pat nurodo specialistų kelionės į mokyklas išlaidų neapmokėjimo problemą. Nurodo, jog tautinių mažumų mokykloms kelionės išlaidos apmokamos, o mokykloms valstybine kalba – neapmokamos.

Mokytojams taip pat buvo užduotas klausimas apie kvalifikacijos kėlimo galimybes. Apklaustieji mokytojai kvalifikacijos kėlimo galimybes vertina kaip pakankamas arba geras. Pastebėtina, jog gimtosios kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose nurodo, jog kelti kvalifikaciją važiuoja į Lenkiją.

„Daug galimybių. Ir Liubline ir Varšuvoje, Gdanske, Šateiniuose.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

„Galimybės sudarytos. Važiuojame ir į Lenkiją.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

Susiduriant su specialistų pritraukimo į mokyklas problema, svarbu išanalizuoti pritraukiančius veiksnius, t.y. priežastis, motyvus kuriuos mokytojai patys vadina svarbiausiais renkantis darbui mokyklą. Žemiau esančioje lentelėje pateikiami įvairūs mokytojų vardinti veiksniai, kurie jiems buvo svarbūs renkantis mokyklą darbui.

Lentelė 4.3-11. Mokytojai: kodėl, kaip pasirinkote dirbti konkrečioje mokykloje

Veiksniai svarbūs renkant mokyklą darbui	Autentiškos nuomonės
mokyklos geografinis prieinamumas	<i>„Esu vietinė.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i> <i>„Atvykau gyventi ir darbovietės nekeičiau.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i> <i>„Svarbu tai, kad patogioje vietoje.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba.</i> <i>„Atsikrausčiau gyventi netoli, todėl labai patogiu.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba.</i> <i>„Svarbiausia buvo, kad mokykla arti, nes gyvenau netoli.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i> <i>„Netoli gyvenau, pati baigiau šią mokyklą, buvo laisva darbo vieta. Ankstesnė darbovietė buvo toliau nei dabartinė.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i> <i>„Sava mokykla, vyras gyvena, pripratus prie vietos.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i>
mokyklos psichologinis klimatas, santykiai su kolektyvo nariais, mokiniais	<i>„Atėjau dirbti, nes pažinojau direktorę, ir direktorė pakvietė dirbti į mokyklą. Labai svarbu, koks kolektyvas. Ėjau ne į tuščią vietą.“ Valstybinės kalbos mokytoja tautinių mažumų mokykloje.</i> <i>„Kad arti namų, dar universitete studijuodama čia praktiką atliko, mokyklos aplinka ir santykis su vaikais patiko - čia vaikai nuoširdesni, paprastesni nei mieste. Taip susiklostė aplinkybės.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i> <i>„Dirbau kitur, bet nepatiko žmonės ir darbo sąlygos.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i> <i>„Specialiai neieškojau, netoli nuo namų, patiko aplinka, reikėjo darbo.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i>
po studijų pasiūlė darbo vietą	<i>„Atėjau baigusi mokslus ir likau.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i> <i>„Po universiteto ieškojau darbo. Nuėjau į Vilniaus miesto savivaldybę, rajono savivaldybę. Į savo mokyklą, kurią baigiau - nepriėmė. Rajono skyrius paskambino, kad yra šiame miestelyje vieta (pati iš Vilniaus).“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i>
dabartinė	<i>„Netoli gyvenau, pati baigiau šią mokyklą, buvo laisva darbo vieta. [...]“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i>

darbovietė – mokykla kurią pats mokytojas baigė	„Pati baigiau šią mokyklą.“ <i>Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i> „Baigiau šią mokyklą, buvo laisva vieta.“ <i>Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.</i>
---	--

Iš lentelėje pateiktų nuomonių galima teigti, jog mokytojams renkantis darbui mokyklą svarbiausia (veiksnių svarbumo mažėjimo tvarka) geografinis prieinamumas, mokyklos psichologinis klimatas bei santykiai su kolektyvo nariais, mokiniais, tai, kad konkreti mokykla po studijų pasiūlė darbo vietą, bei tai, kad dabartinė darbovietė – mokykla kurią pats mokytojas baigė.

Pastebėtina, jog tautinių mažumų mokytojai dažniau mini tokias priežastis kaip „patiko mokyklos psichologinis klimatas, santykiai su kolegomis, mokiniais“, arba „dabartinė darbovietė – mokykla kurią pats mokytojas baigė“. Čia vėlgi svarbus bendruomenės įtakos aspektas. Stiprioje, darnioje bendruomenėje sudaromas malonus, pritraukiantis psichologinis klimatas (tampantis vienu svarbiausiu darbovietės rinkimosi priežastimi), išugdomas individualus atsidasavimas bendruomenei (tad buvę mokiniai grįžta dirbti į savo mokyklas).

Taip pat pastebėtina, jog svarbiausias veiksnys mokytojams renkantis darbovietę – geografinis mokyklos artumas ar pasiekiamumas. Šio veiksnio svarbumą išryškina ta aplinkybė, kad mokytojų atlyginimai yra sąlyginai maži, o kelionės į darbą išlaidų niekas nekompensuoja.

Apibendrinimas:

Apklaustųjų grupių teigimu, Vilniaus rajono mokyklose nepatenkinamas poreikis anglų kalbos, informatikos ir technologijų mokytojams.

Respondentai pagrindinių dalykų specialistų poreikį linkę vertinti kaip patenkinimą. Visgi, pastebėtina, jog tolimesnių seniūnijų mokykloms specialistų trūksta dažniau. Nurodomos kelios pagrindinės ir tarpusavyje susijusios specialistų trūkumo priežastys: 1) daug jaunų specialistų emigruoja, išvažiuoja, 2) mokyklų apylinkėse specialistų trūksta, reikia samdyti specialistus iš tolimesnių vietovių, dažniausiai – iš Vilniaus, o kelionės į darbą išlaidos nėra apmokamos; 3) nepatrauklūs atlyginimai, 4) specialybė nepatraukli jauniems žmonėms.

Svarbiausias veiksnys mokytojams renkantis darbovietę – geografinis mokyklos artumas ar pasiekiamumas. Rekomendacija: esant specialistų stygiui, vienu iš jų pritraukimo priemonių galėtų tapti kelionės išlaidų apmokėjimas arba baigusiujų studijas skatinimas grįžti dirbti į gimtąsias vietas. (t.y. reikia įveikti mokyklų geografinio pasiekiamumo veiksnį).

4.3.7. Specialiosios pagalbos prieinamumo vertinimai

Šiame poskyryje analizuojami savivaldos, apskrities ir NVO atstovų, mokyklų vadovų pateikiami specialiosios pagalbos prieinamumo vertinimai.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami skirtingi specialiosios pagalbos prieinamumo vertinimai, išreiškiami poreikiai įvairiems specialiosios pagalbos specialistams, vertinimus išreiškiančios apklaustosios grupės bei jų autentiškos nuomonės.

Lentelė 4.3-12. specialiosios pagalbos prieinamumas: vertinimai ir juos išreiškiančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Prieinamumas pakankamas	Rusų mokytojų asociacijos nariai	„Abejojo, tačiau teigė, jog pagalbos specialistų prieinamumas pakankamas.“

Prieinamumas nepakankamas	Mokyklų vadovai	„Mokiniam dažnai prisireikia specialiosios pagalbos, ypač socialinio pedagogo. Socialinis pedagogas būtinas - jos didelis darbas. Šiaip mokyklai reiktų dar specialiojo pedagogo, logopedo.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Tėvai dažnai nenori pripažinti, kad vaikui reikia pagalbos ar adaptuotos programos.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Neturi specialiųjų pedagogų. Socialinė darbuotoja ateina iš seniūnijos, rajone yra psichologinė tarnyba, tai ji padeda, konsultuoja. Turi 12 moksleivių, kuriems reikia adaptuotų programų, modifikuotų programų. Bet jie pilnai integruoti, visur važiuoja kartu. Mokykloj reiktų psichologo, logopedo, socialinio pedagogo. Mes parašom skyriui, kad reikia tokio, bet nėra specialistų, visi Vilniuje lieka. Mokytoja viena planuoja paimti logopedo kursus. Viena mokytoja mokinsis psichologijos. Mokytojai labai nori mokytis.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.
	Seniūnai	„Seniūnijoje esančios mokyklos socialinio darbuotojo neturi. Tokio dabuotojo labai reikia. Galima steigti etatus prie seniūnijos, nes mokyklos mažos. Tai gali būti organizuota per seniūnijas.“
	Vilniaus rajono savivaldybės politikai ir specialistai	„Pagalbos specialistų didžiosiose mokyklose užtenka, bet šiaip trūksta. negalintys įdabinti, nes nesusidaro pilnas darbo krūvis. [...] Labiausiai trūksta gimtosios kalbos – lenkų arba rusų – logopedų.“
	Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai	„Labiausiai trūksta psichologų. [...] Pirmiausiai etatus skiria lenkiškomis mokykloms.“
	Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai	„Visose apskrities mokyklose įsteigti soc. pedagogo etatai. Vilniaus raj. šiais metais įsteigta pedagoginė – psichologinė tarnyba. Teikdavo anksčiau paslaugas „Pedagoginė psichologinė“ tarnyba, tačiau teikdavo prioritetą miestui. Trūkumas rajone – logopedų ir psichologų.“

Apklaustosios grupės beveik vieningai teigė, jog pagalbos specialistų prieinamumas yra prastas. Mokyklų vadovai pastebėjo, jog mokinių tėvai dažnai nenori prisipažinti, jog jų vaikui reikalinga kokia nors specialioji pagalba. Tokią nuomonę patvirtina ir mokinių tėvų atsakymai – nė vienas iš apklaustųjų tėvų nemanė, jog jo vaikui reiktų pagalbos. Mokyklos, respondentų teigimu, specialiosios pagalbos poreikių tenkinimą sprendžia įvairiai: kai kuriose mokyklose dirba etatiniai specialistai, kai kurios samdo specialistus nepilnai darbo dienai arba pagal specialias sutartis, kai kurie – naudojami seniūnijose ar savivaldybėje dirbančių specialistų paslaugomis.

Apklaustųjų grupių teigimu, rajono teritorijoje esančioms mokykloms labiausiai trūksta šių pagalbos specialistų: logopedų (ne tik valstybinės, bet ir gimtosios lenkų ar rusų kalbos), psichologų, socialinių darbuotojų bei specialiųjų pedagogų.

Draugijų „Vilnija“ ir „Rytas“ nariai teigia, jog egzistuoja nevienodos mokyklų lietuvių ir lenkų mokomosiomis kalbomis sąlygos: „pirmiausiai etatus skiria lenkiškomis mokykloms“.

Apibendrinimas:

Apklaustosios grupės beveik vieningai teigė, jog pagalbos specialistų prieinamumas yra prastas.

Apklaustųjų grupių teigimu, rajono teritorijoje esančioms mokykloms labiausiai trūksta šių pagalbos specialistų: logopedų (ne tik valstybinės, bet ir gimtosios lenkų ar rusų kalbos), psichologų, socialinių darbuotojų bei specialiųjų pedagogų.

4.3.8. Nuomonės apie papildomą ugdymą

Šiame poskyryje analizuojamos mokytojų, mokyklų vadovų, seniūnų, savivaldos atstovų nuomonės apie mokyklose veikiančius būrelius, mokyklų organizuojamą popamokinę veiklą, moksleivių papildomą mokymąsi.

Kalbėdami apie popamokinę veiklą mokyklų vadovai vardino skirtingų tematikų būrelius, dažnai minėjo, jog sportiniams būreliams nėra sąlygų – trūksta patalpų, mokykla neturi sporto salės.

„Stengiasi tenkinti poreikius - trūksta patalpų - kol nesibaigia pamokos, negali pradėti užklausinės veiklos. Tai daugelis vaikų jau ir išsiskirsto. Šiaip yra muzika, choras, sportiniai būreliai, elegancijos, dailės, kompiuterikos, darbščiųjų rankų.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Turi pakankamai būrelių. Bet nėra salės, todėl trūksta sportinių būrelių, yra tik tinklinis iš sporto. Atsižvelgia į vaikų norus, jei yra galimybės. [...] Daro vaikų apklausą, kokių nori būrelių. [...]“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Yra būrelių keletas - anglų, teatro. Nėra sporto būrelių, nes neturi salės. Fizinis lavinimas vyksta koridoriuje.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Konkursai, olimpiados, sporto, lenkų kalbos, chemijos 2-a vieta, geografijos 4-a vieta. Silpnesni išeina į lietuvišką m-klą. Informatikos, visiems daug būrelių. Choras, darbščiųjų rankų ir kt. religijos būrelis (mokytoja groja gitara).“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Mokyklų vadovai taip pat dažnai nurodė įvairius mokyklose organizuojamus renginius, konkursus ir varžybas, vaikų vasaros stovyklas ir kt. Retos mokyklos vadovas nurodė jog visai neorganizuoja popamokinio vaikų ugdymo.

„Organizuoja daug. Inicatyva iš administracijos pusės. Bet, pvz., Užgavėnės tai labai noriai moksleiviai ateina. Su mažais - kūčių vakarą daro, kunigas atvažiuoja. Yra "Senelės ir senelio diena". Valentino dieną vyresni organizuoja. Tėvai pasyviai eina į šventes. Į susirinkimus ateina apie pusę tėvų.

„Kaime mokykla vienintelė tokia vieta... Daug organizuoja popamokinės veiklos. [...] Ir sportas ir muzika. Labai draugaujam su tėveliais. Ateina kas mėnesį, vaikai parodo spektakliukus. Daug ekskursijų bažnytine tematika: Kernavė, Trakai, kt. Lietuvos vietos. Daug aplanko Lietuvoj. Vasarą važiuoja į Lenkiją (ypač iš asocialių šeimų). Vykdo prevencines programas prieš narkotikus, alkoholizmą (projektai). Juos ministerija finansuoja.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Dėl prasto susisiekiimo nelabai vaikai gali lankyti. Vasarą organizuojamos stovyklos.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Tik tradiciniai renginiai, pvz., Mamos dienos "Gimtinei ir motinai", šventė seneliams, bažnytinio choro koncertai. Dalyvauja projektuose, pvz., piešinių konkursas, rašinių, stendų apipavidalinimo, dainų konkursas, mokyklų laikraščių konkursas. Tai apskrities, fondų organizuojami renginiai. M-kloj vyksta ir kiti renginiai - sporto varžybos, pasaulinė gyvūnų diena, raštingiausio moksleivio rinkimai, naujokų krikštynos, medelių sodinimo šventė. patys moksleiviai ateina, noriai.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Neorganizuoja, nes nėra kur.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

Mokyklų lietuvių mokomąja kalba vadovai sąlyginai rečiau nurodė jog organizuoja papildomąjį ugdymą, jų vardijamos popamokinio ugdymo formos sąlyginai skurdesnės nei tos, kurias vardino mokyklų lenkų mokomąja kalba vadovai.

Seniūnų teigimu, galimybių lankyti įvairius būrelius ir užsiimti popamokine veikla netrūksta.

Moksleiviams užtektinai seniūnijoje yra būrelių: dramos būrelis, akordeonistų būrelis, sporto. Tas, kuris nori užsiimti aktyvia veikla, galimybės yra, teigia seniūnas. Seniūnas 2.

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos narių ir švietimo skyriaus specialistų teigimu, popamokinė veikla Vilniaus rajono mokyklose organizuota labai gerai.

„Privalumas palyginus su miesto mokyklomis – pvz. mieste reikia mokėti už įvairius būrelius, rajone – nereikia.“ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai.

Toliau pateikiamos nuomonės apie moksleivių papildomą mokymąsi.

Repetitorių samdymas Vilniaus rajone nėra įprastas ar dažnas reiškinys. Iš visų apklaustųjų tėvų (iš 35) tik penki samdo repetitorius savo vaikams. Dažniausiai vaikai papildomai mokosi anglų kalbos ir matematikos.

Mokytojams taip pat buvo užduotas klausimas, ar eina mokiniai pas juos papildomai mokytis kalbų. Lietuvių kalbos mokytojai (ir tautinių mažumų mokyklose ir mokyklose lietuvių mokomąja kalba) dažniau teigė, jog dažniausiai nelietuvių tautybės mokiniai eina pas juos papildomai mokytis lietuvių kalbos.

„Yra moksleivių, liekančių papildomoms pamokoms, nes per mažai yra valstybinės kalbos pamokų. Didžiausia problema su gramatika, nes kalba ir rašymas labai atitrūkė.“ Valstybinės kalbos mokytojas Tautinių mažumų mokykloje.

„Taip ateina. Dažniausiai lenkai.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba.

„Papildomai eina pvz. tie, kurie ateina iš nelietuviškos mokyklos.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba.

Keletas gimtosios kalbos mokytojų tautinių mažumų mokyklose tai pat teigė, jog dirba papildomai su mokiniais prieš egzaminus, konkursus, dirba papildomai su silpnaisiais mokiniais.

„Su gabiais dirbu papildomai, ruošu konkursams. Arba su silpnais papildomai dirbu.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

„Taip. Dėl egzaminų.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

„Taip, būreliai 5, 6 kl. Žaidimai, konkursai, seka pasakas.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

Kai kurių mokyklų mokytojai pastebi, jog „kaime“ papildomas dalykų mokymasis nėra populiarus dėl sudėtingos finansinės šeimų situacijos.

„Būrelis yra. O eiti pas repetitorius kaime neaktualu, nes tėvai neturi finansinių galimybių.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

„Neina kaip pas repetitorius. Šiaip, nemokamai ateina.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.

Apibendrinimas:

Mokyklų vadovai popamokinę veiklą savo mokyklose vertina kaip gausią ir tenkinančią moksleivių poreikius. Vertinant mokyklų vadovų atsakymus galima teigti, jog sąlyginai platesnis popamokinis ugdymas vykdomas mokyklose lenkų mokomąja kalba.

Nelietuvių tautybės moksleivių mokytojai dažniau teigia, jog moksleiviai pas juos ateina papildomai mokytis lietuvių kalbos.

Interpretacijų kryptys:

Mokyklas lenkų mokomąja kalba remia Lenkų mokytojų draugija „Macierz Szkolna“ bei Lenkijos mokyklos. Jų parama taip pat skiriama ir vaikų popamokinio ugdymo organizavimui. Tai ir lemia platesnį popamokinį ugdymą mokyklose lenkų mokomąja kalba.

Tai, kad nelietuvių tautybės moksleiviai dažniau eina papildomai mokytis lietuvių kalbos, galima interpretuoti dvejopai: 1) nelietuvių tautybės mokiniai silpnai moka lietuvių kalbą ir dėl to eina jos papildomai mokytis; 2) nelietuvių tautybės mokiniai eina papildomai mokytis lietuvių kalbos ir dėl to mokykloje jų įgyjamos lietuvių kalbos žinios ir gebėjimai yra pakankami..

4.3.9. Mokyklos bendruomenės narių komunikavimas ir bendradarbiavimas

Šiame poskyryje analizuojami moksleivių tėvų, mokyklų vadovų, mokytojų pateikiami pasitenkinimas mokyklos bendruomenės narių komunikavimu, nuomonės apie vyraujančias bendravimo ir bendradarbiavimo formas.

Mokyklos bendruomenės vidinės komunikacijos sklandumas, sėkmingumas turi įtakos ugdymo kokybės užtikrinimui. Žemiau esančioje lentelėje pateikiami mokyklos bendruomenės narių komunikavimo vertinimai, juos išreiškiančių grupių sąrašas ir autentiškos nuomonės.

Lentelė 4.3-13. Mokyklos bendruomenės narių komunikavimas ir bendradarbiavimas: vertinimai ir juos reiškiančios grupės

Vertinimo pobūdis	Vertinimą išreiškianti grupė	Autentiškos nuomonės
Palankus	Absoliuti dauguma apklaustųjų tėvų	„Santykiai geri, nuomonę galima laisvai išsakyti, jos paisoma.“ Lietuviškai besimokančio mokinio tėvai. „[...] Labai laisva atmosfera, gali laisvai reikšti savo nuomonę.“ Lenkiškai besimokančio vaiko tėvai. „Nuomonę visada galima išsakyti, diskutuoti. Labai dėmesinga (direktorė).“ Rusiškai besimokančio vaiko tėvai.
	Mokyklų vadovai	„Miestelis mažas. Ateina tos nuomonės per aplinkui. Nebijo tėvai ir patys ateiti. Mechanizmas - pas direktorę tiesiai. Taip pat - per aplinkui. Mokiniai - "duryš neužsidaro". Su mokytojais artimi santykiai.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas. „Mokykloje rugsėjo mėn. daromas vidinis auditas. Kiekvienas mokytojas laisvai atsako į klausimus, vertina praeitus metus. Pvz. "pagalba moksleiviams". Tėvai taip pat pildo anonimines anketas mokslo metų pradžioje ir pabaigoje: "Kaip vertina, ko tikisi, ar tenkina?". Mokyklos psichologė taip pat daro įvairius tyrimus, pvz. tėvus ir vaikus apklausė dėl psichologinio klimato šeimoje. Biblioteka atlieka tyrimą - "ką skaitai, kodėl skaitai, kokias knygas perka šeimoje?". Tautinių mažumų mokyklos vadovas.
	Beveik visi apklaustieji mokytojai	„Su vadovybe - per posėdžius, su tėvais - tėvų susirinkimas, individualūs pokalbiai. Atmosfera draugiška, šilta, pasidalina išpūdžiais, patirtim, bendrauja visi kartu.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje. „Su kolegomis - puikiai. Vadovybė - nėra kliūčių. Su moksleiviais - tariamasi, bendraujama, nėra abipusės įtampos, dažnas matymasis, humanistiniai santykiai, apie vertybes kalba. Tėvai - tendencija - nepatiklumas mokyklos atžvilgiu, mokytojų kaltinimas dėl to ko nemoka jų vaikas, tačiau susirinkimus lanko gausiai, domisi vaikais.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba. „Draugiškai su kolegomis. Su mokiniiais - renkasi prie arbatos, vyksta į išvykas. Tėvais - susitinka bažnyčioje ar šiaip kur, susirinkimuose, kviečia į renginius, tėvai noriai eina į m-klą, net į pamokas ateina.“ Gimtosios kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje. „Laisvai reiškia savo nuomonę mokykloje, mokyklai "labai tinka žodis bendruomenė" Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje.
Nepalankus	Kai kurių mokyklų, dažniausiai mokyklų lietuvių mokomąja kalba, mokytojai	„Vaikai neperduoda adekvačios informacijos tėvams, todėl mokytojas yra kaip mediatorius tarp tėvų ir vaikų.“ Valstybinės kalbos mokytojas tautinių mažumų mokykloje. „Draugiški santykiai tarp mokytojų, nėra grupių, vadovybė - draugiški, mokiniai - priklauso nuo mokinio, bet konfliktų neįkyla, mokinių tėvai - norėtųsi kad tėvai labiau domėtųsi savo vaikų mokymusi.“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba. „Su vienais tėvais intensyviai bendrauja, kiti - nerodo domėjimosi“ Lietuvių kalbos mokytojas mokykloje lietuvių mokomąja kalba.

Remiantis lentelėje pateiktomis autentiškomis nuomonėmis galima teigti, jog respondentai linkę mokyklų bendruomenių bendravimą ir santykius vertinti kaip „sklandžius“, „artimus“, „draugiškus“, „šiltus“, „dalykiškus“. Ir mokytojai ir mokinių tėvai teigia galintys laisvai reikšti savo nuomonę, šios nuomonės paisoma. Tik kai kurių mokyklų, dažniausiai mokyklų lietuvių mokomąja kalba, mokytojai pabrėžė, jog santykiai su mokinių tėvais – sudėtingi, jaučiamas mažas tėvų domėjimasis mokyklos reikalais.

Absoliuti dauguma apklaustųjų respondentų teigė, jog konfliktų tarp mokyklos bendruomenės narių dėl ugdymo kokybės nepasitaiko. Tik keletas mokytojų nurodė, jog kartais kyla „asmeninių konfliktų tarp mokinio ir mokytojo“.

Vienas iš labai svarbių vidinės komunikacijos aspektų – informacijos perdavimo/gavimo būdai. Apklaustųjų mokyklų vadovų teigimu, mokinių tėvams informacija perduodama keliais būdais:

- „rašo į pasiekimų knygeles“,
- informaciją perduoda telefonu,
- informaciją perduoda e. paštu,
- dviejų dalių raštelis - dalį pasilieka tėvai, o kitą dalį, pasirašytą tėvų, turi mokinys atnešti atgal į mokyklą,
- tiesiogiai bendraujant su tėvais ir kt.

Tarp mokyklos pedagogų ir administracijos informacija perduodama telefonu arba e. paštu, informacija skelbiama skelbimų lentose.

Apibendrinimas:

Respondentai linkę mokyklų bendruomenių bendravimą ir santykius vertinti kaip „sklandžius“, „artimus“, „draugiškus“, „šiltus“, „dalykiškus“. Tik mokyklų valstybine mokomąja kalba mokytojai ir vadovai dažniau linkę teigti, jog bendravimas su mokinių tėvais yra apsunkintas. Ir mokytojai ir mokinių tėvai teigia galintys laisvai reikšti savo nuomonę, šios nuomonės paisoma. Absoliuti dauguma apklaustųjų respondentų teigė, jog konfliktų tarp mokyklos bendruomenės narių dėl ugdymo kokybės nepasitaiko.

Pagal tėvų, mokinių, mokytojų, mokyklos administracijos tarpusavio bendravimą galima išskirti kelias mokyklų grupes: mokyklos, kurių bendruomenėje vyrauja glaudus bendradarbiavimas ir intensyvūs santykiai, bei mokyklos, kurių bendruomenės vienija tik bendras interesus, tačiau nėra glaudžių santykių.

Interpretacija:

Vilniaus rajone stiprios lenkų bendruomenės. Lietuvių bendruomenės nėra stiprios, o trūkstant bendruomeniškumo ir bendrumo jausmo tėvai stokoja intereso ir domėjimosi mokyklos reikalais. Rekomendacija – stiprinti įvairias (ypač silpnas lietuvių ir rusų) tautines bendruomenes Vilniaus rajone bei skatinti jų bendradarbiavimą.

4.3.10. Bendradarbiavimas ir partnerystės ryšiai išorinėje mokyklos aplinkoje

Šiame poskyryje analizuojami mokytojų, mokyklų vadovų, seniūnų, savivaldos, apskrities ir NVO atstovų išreiškiami bendradarbiavimo ir partnerystės ryšių išorinėje mokyklų aplinkoje vertinimai, nuomonės apie mokyklos vaidmenį bendruomenių gyvenime.

Mokytojų buvo klausiama, su kuo, be mokyklos bendruomenės, jie dar komunikuoja, bendrauja ugdymo klausimais, t.y. siekiama sužinoti, kokius partnerystės ryšius ugdymo klausimais kuria mokytojai. Žemiau esančioje lentelėje pateikiami mokytojų vardinti partnerių sąrašai

Lentelė 4.3-14. Mokytojai: su kuo, be mokyklos bendruomenės, bendrauja, komunikuoja ugdymo klausimais

Mokyklų lietuvių mokomąja kalba mokytojai	Tautinių mažumų mokyklų	
	gimtosios kalbos mokytojai	valstybinės kalbos mokytojai
• Tautinių mažumų departamentas, • J.Varno fondas,	• Lenkų mokytojų draugija „Macierz Szkolna“, • seniūnijos,	• Vilniaus rajono savivaldybės švietimo skyriumi; • kitomis mokyklomis;

• Vilniaus apskrities viršininko administracija • draugija „Rytas“ • su kitomis, dažniausiai apskrities pavaldumo, mokyklomis.	• Lietuvos Lenkų Sąjunga, • Vilniaus rajono savivaldybės švietimo skyrius, • mokykla Vokietijoje (moksleivių mainai), • bažnyčia, • Lenkų mokyklos.	• Tautinių mažumų departamentu.
--	---	---

Plačiausią partnerystės ryšių tinklą kuria gimtosios kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose.

Pastebėtina, kad valstybinės kalbos mokytojai retai minėjo komunikuojantys ugdymo klausimais su kuo nors už mokyklos bendruomenės ribų.

Mokyklų vadovams taip pat buvo užduotas klausimas, su kuo jie dažniausiai bendrauja ugdymo organizavimo ir ugdymo turinio klausimais už mokyklos bendruomenės ribų. Žemiau esančioje lentelėje pateikiami mokyklų vadovų vardinamų partnerių sąrašai.

Lentelė 4.3-15. Mokytojai: su kuo, be mokyklos bendruomenės, bendrauja, komunikuoja ugdymo klausimais

Mokyklų lietuvių mokomąja kalba vadovai	Tautinių mažumų mokyklų vadovai
- o valstybinėmis institucijomis, tarnybomis: • apskritimi • su urėdu • su kariškiais • senelių namais • Vilniaus rajono savivaldybe • Tautinių mažumų departamentu • su seniūnija • tautos fondu • policijos departamentu - o kitomis ugdymo įstaigomis • Vilniaus kolegija • bando draugauti su lenkiškomis ir rusiškoms mokykloms • su kaimyninėmis mokyklomis • su apskrities mokyklomis • kitų savivaldybių mokyklomis - o Viešosiomis įstaigomis ar NVO • miestelio kultūros namais • A.Adamkienės fondu • "Ryto" draugija - o Privačiomis firmomis.	- o valstybinėmis institucijomis, tarnybomis: • su seniūnija • policija • savivaldybe, jos švietimo skyriumi • ministerija • poliklinika (psichiatrijos ekspertais) - o kitomis ugdymo įstaigomis • kitomis m-komis visoje Lietuvoje • Lenkijos m-komis • su Vokietijos mokykla • Pabradės internatu - o Viešosiomis įstaigomis ar NVO • „Macierz Szkolna“ • bendruomenių centrais • Raudonasis kryžius • kunigu, bažnyčia • Wspulnota Polska • Lenkų namais • Rusų mokytojų asociacija • įvairiomis kitomis NVO - o Privačiomis firmomis

Pastebėtina, jog mokyklos lenkų mokomąja kalba daugiau komunikuoja su NVO bei viešosiomis įstaigomis nei mokyklos valstybine mokomąja kalba.

Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai teigia, jog mokyklų išorinė komunikacija labai priklauso nuo direktorių aktyvumo. Taip pat teigia, jog yra patenkinti apskrities pavaldumo mokyklų kuriamais partnerystės ryšiais.

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos nariai ir švietimo skyriaus specialistai savivaldybės pavaldumo mokyklų išorinę komunikaciją taip pat vertina labai gerai, kaip plačią ir intensyvią.

Rusų mokytojų asociacijos nariai nurodo, jog ne visos rusiškas klases turinčios mokyklos rajone priima asociacijos siūlomą pagalbą, ne visos mokyklos nori bendrauti, atsisako pagalbos, neatvažiuoja į renginius.

Pastebėtina ir tai, kad egzistuoja tam tikras ryšys tarp mokyklos išorinės komunikacijos platumo, intensyvumo ir pasitenkinimo mokyklos ugdymo sąlygomis, ugdymo kokybe. Mažesnės mokyklos išvardino mažiau socialinių partnerių, arba teigė, jog „su niekuo nebendruoja“.

Mokyklų vadovų, seniūnų buvo klausama ir apie mokyklų vaidmenį bendruomenės gyvenime. Vertindami mokyklos vaidmenį bendruomenės gyvenime, seniūnai teigia, jog dažnai mokykla – bendruomenę telkiantis veiksnys. Mokyklų vadovų teigimu (nepriklausomai nuo mokomosios kalbos), mokyklos pagrindinis vaidmuo bendruomenėje - kultūros židinys, mokslo, susitikimų vieta.

„Tėvams mokykla - pagrindinis kultūros židinys - ateina į šventes. Norėtų taip pat tapti vieta rekreacijai, bet vietos nėra.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Mokslo, susitikimų, kultūros vieta.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Mažuose miesteliuose taip ir yra – mokyklose ir bažnyčioje kultūra. Visi todėl buriasi prie mokyklų ir prie bažnyčios.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

„Mokykla - lenkų bendruomenės centras.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Pabrėžtina, jog mokyklos valstybine mokomąja kalba dažniau nei mokyklos lenkų mokomąja kalba teigė, jog mokykla jokio papildomo (greta ugdymo) vaidmens bendruomenėje nevaidina - moksleiviai važiuoja į miestą, tėvai nesidomi mokykla.

„Miestas arti, todėl mokykla nemobilizuoja.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

Seniūnai pastebi įtampą tarp mokyklų lenkų ir lietuvių dėstomosiomis kalbomis. Tačiau ši įtampa, jų nuomone, nepersikelia į kasdienį vaikų bendravimo lygį.

„Pastebiu įtampą tarp lenkų ir lietuvių mokyklų. Dėl mokinių nešvari konkurencija. Bet vaikai tarpusavyje draugauja, nėra konfliktų. Blogiausi laikai praėjo. Dabar jau santykiai švelnėja. Klaida buvo sąjūdžio laikais, kad iš pat pirmų veiksmų - Lietuva lietuviams. Todėl tautinės mažumos kūrė kažką savo.“ Seniūnas.

Mokyklų vadovai taip pat pastebi tam tikrą įtampą skirtingų mokomųjų kalbų mokyklų komunikacijoje.

„Seniūnas neskiria dėmesio mokyklai, bendruoja tik su lenkiška mokykla.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Bando draugauti su lenkiška ir rusiška mokyklomis. Lenkai nenori ateiti ir pas save nesikviečia. Konkurencija tarp administracijos, bet ne tarp vaikų.“ Mokyklos valstybine mokomąja kalba vadovas.

„Su šalia esančia lietuviška mokykla santykiai nesiklosto. Planavo sporto varžybas, bet jie neatvykdavo.“ Tautinių mažumų mokyklos vadovas.

Apibendrinimas:

- Plačiausią partnerystės ryšių tinklą kuria gimtosios kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose. Pastebėtina, kad valstybinės kalbos mokytojai retai minėjo komunikuojantys ugdymo klausimais su kuo nors už mokyklos bendruomenės ribų.
- Mokyklos lenkų mokomąja kalba daugiau komunikuoja su NVO bei viešosiomis įstaigomis nei mokyklos valstybine mokomąja kalba.

- Vilniaus apskrities viršininko administracijos specialistai, Vilniaus rajono savivaldybės politikai ir specialistai mokyklų išorinę komunikaciją vertina labai gerai.
- Mokyklų vadovų ir seniūnų teigimu, mokyklos vaidmuo bendruomenėje – „kultūros židinys“ ir bendruomenę telkiantis veiksnys. Pabrėžtina, jog mokyklos valstybine mokomąja kalba dažniau nei mokyklos lenkų mokomąja kalba teigė, jog mokykla jokio papildomo (greta ugdymo) vaidmens bendruomenėje nevaidina.
- Mokyklų vadovai ir seniūnai pastebi įtampą lietuviškų ir lenkiškų mokyklų tarpusavio komunikacijoje.

Interpretacijos ir rekomendacijos:

- Tautinių mažumų mokyklose kuriami stiprūs ir platūs socialiniai tinklai neįtraukia valstybinės kalbos mokytojų. Pastarieji, palyginus su gimtosios kalbos mokytojais, kuria ir dalyvauja žymiai siauresniuose partnerystės ryšių tinkluose, arba juose visai nedalyvauja.
- Lenkų bendruomenės yra stiprios, labiau susitelkusios, įtraukiančios mokyklą į bendruomenės gyvenimą. Mokyklos čia tampa lenkiškosios kultūros, bendruomeniškumo palaikymo priemone ir išraiška. (Priemonė – mokykloje ar per mokyklos organizuojamą veiklą puoselėjama lenkiška kultūra; išraiška – atsidavę bendruomenei nariai savo vaikus leidžia tik į „lenkiškas“ mokyklas.)
- Rekomenduotina skatinti skirtingų mokomųjų kalbų ir skirtingo pavaldumo mokyklų bendradarbiavimą.

4.4. Apibendrinimas

Šiame skyriuje pateikiami 1.2.- 1.4. skyrių rezultatų apibendrinimai bei diskusija.

Lentelė 4.4-1. Nuomonės apie mokyklų tinklo veiksmingumą ir mokymosi prieinamumą: apibendrinimai ir diskusija

Apibendrinimai ir diskusija 1.:

1. Geografinio mokyklų prieinamumo vertinimai:

Vilniaus rajone egzistuoja mokyklos trimis mokymo kalbomis (lietuvių, lenkų, rusų), tad vertindami geografinį mokyklų prieinamumą respondentai iš esmės vertino tris skirtingus mokyklų tinklus: lietuviškų, lenkiškų ir rusiškų mokyklų ar klasių prieinamumą.

- Mokyklų lenkų mokomąja kalba geografinis prieinamumas dažniau vertinamas kaip pakankamas
- Mokyklų lietuvių ir rusų mokomosiomis kalbomis geografinis prieinamumas dažniau vertinamas kaip nepakankamas.

2. Vežiojimo paslaugos organizavimo vertinimai:

Vežiojimo paslaugos organizavimo patirtys ir vertinimai skirtingi: Dalis apklaustųjų vežiojimo paslaugos organizavimą vertina pozityviai. Tačiau didesnė dalis respondentų linkę išryškinti paslaugos organizavimo problemas ir reikšti nepalankų vertinimą.

Vardijamos tokios pagrindinės su vežiojimo paslaugos teikimu susijusios problemos: tendencingas, diskriminuojantis paslaugos organizavimas (mokyklų lenkų mokomąja kalba naudai), geltonųjų autobusiukų stygius (vežiojimo poreikiai nėra patenkinami).

3. Mokymosi prieinamumo mokomosios kalbos prasme vertinimai:

Apklaustosios grupės (išskyrus mokinių tėvus) linkusios teigti, jog mokymosi prieinamumas mokomosios kalbos prasme yra prastas ar apribotas. Pagrindiniai nurodyti prieinamumą ribojantys veiksniai - mokyklų pasiekiamumas, mokyklų tinklo nepakankamumas atsirandantys dėl mokinio krepšelio skaičiavimo (tautinių mažumų mokykloms krepšelio dydis nepakankamas), klasių komplektavimo taisyklių (nelanksčios, nepritaikytos daugiakalbiame rajonui).

4. Skirtingų ugdymo programų prieinamumo vertinimai

- Respondentai sekančių ugdymo programų prieinamumą linkę vertinti kaip nepakankamą:
 - ikimokyklinio ugdymo programų prieinamumą lietuvių, lenkų bei rusų kalbomis
 - vidurinio ugdymo programų prieinamumą lietuvių ir lenkų kalbomis
 - suaugusiųjų ugdymo programų lietuvių dėstomąja kalba.

5. Poreikių mokomosioms kalboms bei gimtosios kalbos mokymuisi vertinimai:

- Vertinant poreikį skirtingoms mokomosioms kalboms, respondentai linkę teigti, jog rajone jaučiamas augantis poreikis mokymuisi lietuvių kalba, jaučiamas mažėjantis poreikis mokymuisi rusų kalba.
- Mokyklų vadovų teigimu, lenkų tautinės mažumos atstovai besimokinantys mokyklose valstybine mokomąja kalba dažniausiai neišreiškia poreikio mokintis gimtosios kalbos. Rusų tautinės mažumos atstovai rusų kalbą dažniausiai renkasi mokintis ne kaip gimtąją, o kaip užsienio kalbą.

Diskusija:

Apie poreikius mokomosioms kalboms klaidinga spręsti vien tik iš tautinės rajono gyventojų sudėties. Didelė dalis tautinių mažumų atstovų leidžia vaikus į mokyklas valstybine mokomąja kalba. Tad poreikis mokymuisi lietuvių kalba, greta kitų veiksnų, priklausys ir nuo tautinių mažumų siekio integruotis į Lietuvos visuomenę.

Tai, kad tautinių mažumų moksleiviai, mokydamiesi kita nei gimtoji kalba, neišreiškia poreikio mokintis gimtosios kalbos, gali indikuoti jų tapatybės virsmą, siekį atsiriboti nuo tautinės mažumos bendruomenės ar nuo savo tautybės apskritai ir siekį asimiliuotis lietuviškoje kultūroje. Tokio tapatybės virsmo ir siekio asimiliuotis priešasčių struktūros paaiškinimui reikalingi išsamūs socialiniai tyrimai.

Apibendrinimai ir diskusija 1.:

6. Nuostatos mokyklų tinklo pertvarkos atžvilgiu:

Didesnė dalis respondentų teigia pastebį diskriminacijos atvejų ir pertvarką vertina neigiamai. Nurodomi įvairių mokomųjų kalbų mokyklų diskriminacijos atvejai. Pvz., lenkiškų mokyklų diskriminacijos atveju teigiama, kad Vilniaus kraštą norima „lituanizuoti“, lietuvių diskriminacijos atveju teigiama, jog lietuviškos mokyklos dažniau reorganizuojamos nei mokyklos lenkų mokomąja kalba, rusų mokyklų diskriminacijos atveju teigiama, jog šios mokyklos prasčiau materialiai aprūpinamos.

4.4-2. Nuomonės apie ugdymo organizavimo ypatumus daugiakalbėje savivaldybėje: apibendrinimai ir diskusija

Apibendrinimai ir diskusija 2.:

7. Mokyklų kalbinio modelio vertinimai:

- Dauguma apklaustųjų grupių teigė, jog Vilniaus rajone dėl tautinės sudėties specifikos yra saluginai efektyvesnis įvairiakalbės mokyklos modelis.
- Respondentai nurodo tokius įvairiakalbės mokyklos privalumus: ugdo toleranciją, skatina tautinę santarpią, skatina integraciją ir socialinius ryšius, vaikai išmoka daugiau kalbų, lengvesnė klasių komplektacija. Nurodomi tokie įvairiakalbių mokyklų trūkumai: mokykloje atsiranda dominuojanti ir „šešėlinė“ kalbos, daugiau nesutarimų tarp skirtingos tautybės moksleivių, sunkiau išsaugoti tautinį tapatumą, mokytojų komplektacija problematiška.

8. Dvikalbio ugdymo vertinimai:

Didesnė dalis apklaustųjų grupių dvikalbį ugdymą linkę vertinti nepalankiai. Pagrindiniai argumentai – prastėja gimtosios kalbos žinios, valstybinė kalba gali tapti kliūtimi įsisavinant specifines atskirų dalykų žinias.

9. Lietuvių kalbos brandos egzamino turinio suvienodinimo vertinimai:

Didžioji dalis apklaustųjų grupių nurodo pritariantys arba iš dalies pritariantys lietuvių kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimui. Pastebima įvairių apklaustųjų grupių tendencija pabrėžti pereinamojo laikotarpio būtinybę (teigiama, jog reikalingas gana ilgas paruošiamasis laikotarpis).

10. Tautinių mažumų kalbų brandos egzamino statuso vertinimai:

Didžioji dalis apklaustųjų grupių linkę teigti, jog gimtosios kalbos egzaminas turėtų turėti valstybinio egzamino statusą, t.y. būti privalomas. Pagrindiniai argumentai: toks egzaminas motyvuotų mokinius geriau mokytis gimtosios kalbos, taptų kalbinės ir kultūrinės kompetencijos įrodymu, pagarbos savo tautai išraiška.

11. Nuomonės apie klasių komplektavimą ir konkurenciją dėl moksleivių skaičiaus:

- Keletas tyrime dalyvavusių respondentų grupių išreiškė neapsitenkinimą esamomis klasių komplektavimo taisyklėmis, teigdami, jog jos yra nelanksčios, nepritaikytos daugiataučio rajono specifikai.
- Didžioji dalis apklaustųjų išreiškė nuomonę jog konkurencija dėl mokinių Vilniaus rajone nėra tipinė, nurodė žiną nesąžiningos konkurencijos dėl moksleivių atvejų. Dažniau lietuvių tautybės ar lietuviškų mokyklų atstovai teigia pastebį nesąžiningos konkurencijos atvejų lenkiškose mokyklose. Minimi tokie konkurenciją iškreipiantys veiksniai kaip bendruomenės spaudimas, arčiausiai visuomenės esančių valdžios institucijų (seniūnijų) spaudimas, materialiniai motyvatoriai ir kt.

Diskusija:

Pastebėtina, jog dažnai mokyklos tam tikra mokomąja kalba ar vienos tautinės daugumos/mažumos atstovai dažnai kaltina kitos tautinės daugumos/mažumos ar mokyklos kita mokomąja kalba atstovus vykdant nesąžiningą konkurenciją. Čia išryškėja tautinės nesantaikos elementas.

Apibendrinimai ir diskusija 2.:

12. Skirtingo mokyklų pavaldumo (savivaldybės ir apskrities) situacijos vertinimai:

- Absoliučios daugumos tyrime dalyvavusių grupių teigimu, skirtingo mokyklų pavaldumo situacija Vilniaus rajone kelia ar aštrina tam tikras problemas:
 - materialinių ugdymo sąlygų užtikrinimo, finansavimo netolygumo problemą,
 - geografiškai šalia esančių mokyklų ir jų personalo bendravimo, bendradarbiavimo problemą,
 - įtampa, susipriešinimą bendruomenėse.

13. Kalbinės aplinkos ir jų įtaką mokymosi sėkmingumui bei pasiekimams:

- Maždaug trečdalis apklaustų šeimų vaikų gyvena daugiakalbėje šeimos aplinkoje. Maždaug pusė apklaustų šeimų vaikų kasdienėje kalbinėje aplinkoje nekalba lietuviškai.
- Mokyklų valstybine mokomąja kalba kalbinė aplinka yra lietuviška. Tai yra labai svarbus veiksnys modifikuojantis jas lankančių moksleivių kalbinę aplinką - su visais mokyklos bendruomenės nariais, nesvarbu kokios tautybės jie bebūtų, komunikuojama lietuviškai.
- Mokyklose lenkų mokomąja kalba neformalioji komunikacija vyksta tik gimtąja lenkų kalba. Formalioji komunikacija vyksta ir gimtąja ir valstybine kalbomis. Mokyklų lenkų mokomąja kalba kalbinė aplinka taip pat tampa svarbiu veiksniumi, polonizuojančių jose besimokančių moksleivių kalbinę aplinką.
- Beveik visi apklaustieji teigė jog moksleivio šeimos ir mokyklos kalbinių aplinkų skirtumas turi įtakos jo mokymosi sėkmingumui ir pasiekimams. Tačiau išsiskyrė šios įtakos krypties vertinimai – dalis teigė, jog įtaka teigiama, dalis – jog neigiama. Respondentai minėjo tokias moksleivio kasdienės ir mokyklos kalbinių aplinkų skirtumo neigiamos įtakos formas: prastesni moksleivio pasiekimai ir rezultatai, netobulinama gimtoji kalba, neugdomas tautinis tapatumas. Taip pat minimos tokios teigiamos įtakos formos: vaikas išmoksta daugiau kalbų ir tai tampa privalumu po mokyklos ieškantis darbo ar siekiant įstoti į aukštąsias mokyklas, vaikas turi įdėti daugiau pastangų ir taip lavinami bendrieji vaiko gebėjimai.

4.4-3. Ugdymo kokybės ir jos užtikrinimo sąlygų vertinimai: apibendrinimai ir diskusija

Apibendrinimai ir diskusija 3.:

14. Bendri ugdymo kokybės vertinimai:

- Respondentai dažniausiai ugdymo kokybę vertina palankiai.
- Mokinių tėvai ugdymo kokybę vertina kaip vieną pozityviausių ugdymo organizavimo aspektų.
- Mokyklų vadovų nuomone, mokymo kokybė, mokyklos geografinis prieinamumas, mokyklos mokomoji kalba ir mokyklos psichologinis klimatas bei socialinė aplinka yra svarbiausios priežastys dėl kurių tėvai renkasi jų mokyklas. Mokyklų lenkų mokomąją kalbą vadovai dažniau nei kitų mokyklų vadovai pabrėžia psichologinį mokyklos klimatą ir patrauklią socialinę aplinką kaip pagrindines jų mokyklos rinkimosi priežastis.

Diskusija:

Lenkų tautinės bendruomenės palaiko intensyvius vidinius socialinius ryšius, mokykla tampa vienu iš kertinių tokios bendruomenės telkiamąsi mobilizuojančiu vienetu, tad mokyklose vyrauja ypatinga bendruomeniška aplinka, kurią mokyklos bendruomenė dažnai įvardina metafora „kaip šeima“. Ši aplinka tampa vienu svarbiausiu mokinius į lenkiškas mokyklas pritraukiančiu veiksnium.

15. Pasitenkinimas valstybinės ir gimtosios kalbų mokymo lygiu:

- Vertindami valstybinės kalbos mokymo lygį daugelis apklaustųjų grupių išreiškė pasitenkinimą, teigė jog lygis geras, pakankamas.
- Visi į klausimą atsakiusieji respondentai teigė, jog mokykloje įgyjamų lietuvių kalbos žinių ir įgūdžių pakanka tam, kad absolventas galėtų laisvai dalyvauti darbo rinkoje, viešajame visuomenės gyvenime, stoti į aukštąsias mokyklas.
- Pasitenkinimas gimtosios kalbos mokymo kokybe yra gana aukštas.

Visi į klausimą atsakiusieji respondentai teigė, jog gimtosios kalbos žinių ir įgūdžių pakanka tam, kad absolventas galėtų laisvai dalyvauti darbo rinkoje, viešajame visuomenės gyvenime, stoti į aukštąsias mokyklas.

16. Mokymosi sėkmingumo ir mokymosi pasiekimų vertinimai:

- Visos apklaustosios grupės mokymosi sėkmingumą Vilniaus rajono teritorijoje esančiose mokyklose vertina palankiai.
- Visos apklaustosios grupės mokymosi pasiekimus vertina taip pat palankiai.

Diskusija:

Apklaustųjų grupių nuomonėse atsispindi aukštojo išsimokslinimo siekimo netolygumas –mokyklų esančių arčiau Vilniaus miesto vadovai dažniau teigė, jog didesnė dalis mokinių stoja į aukštąsias mokyklas nei mokyklų esančių toliau nuo Vilniaus miesto vadovai. Vilniaus miesto geografinis artumas mažina rajono seniūnijų gyventojų socialinę ekonominę atskirtį ir tai teigiamai veikia stojančiųjų ir besimokančiųjų aukštosiose mokyklose skaičių tose vietovėse.

Apibendrinimai ir diskusija 3.:

17. Materialinių ugdymo sąlygų vertinimai:

- Didžioji dalis apklaustųjų mokinių tėvų teigė, jog yra patenkinti materialiomis mokymosi sąlygomis.
- Mokyklų vadovų vertinimai mokymosi sąlygų atžvilgiu labai skiriasi, bendros tendencijos geriau ar prasčiau vertinti nėra. Galima tik pastebėti, kad mokyklų lietuvių mokomąja kalba vadovai truputį dažniau nei tautinių mažumų mokyklų vadovai mokyklų materialines sąlygas vertino kaip nepakankamas ar prastas.
- Vertinant materialines sąlygas teigiama, jog mokyklose labiausiai trūksta: ploto, pastatų ir patalpų remonto, sporto, aktų salių, geltonųjų autobusiukų, naujų baldų, technikos.
- Aprūpinimą mokymo priemonėmis teigiamai vertina didžioji dalis apklaustųjų grupių. Prasčiausiai aprūpinimą mokymo priemonėmis vertina lietuvių kalbos mokytojai Vilniaus rajono savivaldybės pavaldumo mokyklose lietuvių mokomąja kalba.
- Vertinant mokymo priemones, teigiama, jog mokyklose labiausiai trūksta: demonstracinių, vaizdinių priemonių, informacinių technologijų, elektroninės mokymo medžiagos, naujausios grožinės literatūros valstybine ir gimtosiomis lenkų bei rusų kalbomis.
- Dalis apklaustųjų grupių nurodo, jog pastebi netolygumų materialinių sąlygų užtikrinimo bei aprūpinimo mokymo priemonėmis atžvilgiu. Šie respondentai linkę teigti, jog mokyklos lenkų dėstomąja kalba aprūpintos geriau nei mokyklos lietuvių dėstomąja kalba.

18. Nuomonės apie mokyklų finansavimą:

- Didelė dalis apklaustųjų respondentų teigia pastebi finansavimo netolygumų. Minimi dvejopi skirtumai:
 - kalbama apie savivaldybės pavaldumo mokyklų lenkų bei lietuvių mokomosiomis kalbomis finansavimo netolygumus ir teigiama, jog pastarosios finansuojamos prasčiau nei mokyklos lenkų mokomąja kalba;
 - kalbama apie savivaldybės pavaldumo mokyklų ir apskrities pavaldumo mokyklų finansavimo skirtumus ir teigiama, jog pastarosios finansuojamos geriau nei savivaldybės pavaldumo mokyklos.
- Respondentų teigimu, skirtumus sąlygoja keli veiksniai – savivaldybės lėšų skirstymas, parama gaunama iš Lenkijos, savivaldybės ir apskrities lėšų skiriamų įvairių su ugdymu susijusių veiklų finansavimui skirtumai.
- Finansinis mokyklų nepriklausomumas yra vertinamas kaip teigiamas veiksnys siekiant mokyklų ugdymo kokybės ir sąlygų užtikrinimo.

19. Pedagoginio personalo vertinimai:

- Respondentai pagrindinių dalykų specialistų poreikį linkę vertinti kaip patenkintą. Apklaustųjų grupių teigimu, Vilniaus rajono mokyklose nepatenkinamas poreikis anglų kalbos, informatikos ir technologijų mokytojams.
- Pastebima, jog tolimesnių seniūnijų mokykloms specialistų trūksta dažniau. Nurodomos kelios pagrindinės ir tarpusavyje susijusios specialistų trūkumo priežastys: 1) daug jaunų specialistų emigruoja, išvažiuoja, 2) reikia samdyti specialistus iš tolimesnių vietovių, dažniausiai – iš Vilniaus, o kelionės į darbą išlaidos nėra apmokamos; 3) nepatrauklūs atlyginimai, 4) specialybė nepatraukli jauniems žmonėms.
- Svarbiausias veiksnys mokytojams renkantis darbovietę – geografinis mokyklos artumas ar pasiekiamumas.

Diskusija:

Rekomendacija: esant specialistų stygiui, vienu iš jų pritraukimo priemonių galėtų tapti kelionės išlaidų apmokėjimas arba baigusiujų studijas skatinimas grįžti dirbti į gimtąsias vietas. (t.y. reikia įveikti mokyklų geografinio pasiekiamumo veiksnį).

Apibendrinimai ir diskusija 3.:

20. Specialios pagalbos prieinamumo vertinimai:

• Apklaustosios grupės beveik vieningai teigė, jog pagalbos specialistų prieinamumas yra prastas. Apklaustųjų grupių teigimu, rajono teritorijoje esančioms mokykloms labiausiai trūksta šių pagalbos specialistų: logopedų (ne tik valstybinės, bet ir gimtosios lenkų ar rusų kalbos), psichologų, socialinių darbuotojų bei specialiųjų pedagogų.

21. Nuomonės apie papildomą ugdymą:

- Popamokinė veikla dažniausiai vertinama kaip pakankama ir tenkinanti moksleivių poreikius. Vertinant mokyklų vadovų atsakymus galima teigti, jog sąlyginai platesnis popamokinis ugdymas vykdomas mokyklose lenkų mokomąja kalba.
- Nelietuvių tautybės moksleivių mokytojai dažniau teigia, jog moksleiviai pas juos ateina papildomai mokytis lietuvių kalbos.

Diskusija:

Mokyklas lenkų mokomąja kalba remia Lenkų mokytojų draugija „Macierz Szkolna“ bei Lenkijos mokyklos. Jų parama taip pat skiriama ir vaikų popamokinio ugdymo organizavimui. Tai ir lemia platesnį popamokinį ugdymą mokyklose lenkų mokomąja kalba.

Galimos kelios interpretacijos kryptys: 1) nelietuvių tautybės mokiniai silpnai moka lietuvių kalbą ir dėl to eina jos papildomai mokytis; 2) nelietuvių tautybės mokiniai eina papildomai mokytis lietuvių kalbos ir dėl to mokykloje jų įgyjamos lietuvių kalbos žinios ir gebėjimai yra pakankami.

22. Mokyklos bendruomenės narių komunikavimas ir bendradarbiavimas:

- Respondentai linkę mokyklų bendruomenių bendravimą ir santykius vertinti kaip „sklandžius“, „artimus“, „draugiškus“, „šiltus“, „dalykiškus“. Tik mokyklų valstybine mokomąja kalba mokytojai ir vadovai dažniau linkę teigti, jog bendravimas su mokinių tėvais yra apsunkintas.

Diskusija:

Vilniaus rajone stiprios lenkų bendruomenės. Lietuvių bendruomenės nėra stiprios, o trūkstant bendruomeniškumo ir bendrumo jausmo tėvai stokoja intereso ir domėjimosi mokyklos reikalais. Rekomendacija – stiprinti įvairias (ypač silpnesnes lietuvių ir rusų) tautines bendruomenes Vilniaus rajone bei skatinti jų bendradarbiavimą.

23. Bendradarbiavimo ypatumai ir partnerystės ryšiai išorinėje mokyklos aplinkoje:

- Plačiausią partnerystės ryšių tinklą kuria gimtosios kalbos mokytojai tautinių mažumų mokyklose. Pastebėtina, kad valstybinės kalbos mokytojai retai minėjo komunikuojantys ugdymo klausimais su kuo nors už mokyklos bendruomenės ribų.
- Pastebėtina, jog mokyklos lenkų mokomąja kalba daugiau komunikuoja su NVO bei viešosiomis įstaigomis nei mokyklos valstybine mokomąja kalba.
- Mokyklų vadovų ir seniūnų teigimu, mokyklos vaidmuo bendruomenėje – „kultūros židinys“ ir bendruomenę telkiantis veiksnys. Pabrėžtina, jog mokyklos valstybine mokomąja kalba dažniau nei mokyklos lenkų mokomąja kalba teigė, jog mokykla jokio papildomo (greta ugdymo) vaidmens bendruomenėje nevaidina.
- Mokyklų vadovai ir seniūnai pastebi įtampą lietuviškų ir lenkiškų mokyklų tarpusavio komunikacijoje.

Diskusija:

Tautinių mažumų mokyklose kuriami stiprūs ir platūs socialiniai tinklai neįtraukia valstybinės kalbos mokytojų. Pastarieji, palyginus su gimtosios kalbos mokytojais, kuria ir dalyvauja žymiai siauresniuose partnerystės ryšių tinkluose, arba juose visai nedalyvauja.

Lenkų bendruomenės yra stiprios, labiau susitelkusios, įtraukiančios mokyklą į bendruomenės gyvenimą. Mokyklos čia tampa lenkiškosios kultūros, bendruomeniškumo palaikymo priemone ir išraiška.

Rekomendacija: stiprinti bendruomeniškumą mokyklose lietuvių mokomąja kalba, talkinti šioms mokykloms kuriant ir skleidžiant lietuviškąją kultūrą.

Rekomendacija: skatinti skirtingų mokomųjų kalbų ir skirtingo pavaldumo mokyklų bendradarbiavimą.

MOKYMO PRIEINAMUMAS IR TINKLO VEIKSMINGUMAS

GEOGRAFINIS PRIEINAMUMAS	Žinybinė statistika
	- Vilniaus rajone, lyginant jį su kitais šalia didmiesčių esančiais rajonais, mokyklų tinklas yra tankiausias. - Vilniaus rajonui būdinga, jog vienoje vietovėje dažnai yra įsikūrusios dvi, o kartais ir trys nedidelės mokyklos, kuriose dažnai tos pačios mokymo programos vykdomos skirtingomis kalbomis.
	Masinė moksleivių apklausa
	- Pagal moksleivių nurodytą atstumą nuo namų iki mokyklos, vidutiniškai mažiausiai tenka keliauti rusų mokyklos moksleiviams, o toliausiai – lenkų bei lenkų – rusų mokyklos moksleiviams. - Tarp apklaustų Vilniaus raj. moksleivių, 50% sugaišta keliaudami į mokyklą iki 15 min. 90% iš apklaustųjų moksleivių sugaišta kelionėje į mokyklą iki 40 min. Taigi geografinis pasiekiamumas yra geras. 75% apklaustų Vilniaus raj. moksleivių lanko arčiausiai namų esančias mokyklas, tuo tarpu dauguma iš apklaustų Vilniaus m. moksleivių lanko ne tas mokyklas kurios yra arčiausiai namų.
	Interviu tikslinėse grupėse
	- Mokyklų lenkų mokomąja kalba prieinamumas dažniau vertinamas kaip pakankamas. - Mokyklų lietuvių ir rusų mokomosios kalbomis geografinis prieinamumas dažniau vertinamas kaip nepakankamas.

VEŽIOJIMO PASLAUGA	Žinybinė statistika
	- Vilniaus rajone vežiojamų mokinių dalis yra šiek tiek didesnė, nei vidutiniškai šalies rajonų savivaldybėse. - Vilniaus rajono savivaldybėje mokinių, vežiojamų mokykliniu transportu (geltonaisiais autobusais ir mokyklų autobusais), dalis yra viena mažiausių šalyje. Tokiu būdu vežiojama tik 8 proc. mokinių. - Daugiausia mokinių vežiojama maršrutiniu transportu (apie 80 proc.). - Rajone yra nepavežamų mokinių. Dauguma jų – vienoje mokykloje. ŠVIS 2006 m. duomenimis, nepavežama buvo 19 mokinių, 18 iš jų – Vilniaus rajono Čekoniškių vidurinėje mokykloje. - Mokyklose, kuriose mokoma viena kalba, vežiojamų mokinių dalis yra šiek tiek didesnė nei kelių kalbų mokyklose. - Vienam mokiniui į mokyklą vežioti per mėnesį skiriama suma yra viena mažiausių šalyje - 24,9 lito vienam mokiniui vežioti. (Šalies rajonų savivaldybėse vidutiniškai skiriama 48,5 lito vienam mokiniui). - Pagal makrostatistikos rodiklius Vilniaus rajone vežiojamų mokinių situacija (išskyrus mokinių pasiskirstymą pagal vežiojimo būdus), iš esmės yra panaši kaip ir šalies
	Masinė moksleivių apklausa

	- Tarp apklaustų Vilniaus raj. moksleivių, 19% naudojami vežiojimo paslauga. Tarp besinaudojančių vežiojimo paslauga, ketvirtadalis apklaustų moksleivių (27,2%) yra ja nepatenkinti. Tarp nepasitenkinimo vežiojimo paslauga priežasčių minimos –nepatogus tvarkaraštis, perpildyti autobusiukai. 50% Vilniaus raj. moksleivių sugaišta kelyje į mokyklą mažiau nei 15 min. - Dauguma moksleivių mokyklą pasiekia pėsčiomis, taip pat apie trečdalis važiuoja vietinio susisiekimo maršrutiniu autobusu. Geltonuoju autobusiuku naudojami 12,5% apklaustųjų Vilniaus raj. moksleivių.
	Interviu tikslinėse grupėse
	Didesnė dalis apklaustųjų grupių vežiojimo paslaugą vertina nepalankiai. Teigiama, jog 1) nepatenkinami moksleivių poreikiai (trūksta geltonųjų autobusiukų), 2) paslauga organizuojama tendencingai (užtikrinant geresnį lenkiškų mokyklų poreikių tenkinimą).

PRIEINAMUMAS PAGAL MOKOMĄSIAS KALBAS	Žinybinė statistika
	- Mokyklų, kuriose mokoma vien lietuvių kalba, savivaldybėje sumažėjo 5, tačiau mokyklų, kuriose mokoma vien lenkų kalba padidėjo 6. - Sumažėjo 6 mokyklomis, kuriose mokoma visomis trimis kalbomis, bet padidėjo mokyklų, kuriose mokoma lietuvių ir lenkų kalbomis skaičius. - Labiausiai sumažėjo (12 vienetų) mokyklų, kuriose mokoma lenkų ir rusų kalbomis. - Daugiausia rajono vienakalbėse mokyklose mokosi lietuvių kalba besimokantys mokiniai. Jie sudaro 66 procentus visų lietuvių kalba besimokančių mokinių. - Dvikalbės, trikalbės mokyklos yra didesnės už vienakalbes: jos sudaro 26 proc. visų rajono mokyklų, tačiau jose mokosi 42 procentai visų rajono mokinių.
	Masinė moksleivių apklausa
	Iš apklaustųjų Vilniaus raj. moksleivių, 90,5% nurodė, kad mokosi ta kalba, kuria nori. Visi apklausti Vilniaus m. moksleiviai mokosi ta kalba, kuria nori.
	Interviu tikslinėse grupėse
	- Mokymosi prieinamumas pagal mokomąsias kalbas (lietuvių, lenkų, rusų) yra vertinamas kaip nepakankamas, apribotas. - Prieinamumą pagal mokomąsias kalbas ribojantys veiksniai: mokyklų tinklo nepakankamumas ar prastas mokyklų pasiekiamumas. - Prasčiausiai vertinamas ikimokyklinių ugdymo programų prieinamumas (visomis ugdymo kalbomis), vidurinio ugdymo programų prieinamumas lietuvių ir lenkų kalbomis, suaugusiųjų ugdymo programų prieinamumas lietuvių kalba.(A.B. ir lenkų?)

POREIKIAI	Žinybinė statistika
-----------	---------------------

MOKOMOSIOMS KALBOMS	- Vilniaus rajone lietuvių kalba mokosi 46 procentai, lenkų kalba – 49 proc., rusų kalba – 5 proc. visų rajono teritorijoje esančių mokyklų mokinių. - Mokinių pasiskirstymas pagal mokymosi kalbas neatitinka gyventojų pasiskirstymą pagal tautybę. - Dalis ne lietuvių tautybės gyventojų, gyvenančių Lietuvos valstybėje, vaikus leidžia į mokyklas lietuvių kalba. - Vilniaus rajono mokyklose 2006-2007 metais lietuvių kalba mokėsi 5486, rusų kalba – 537, lenkų kalba – 5795 mokiniai. - Didėja mokinių, kurie mokosi lietuvių kalba skaičius. Per 10 metų, nuo 1996, šių mokinių skaičius išaugo 2,3 karto. - Per 10 metų (nuo 1991-2000 m.) mokinių, besimokančių lenkų kalba, padidėjo 61 procentu, o 2006m. lyginant su 2000 m., sumažėjo 13 proc. - Mokinių, besimokančių rusų kalba, skaičius stipriai mažėjo: nuo 4693 1991 metais iki 544 2006 metais.
	Masinė moksleivių apklausa
	Mokomąją kalbą yra pakeitę 14,9% Vilniaus raj. moksleivių. Iš pakeitusių mokomąją kalbą, daugiausiai yra pakeitusių iš lenkų arba rusų į lietuvių kalbą. Dažniausiai pasirinkti, kokia mokomąją kalbą mokytis padeda tėvai draugiškai patardami. Išoriniai socialiniai veikėjai, tokie kaip žinasklaida, seniūnas ar kunigas, beveik neturi įtakos moksleivių mokomosios kalbos pasirinkimui
	Interviu tikslinėse grupėse
	Apklaustųjų grupių teigimu, rajone jaučiamas augantis poreikis mokymuisi lietuvių kalba bei mažėjantis poreikis mokymuisi rusų kalba.
MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKA	Žinybinė statistika
	- Stebimas mokyklų mažėjimas susijęs daugiau su mokyklų pertvarkymu į kitų mokyklų skyrius, nei su labai mažų mokyklų likvidavimu ar sujungimu. - Vilniaus rajone 1998-2006 m. uždaryta palyginti mažai (3) pradinių mokyklų, net trys mokyklos iš pagrindinių reorganizuotos į vidurines, nepaisant tankaus vidurinių mokyklų tinklo, iš vidurinės į pagrindinę nepertvarkyta nei viena mokykla. - Pažymėtina, kad visos pertvarkomos mokyklos neplanuoja keisti kalbų, kuriomis yra dėstoma, o skyriai prijungiami prie mokyklų, kuriose mokoma atitinkama kalba. - Esant dabartiniam mokyklų tinklui ir siekiant, kad mokyklose būtų įgyvendinamos ugdymo programos, mokinio krepšelio perskirstymas praktiškai yra neišvengiamas. Lėšos paimamos iš didelių mokyklų, dažniausia trikalbių, dvikalbių ir skiriamos mažoms mokykloms, dažniausia vienakalbėms mokykloms, ypač toms, kuriose mokoma lenkų kalba, nes jos yra mažiausios
	Masinė moksleivių apklausa
	Interviu tikslinėse grupėse
	Didesnė dalis apklaustųjų grupių pertvarką vertina neigiamai ir teigia pastebinčios diskriminacijos atvejų (įvairių mokomųjų kalbų atžvilgiu).

UGDYMO KOKYBĖS IR SĄLYGŲ UŽTIKRINIMAS	
BENDROJI UGDYMO KOKYBĖ IR SĄLYGOS	Žinybinė statistika
	-.
	Masinė moksleivių apklausa
	o Lyginant Vilniaus raj. ir Vilniaus m. besimokančių moksleivių ateities planus,

	svarbu pastebėti, kad Vilniaus m. besimokančių lūkesčiai yra didesni – didesnė moksleivių dalis žada stoti į aukštąsias mokyklas. - o Daugiausiai moksleivių tiek Vilniaus raj. tiek Vilniaus m. papildomai mokosi matematikos ir anglų kalbos - o Vilniaus rajono mokyklose mokiniai geriausiai vertina mokinių tarpusavio santykius bei tokias bazines mokyklos materialinės sąlygas, kaip klasės apšvietimas ir apšildymas, aprūpinimas kompiuterine technika, gerai įrengti kabinetai. - o Vilniaus miesto mokyklose besimokantys Vilniaus rajono jaunuoliai daugelį savo mokyklos aspektų vertina prasčiau nei Vilniaus rajono mokiniai.. - o Lyginant skirtingo tipo rajono mokyklų vertinimą, nustatyta, kad <i>lietuvių</i> mokyklose besimokantys mokiniai, nepaisant jų tautybės, prasčiau vertina visus apibendrintus mokyklos komponentus, išskyrus santykius su draugais Interviu tikslinėse grupėse • Apklaustosios grupės ugdymo kokybę yra linkusios vertinti palankiai. Pastebimi ugdymo kokybės skirtumai, priklausantys nuo mokyklų geografinio artumo Vilniaus miestui (artimesnėse mokyklose ugdymo kokybė geresnė). • Mokymosi sėkmingumą, susijusį su mokinių perkeliama į aukštesnę klasę su nepatenkinamu vidurkiu, mokinių paliekamų kartoti kurso kiekiu, lankomumu, apklaustosios grupės linkusios vertinti palankiai. • Mokymosi pasiekimus, susijusius su egzaminų laikymo rezultatais, skaičiumi moksleivių stojančių į aukštąsias mokyklas, absolventų darbinėmis karjeromis, apklaustosios grupės taip pat linkusios vertinti palankiai.
--	---

MATERIALINĖS UGDYMO SĄLYGOS	Žinybinė statistika • Mokyklos, priklausomai nuo mokymo kalbos, kompiuteriais aprūpintos yra nevienodai. • Geriausiai aprūpintos kompiuteriais mokymo tikslais yra mokyklos, kuriose mokoma rusų kalba, lenkų kalba, blogiausiai – trikalbės mokyklos (santykinai didelės mokyklos) mokyklos, kuriose mokoma lenkų ir rusų kalba bei mokyklos lietuvių mokomąja kalba. • Vidutiniškai rajone vienas kompiuteris tenka 10,2 mokinių (skaičiuojami visi mokykloje veikiantys kompiuteriai). • Apskrities įsteigtose mokyklose vienas kompiuteris tenka 12,2 mokiniams. • Savivaldybės mokyklose vienas kompiuteris tenka 9,6 mokiniams. • Palyginimui, šalyje 2006 m. vienas kompiuteris vidutiniškai tenka 11,7 mokiniams. • Prie interneto prieigos neturi 14 pradinių mokyklų arba mokyklų-darželių. • Didžiausias klasių plotas vienam mokiniui tenka mokyklose, kuriose mokoma rusų kalba, lenkų kalba, lietuvių ir lenkų kalba. • Mažiausias klasių plotas vienam mokiniui tenka mokyklose, kuriose mokoma lietuvių kalba ir trikalbėse mokyklose. • Su mokyklos disponuojamomis patalpomis susijusi ir pamainingumo problema. Rajone antroje pamainoje iš viso 2006 – 2007 metais mokosi 381 mokinys. Antrą pamainą, ŠVIS duomenimis, turi 6 savivaldybės mokyklos. Masinė moksleivių apklausa
---	--

	Visų mokomųjų dalykų parūpinimas mokymo priemonėmis mokomosimis kalbomis geriau yra vertinamas <i>nelietuviškose</i> mokyklose, o lietuviškose mokyklose – žymiai prasčiau. Lietuvių mokyklose žemiausiai vertinama aprūpinimas muzikos, chemijos ir pileitiškumo pagrindų mokymo priemonėmis, nelietuvių mokyklose žemiausiai vertinamas aprūpinimas dailės, geografijos ir pilietiškumo pagrindų mokymo priemonėmis.
	Interviu tikslinėse grupėse • Materialinių ugdymo sąlygų vertinimai skyrėsi priklausomai nuo kiekvienos konkrečios mokyklos situacijos. Tendencijos vertinti palankiai arba nepalankiai nėra. • Respondentų teigimu, vertinant materialines sąlygas, mokyklose labiausiai trūksta: ploto, pastatų ir patalpų remonto, sporto bei aktų salių, geltonųjų autobusiukų, naujų baldų, technikos. • Vertinant mokymo priemones teigiama, kad mokyklose labiausiai trūksta: demonstracinių, vaizdinių priemonių, IKT, elektroninės mokymo medžiagos, naujausios grožinės literatūros įvairiomis mokomosiomis kalbomis. • Pastebimi netolygumai mokyklų materialinių sąlygų užtikrinimo, aprūpinimo mokymo priemonėmis bei mokyklų finansavimo atžvilgiu. Respondentai dažniau įvardija mokyklų lietuvių ar rusų mokomosiomis kalbomis diskriminacijos atvejų. • Respondentai linkę palankiai vertinti mokyklų finansinį savarankiškumą.
VALSTYBINĖS IR GIMTOSIOS KALBOS MOKYMAS	Žinybinė statistika
	Masinė moksleivių apklausa
	Lyginant moksleivių, besimokančių Vilniaus raj. ir Vilniaus m. mokyklose nuomones apie gimtosios kalbos mokymo lygį bei kabinetų aprūpinimą išryškėjo, kad gimtosios kalbos mokymą palankiau vertina Vilniaus m. besimokantys moksleiviai. Taip pat ir bendras mokymo lygis mokykloje palankiau vertinamas tarp Vilniaus m. mokyklose besimokančių moksleivių. Lyginant Vilniaus raj. moksleivių nuomones apie lietuvių kalbos, gimtosios kalbos mokymo lygį bei įrengimą ir bendrą mokyklos mokymo lygį pagal mokyklų kalbinius tipus išryškėjo, kad <i>žemiausi</i> visose kategorijose yra <i>lietuvių</i> moksleivių vertinimai. <i>Aukščiausi</i> vertinimai yra lenkų-rusų, bei rusų mokyklose. Vilniaus rajone besimokantys nelietuvių tautybės moksleiviai savo lietuvių žinias vertina prasčiau, nei Vilniaus m. besimokantys moksleiviai Iš gimtosios kalbos žinių pakankamumo nelietuvių tautybės moksleiviams Vilniaus raj. įvairiose situacijose, silpniausiai savo gimtosios kalbos žinias vertina lietuvių mokyklose besimokantys moksleiviai, o stipriausiai – rusų mokyklų moksleiviai. Ypač šis skirtumas išryškėja, vertinant tautiškumo išsaugojimą.
	Interviu tikslinėse grupėse
	• Apklaustosios grupės išreiškė pasitenkinimą ir lietuvių ir tautinių mažumų kalbų mokymo lygiu. • Dvikalbį ugdymą apklaustosios grupės linkusios vertinti nepalankiai. Teigiama, jog valstybinė kalba tampa kliūtimi suvokiant dalykų specifines žinias, taip pat – prastėja gimtosios kalbos žinios.

PEDAGOGŲ PERSONALO IŠTEKLIAI	Žinybinė statistika
	• Mokytojų pasiskirstymas pagal amžių savivaldybės mokyklose maždaug atitinka šalies mokytojų amžiaus skirstinį - mokytojų amžiaus vidurkis yra 43 metai. • Apskrities mokyklose dirba jaunesni mokytojai, nei savivaldybės mokyklose, jų amžiaus vidurkis – 36 metai. • Vyresni nei 50 metų mokytojai savivaldybės mokyklose sudaro 30 proc. • Vyresni nei 50 metų mokytojai apskrities mokyklose – 14 proc. Savivaldybės pradinėse mokyklose dirba vyresni mokytojai nei šalyje (50 metų ir vyresni pradinių klasių mokytojai sudaro 33 proc., tuo tarpu šalyje – 23 proc. visų pradinių klasių mokytojų). • Mokytojų vyrų rajone dirba 12,7 procento, rajone dirbantys mokytojai vyrai yra vyresni, nei moterys. • Mokytojų, kurių gimtoji kalba yra lenkų, santykinai daugiau nei lietuvių: mokytojų, kurių gimtoji kalba yra lietuvių, tarp vyrų yra 10,7 proc., lenkų – 14,4 proc., rusų – 12,0 proc. • Pensinio amžiaus vyrai mokytojai sudaro 21,1 proc. visų vyrų skaičiaus, o moterys, atitinkamai, - 9 proc. moterų skaičiaus. • Savivaldybės mokyklose dirba 32 proc. mokytojų, kurių gimtoji kalba lietuvių, 55 proc. – lenkų, 11 proc. – rusų. • Mokytojų, kurių gimtoji kalba yra lenkų, atitinka mokinių, besimokančių lenkų kalba, dalį. • Pagrindinėse pareigose dirbančių mokytojų, kurių gimtoji kalba yra lietuvių, amžiaus vidurkis yra 39 metai, lenkų – 44 metai, rusų – 42 metai. • Mokytojų pensininkų santykinai daugiau, kurių gimtoji kalba yra lenkų. • Mokytojai pensininkai, kurių gimtoji kalba yra lietuvių sudaro 7,2 proc., lenkų – 15,1 proc., rusų – 5 proc. • Savivaldybės mokyklose pedagogo kvalifikaciją turėjo 93 proc. mokytojų. • Vilniaus rajonui būdingas palyginti didelis aukštąjį išsilavinimą turinčių mokytojų skaičiaus augimo tempas. • Vilniaus rajone dirbančių aukštą kvalifikacinę kategoriją (metodininko ir eksperto) turinčių mokytojų dalis yra gerokai mažesnė, nei šalyje. • Didžiausia dalis aukščiausią kvalifikaciją turinčių mokytojų (metodininkų ir ekspertų) dirba mokyklose, kuriose dėstoma lenkų ir rusų kalba. • Stebimi didžiuliai aukštos kvalifikacijos mokytojų pasiskirstymo skirtingo tipo savivaldybės mokyklose netolygumai. Pagrindinėse mokyklose dirba tik 8 mokytojai metodininkai, kas sudaro 4 proc. visų šio tipo mokyklose dirbančių mokytojų, tuo tarpu gimnazijoje šie mokytojai sudaro 26 proc.
	Masinė moksleivių apklausa
	Interviu tikslinėse grupėse

	• Daugumos dalykų specialistų poreikis vertinamas kaip patenkinamas. Tik keletas tolimesnių (nuo Vilniaus miesto) seniūnijų mokyklos teigia susiduriančios su specialistų stygiaus problema. • Teigiama, jog nepatenkintas poreikis anglų kalbos, informatikos ir technologijų mokytojams. • Pedagogų personalo kvalifikacija vertinama kaip pakankamai aukšta.
SPECIALIOSIOS PAGALBOS PRIENAMUMAS	Žinybinė statistika
	• Specialisto teikiama kvalifikuota specialioji pedagoginė pagalba Vilniaus rajone daliai mokinių nėra prieinama, nes dauguma rajono mokyklų yra palyginti mažos, jose yra po kelis specialiųjų poreikių mokinius, todėl tokių mokinių teritorinė sklaida yra didelė. • Psichologinės pagalbos prieinamumas mokiniams Vilniaus rajone yra geresnis, nei šalyje. • Vilniaus rajono mokyklose 2006 metais dirbo 10 psichologų. Vienam dirbančiam psichologui tenka 1,2 tūkst. mokinių, tuo tarpu šalyje – apie 2 tūkst. • Vilniaus rajono mokyklose 2006 metais dirbo 14 socialinių pedagogų. Vilniaus rajone vienam socialiniam pedagogui tenka 870 mokinių, bendrai šalyje – 665 mokiniai. Šį skirtumą galima paaiškinti tuo, kad rajone yra daug nedidelių mokyklų, kuriose pilno krūvio socialiniam pedagogui negalima sudaryti. Taikoma praktika, kad socialinio pedagogo etato dalį turi mokytojas
	Masinė moksleivių apklausa
	Tarp apklaustų Vilniaus raj. moksleivių, tik 47% vertina socialinio darbuotojo teikiamą pagalbą palankiai. Vilniaus m. besimokantys moksleiviai vertina specialią pagalbą palankiau – 60,3% nurodė, kad ji yra gera.
	Interviu tikslinėse grupėse
	Respondentų teigimu, specialiosios pagalbos specialistų prieinamumas Vilniaus rajone esančiose mokyklose yra prastas. Labiausiai išreikštas nepatenkintas poreikis logopedams, psichologams, socialiniams darbuotojams bei specialiesiems pedagogams.
IŠORINĖ IR VIDINĖ MOKYKLŲ KOMUNIKACIJA	Žinybinė statistika
	Masinė moksleivių apklausa

	• Vertinant moksleivų vaidmenį ugdymo procese, išryškėjo, kad Vilniaus raj. yra nemažas atotrūkis tarp galėjimo pareikšti nuomonę ir moksleivių nuomonės paisymo. Didesnė dalis moksleivių nurodė, kad gali laisvai reikšti nuomonę mokykloje įvairiais klausimais, tačiau žymiai mažesnė mano, kad į jų nuomonę yra įsiklausoma ir jos paisoma.
	Interviu tikslinėse grupėse
	• Apklaustosios grupės linkusios mokyklų bendruomenių vidinę komunikaciją vertinti kaip sklandžią, dalykišką, igalinančią laisvą nuomonių reiškimą. • Išorinė mokyklų bendruomenių komunikacija skiriasi priklausomai nuo mokomosios kalbos. Mokyklos lietuvių mokomąja kalba partnerystės ryšius dažniau kuria su valstybinėmis institucijomis, tarnybomis. Tautinių mažumų mokyklos (ypač mokyklos lenkų dėstomąja kalba) dažniau partnerystės ryšius kuria su viešosiomis įstaigomis ar NVO. • Dalis apklaustųjų grupių teigia pastebinčios įtampą mokyklų lietuvių ir lenkų mokomosiomis kalbomis komunikacijoje.

UGDYMO ORGANIZAVIMO YPATUMAI DAUGIAKALBĖJE APLINKOJE	
KALBINĖS APLINKOS IR KALBŲ VARTOJIMAS	Žinybinė statistika
	Masinė moksleivių apklausa
	• Lenkų kalbos atžvilgiu egzistuoja "įtampos" tarp lietuvių ir rusų tautybės moksleivių. • Anglų kalbos atžvilgiu tarp visų tautybių moksleivių išryškėja tendencija, kad anglų kalba vertinama kaip labai reikalinga, tačiau kaip sunki bei sudėtinga • Moksleiviai, save identifikuojantys kaip lietuvių tautybės, yra iš labiausiai mišrios kalbinės aplinkos, lyginant su lenkų ir rusų tautybės moksleiviais) • Apklausų metu paaiškėjo, kad nemažai moksleivių susiduria su problema, kaip įvardinti savo tautybę, nes tėvai yra skirtingų tautybių, ir jiems tenka bendrauti įvairiomis kalbomis
	Interviu tikslinėse grupėse

	• Maždaug trečdalis apklaustų šeimų vaikų gyvena daugiakalbėje šeimos aplinkoje. Maždaug pusė apklaustų šeimų vaikų kasdienėje kalbinėje aplinkoje nekalba lietuviškai. • Mokyklų valstybine mokomąja kalba kalbinė aplinka yra lietuviška. • Mokyklose lenkų mokomąja kalba neformalioji komunikacija vyksta tik gimtąja lenkų kalba. Formalioji komunikacija vyksta ir gimtąja ir valstybine kalbomis. • Apklaustosios grupės teigė jog moksleivio šeimos ir mokyklos kalbinių aplinkų skirtumas turi įtakos jo mokymosi sėkmingumui ir pasiekimams (įvardijama ir teigiama ir neigiama įtaka).
MOKYKLŲ KALBINIS MODELIS	Žinybinė statistika
	• Vilniaus raj. vyrauja vienakalbių mokyklų modelis.
	Masinė moksleivių apklausa
	Interviu tikslinėse grupėse
	Daugumos apklaustųjų grupių teigimu, Vilniaus rajone dėl tautinės sudėties specifikos sąlyginai efektyvesnis įvairiakalbės mokyklos modelis. Respondentų teigimu, įvairiakalbė mokykla skatina tautinę toleranciją, tautinių mažumų integraciją ir tautinių grupių tarpusavio socialinių ryšių plėtojimą.
LIETUVIŲ KALBOS IR TAUTINIŲ MAŽUMŲ KALBŲ EGZAMINAI	Žinybinė statistika
	Masinė moksleivių apklausa
	Apie pusę moksleivių tiek Vilniaus m. tiek Vilniaus raj. mano kad gimtosios kalbos egzaminas neturėtų būti privalomas. Pagal tautybes, daugiausiai rusų tautybės moksleiviečiai yra neigiamai nusiteikę privalomo gimtosios kalbos egzamino atžvilgiu.
	Interviu tikslinėse grupėse
	• Didžioji dalis apklaustųjų grupių nurodo pritariantys arba iš dalies pritariantys lietuvių kalbos brandos egzaminų turinio suvienodinimui. Pastebima įvairių apklaustųjų grupių tendencija <u>pabrėžti pereinamojo laikotarpio būtinybę.</u> • Didžioji dalis apklaustųjų grupių linkusios teigti, jog <u>gimtosios kalbos egzaminas turėtų turėti valstybinio egzamino statusą, t.y. būti privalomas.</u>
KLASIŲ KOMPLEKTAVIMAS	Žinybinė statistika
	Masinė moksleivių apklausa
	Interviu tikslinėse grupėse
	• Egzistuoja nepasitenkinimas klasių komplektavimo taisyklėmis, teigiama, jog jos nelanksčios, nepritaikytos daugiakalbio rajono poreikiams. • Didžioji dalis apklaustųjų teigė, jog konkurencija dėl moksleivių Vilniaus rajone nėra tipinė, bei nurodė žiną nesąžiningos konkurencijos atvejų.
SKIRTINGO	Žinybinė statistika

MOKYKLŲ PAVALDUMO SITUACIJA	- Savivaldybės mokyklose dirba 32 proc. mokytojų, kurių gimtoji kalba lietuvių, 55 proc. – lenkų, 11 proc. – rusų. - Apskrities mokyklose dirba jaunesni mokytojai, nei savivaldybės mokyklose, jų amžiaus vidurkis – 36 metai. - Vyresni nei 50 metų mokytojai savivaldybės mokyklose sudaro 30 proc. - Vyresni nei 50 metų mokytojai apskrities mokyklose – 14 proc. Savivaldybės pradinėse mokyklose dirba vyresni mokytojai nei šalyje (50 metų ir vyresni pradinių klasių mokytojai sudaro 33 proc., tuo tarpu šalyje – 23 proc. visų pradinių klasių mokytojų). - Apskrities įsteigtose mokyklose vienas kompiuteris tenka 12,2 mokiniams. - Savivaldybės mokyklose vienas kompiuteris tenka 9,6 mokiniams.
	Masinė moksleivių apklausa
	Interviu tikslinėse grupėse
	Apklaustųjų grupių teigimu, skirtingo mokyklų pavaldumo situacija Vilniaus rajone kelia įtampą, aštrina nevienodumą galimybių (materialinio aprūpinimo ir finansavimo prasme) ir bendruomenės susipriešinimo problemas.

PRIEDAI

2.2 priedas

2.2.1 lentelė

Vilniaus rajono bendrojo lavinimo mokyklos ir jose besimokantys mokiniai

Nr.	Mokyklos pavadinimas	Iš viso mokinių	Mokymosi kalba		
			lietuvių kalba	rusų kalba	lenkų kalba
1	Bezdonių vidurinė mokykla	22	22		
2	Buivydiškių pagrindinė mokykla	97	97		
3	Eitminiškių vidurinė mokykla	249	249		
4	Juodšilių "Šilo" vidurinė mokykla	448	448		
5	Lavoriškių pagrindinė mokykla	119	119		
6	Riešės vidurinė mokykla	502	502		
7	Vėliučionių specialieji vaikų auklėjimo ir globos namai	34	34		
8	Vilniaus r. Airėnų pagrindinė mokykla	33	10		23
9	Vilniaus r. Avižienių vidurinė mokykla	405	216		189
10	Vilniaus r. Ažulaukės pagrindinė mokykla	39			39
11	Vilniaus r. Bezdonių "Saulėtekio" pagrindinė mokykla	115	115		
12	Vilniaus r. Bezdonių Julijaus Slovackio vidurinė mokykla	131			131
13	Vilniaus r. Buivydiškių pradinė mokykla	45	45		
14	Vilniaus r. Buivydiškių pradinė mokykla	5	5		
15	Vilniaus r. Buivydiškių vidurinė mokykla	154			154
16	Vilniaus r. Čekoniškių vidurinė mokykla	115			115
17	Vilniaus r. Dūkštų pagrindinė mokykla	64			64
18	Vilniaus r. Dūkštų pradinė mokykla	7	7		
19	Vilniaus r. Egliškių vidurinė mokykla	161			161
20	Vilniaus r. Eitminiškių pagrindinė mokykla	62			62
21	Vilniaus r. Glitiškių mokykla-darželis	21	15		6
22	Vilniaus r. Grigaičių pradinė mokykla	28		11	17
23	Vilniaus r. Juodšilių šv. Uršulės Leduchovskos vidurinė mokykla	248	18		230
24	Vilniaus r. Kabiškių pradinė mokykla	16	4		12
25	Vilniaus r. Kalvelių 2-oji vidurinė mokykla	240	240		
26	Vilniaus r. Kalvelių Stanislovo Moniuškos vidurinė mokykla	226			226
27	Vilniaus r. Karklėnų pradinė mokykla**				
28	Vilniaus r. Karvio pagrindinė mokykla	50			50
29	Vilniaus r. Kenos pagrindinė mokykla	117			117
30	Vilniaus r. Keturiasdešimt Totorių pagrindinė mokykla	71	50		21
31	Vilniaus r. Kyviškių pagrindinė mokykla	107			107
32	Vilniaus r. Lavoriškių vidurinė mokykla	201			201
33	Vilniaus r. Maišiagalos 1-oji vidurinė mokykla	182		5	177
34	Vilniaus r. Maišiagalos Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Algirdo vidurinė mokykla	269	269		
35	Vilniaus r. Marijampolio pradinė mokykla	11			11
36	Vilniaus r. Marijampolio vidurinė mokykla	318	318		
37	Vilniaus r. Mažųjų Lyginių pradinė mokykla	10			10
38	Vilniaus r. Medininkų mokykla - darželis	7	7		
39	Vilniaus r. Medininkų šv. Kazimiero vidurinė mokykla	133			133
40	Vilniaus r. Mickūnų vidurinė mokykla	335	37	27	271

41	Vilniaus r. Mostiškių pagrindinė mokykla	114			114
42	Vilniaus r. Mostiškių pradinė mokykla	4	4		
43	Vilniaus r. Nemenčinės 2-oji vidurinė mokykla	569	569		
44	Vilniaus r. Nemenčinės Konstanto Parčevskio gimnazija	836		112	724
45	Vilniaus r. Nemėžio šv. Rapolo Kalinausko vidurinė mokykla	625	389	16	220
46	Vilniaus r. Paberžės "Verdenės" vidurinė mokykla	249	249		
47	Vilniaus r. Paberžės šv. Stanislavo Kostkos vidurinė mokykla	265		31	234
48	Vilniaus r. Pagirių gimnazija	872	677	6	189
49	Vilniaus r. Pikeliškių pagrindinė mokykla	35			35
50	Vilniaus r. Platiniškių pagrindinė mokykla	44			44
51	Vilniaus r. Rakonių pagrindinė mokykla	66			66
52	Vilniaus r. Rastinėnų pagrindinė mokykla	48			48
53	Vilniaus r. Riešės pagrindinė mokykla	99			99
54	Vilniaus r. Rudaminos 2-oji vidurinė mokykla	639	639		
55	Vilniaus r. Rudaminos Ferdinando Ruščico vidurinė mokykla	700		145	555
56	Vilniaus r. Rudausų mokykla-darželis	19	5		14
57	Vilniaus r. Rukainių pradinė mokykla	28	28		
58	Vilniaus r. Rukainių vidurinė mokykla	303	36		267
59	Vilniaus r. Senasalio pradinė mokykla	16			16
60	Vilniaus r. Skaisterių pradinė mokykla	15			15
61	Vilniaus r. Sudervės Mariano Zdziechovskio pagrindinė mokykla	93			93
62	Vilniaus r. Sudervės pradinė mokykla	8	8		
63	Vilniaus r. Sužionių vidurinė mokykla	106			106
64	Vilniaus r. Šumsko pagrindinė mokykla	140			140
65	Vilniaus r. Tarakonių pagrindinė mokykla	29			29
66	Vilniaus r. Vaidotų mokykla - darželis "Margaspalvis aitvarėlis"	30			30
67	Vilniaus r. Valčiūnų vidurinė mokykla	184		184	
68	Vilniaus r. Vėliučionių pagrindinė mokykla	61	45		16
69	Vilniaus r. Veriškių pradinė mokykla	20	10		10
70	Vilniaus r. Visalaukės pagrindinė mokykla	63			63
71	Vilniaus r. Zujūnų vidurinė mokykla	141			141
Suma*		11818	5486	537	5795

Duomenų šaltinis: ŠVIS. (2006/2007 m. duomenys)

* Pažymėtina, kad ŠVIS duomenų bazėje informacija apie mokinių skaičių statistinėse suvestinėse 1_1. (klasės ir mokiniai 2006) ir 1_3. (pastarojoje pateikiami duomenys apie mokinių pasiskirstymą pagal mokymosi kalbas) skiriasi net 374 mokiniais.

** sąrašė yra, tačiau mokinių skaičius nenurodytas.

1 PRIEDAS

Vilniaus rajono bendrojo lavinimo mokyklos ir jose besimokantys mokiniai

Nr.	Mokyklos pavadinimas	Iš viso mokinių	Mokymosi kalba		
			lietuvių kalba	rusų kalba	lenkų kalba
1	Bezdonių vidurinė mokykla	22	22		
2	Buivydiškių pagrindinė mokykla	97	97		
3	Eitminiškių vidurinė mokykla	249	249		
4	Juodšilių "Šilo" vidurinė mokykla	448	448		
5	Lavoriškių pagrindinė mokykla	119	119		
6	Riešės vidurinė mokykla	502	502		
7	Vėliučionių specialieji vaikų auklėjimo ir globos namai	34	34		
8	Vilniaus r. Airėnų pagrindinė mokykla	33	10		23
9	Vilniaus r. Avižienių vidurinė mokykla	405	216		189
10	Vilniaus r. Ažulaukės pagrindinė mokykla	39			39
11	Vilniaus r. Bezdonių "Saulėtekio" pagrindinė mokykla	115	115		
12	Vilniaus r. Bezdonių Julijaus Slovackio vidurinė mokykla	131			131
13	Vilniaus r. Buivydiškių pradinė mokykla	45	45		
14	Vilniaus r. Buivydžių pradinė mokykla	5	5		
15	Vilniaus r. Buivydžių vidurinė mokykla	154			154
16	Vilniaus r. Čekoniškių vidurinė mokykla	115			115
17	Vilniaus r. Dūkštų pagrindinė mokykla	64			64
18	Vilniaus r. Dūkštų pradinė mokykla	7	7		
19	Vilniaus r. Egliškių vidurinė mokykla	161			161
20	Vilniaus r. Eitminiškių pagrindinė mokykla	62			62
21	Vilniaus r. Glitiškių mokykla-darželis	21	15		6
22	Vilniaus r. Grigaičių pradinė mokykla	28		11	17
23	Vilniaus r. Juodšilių šv. Uršulės Leduchovskos vidurinė mokykla	248	18		230
24	Vilniaus r. Kabiškių pradinė mokykla	16	4		12
25	Vilniaus r. Kalvelių 2-oji vidurinė mokykla	240	240		
26	Vilniaus r. Kalvelių Stanislovo Moniuskos vidurinė mokykla	226			226
27	Vilniaus r. Karklėnų pradinė mokykla**				
28	Vilniaus r. Karvio pagrindinė mokykla	50			50
29	Vilniaus r. Kenos pagrindinė mokykla	117			117
30	Vilniaus r. Keturiasdešimt Totorių pagrindinė mokykla	71	50		21
31	Vilniaus r. Kyviškių pagrindinė mokykla	107			107
32	Vilniaus r. Lavoriškių vidurinė mokykla	201			201
33	Vilniaus r. Maišiagalos 1-oji vidurinė mokykla	182		5	177
34	Vilniaus r. Maišiagalos Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Algirdo vidurinė mokykla	269	269		
35	Vilniaus r. Marijampolio pradinė mokykla	11			11
36	Vilniaus r. Marijampolio vidurinė mokykla	318	318		
37	Vilniaus r. Mažųjų Lygainių pradinė mokykla	10			10
38	Vilniaus r. Medininkų mokykla - darželis	7	7		
39	Vilniaus r. Medininkų šv. Kazimiero vidurinė mokykla	133			133
40	Vilniaus r. Mickūnų vidurinė mokykla	335	37	27	271
41	Vilniaus r. Mostiškių pagrindinė mokykla	114			114
42	Vilniaus r. Mostiškių pradinė mokykla	4	4		
43	Vilniaus r. Nemenčinės 2-oji vidurinė mokykla	569	569		

44	Vilniaus r. Nemenčinės Konstanto Parčevskio gimnazija	836		112	724
45	Vilniaus r. Nemėžio šv. Rapolo Kalinausko vidurinė mokykla	625	389	16	220
46	Vilniaus r. Paberžės "Verdenės" vidurinė mokykla	249	249		
47	Vilniaus r. Paberžės šv. Stanislovo Kostkos vidurinė mokykla	265		31	234
48	Vilniaus r. Pagirių gimnazija	872	677	6	189
49	Vilniaus r. Pikeliškių pagrindinė mokykla	35			35
50	Vilniaus r. Platiniškių pagrindinė mokykla	44			44
51	Vilniaus r. Rakonių pagrindinė mokykla	66			66
52	Vilniaus r. Rastinėnų pagrindinė mokykla	48			48
53	Vilniaus r. Riešės pagrindinė mokykla	99			99
54	Vilniaus r. Rudaminos 2-oji vidurinė mokykla	639	639		
55	Vilniaus r. Rudaminos Ferdinando Ruščico vidurinė mokykla	700		145	555
56	Vilniaus r. Rudausių mokykla-darželis	19	5		14
57	Vilniaus r. Rukainių pradinė mokykla	28	28		
58	Vilniaus r. Rukainių vidurinė mokykla	303	36		267
59	Vilniaus r. Senasalio pradinė mokykla	16			16
60	Vilniaus r. Skaisterių pradinė mokykla	15			15
61	Vilniaus r. Sudervės Mariano Zdziechovskio pagrindinė mokykla	93			93
62	Vilniaus r. Sudervės pradinė mokykla	8	8		
63	Vilniaus r. Sužionių vidurinė mokykla	106			106
64	Vilniaus r. Šumsko pagrindinė mokykla	140			140
65	Vilniaus r. Tarakonių pagrindinė mokykla	29			29
66	Vilniaus r. Vaidotų mokykla - darželis "Margaspalvis aitvarėlis"	30			30
67	Vilniaus r. Valčiūnų vidurinė mokykla	184		184	
68	Vilniaus r. Vėliučionių pagrindinė mokykla	61	45		16
69	Vilniaus r. Veriškių pradinė mokykla	20	10		10
70	Vilniaus r. Visalaukės pagrindinė mokykla	63			63
71	Vilniaus r. Zujūnų vidurinė mokykla	141			141
Suma*		11818	5486	537	5795

Duomenų šaltinis: ŠVIS. (2006/2007 m. duomenys)

* Pažymėtina, kad ŠVIS duomenų bazėje informacija apie mokinių skaičių statistinėse suvestinėse 1_1. (klasės ir mokiniai 2006) ir 1_3. (pastarojoje pateikiami duomenys apie mokinių pasiskirstymą pagal mokymosi kalbas) skiriasi net 374 mokiniais.

** sąraše yra, tačiau mokinių skaičius nenurodytas.

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETO SOCIOLOGŲ ANKETA

MOKINYS VERTINA SAVO MOKYKLĄ !

MIELAS MOKSLEIVI,

Moksleiviai mokykloje vertinami kiekvieną dieną. Tačiau labai svarbu, kad ir mokinys galėtų įvertinti savo mokyklą. Šiuo tyrimu mes kaip tik to ir siekiame. Nepriklausoma mūsų tyrėjų grupė nori sužinoti, ar daugiataučiam rajone moksleiviams sudaromos geros sąlygos mokytis lietuvių ir gimtąją (lenkų, rusų) kalba. Taip pat norėtume, kad mokiniai įvertintų savo mokyklą bei mokymosi sąlygas.

Ketiname apklausti 600 Vilniaus rajono moksleivių, o duomenys bus skelbiami tik apibendrinti.

**Anketa yra anoniminė, nereikia nurodyti vardo ar pavardės!
Tikimės nuoširdžių ir atvirų atsakymų!**

ATSAKYK Į KELETĄ KLAUSIMŲ APIE SAVE IR SAVO ŠEIMĄ

Blokeliuose pateikti klausimai apie Tave ir Tavo šeimą. Kiekviename blokelyje **pაžymėk** Tau tinkantį atsakymą ar **pаrašyk** savo.

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS

Tu esi:

- ☐ Vaikinas
- ☐ Mergina

Kiek Tau metų?

(parašyk)

Tavo tautybė:

- ☐ Lietuvis (-ė)
- ☐ Rusas
- ☐ Lenkas
- ☐ Baltarusis
- ☐ Kita

(parašyk)

Kelintoje klasėje mokaisi?

(parašyk)

Tavo mamos tautybė:

- ☐ Lietuvė
- ☐ Rusė
- ☐ Lenkė
- ☐ Baltarusė
- ☐ Kita

(parašyk)

Tavo tėčio tautybė:

- ☐ Lietuvis
- ☐ Rusas
- ☐ Lenkas
- ☐ Baltarusis
- ☐ Kita

(parašyk)

Ar Tavo tėtis baigęs aukštąjį mokslą?

- ☐ Taip
- ☐ Ne
- ☐ Nežinau

Jei taip, tai kur mokėsi?

- ☐ Institute
- ☐ Universitete
- ☐ Kolegijoje
- ☐ Nežinau

Kuo dirba Tavo tėtis?

(parašyk)

Ar Tavo mama baigusi aukštąjį mokslą?

- ☐ Taip
- ☐ Ne
- ☐ Nežinau

Jei taip, tai kur mokėsi?

- ☐ Institute
- ☐ Universitete
- ☐ Kolegijoje
- ☐ Nežinau

Kuo dirba Tavo mama?

(parašyk)

Ar eini į bažnyčią klausytis Šv. Mišių ir kaip dažnai?

- ☐ Kartą per savaitę
- ☐ Kartą per mėnesį
- ☐ Tik per didžiąsias šventes (Šv. Kalėdas, Šv. Velykas)
- ☐ Niekada neinu

Jei eini į bažnyčią, kokia kalba dažniausiai klausai Šv. Mišių?

- ☐ Lietuvių
- ☐ Lenkų
- ☐ Rusų

TAVO KALBINĖ APLINKA

Kokia kalba bendrauji šeimoje, su draugais, skaitai? Kiekvienoje eilutėje **pažymėk** tau tinkantį atsakymą ar **įrašyk** savo. Tinkamą variantą pažymėk taip:

Kokia kalba...	Lietuvių	Lenkų	Rusų	Kita (įrašyk)
yra Tavo gimtoji kalba	☐	☐	☐	
dažniausiai kalbama Tavo šeimoje	☐	☐	☐	
šeimoje kalbate, tačiau rečiau	☐	☐	☐	
kalbiesi su mama	☐	☐	☐	
kalbiesi su tėčiu	☐	☐	☐	
kalbiesi su mamos mama	☐	☐	☐	
kalbiesi su mamos tėčiu	☐	☐	☐	
kalbiesi su tėčio mama	☐	☐	☐	
kalbiesi su tėčio tėčiu	☐	☐	☐	
dažniausiai kalbiesi su giminaičiais	☐	☐	☐	

Kokia kalba...	Lietuvių	Lenkų	Rusų	Kita (įrašyk)
dažniausiai bendrauji su klasės draugais	☐	☐	☐	
dažniausiai bendrauji su draugais ne mokykloje	☐	☐	☐	
skaitai knygas, laikraščius ar žurnalus	☐	☐	☐	
dažniausiai rašai elektroninius laiškus, naršai internete	☐	☐	☐	
dažniausiai žiūri televiziją	☐	☐	☐	

Kokia kalba...	Lietuvių	Lenkų	Rusų	Kita (įrašyk)
mokaisi mokykloje	☐	☐	☐	

Nuo kelintos klasės mokaisi šia kalba?

_____ (parašyk)

Ar turėjai galimybę pats savarankiškai apsispręsti ir pasirinkti, kokia kalba mokytis mokykloje?

- ☐ Taip
- ☐ Ne
- ☐ Iš dalies

Kas padėjo pasirinkti mokymosi mokykloje kalbą (pažymėk Tau tinkančius atsakymus)?

- ☐ Tėvai
- ☐ Mokytojai
- ☐ Draugai
- ☐ Kunigas
- ☐ Seniūnas
- ☐ Giminaičiai
- ☐ Žiniasklaida
- ☐ Kita

_____ (parašyk)

Kaip Tau padėjo pasirinkti mokymosi kalbą? (pažymėk Tau tinkantį atsakymą)

- ☐ Leido sprendimą priimti savarankiškai
- ☐ Draugiškai patarė
- ☐ Įtikinamai motyvavo
- ☐ Įkalbinėjo
- ☐ Sulaukiau griežto paliepimo
- ☐ Kita

_____ (parašyk)

Kodėl pasirinkai šią mokymosi kalbą?

(parašyk)

Kodėl pasirinkai šią mokyklą?

Vertinant mokyklą daugelis dalykų gali būti svarbūs. **Įvertink**, kiek Tau svarbūs žemiau surašyti su Tavo dabartine mokykla susiję dalykai (kuo svarbesnis dalykas, tuo didesnę skrituliuką pažymėk)

Mokykla yra arti namų, lengvai pasiekama.

Mokykloje galiu mokytis norima kalba (lietuvių, lenkų, rusų).

Draugai, pažįstami lanko šią mokyklą.

Mokykla prestižinė, joje aukštas mokymo lygis, ją baigę mokiniai lengvai įstoja į universitetus

Kita (įrašyk) _____

Ar Tu pakeitei mokymosi mokykloje kalbą?

- ☐ Taip
- ☐ Ne

Jei taip, nuo kelintos klasės pakeitei mokymosi kalbą?

(parašyk)

Jei pakeitei mokymosi kalbą, pažymėk, iš kokios į kokią?

- ☐ Lenkų → Lietuvių
- ☐ Rusų → Lietuvių
- ☐ Lietuvių → Lenkų
- ☐ Rusų → Lenkų
- ☐ Lietuvių → Rusų
- ☐ Lenkų → Rusų

Kodėl pakeitei mokymosi kalbą?

(parašyk)

Ar Tu mokaisi mokykloje ta kalba, kuria nori?

- ☐ Taip
- ☐ Ne

Jei ne, tai kokia kalba norėtum mokytis?

- ☐ Lietuvių
- ☐ Lenkų
- ☐ Rusų
- ☐ Baltarusių
- ☐ Anglų

Pažymėk, kokia kalba mokaisi įvairius dalykus mokykloje ir **pažymėk**, kokia kalba norėtum juos mokytis:

	Kokia kalba mokaisi			Kokia kalba norėtum mokytis		
	Lietuvių	Lenkų	Rusų	Lietuvių	Lenkų	Rusų
Matematika	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fizika	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Chemija	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Geografija	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Istorija	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Biologija	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muzika	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dailė	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tikyba arba etika	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Informacinės technologijos	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pilietiškumo pagrindai	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonomika	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ar mokaisi kai kurių dalykų papildomai?

☐ Taip

☐ Ne

**Jei taip, tai kurių dalykų mokaisi papildomai ir kokia kalba?
(parašyk)**

Nemažai diskutuojama, ar nelietuvių tautybės moksleiviams gimtosios kalbos (lenkų arba rusų) brandos egzaminai turėtų būti privalomi. Kokia Tavo nuomonė?

☐ Taip, turėtų būti privalomi

☐ Ne, turėtų būti laisvai pasirenkami

☐ Neturiu nuomonės

[VERTINK SAVO MOKYKLĄ!]

Kokia mokykla Tau yra arčiausiai namų?

☐ Ta, į kurią aš einu dabar

☐ Kita

Kodėl jos nelankai? (pažymėk Tau tinkamus atsakymus)

☐ Joje nemokoma ta kalba, kuria aš noriu mokytis

☐ Joje prastas mokymo lygis

☐ Į ją neina mano draugai, pažįstami

☐ Kita (įrašyk)

Toliau norėtume sužinoti Tavo nuomonę apie I a n k o m ą m o k y k l ą .

Atsakymus žymėti labai paprasta. Kuo labiau besišypsanti veiduką užbrauki, tuo palankiau vertini mokyklą. Jei užbrauki liūdną veiduką, vadinasi pagal tą požymį mokyklą vertini neigiamai.

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS:

Mokykla man lengvai pasiekiamą		Čia pažymėta, kad mokykla pasiekiamą labai lengvai
Mūsų mokyklos pastatas yra patrauklus		Čia pažymėta, kad mokyklos pastatas yra vidutinio patrauklumo
Mano mokyklinis nuovargis ir stresas		Čia pažymėta, kad mokinys patiria didelį nuovargį ir stresą

Įvertink savo mokyklą:

Man gera būti su bendraamžiais	
Mokykloje turiu daug draugų	
Šilti santykiai tarp mokytojų ir mokinių	
Mokytojai sudomina dėstomais dalykais	
Mano pažangumas ir mokymosi pasiekimai	
Mano mokyklinis nuovargis ir stresas	
Bibliotekos įrengimas, knygų gausa ir įvairovė	
Gera įrengti kabinetai (suremontuotos patalpos, patogūs suolai, kėdės)	
Apšvietimas klasėse	
Sporto salė	
Sporto aikštynas	
Valgykla, bufeto patalpos	
Maisto įvairovė, skanumas, kokybė	
Aprūpinimas kompiuterine technika	
Aprūpinimas vaizdinėmis priemonėmis	
Įdomių būrelių gausa	
Mokinių laisvalaikis ir šventės mokykloje (diskotekos, konkursai, varžybos ir pan.)	
Vasaros poilsio, vasaros stovyklų organizavimas	
Mokyklos geras vardas, mokyklos lygis	
Medicinos kabinetas ir sveikatos priežiūra	

Socialinio darbuotojo, psichologo teikiama pagalba	
Tualetų būklė	
Higiena: galimybė nusiplauti rankas muilu, popieriniai rankšluosčiai, džiovintuvai ir pan.	
Patalpų, klasių apšildymo kokybė šaltu metų laiku	
Užtikrinta apsauga nuo vagysčių, priekabiavimo, grasinimų, sumušimo	

SVEIKINAME! JAU ĮVEIKEI DAUGIAU KAIP PUSĘ ANKETOS 😊

KALBŲ MOKYMAS MOKYKLOJE

Kaip vertini lietuvių ir gimtosios (lenkų arba rusų) kalbos mokymo lygį, sąlygas ir kokybę mokykloje? Kiekvienoje eilutėje pažymėk savo vertinimus.

Lietuvių kalbos mokymo lygis mokykloje	
Lietuvių kalbos kabinetų įrengimas ir aprūpinimas mokymo priemonėmis	
Gimtosios kalbos (lenkų arba rusų) mokymo lygis mokykloje (jei esi lietuvis, nežymėk)	
Gimtosios kalbos (lenkų arba rusų) kabinetų įrengimas ir aprūpinimas mokymo priemonėmis (jei esi lietuvis, nežymėk)	
Bendras mokymo lygis mokykloje	

Parašyk savo nuomonę apie lietuvių, ir, jei mokaisi nelietuvių mokykloje, lenkų ir rusų kalbų mokymą bei kabinetų įrengimą. Kokios yra problemos ir ką siūlytum tobulinti?

Ar Tave tenkina aprūpinimas įvairių dalykų mokymo priemonėmis mokykloje (vadovėliais, knygomis, žinynais, vaizdine medžiaga, kompaktiniais diskais)? Kiekvienam dalykui pažymėk Tavo nuomonę atitinkanti veiduką.

	Priemonės lietuvių kalba	Priemonės lenkų arba rusų kalba (jei mokaisi nelietuvių mokykloje)
Matematika	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Fizika	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Chemija	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Geografija	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Istorija	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Biologija	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Muzika	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Dailė	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Tikyba arba etika	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Informacinės technologijos	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Pilietiškumo pagrindai	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Ekonomika	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹

Įvertink žemiau pateiktus teiginius. **Pažymėk** teiginius, kuriems pritari arba prieštarauji.

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS

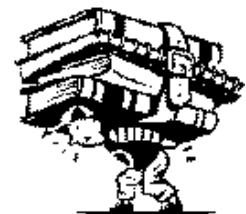
NE	Ne	?	Taip	TAIP
tikrai ne	lyg ir ne	nežinau	lyg ir taip	tikrai taip

DABAR ŽYMĖKI TU:

Mokykloje galiu laisvai reikšti savo nuomonę įvairiais klausimais.	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Galiu mokykloje laisvai reikšti savo nuomonę dėl lietuvių kalbos mokymo.	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Galiu mokykloje laisvai reikšti savo nuomonę dėl gimtosios (lenkų, rusų) kalbos, kuria mokausi, mokymo. (Jei esi lietuvis, į šitą klausimą neatsakinėk)	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Mokykloje įsiklausoma ir paisoma mano nuomonės.	NE	Ne	?	Taip	TAIP

Įrašyk savo praeitų metų pažymių vidurkius:

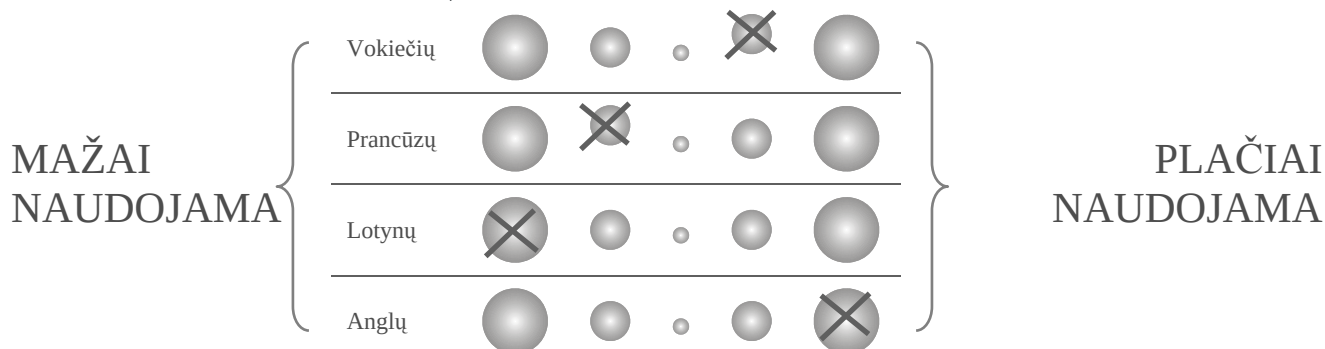
- Bendrą metinį vidurkį _____
- Lietuvių kalbos vidurkį _____
- Jei mokaisi nelietuvių mokykloje, mokomosios kalbos (lenkų arba rusų) vidurkį _____

TAVO NUOMONĖ APIE KALBAS

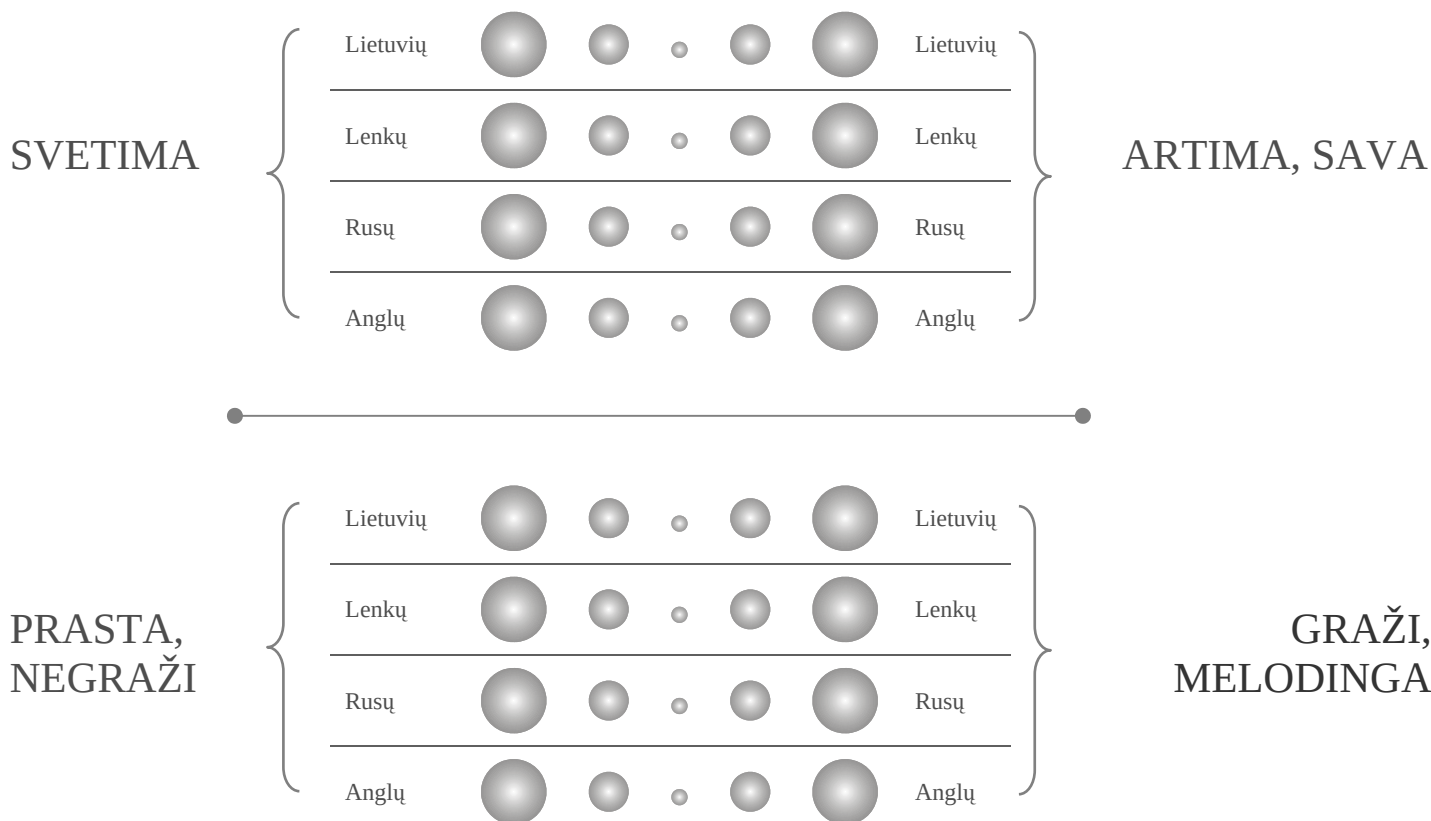
Vienos kalbos žmogui patinka labiau, kitos mažiau. Kiekvienoje žemiau esančioje eilutėje pateikta žodžių pora, apibūdinanti priešingas kalbos savybes. **P a ž y m ė k**, ką manai apie kiekvieną iš kalbų (lietuvių, lenkų, rusų, anglų). Įvertink **kiekvieną** kalbą pagal žodžių poras. Kuo didesnę rutuliuką pažymėsi, tuo labiau kalba pasižymi ta savybe.

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS

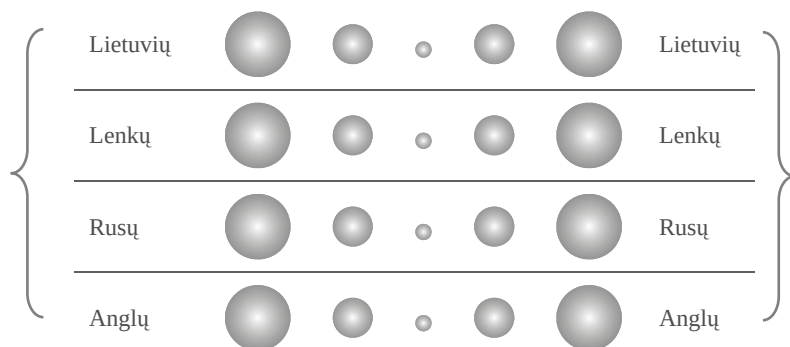

Šiame pavyzdyje pažymėta, kad vokiečių kalba yra gana plačiai naudojama, prancūzų kalba yra gana mažai naudojama, lotynų kalba yra labai mažai naudojama, o anglų kalba yra labai plačiai naudojama.

DABAR PAŽYMĖK, KĄ TU MANAI APIE KALBAS:

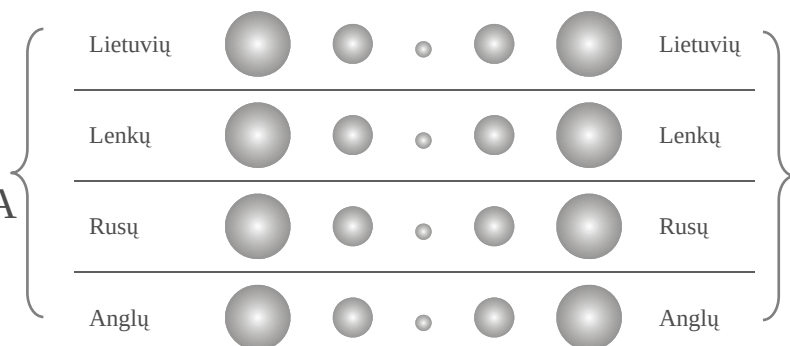

SUNKI,
SUDĖTINGA

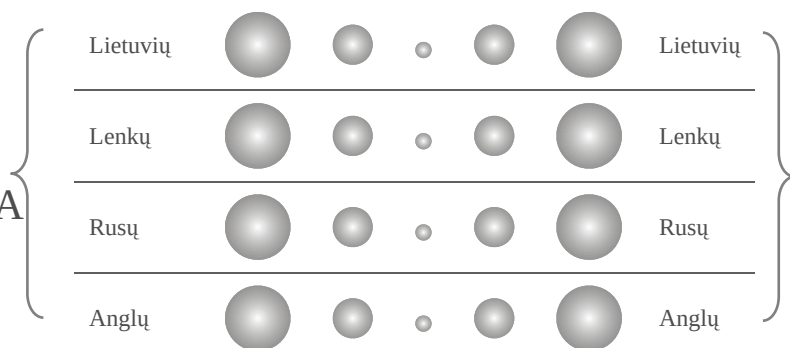
PAPRASTA,
LENGVAI
IŠMOKSTAMA

MAŽAI
REIKALINGA

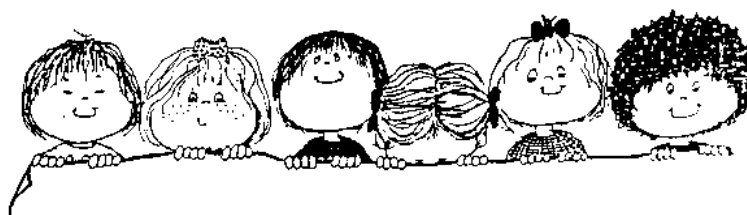

LABAI
REIKALINGA

RETAI
NAUDOJAMA

PLAČIAI
NAUDOJAMA

Jei esi NELIETUVIS, įvertink žemiau pateiktus teiginius. Jei esi LIETUVIS, versk kitą puslapį.

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS

NE	Ne	?	Taip	TAIP
tikrai ne	lyg ir ne	nežinau	lyg ir taip	tikrai taip

Ar, Tavo manymu, lietuvių kalbos žinių Tau pakaks, kad:

Įstoti į aukštąją mokyklą ar kolegiją Lietuvoje	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Sėkmingai studijuoti aukštojoje mokykloje ar kolegijoje bei suprasti mokomąją medžiagą lietuvių kalba	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Sėkmingai mokytis profesinėje mokykloje ir įgyti aukštą profesinę kvalifikaciją	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Išlaikyti egzaminus, praeiti atrankas stojant į valstybės tarnybą	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Išlaikyti atrankas, testus įsidarbinant privačiame sektoriuje	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Suprasti ir sąmoningai tvarkyti svarbius įvairių sričių dokumentus (pvz. verslo ir būsto paskolų, lizingo sutarčių, mokesčių deklaracijų, pašalpų dokumentus)	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Bendrauti su įvairių institucijų ir įstaigų darbuotojais (pvz. bankuose, Sodroje, parduotuvėse ir kt.)	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Dalyvauti viešajame gyvenime (pvz. viešai išstoti įvairiuose susirinkimuose, dalyvauti televizijos ar radijo laidose, rašyti į laikraščius ar žurnalus)	NE	Ne	?	Taip	TAIP

Ar, Tavo manymu, gimtosios kalbos žinių (lenkų, rusų, baltarusių) Tau pakanka, kad:

Laisvai bendrauti gimtąja kalba, nuvykus į Lenkiją, Rusiją ar Baltarusiją	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Laisvai skaityti ir suprasti įvairią literatūrą gimtąja kalba	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Išvengti nutautėjimo	NE	Ne	?	Taip	TAIP

KAIP TU PASIEKI MOKYKLĄ?

Pavyzdžiui, Tomas į mokyklą vyksta šitaip: 30 min. važiuoja vietinio susisiekimo maršrutiniu autobusu. Po to persėda į “Geltonąjį autobusiuką” ir dar važiuoja 1 val. 15 min. Tomas nevažiuoja “pilnos” valandos, tai valandų žymėjimo vietoje nieko neįrašo, o minučių žymėjimo vietoje įrašo 30 min. Po to berniukas persėda į “Geltonąjį autobusiuką” ir dar važiuoja 1 val. 15 min., tai valandų žymėjimo vietoje įrašo 1 val., o minučių žymėjimo vietoje įrašo 15 min. Kadangi Tomas nevažiuoja kitomis transporto priemonėmis, tai jis kitose anketos vietose visai nieko nežymi.

<i>Tomo atvejais</i>	Pažymėk atvykimo būdą/-us, kuriais naudojiesi	Kiek laiko trunka kelionė? <i>Įrašyk laiką valandomis, minutėmis</i>
Vietinio susisiekimo maršrutiniu autobusu	☐	val 30 min
“Geltonuoju autobusiuku” arba mokykliniu autobusiuku	☐	1 val 15 min
Tarpmiestiniu autobusu	☐	val min

Dabar T u mintyse a p s k a i č i u o k Savo kelią ir p a ž y m ė k viską lentelėje pagal tas pačias taisykles kaip Tomas.

	Pažymėk atvykimo į mokyklą būdą/-us	Kiek laiko trunka kelionė į mokyklą? <i>Įrašyk laiką valandomis, minutėmis</i>	Pažymėk grįžimo į namus iš mokyklos būdą/-us	Kiek laiko trunka kelionė iš mokyklos? <i>Įrašyk laiką valandomis, minutėmis</i>
Vietinio susisiekimo maršrutiniu autobusu	☐	val min	☐	val min
“Geltonuoju autobusiuku” arba mokykliniu autobusiuku	☐	val min	☐	val min
Tarpmiestiniu autobusu	☐	val min	☐	val min
Tarpmiestiniu traukiniu	☐	val min	☐	val min
Veža eilės tvarka susibūrę kaimynai ir pan.	☐	val min	☐	val min
Dviračiu	☐	val min	☐	val min
Savo vairuojamu automobiliu	☐	val min	☐	val min
Mopedu, motociklu	☐	val min	☐	val min
Veža tėvai	☐	val min	☐	val min
Einu pėsčiomis	☐	val min	☐	val min
Kita (įrašyk).....	☐	val min	☐	val min

**Jei žinai, įrašyk, kiek apytiksliai kilometrų yra
nuo Tavo namų iki mokyklos?**

(parašyk)

Jei mokykla yra toliau nei 3 km nuo Tavo namų, gali naudotis moksleivių vežiojimo paslauga. Tai yra: kasdien pasiekti mokyklą ir grįžti iš jos mokykliniu, "geltonuoju" autobusiuku arba kita transporto priemone.

Ar naudojiesi vežiojimo į mokyklą paslaugomis?

☐ Taip ►

☐ Ne

Ar tenkina vežiojimo į mokyklą paslaugos?

☐ Taip

☐ Ne ►

Kodėl?

(parašyk)

Kurioje seniūnijoje gyveni?

- ☐ Avižienių
- ☐ Bezdonių
- ☐ Buivydžių
- ☐ Dūkštų
- ☐ Juodšilių
- ☐ Kalvelių
- ☐ Lavoriškių
- ☐ Maišiagalos

- ☐ Marijampolio
- ☐ Medininkų
- ☐ Mickūnų
- ☐ Nemenčinės m.
- ☐ Nemenčinės
- ☐ Nemėžio
- ☐ Paberžės
- ☐ Pagirių

- ☐ Riešės
- ☐ Rudaminos
- ☐ Rukainių
- ☐ Sudervės
- ☐ Sužionių
- ☐ Šatrininkų
- ☐ Zujūnų

TAVO ATEITIES PLANAI

Ką ketini veikti, baigęs mokyklą? (pažymėk Tau tinkančius atsakymus)

- ☐ Studijuoti universitete Lietuvoje
- ☐ Studijuoti kolegijoje Lietuvoje
- ☐ Studijuoti profesinėje mokykloje Lietuvoje
- ☐ Studijuoti užsienyje
- ☐ Ieškoti darbo Lietuvoje
- ☐ Ieškoti darbo užsienyje
- ☐ Nestudijuoti ir neieškoti darbo
- ☐ Kita (įrašyk)

Kuriame **mieste** arba kokioje **šalyje**? (įrašyk)

DĖKOJAME UŽ SUGAIŠTĄ LAIKĄ!

Duomenys apie tyrėjus:
Sociologijos katedra
Kauno Technologijos universitetas
K. Donelaičio 20-313 LT 3000 Kaunas
Tel. (8-37) 30-01-44

Tyrimo vadovas:
prof. habil.dr. G.Merkys, tel.(8-699) 98340
e-mail: gediminas.merkys@smf.ktu.lt
Tyrimo asistentė: dr. Audronė Telešienė, tel. (8-684) 65096
e-mail: audrone.telesiene@ktu.lt

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETO SOCIOLOGŲ ANKETA

MOKINYS VERTINA SAVO MOKYKLĄ !!!

MIELAS MOKSLEIVI,

Moksleiviai mokykloje vertinami kiekvieną dieną. Tačiau labai svarbu, kad ir mokinys galėtų įvertinti savo mokyklą. Šis tyrimas skirtas Vilniaus rajone gyvenantiems moksleiviams, besimokantiems Vilniaus mieste. Nepriklausoma mūsų tyrėjų grupė nori sužinoti, ar daugiataučiam rajone moksleiviams sudaromos geros sąlygos mokytis lietuvių ir gimtąją (lenkų, rusų) kalba. Taip pat norėtume, kad mokiniai įvertintų savo mokyklą bei mokymosi sąlygas.

**Anketa yra anoniminė, nereikia nurodyti vardo ar pavardės!
Tikimės nuoširdžių ir atvirų atsakymų!**

ATSAKYK Į KELETĄ KLAUSIMŲ APIE SAVE IR SAVO ŠEIMĄ

Blokeliuose pateikti klausimai apie Tave ir Tavo šeimą. Kiekviename blokelyje **p a ž y m ė k** Tau tinkantį atsakymą ar **p a r a š y k** savo.

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS

Tu esi:

- ☐ Vaikinas
- ☐ Mergina

Kiek Tau metų?

(parašyk)

Tavo tautybė:

- ☐ Lietuvis (-ė)
- ☐ Rusas
- ☐ Lenkas
- ☐ Baltarusis
- ☐ Kita

(parašyk)

Kelintoje klasėje mokaisi?

(parašyk)

Tavo mamos tautybė:

- ☐ Lietuvė
- ☐ Rusė
- ☐ Lenkė
- ☐ Baltarusė
- ☐ Kita

(parašyk)

Tavo tėčio tautybė:

- ☐ Lietuvis
- ☐ Rusas
- ☐ Lenkas
- ☐ Baltarusis
- ☐ Kita

(parašyk)

Ar Tavo tėtis baigęs aukštąjį mokslą?

- ☐ Taip
- ☐ Ne
- ☐ Nežinau

Jei taip, tai kur mokėsi?

- ☐ Institute
- ☐ Universitete
- ☐ Kolegijoje
- ☐ Nežinau

Kuo dirba Tavo tėtis?

(parašyk)

Ar Tavo mama baigusi aukštąjį mokslą?

- ☐ Taip
- ☐ Ne
- ☐ Nežinau

Jei taip, tai kur mokėsi?

- ☐ Institute
- ☐ Universitete
- ☐ Kolegijoje
- ☐ Nežinau

Kuo dirba Tavo mama?

(parašyk)

Ar eini į bažnyčią klausytis Šv. Mišių ir kaip dažnai?

- ☐ Kartą per savaitę
- ☐ Kartą per mėnesį
- ☐ Tik per didžiąsias šventes (Šv. Kalėdas, Šv. Velykas)
- ☐ Niekada neinu

Jei eini į bažnyčią, kokia kalba dažniausiai klausai Šv. Mišių?

- ☐ Lietuvių
- ☐ Lenkų
- ☐ Rusų

TAVO KALBINĖ APLINKA

Kokia kalba bendrauji šeimoje, su draugais, skaitai? Kiekvienoje eilutėje **pažymėk** tau tinkantį atsakymą ar **įrašyk** savo. Tinkamą variantą pažymėk taip: ✕

Kokia kalba...	Lietuvių	Lenkų	Rusų	Kita (įrašyk)
yra Tavo gimtoji kalba	☐	☐	☐	
dažniausiai kalbama Tavo šeimoje	☐	☐	☐	
šeimoje kalbate, tačiau rečiau	☐	☐	☐	
kalbiesi su mama	☐	☐	☐	
kalbiesi su tėčiu	☐	☐	☐	
kalbiesi su mamos mama	☐	☐	☐	
kalbiesi su mamos tėčiu	☐	☐	☐	
kalbiesi su tėčio mama	☐	☐	☐	
kalbiesi su tėčio tėčiu	☐	☐	☐	
dažniausiai kalbiesi su giminaičiais	☐	☐	☐	

Kokia kalba...	Lietuvių	Lenkų	Rusų	Kita (įrašyk)
dažniausiai bendrauji su klasės draugais	☐	☐	☐	
dažniausiai bendrauji su draugais ne mokykloje	☐	☐	☐	
skaitai knygas, laikraščius ar žurnalus	☐	☐	☐	
dažniausiai rašai elektroninius laiškus, naršai internete	☐	☐	☐	
dažniausiai žiūri televiziją	☐	☐	☐	

Kokia kalba...	Lietuvių	Lenkų	Rusų	Kita (įrašyk)
mokaisi mokykloje	☐	☐	☐	

Nuo kelintos klasės mokaisi šia kalba?

_____ (parašyk)

Ar turėjai galimybę pats savarankiškai apsispręsti ir pasirinkti, kokia kalba mokytis mokykloje?

- ☐ Taip
- ☐ Ne
- ☐ Iš dalies

Kas padėjo pasirinkti mokymosi mokykloje kalbą (pažymėk Tau tinkančius atsakymus)?

- ☐ Tėvai
- ☐ Mokytojai
- ☐ Draugai
- ☐ Kunigas
- ☐ Seniūnas
- ☐ Giminaičiai
- ☐ Žiniasklaida
- ☐ Kita

_____ (parašyk)

Kaip Tau padėjo pasirinkti mokymosi kalbą? (pažymėk Tau tinkantį atsakymą)

- ☐ Leido sprendimą priimti savarankiškai
- ☐ Draugiškai patarė
- ☐ Įtikinamai motyvavo
- ☐ Įkalbinėjo
- ☐ Sulaukiau griežto paliepimo
- ☐ Kita

_____ (parašyk)

Kodėl pasirinkai šią mokymosi kalbą?

(parašyk)

Kodėl pasirinkai šią mokyklą?

Vertinant mokyklą daugelis dalykų gali būti svarbūs. **Įvertink**, kiek Tau svarbūs žemiau surašyti su Tavo dabartine mokykla susiję dalykai (kuo svarbesnis dalykas, tuo didesnę skrituliuką pažymėk)

Mokykla yra arti namų, lengvai pasiekama.

Mokykloje galiu mokytis norima kalba (lietuvių, lenkų, rusų).

Draugai, pažįstami lanko šią mokyklą.

Mokykla prestižinė, joje aukštas mokymo lygis, ją baigę mokiniai lengvai įstoja į universitetus

Kita (įrašyk) _____

Ar Tu pakeitei mokymosi mokykloje kalbą?

☒ Taip

☐ Ne

Jei taip, nuo kelintos klasės pakeitei mokymosi kalbą?

(parašyk)

Jei pakeitei mokymosi kalbą, pažymėk, iš kokios į kokią?

- ☒ Lenkų → Lietuvių
- ☒ Rusų → Lietuvių
- ☐ Lietuvių → Lenkų
- ☐ Rusų → Lenkų
- ☐ Lietuvių → Rusų
- ☐ Lenkų → Rusų

Kodėl pakeitei mokymosi kalbą?

(parašyk)

Ar Tu mokaisi mokykloje ta kalba, kuria nori?

- ☐ Taip
- ☐ Ne

Jei ne, tai kokia kalba norėtum mokytis?

- ☐ Lietuvių
- ☐ Lenkų
- ☐ Rusų
- ☐ Baltarusių
- ☐ Anglų

Ar mokaisi kai kurių dalykų papildomai?

- ☐ Taip
- ☐ Ne

**Jei taip, tai kurių dalykų mokaisi papildomai ir kokia kalba?
(parašyk)**

Nemažai diskutuojama, ar nelietuvių tautybės moksleiviams gimtosios kalbos (lenkų arba rusų) brandos egzaminai turėtų būti privalomi. Kokia Tavo nuomonė?

- ☐ Taip, turėtų būti privalomi
- ☐ Ne, turėtų būti laisvai pasirenkami
- ☐ Neturiu nuomonės

[VERTINK SAVO MOKYKLĄ!]

Kokia mokykla Tau yra arčiausiai namų?

- ☐ Ta, į kurią aš einu dabar
- ☐ Kita ▶

Kodėl jos nelankai? (pažymėk Tau tinkamus atsakymus)

- ☐ Joje nemokoma ta kalba, kuria aš noriu mokytis
- ☐ Joje prastas mokymo lygis
- ☐ Į ją neina mano draugai, pažįstami
- ☐ Kita (*įrašyk*)

Ar Tau teko pakeisti mokyklą?

- ☐ Ne
- ☐ Taip ▶

Kodėl pakeitei mokyklą (pažymėk Tau tinkančius atsakymus)?

- ☐ Buvusioje mokykloje buvo žemas mokymo lygis
- ☐ Norėjau mokytis kita kalba
- ☐ Pakeičiau gyvenimo vietą
- ☐ Kita (*įrašyk*)

Toliau norėtume sužinoti Tavo nuomonę apie lankomą mokyklą.

Atsakymus žymėti labai paprasta. Kuo labiau besišypsanti veiduką užbrauki, tuo palankiau vertini mokyklą. Jei užbrauki liūdną veiduką, vadinasi pagal tą požymį mokyklą vertini neigiamai.

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS:

Mokykla man lengvai pasiekiamą	 	Čia pažymėta, kad mokykla pasiekiamą labai lengvai
Mūsų mokyklos pastatas yra patrauklus	 	Čia pažymėta, kad mokyklos pastatas yra vidutinio patrauklumo
Mano mokyklinis nuovargis ir stresas	 	Čia pažymėta, kad mokinys patiria didelį nuovargį ir stresą

Įvertink savo mokyklą:

Man gera būti su bendraamžiais	
Mokykloje turiu daug draugų	
Šilti santykiai tarp mokytojų ir mokinių	
Mokytojai sudomina dėstomais dalykais	
Mano pažangumas ir mokymosi pasiekimai	
Mano mokyklinis nuovargis ir stresas	
Bibliotekos įrengimas, knygų gausa ir įvairovė	
Gera įrengti kabinetai (suremontuotos patalpos, patogūs suolai, kėdės)	
Apšvietimas klasėse	
Sporto salė	
Sporto aikštynas	
Valgykla, bufeto patalpos	
Maisto įvairovė, skanumas, kokybė	
Aprūpinimas kompiuterine technika	
Aprūpinimas vaizdinėmis priemonėmis	
Įdomių būrelių gausa	
Mokinių laisvalaikis ir šventės mokykloje (diskotekos, konkursai, varžybos ir pan.)	
Vasaros poilsio, vasaros stovyklų organizavimas	
Mokyklos geras vardas, mokyklos lygis	
Medicinos kabinetas ir sveikatos priežiūra	
Socialinio darbuotojo, psichologo teikiama pagalba	
Tualetų būklė	
Higiena: galimybė nusiplauti rankas muilu, popieriniai rankšluosčiai, džiovintuvai ir pan.	
Patalpų, klasių apšildymo kokybė šaltu metų laiku	
Užtikrinta apsauga nuo vagysčių, priekabiavimo, grasinimų, sumušimo	

SVEIKINAME! JAU ĮVEIKEI DAUGIAU KAIP PUSĘ ANKETOS 😊

Jei esi LIETUVIS, toliau atsakinėk nuo 12 puslapio, jei esi NELIETUVIS, atsakinėk toliau iš eilės.

KALBŲ MOKYMAS MOKYKLOJE

Ar mokaisi mokykloje savo gimtosios kalbos (lenkų, rusų)?

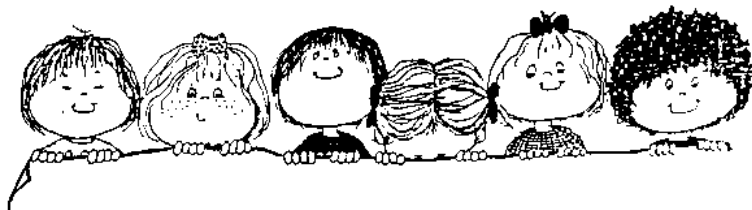
☐ Taip

☐ Ne

Kaip vertini lietuvių ir gimtosios (lenkų arba rusų) kalbos mokymo lygį, sąlygas ir kokybę mokykloje? Kiekvienoje eilutėje pažymėk savo vertinimus.

Lietuvių kalbos mokymo lygis mokykloje	☹️ ☹️ 😐 😊 😄
Lietuvių kalbos kabinetų įrengimas ir aprūpinimas mokymo priemonėmis	☹️ ☹️ 😐 😊 😄
Gimtosios kalbos (lenkų arba rusų) mokymo lygis mokykloje (jei nesimokai gimtosios kalbos, nežymėk)	☹️ ☹️ 😐 😊 😄
Gimtosios kalbos (lenkų arba rusų) kabinetų įrengimas ir aprūpinimas mokymo priemonėmis (jei nesimokai gimtosios kalbos, nežymėk)	☹️ ☹️ 😐 😊 😄
Bendras mokymo lygis mokykloje	☹️ ☹️ 😐 😊 😄

Parašyk savo nuomonę apie lietuvių, ir, jei mokaisi nelietuvių mokykloje, lenkų ir rusų kalbų mokymą bei kabinetų įrengimą. Kokios yra problemos ir ką siūlytum tobulinti?

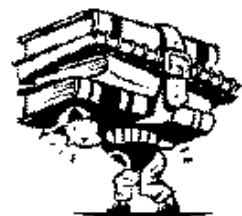

Pažymėk, kokia kalba mokaisi įvairius dalykus mokykloje ir pažymėk, kokia kalba norėtum juos mokytis:

	Kokia kalba mokaisi			Kokia kalba norėtum mokytis		
	Lietuvių	Lenkų	Rusų	Lietuvių	Lenkų	Rusų
Matematika	●	●	●	●	●	●
Fizika	●	●	●	●	●	●
Chemija	●	●	●	●	●	●
Geografija	●	●	●	●	●	●
Istorija	●	●	●	●	●	●
Biologija	●	●	●	●	●	●
Muzika	●	●	●	●	●	●
Dailė	●	●	●	●	●	●
Tikyba arba etika	●	●	●	●	●	●
Informacinės technologijos	●	●	●	●	●	●
Pilietiškumo pagrindai	●	●	●	●	●	●
Ekonomika	●	●	●	●	●	●

Ar tave tenkina aprūpinimas įvairių dalykų mokymo priemonėmis mokykloje (vadovėliais, knygomis, žinynais, vaizdine medžiaga, kompaktiniais diskais)? Kiekvienam dalykui pažymėk Tavo nuomonę atitinkanti veiduką.

	Priemonės lietuvių kalba	Priemonės lenkų arba rusų kalba (jei mokaisi nelietuvių mokykloje)
Matematika	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Fizika	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Chemija	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Geografija	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Istorija	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Biologija	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Muzika	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Dailė	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Tikyba arba etika	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Informacinės technologijos	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Pilietiškumo pagrindai	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹
Ekonomika	☹ ☹ ☹ ☹ ☹	☹ ☹ ☹ ☹ ☹

Įvertink žemiau pateiktus teiginius.

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS

NE	Ne	?	Taip	TAIP
tikrai ne	lyg ir ne	nežinau	lyg ir taip	tikrai taip

Ar, Tavo manymu, lietuvių kalbos žinių Tau pakaks, kad:

Įstoti į aukštąją mokyklą ar kolegiją Lietuvoje	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Sėkmingai studijuoti aukštojoje mokykloje ar kolegijoje bei suprasti mokomąją medžiagą lietuvių kalba	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Sėkmingai mokytis profesinėje mokykloje ir įgyti aukštą profesinę kvalifikaciją	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Išlaikyti egzaminus, praeiti atrankas stojant į valstybės tarnybą	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Išlaikyti atrankas, testus įsidarbinant privačiame sektoriuje	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Suprasti ir sąmoningai tvarkyti svarbius įvairių sričių dokumentus (pvz. verslo ir būsto paskolų, lizingo sutarčių, mokesčių deklaracijų, pašalpų dokumentus)	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Bendrauti su įvairių institucijų ir įstaigų darbuotojais (pvz. bankuose, Sodroje, parduotuvėse ir kt.)	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Dalyvauti viešajame gyvenime (pvz. viešai išstoti įvairiuose susirinkimuose, dalyvauti televizijos ar radijo laidose, rašyti į laikraščius ar žurnalus)	NE	Ne	?	Taip	TAIP

Ar, Tavo manymu, gimtosios kalbos žinių (lenkų, rusų, baltarusių) Tau pakanka, kad:

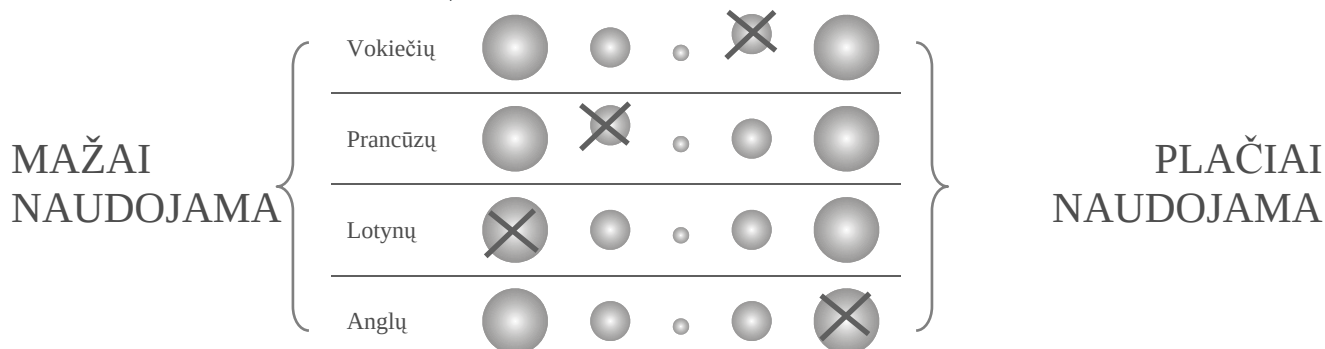
Laisvai bendrauti gimtąja kalba, nuvykus į Lenkiją, Rusiją ar Baltarusiją	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Laisvai skaityti ir suprasti įvairią literatūrą gimtąja kalba	NE	Ne	?	Taip	TAIP
Išvengti nutautėjimo	NE	Ne	?	Taip	TAIP

TAVO NUOMONĖ APIE KALBAS

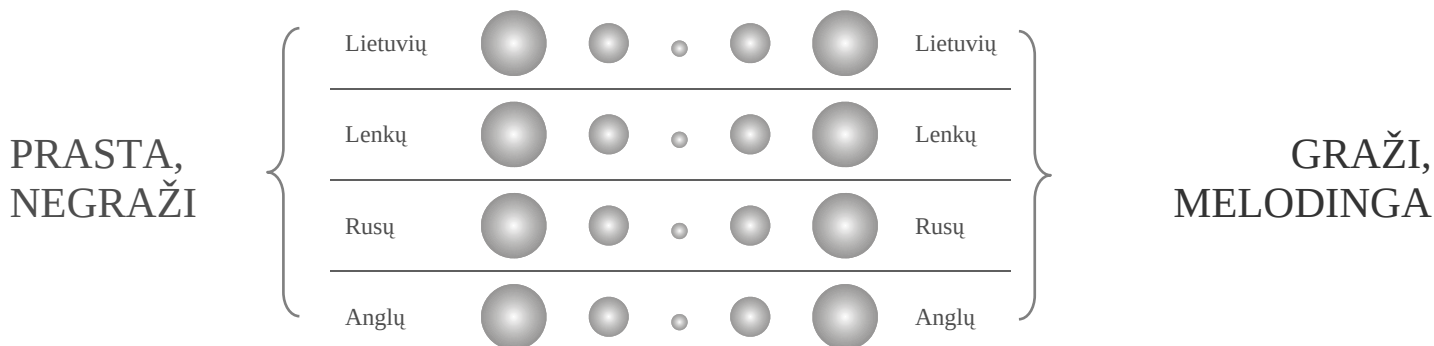
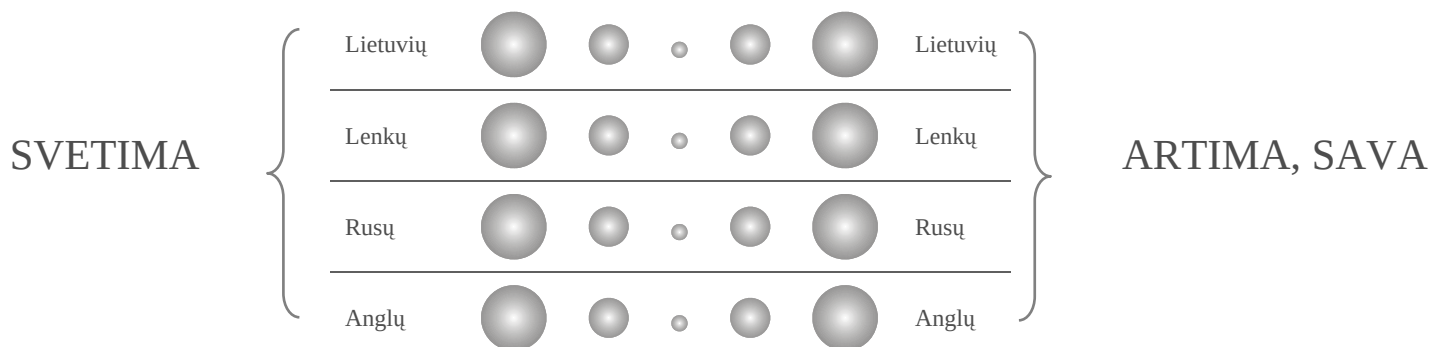
Vienos kalbos žmogui patinka labiau, kitos mažiau. Kiekvienoje žemiau esančioje eilutėje pateikta žodžių pora, apibūdinanti priešingas kalbos savybes. **Pažymėk**, ką manai apie kiekvieną iš kalbų (lietuvių, lenkų, rusų, anglų). Įvertink **kiekvieną** kalbą pagal žodžių poras. Kuo didesnę rutuliuką pažymėsi, tuo labiau kalba pasižymi ta savybe.

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS

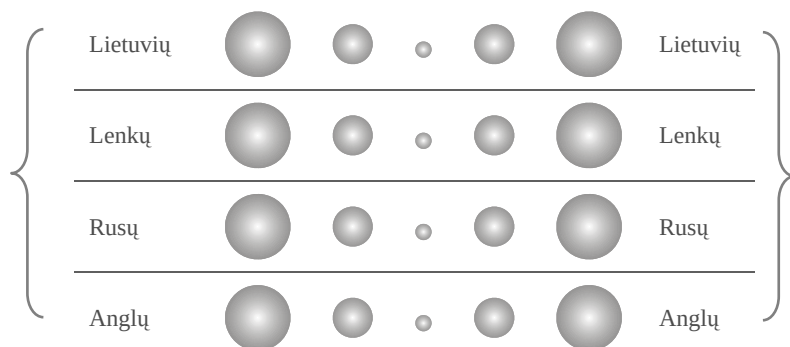

Šiame pavyzdyje pažymėta, kad vokiečių kalba yra gana plačiai naudojama, prancūzų kalba yra gana mažai naudojama, lotynų kalba yra labai mažai naudojama, o anglų kalba yra labai plačiai naudojama.

DABAR PAŽYMĖK, KĄ TU MANAI APIE KALBAS:

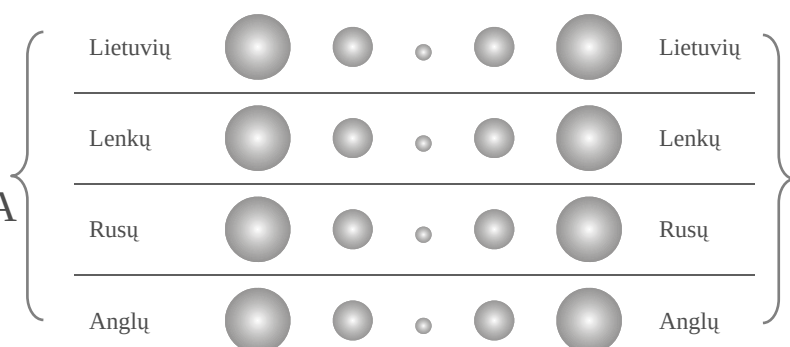

SUNKI,
SUDĖTINGA

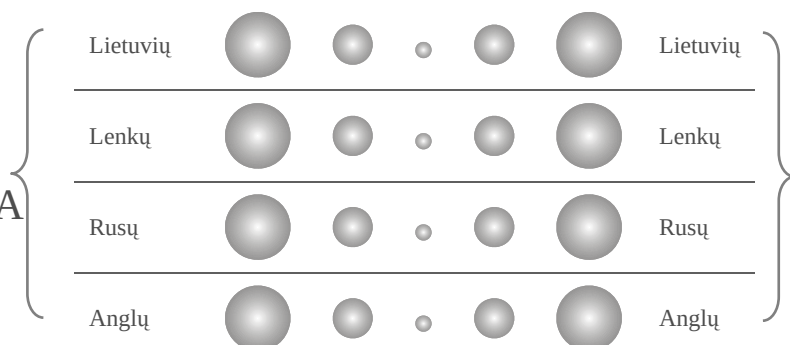
PAPRASTA,
LENGVAI
IŠMOKSTAMA

MAŽAI
REIKALINGA

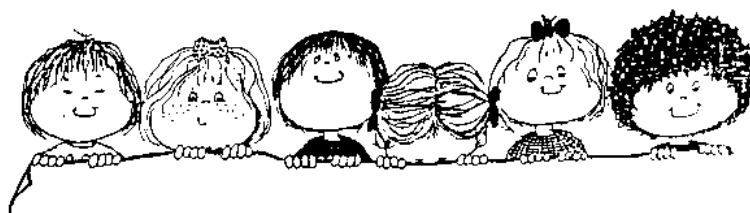

LABAI
REIKALINGA

RETAI
NAUDOJAMA

PLAČIAI
NAUDOJAMA

KAIP TU PASIEKI MOKYKLĄ?

Pavyzdžiui, Tomas į mokyklą vyksta šitaip: 30 min. važiuoja vietinio susisiekimo maršrutiniu autobusu. Po to persėda į “Geltonąjį autobusiuką” ir dar važiuoja 1 val. 15 min. Tomas nevažiuoja “pilnos” valandos, tai valandų žymėjimo vietoje nieko neįrašo, o minučių žymėjimo vietoje įrašo 30 min. Po to berniukas persėda į “Geltonąjį autobusiuką” ir dar važiuoja 1 val. 15 min., tai valandų žymėjimo vietoje įrašo 1 val., o minučių žymėjimo vietoje įrašo 15 min. Kadangi Tomas nevažiuoja kitomis transporto priemonėmis, tai jis kitose anketos vietose visai nieko nežymi.

Tomo atvejais

	Pažymėk atvykimo būdą/-us, kuriais naudojiesi	Kiek laiko trunka kelionė? Įrašyk laiką valandomis, minutėmis
Vietinio susisiekimo maršrutiniu autobusu	☐	val 30 min
“Geltonuoju autobusiuku” arba mokykliniu autobusiuku	☐	1 val 15 min
Tarpmiestiniu autobusu	☐	val min

Dabar **Tu** mintyse **a p s k a i č i u o k** Savo kelią ir **p a ž y m ė k** viską lentelėje pagal tas pačias taisykles kaip Tomas.

	Pažymėk atvykimo į mokyklą būdą/-us	Kiek laiko trunka kelionė į mokyklą? Įrašyk laiką valandomis, minutėmis	Pažymėk grįžimo į namus iš mokyklos būdą/-us	Kiek laiko trunka kelionė iš mokyklos? Įrašyk laiką valandomis, minutėmis
Vietinio susisiekimo maršrutiniu autobusu	☐	val min	☐	val min
“Geltonuoju autobusiuku” arba mokykliniu autobusiuku	☐	val min	☐	val min
Tarpmiestiniu autobusu	☐	val min	☐	val min
Tarpmiestiniu traukiniu	☐	val min	☐	val min
Veža eilės tvarka susibūrę kaimynai ir pan.	☐	val min	☐	val min
Dviračiu	☐	val min	☐	val min
Savo vairuojamu automobiliu	☐	val min	☐	val min
Mopedu, motociklu	☐	val min	☐	val min
Veža tėvai	☐	val min	☐	val min
Einu pėsčiomis	☐	val min	☐	val min
Kita (įrašyk).....	☐	val min	☐	val min

Jei žinai, įrašyk, kiek apytiksliai kilometrų yra nuo Tavo namų iki mokyklos?

(parašyk)

Jei mokykla yra toliau nei 3 km nuo Tavo namų, gali naudotis moksleivių vežiojimo paslauga. Tai yra: kasdien pasiekti mokyklą ir grįžti iš jos mokykliniu, "geltonuoju" autobusiuku arba kita transporto priemone.

Ar naudojiesi vežiojimo į mokyklą paslaugomis?

☐ Taip ►

☐ Ne

Ar tenkina vežiojimo į mokyklą paslaugos?

☐ Taip

☐ Ne ►

Kodėl?

(parašyk)

TAVO ATEITIES PLANAI

Ką ketini veikti, baigęs mokyklą? (pažymėk Tau tinkančius atsakymus)

Kuriame **mieste** arba kokioje **šalyje**? (įrašyk)

- ☐ Studijuoti universitete Lietuvoje
- ☐ Studijuoti kolegijoje Lietuvoje
- ☐ Studijuoti profesinėje mokykloje Lietuvoje
- ☐ Studijuoti užsienyje
- ☐ Ieškoti darbo Lietuvoje
- ☐ Ieškoti darbo užsienyje
- ☐ Nestudijuoti ir neieškoti darbo
- ☐ Kita (įrašyk)

Įrašyk savo praeitų metų pažymių vidurkius:

- ☐ Bendrą metinį vidurkį
- ☐ Lietuvių kalbos vidurkį
- ☐ Jei mokaisi nelietuvių mokykloje, mokomosios kalbos (lenkų arba rusų) vidurkį

DĖKOJAME UŽ SUGAIŠTĄ LAIKĄ!

Duomenys apie tyrėjus:
Sociologijos katedra
Kauno Technologijos universitetas
K. Donelaičio 20-313 LT 3000 Kaunas
Tel. (8-37) 30-01-44

Tyrimo vadovas:
prof. habil.dr. G.Merkys, tel.(8-699) 98340
e-mail: gediminas.merkys@smf.ktu.lt
Tyrimo asistentė: dr. Audronė Telešienė, tel. (8-684) 65096
e-mail: audrone.telesiene@ktu.lt

**Apibendrintos mokyklos vertinimo komponentės.
Lentelėje vaizduojami faktoriai svoriai (koreliacija su komponente)**

	Komponentės (faktoriai)				
	1	2	3	4	5
Mokinių laisvalaikis ir šventės mokykloje	0.72				
Vasaros poilsio, vasaros stovyklų organizavimas	0.67		0.37		
Įdomių būrelių gausa	0.64				
Socialinio darbuotojo, psichologo teikiama pagalba	0.63				
Maisto įvairovė, skanumas, kokybė	0.58	0.49			
Aprūpinimas vaizdinėmis priemonėmis	0.52	0.41	0.32		
Medicinos kabinetas ir sveikatos priežiūra	0.49	0.46			
Mokyklos geras vardas, mokyklos lygis	0.49	0.33	0.31		
Aprūpinimas kompiuterine technika	0.45	0.44			
Sporto aikštynas		0.73			
Sporto salė		0.71	0.32		
Valgykla, bufeto patalpos	0.49	0.64			
Apšvietimas klasėse		0.64			
Gera įrengti kabinetai (suremontuotos patalpos, patogūs suolai, kėdės)		0.62	0.42		
Bibliotekos įrengimas, knygų gausa ir įvairovė	0.42	0.53			
Higiena: galimybė nusiplauti rankas muilu, popieriniai rankšluosčiai, džiovintuvai ir pan.			0.76		
Tualetų būklė			0.76		
Užtikrinta apsauga nuo vagysčių, priekabiavimo, grasinimų, sumušimo			0.62		
Man gera būti su bendraamžiais				0.84	
Mokykloje turiu daug draugų				0.81	
Patalpų, klasių apšildymo kokybė šaltu metų laiku		0.34	0.38	0.38	
Mano mokyklinis nuovargis ir stresas					0.71
Mano pažangumas ir mokymosi pasiekimai					0.62
Šilti santykiai tarp mokytojų ir mokinių			0.38	0.43	0.55
Mokytojai sudomina dėstomais dalykais	0.39		0.33		0.51

Faktorių interpretacija

1. Mokyklos aprūpinimas ir popamokinės veiklos organizavimas
2. Mokyklos fizinė aplinka
3. Asmens higiena ir saugumas
4. Mokinių santykiai
5. Ugdomas

Vilniau rajono ir šalies mokyklų vertinimo palyginimas, procentai

N_{Vilniau rajono} = 537, N_{šalies} = 1389

Kriterijai	Vilniaus rajonas			Šalies savivaldybės		
	"Gera"	"Viduti niška"	"Bloga"	"Gera"	"Viduti niška"	"Bloga"
Man gera būti su bendraamžiais	91,6	6,3	2,1	84,2	14,0	1,9
Mokykloje turiu daug draugų	89,0	8,4	2,6	80,9	16,4	2,7
Šilti santykiai tarp mokytojų ir mokinių	65,9	24,0	10,1	57,6	35,1	7,3
Mokytojai sudomina dėstomais dalykais	59,8	29,5	10,7	54,7	35,3	9,9
Mano pažangumas ir mokymosi pasiekimai	67,9	26,8	5,3	56,8	37,4	5,8
Mano mokyklinis nuovargis ir stresas	30,2	38,5	31,3	29,7	39,6	30,6
Bibliotekos įrengimas, knygų gausa ir įvairovė	53,2	25,2	21,6	64,1	25,5	10,5
Gera įrengti kabinetai	63,5	18,7	17,8	60,7	26,4	12,8
Sporto salė	53,9	18,7	27,3	68,4	22,1	9,5
Sporto aikštynas	48,6	25,1	26,3	57,4	26,6	16,0
Valgykla, bufeto patalpos	55,0	21,8	23,3	57,5	28,9	13,5
Maisto įvairovė, skanumas, kokybė	53,4	22,9	23,7	62,3	23,4	14,2
Aprūpinimas kompiuterine technika	66,5	18,9	14,6	62,3	24,6	13,1
Aprūpinimas vaizdinėmis priemonėmis	42,2	30,6	27,2	55,6	27,0	17,3
Įdomių būrelių gausa	50,5	24,5	25,0	47,8	29,0	23,2
Mokinių laisvalaikis ir šventės mokykloje	61,9	18,2	19,9	57,7	26,3	16,0
Mokyklos geras vardas, mokyklos lygis	66,2	21,7	12,1	61,4	26,6	12,0
Medicinos kabinetas ir sveikatos priežiūra	33,7	22,0	44,3	60,8	19,8	19,5
Tualetų būklė	59,2	16,3	24,5	49,1	26,5	24,4
Higiena	42,6	19,1	38,3	49,7	20,6	29,6
Patalpų, klasių apšildymo kokybė šaltu metų laiku	71,2	15,9	12,9	42,0	24,8	33,1
Užtikrinta apsauga nuo vagysčių, priekabiavimo, grasinimų, sumušimo	49,1	23,3	27,6	65,7	19,9	14,4

INTERVIU SU MOKYKLŲ VADOVAIS

Laba diena. Aš esu ____vardas pavardė____ iš Kauno technologijos universiteto. LR Švietimo ir mokslo ministerijos, Vilniaus apskrities viršininko administracijos bei Vilniaus rajono savivaldybės iniciatyva Vilniaus rajone vykdome tyrimą „Mokymosi prieinamumas Vilniaus rajono gyventojams“. Siekiame ištirti ugdymo kokybę, mokymosi prieinamumą ir mokyklų tinklo veiksmingumą Vilniaus rajone.

Mums labai svarbi įvairių mokymo (-si) procese dalyvaujančių grupių nuomonė. Apklausą anoniminę – mes nežinome ir neklausime jūsų vardo nei pavardės, neprašome įvardinti mokyklos, pokalbio neįrašinėjame – jūsų nuomonės, atsakymai bus pateikiami apibendrintai su kitų mokytojų atsakymais.

TEMA	KLAUSIMŲ GAIRĖS, KONTEKSTINĖ INFORMACIJA
MOKYKLOS PORTRETAS	Mokomoji kalba (–os). Kiek laiko mokoma šia kalba? Bendras apytikslis mokinių skaičius, mokinių skaičius pagal mokomąsias kalbas.
MOKYMOSI PRIEINAMUMAS ATSTUMO PRASME	Tėvai gali laisvai rinktis į kokią mokyklą leis savo vaiką. Ir jie kartais renkasi ne pačias artimiausias mokyklas. <u>Kur gyvenantys mokiniai lanko jūsų mokyklą</u> – ar tik tie kurie arčiausiai gyvena, ar atvažiuoja iš toliau? Ar daug mokykloje mokinių, kuriems <u>reikalinga vežiojimo paslauga</u>? Kas ją organizuoja? Ar mokiniai, jų tėvai išsako nusiskundimų? Dėl ko? Kaip tai sprendžiama? Ar yra mokinių kuriuos <u>patys tėvai veža į jūsų mokyklą</u> iš tolimesnių vietovių? Kodėl jie renkasi jūsų mokyklą?
MOKYMOSI PRIEINAMUMAS MOKYMOSI KALBOS PRASME	Kokių <u>tautybių vaikų mokosi</u> jūsų mokykloje? Ar jie turi savo <u>gimtosios kalbos pamokų</u>?

UGDYMO KOKYBĖ	Ar daug mokinių <u>išeina iš mokyklos jos nebaigę</u>? Kodėl išeina. [nemato perspektyvos Lietuvoje, Lenkijoje Europoje] Ar sėkmingai mokyklos mokiniai <u>laiko brandos egzaminus</u>? <u>Kiek mokinių išlaiko valstybinius egzaminus</u>? Kiek mokinių išlaiko valstybinius egzaminus „puikiai“, „labai gerai“, „gerai“? Kaip <u>mokiniai laiko egzaminus lyginant su kitomis rajono mokyklomis</u>? Kas lemia tokį rezultatą, kas trukdo siekti geresnio? [kalbinis barjeras, mokinių motyvacija, socialinės sąlygos, priemonių trūkumas...] Kur <u>paskui</u> stoja, ar eina dirbti? Ar išvyksta į kitas šalis mokytis, dirbti (Lenkija)? Ar daug mokinių <u>pasilieka antriems metams</u>? Kiek <u>perkeliamą</u> į aukštesnę klasę su <u>nepatenkinamu</u> pažymiu? Kas sąlygoja šią problemą? Ar daug vaikų visai <u>nelanko mokyklos</u>? Kaip sprendžiama mokyklos nelankymo problema. Ar <u>mokiniai, jų tėvai patenkinti įvairių dalykų mokymu</u>? Dėl kokių dalykų dažniausiai pasitaiko nusiskundimų? Ar <u>mokiniai, jų tėvai patenkinti gimtosios ir valstybinės kalbų mokymu</u>. Kokių būna nusiskundimų? Ar <u>jūs patenkinti iš priešmokyklinių grupių ateinančių vaikų gimtosios ir valstybinės kalbos žiniomis</u>? Kokių mokykloje yra <u>būrelių</u>? Ar mokiniai išsako norus kažkokiems papildomiems būreliams? Kokiems? Kaip atsižvelgiate į jų norus? Kokį <u>papildomą, popamokinį ugdymą organizuojate</u>?
MOKYTOJAI	Kiek <u>mokinių tenka vienam mokytojui</u>? Ar situacija problematiška? Kaip sprendžiama. <u>Ar pakanka specialistų</u>? Ar pakankama jų kvalifikacija? Kokių specialistų trūksta? Ar mokiniai, jų <u>tėvai išreiškia kokius nors nepasitenkinimus, pageidavimus</u> dėl esamų įvairių dalykų specialistų? Kokie <u>pagalbos specialistai</u> dirba arba lankosi jūsų mokykloje? (Kiek etatų ar valandų, pan.) [psichologas, logopedas, specialusis pedagogas, socialinis pedagogas ar kt.] Ar mokiniams <u>dažnai prisireikia specialiosios pagalbos</u>. Ar mokiniai, jų <u>tėvai išreiškia kokius nors pageidavimus</u> dėl pagalbos specialistų?

MATERIALIOS MOKYMOSI SĄLYGOS	Kokias nuomones išreiškia mokyklos bendruomenė dėl <u>materialinių, fizinių mokymosi sąlygų</u>: Mokyklos pastato remontas // Aplinkos sutvarkymas // Kabinėtų įrengimas // Sporto ir aktų salė // Bibliotekos aprūpinimas Kada paskutinį kartą šios sąlygos buvo pagerintos? Iš kokių šaltinių? Kas padaryta? Ko labiausiai trūksta? Kokias nuomones išreiškia mokyklos bendruomenė dėl <u>aprūpinimo mokymosi priemonėmis</u>? Kaip apsirūpinama priemonėmis? [vadovėliai, žodynai, vaizdinė medžiaga, elektroninės priemonės, televizorius, multimedia projektorius, tautinė simbolika] Ko labiausiai trūksta? Ar <u>pakanka priemonių gimtąja kalba</u>? Ar <u>pakanka priemonių valstybine kalba</u>?
GIMTOSIOS IR VALSTYBINĖS KALBOS MOKYMAS	<u>Kokie mokytojai – ar savo srities specialistai</u> moko gimtosios kalbos? Ar jaučiate gimtosios kalbos mokytojų stygių/perteklių? <u>Kokie mokytojai – ar savo srities specialistai</u> moko valstybinės kalbos? Ar jaučiate valstybinės kalbos mokytojų stygių/perteklių? <u>Gimtosios kalbos kabinetų įrengimas</u> ir aprūpinimas priemonėmis. Ko labiausiai <u>trūksta</u>? [vadovėliai, žodynai, vaizdinė medžiaga, elektroninės priemonės, televizorius, multimedia projektorius, tautinė simbolika] <u>Valstybinės kalbos kabinetų įrengimas</u> ir aprūpinimas priemonėmis. Ko labiausiai <u>trūksta</u>? ----- <u>Lietuvių etninės kultūros draugija</u> teigia, jog lietuvių kalbos kabinetai – tai ne tik pagrindiniai mokyklų mokymo kabinetai, bet ir šio krašto kultūros židiniai, formuojantys Lietuvos pilietį“ ir išsako nuomonę, jog lietuvių kalbos kabinetai dažnai įrengti prasčiau už gimtosios kalbos kabinetus. <u>Kaip vertinate tokią nuomonę?</u>

MOKYKLOS BENDUOMENĖS VIDINĖ KOMUNIKACIJA	Ar dažnai pasiekia <u>mokinių, tėvų, mokytojų nuomonės</u>, rekomendacijos dėl ugdymo kokybės ar sąlygų, Koks <u>nuomonės išklausymo mechanizmas</u>. Kaip į tas nuomones atsižvelgiama? Pavyzdžiui, koks paskutinis atvejis – ką patarė, ko pageidavo ir kas buvo padaryta? Ar pasitaiko <u>konfliktų</u> susijusių su kalbos ugdymu? Kokių, tarp ko, kaip jie sprendžiami? <u>Kokia forma ir kalba mokykla perduoda informaciją</u> mokytojams, tėvams, mokiniams?
---	---

Dabar norime su jumis pakalbėti apie organizacijas, institucijas, kurios tarpusavyje derindamos savo pozicijas organizuoja švietimą jūsų mokykloje ir Vilniaus rajone.

MOKYKLOS IŠORINĖ KOMUNIKACIJA	Paprastai švietimą organizuoja savivaldybė arba apskritis. Tačiau švietimo organizavimui svarbu bendruomenės, seniūnijos, profsajungų, kitų NVO, politinių organizacijų nuomonė. Su <u>kuo dažniausiai bendraujate</u> ugdymo organizavimo ir ugdymo turinio klausimais? Kokiais klausimais? [savivaldybė, profsajungos, kitos NVO, bendruomenių atstovai, politinės organizacijos] Kokią nuomonę tos organizacijos išsako? ----- ----- Kokį <u>vaidmenį vaidina mokykla bendruomenės gyvenime</u>? [aktyvus ar pasyvus elementas bendruomenės atžvilgiu - gal mobilizuojanti jėga, organizuojanti kultūrinį gyv., rekreaciją, kt.]
-------------------------------------	--

Dabar norėtume labai trumpam sugrįžti prie klausimų apie jus ir mokyklą

VADOVO
PORTRETAS

Išsimokslinimo lygis; sritis; kur baigė?

Kada paskutinį kartą kėlė kvalifikaciją?

Kiek metų dirba mokyklos vadovu?

Ar kilęs iš šio krašto?

Gimtoji kalba.

Kalba kuria skaito spaudą, žiūri televizorių.

MOKYKLOS
KALBINĖ APLINKA

Kokia kalba bendrauja su mokiniais.

tėvais,

kolegomis,

mokytojais;

kokia kalba vyksta mokyklos darbuotojų susirinkimai, rašomi protokolai

kokia kalba vyksta mokyklos šventės,

kokia kalba kabinami informaciniai skelbimai,

kokia kompiuterių meniu kalba ir t.t.

Kokia kalba vyksta užsiėmimai klasėse? Ar visų dalykų vienoda dėstomoji kalba?

Pokalbio metu jau pakalbėjome apie kai kurias problemas. Tačiau dabar norime išgirsti jūsų paties bei mokyklos bendruomenės nuomones apie visą eilę problemų, kurias iškelia skirtingos organizacijos ir institucijos.

EGZAMINŲ
KLAUSIMAI

Ketinama suvienodinti lietuvių ir valstybinės kalbų brandos egzaminus.

Kokia mokyklos vadovo nuomonė? Mokyklos bendruomenės nuomonė.

Gimtosios kalbos egzaminai nėra privalomi. Kiekviena mokykla nusprendžia, ar jos mokiniai tokį egzaminą laikys ar ne. Yra nuomonių, kad gimtosios kalbos egzaminai visgi turėtų būti visiems tos tautinės mažumos mokiniams privalomi.

Ar mokyloje šie egzaminai privalomi? Kokia vadovo bei mokyklos bendruomenės nuomonė dėl jų pavertimo visuotinai privalomais?

KALBINĖS
APLINKOS ĮTAKA

Kaip vaiko gabumų atsiskleidimą įtakoja vartojamos kalbos skirtumai namų ir mokymosi aplinkoje, kai vaikas namuose kalba viena, o mokykloje mokosi kita kalba? Pavyzdžiai?

Ar mokomoji kalba turi įtakos vaiko būsimai karjerai? Ar besimokantiems lietuvių kalba lengviau įstoti į aukštąsias mokyklas, susirasti gerą darbą?

FINANSAVIMAS

Pagal galiojančius teisės aktus lėšų mokykloms skiria steigėjas. Tačiau mokykla gali gauti ir paramą, labdarą iš kitur.

Finansavimo šaltiniai.

Kur labiausiai reikia papildomo finansavimo?

Kaip finansinis mokyklos priklausomumas arba nepriklausomumas (nuo savivaldybės arba apskrities) įtakoja mokyklos veiklą?

Apskritai - pakankamas, nepakankamas finansavimas.

"Ryto" draugija teigia, jog rajono valdžia tendencingai skirsto sutaupytų mokinio krepšelio lėšas - **didesnės sumos tenka lenkiškomis mokykloms.**

Komentaras internete: „aš nematau kad lenkų mokykloms valdžia skiria daugiau demesio negu lietuvių. Tiesiog lenkų mokyklos gauna daug labdaros iš Lenkijos“.

Ar pastebi netolygaus lėšų paskirstymo problemų? Kokia mokyklos vadovo pozicija?

Ar ketinama uždaryti/ atidaryti/ reorganizuoti mokyklą?

Kokias problemas tai išspręs? Ar dėl to kyla konfliktų? Tarp ko, kaip jie sprendžiami?

Mokyklos yra vienkalybės arba įvairiakybės. ŠVIS duomenimis vyrauja vienkalybės mokyklos modelis: 68 mokyklos ar jų filialai Vilniaus rajone yra vienkalybiai. Jūsų mokyklos modelis. Koks?

Ar mokykloje keitėsi kalbinis modelis. Jei taip, iš kokio į kokį. Kodėl?

Koks ugdymo organizavimo modelis yra efektyvesnis: vienkalybės mokyklos ar įvairiakybės mokyklos.

Vilniaus rajono teritorijoje esančių mokyklų steigėjais yra ir Vilniaus rajono savivaldybė ir Vilniaus apskrities viršininko administracija. Gali susidaryti įspūdis, kad Lietuva rūpinasi savomis mokyklomis, o Lietuvos lenkai – savomis.

Ar tokioje situacijoje, kai rajone yra dveji mokyklų šeimininkai, neatsiranda priešpriešos, nereikalingos įtampos?

Ar apskrities pavaldumo mokyklų mokytojai dalyvauja bendruose mokytojų susirinkimuose, metodinių būrelių užsiėmimuose kartu su savivaldybės pavaldumo mokyklų mokytojais? Ar direktoriai dalyvauja direktorių pasitarimuose savivaldybėje? Ar nėra tendencijos atsiriboti?

Lietuvių švietimo draugija "Rytas" teigia, kad Vilniaus raj. savivaldybė **sistemiškai naikina lietuviškas mokyklas** (pvz., Nemėžio, Buivydyžių ir Mostiškių prad. m-klas.)

Kitavertus, lietuvių tautybės gyventojų – 22% , o mokinių besimokančių lietuvių kalba – net 45%. Tad lygybės principas nėra pažeidžiamas.

Taip pat – 52% mokyklų galima mokytis lietuvių kalba, o 60% - lenkų kalba. Tarp mokyklų, kurių steigėjas savivaldybė - 42% lietuvių mokomąja kalba, 75% - lenkų.

Vilniaus raj. sav. Švietimo sk. vedėjas J. Narkevičius teigia, jog "**Nelikviduojama nė viena mokykla, keičiamas tik jų statusas, kad vaikams būtų sudarytos geresnės sąlygos**". Kelias mokyklas, kuriose yra vos po keturis vaikus, būtina skubiai atnaujinti. Tad vaikai perkeliama į artimiausias mokyklas.

Ar mokyklos bendruomenėje vyksta tokios diskusijos (dėl tautinių santykių ugdymo organizavime)? Kokios išreiškiamos nuomonės?

Kokia mokyklos vadovo nuomonė apie mokyklų tinklo pertvarką Vilniaus rajone?

Yra nuomonė, jog lenkiškos mokyklos uždaromos ar reorganizuojamos rečiau nei lietuviškos, kad mokyklų lietuvių ir rusų mokomąja kalba mažėja, lenkų mokomąja kalba – daugėja. Taip pat yra nuomonė, jog rusai dažniau renkasi lenkiškas mokyklas nei lietuviškas ir taip jie diskriminuojami, t.y. sulenkėja.

PROBLEMOS DĖL SPAUDIMO RENKANTIS MOKYKLĄ IR MOKOMĄJĄ KALBĄ	<u>Ar mažėjant gimstamumui netampa pobematiška sukomplektuoti pilnas klases? Kokių priemonių imasi, kad užtikrintų pakankamą mokinių skaičių?</u> <table border="1" data-bbox="376 277 2107 432"> <tr> <td data-bbox="376 277 1267 432"> „Vilnijos“, „Ryto“ draugijos teigia, jog dėl lenkiškų mokyklų mokinių kariaujama ir jie perkami, atimant ir suteikiant tėvams darbą, dovanas, pašalpas, mokinius vežant į Lenkiją vasarą, nemokamai juos maitinant ir pan. </td><td data-bbox="1267 277 2107 432"> <u>Vilniaus raj. savivaldybė tokius kaltinimus atmeta</u> ir teigia, jog mokinių tėvai yra laisvi pasirinkti norimą mokyklą ir norimą mokomąją kalbą. Jie patys įvertina ugdymo kokybę ir sąlygas ir nusprendžia kur leis vaiką. </td></tr> </table> Koks <u>vadovo</u> komentaras? Ar <u>mokinių tėvai</u> skundžiasi koku nors spaudimu ar grąšinimais?	„Vilnijos“, „Ryto“ draugijos teigia, jog dėl lenkiškų mokyklų mokinių kariaujama ir jie perkami, atimant ir suteikiant tėvams darbą, dovanas, pašalpas, mokinius vežant į Lenkiją vasarą, nemokamai juos maitinant ir pan.	<u>Vilniaus raj. savivaldybė tokius kaltinimus atmeta</u> ir teigia, jog mokinių tėvai yra laisvi pasirinkti norimą mokyklą ir norimą mokomąją kalbą. Jie patys įvertina ugdymo kokybę ir sąlygas ir nusprendžia kur leis vaiką.
„Vilnijos“, „Ryto“ draugijos teigia, jog dėl lenkiškų mokyklų mokinių kariaujama ir jie perkami, atimant ir suteikiant tėvams darbą, dovanas, pašalpas, mokinius vežant į Lenkiją vasarą, nemokamai juos maitinant ir pan.	<u>Vilniaus raj. savivaldybė tokius kaltinimus atmeta</u> ir teigia, jog mokinių tėvai yra laisvi pasirinkti norimą mokyklą ir norimą mokomąją kalbą. Jie patys įvertina ugdymo kokybę ir sąlygas ir nusprendžia kur leis vaiką.		
PAPILDOMA NUOMONĖ	Gal dar apie kažkokias problemas, dalykus, kurie aktualūs mokyklos bendruomenei (arba aktualūs adovo nuomone) nepaklausėme?		

Baigiamasis tyrėjo žodis:

Labai dėkojame už Jūsų atsakymus. Su tyrimo rezultatais galėsite susipažinti Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapyje www.smm.lt nuo 2007m. sausio mėn

INTERVIU SU MOKYTOJ AIS

Laba diena. Aš esu ___vardas pavardė___ iš Kauno technologijos universiteto. LR Švietimo ir mokslo ministerijos, Vilniaus apskrities viršininko administracijos bei Vilniaus rajono savivaldybės iniciatyva Vilniaus rajone vykdome tyrimą „Mokymosi prieinamumas Vilniaus rajono gyventojams“. Siekiame ištirti ugdymo kokybę, mokymosi prieinamumą ir mokyklų tinklo veiksmingumą Vilniaus rajone.

Mums labai svarbi įvairių mokymo (-si) procese dalyvaujančių grupių nuomonė.

Apklausa anoniminė – mes nežinome ir neklausiamo jūsų vardo nei pavardės, neprašome įvardinti mokyklos, pokalbio neįrašinėjame – jūsų nuomonės, atsakymai bus pateikiami apibendrintai su kitų mokytojų atsakymais.

TEMA	KLAUSIMŲ GAIRĖS, KONTEKSTINĖ INFORMACIJA
DĖSTOMI DALYKAI	<u>Kalba kurią dėsto</u>; jei LT - ar kaip gimtąją ar kaip valstybinę; kiek laiko jau dėsto? <u>Kokius dar dalykus dėsto.</u> Ar turi <u>auklėjamąją klasę</u>? Kokią (kelintą klasę, tautinę sudėtis)
KALBINĖ APLINKA	Kalbos kuimomis <u>bendrauja su mokiniais pamokų metu.</u> Kalba kuria <u>bendrauja su mokyklos vadovais.</u> Kalba kuria vyksta susirinkimai, posėdžiai, rašomi protokolai. Kalba kuria <u>bendrauja su kolegomis mokytojais.</u> Kalba kuria <u>bendrauja su mokiniais</u> ne pamokų metu. Kalba kuria <u>bendrauja su mokinių tėvais.</u> Kalba, kuria vyksta <u>mokyklos šventės.</u> Kalba kuria skelbiami <u>informaciniai skelbimai.</u> <u>Gimtoji kalba. Iš kur kilęs.</u> Kalba kuria <u>skaito spaudą, žiūri televizorių</u>

Kalbos mokymui svarbios materialios sąlygos, turimos priemonės. Norime paklausti apie kabineto įrengimą ir aprūpinimą priemonėmis.

KABINETO ĮRENGIMAS IR
APRŪPINIMAS PRIEMONĖMIS

Turite savo kabineta? Kokia jo fizinė aplinka. Kaip ją bendrai vertina.

[kabineto remontas, šiluma, šviesumas, patogumas mokyklos atžvilgiu]

Kada paskutinį kartą remontuotas?

Ko labiausiai trūksta kabineto įrengimui?

Ar pakankamas aprūpinimas mokymo priemonėmis?

[vadovėliai, žodynai, vaizdinė medžiaga, elektroninės priemonės, televizorius, multimedia projektorius, tautinė simbolika]

Kokia kalba parašytos turimos priemonės? Ar pakanka priemonių gimtąja kalba?

Kaip dažnai atnaujinamos, papildomos mokymo priemonės?

Kokių priemonių trūksta?

[vadovėliai, žodynai, vaizdinė medžiaga, elektroninės priemonės, televizorius, kompiuteris, multimedia, tautinė simbolika]

Kas aprūpina, iš kokių šaltinių apsirūpinama mokymo priemonėmis (ir kabineto įrengimu)?

Palyginimas su kitų dalykų ir ypač kitos kalbos (gimtosios arba valstybinės) kabinetais ir turimomis priemonėmis.

KAIP MOKSLEIVIAI MOKA DĖSTOMĄ KALBĄ	Koks <u>moksleivių požiūris į gimtąją ir valstybinę kalbas?</u> (atsakingai, lengvabūdiškai, pro pirštus žiūri į tos kalbos mokymą) Ar <u>noriai mokinasi kalbų</u>: gimtosios ir valstybinės? Kas lemia jų motyvaciją? Ar skiriasi <u>skirtingų tautybių mokinių žinios?</u> Kaip mokiniai atrodo bendram Lietuvos kontekste? <u>Nuo kurios klasės kitataučiai gali pradėti mokytis valstybine kalba?</u> <u>Kaip vertina dvikalbio ugdymo idėją (bent kelios pamokos kita kalba)</u> Kaip vaikai moka kalbą atėję iš <u>priešmokyklinių grupių, po pagrindinės, po vidurinės m-klos?</u> <u>Ar pakankamai vaikai mokykoje išmoksta gimtosios ir valstybinės kalbų</u>, kad sėkmingai stotų į aukštąsias mokyklas, susirastų darbą, dalyvautų visuomenės viešame gyvenime ir t.t. ir Lietuvoje ir kilmės šalyje (Lenkijoje, Rusijoje).
KALBINĖS APLINKOS ĮTAKA MOKYMUISI	<u>Kaip vaiko gabumų atsiskleidimą įtakoja</u> vartojamos kalbos skirtumai namų ir mokymosi aplinkoje, kai vaikas namuose kalba viena, o mokykloje mokosi kita kalba? Pavyzdžiai? <u>Ar mokomoji kalba turi įtakos vaiko būsimai karjerai?</u> Ar kitakalbiai ir lietuviakalbiai turi vienodas galimybes darbo rinkoje (Lietuvos, kitur)?
MOKYMOSI PASIEKIMAI, LANKOMUMAS	Ar tarp jūsų mokinių yra <u>dalyvaujančių olimpiadose, konkursuose?</u> Kaip <u>mokiniai laiko egzaminus lyginant su kitomis rajono mokyklomis?</u> Kas lemia tokį rezultatą, kas trukdo siekti geresnio? [<u>kalbinis barjeras</u>, mokinių motyvacija, socialinės sąlygos, priemonių trūkumas, laiko biudžetas ...] Ar jūsų mokiniai <u>stoja į aukštąsias mokyklas?</u> Išvyksta mokytis ir dirbti į užsienį? Ar daug tokių kurie <u>nelanko pamokų?</u> Ar daug tokių kuriuos <u>paliekate antriems metams?</u> Kokia jų tautybė? Ar mokiniai <u>eina pas jus papildomai mokytis kalbos?</u> Kokios tautybės dažniau ateina?

Žinoma, mokymosi kokybei mokykloje svarbu ne vien atskirų mokytojų kvalifikacija ar materialios sąlygos, bet ir bendravimas tarp mokinių, mokytojų, vadovybės, kuomet išklausomi poreikiai, sprendžiami konfliktai. Sekantis blokas klausimų kaip tik ir yra apie vidinę mokyklos bendruomenės komunikaciją.

MOKYKLOS BENDRUOMENĖS VIDINĖ KOMUNIKACIJA	Kaip, <u>kokia forma bendrauja su kitais mokytojais, vadovybe, mokiniais, jų tėvais?</u> [tik formalūs susirinkimai, laiškai, raštai, neformalių susiėjimų metu ir kt.] Ar dažnai pasiekia mokinių, tėvų, kitų mokytojų, vadovybės <u>nuomonės, rekomendacijos dėl ugdymo kokybės ar sąlygų?</u> Ar <u>laisvai gali reikšti savo nuomonę</u> kalbos ugdymo klausimais. Ar į ją įsiklausoma ir jos paisoma? Ar pastaiko <u>konfliktų</u> susijusių su kalbos ugdymu, kokių, tarp ko, kaip jie sprendžiami?
Paprastai švietimą organizuoja savivaldybė arba apskritis, mokyklos vadovybė. Tačiau švietimo organizavimui svarbu bendruomenės, seniūnijos, profsajungų, kitų NVO, politinių organizacijų nuomonė. Norime jūsų paklausti apie jūsų kontaktus su įvairiomis organizacijomis (kalbos ugdymo klausimais)	
IŠORINĖ KOMUNIKACIJA	<u>Priklausymas profesinei sąjungai, NVO.</u> <u>Su kuo (be mokyklos bendruomenės) dažniausiai bendrauja</u> ugdymo organizavimo ir ugdymo turinio klausimais. [savivaldybė, profsajungos, kitos NVO, bendruomenių atstovai, politinės organizacijos] <u>Kokiais klausimais?</u> Kokią nuomonę tos organizacijos išsako?

Dabar norėtume labai trumpam sugrįžti prie klausimų apie jus.

DARBO KRŪVIS	Ar didelis <u>darbo krūvis</u> ? Ar <u>didėja, ar mažėja</u> ? Ar trūksta jo dėstomo dalyko specialistų mokykloje?
DARBO STAŽAS	bendras <u>pedagoginis stažas</u> ; kiek <u>metų dėsto valstybinę/gimtąją kalbą</u> kiek <u>metų dirba dabartinėje darbovietėje</u>
DARBOVIETĖS RINKIMASIS	<u>Kas buvo svarbu renkantis</u> dabartinę darbovietę [arti, aukštas lygis, mokomoji kalba, atlyginimas, kt.] Ar keitė mokyklą? Kodėl? Ankstesnėj m-kloj - kokia mokomoji kalba, kokius dalykus dėstė?
IŠSIMOKSLINIMAS, KVALIFIKACIJA	Kokios <u>srities</u> , kokio lygio išsimokslinimas. <u>Kur įgytas</u> (šalis). Kokia <u>kvalifikacinė kategorija</u> . (mokytojas, vyr. mokytojas, metodininkas, ekspertas, neatestuotas) Kada paskutinį kartą kėlė kvalifikaciją? Kokia kalba. Kaip vetina galimybes kelti kvalifikaciją?

Pokalbio metu jau pakalbėjome apie kai kurias problemas. Tačiau dabar norime išgirsti jūsų, mokyklos bendruomenės nuomonę apie visą eilę problemų, kurias iškelia skirtingos organizacijos ir institucijos.

EGZAMINŲ KLAUSIMAI

Ketinama suvienodinti lietuvių ir valstybinės kalbų brandos egzaminus.

Kokia mokytojo nuomonė?

Gimtosios kalbos egzaminai nėra privalomi. Kiekviena mokykla nusprendžia, ar jos mokiniai tokį egzaminą laikys ar ne. Yra nuomonių, kad gimtosios kalbos egzaminai visgi turėtų būti visiems tos tautinės mažumos mokiniams privalomi.

Ar mokyloje šie egzaminai privalomi? Kokia mokytojo nuomonė dėl jų pavertimo visuotinai privalomais?

FINANSAVIMAS

"Ryto" draugija teigia, jog rajono valdžia tendencingai skirsto sutaupytų mokinio krepšelio lėšas - **didesnės sumos tenka lenkiškoms mokykloms.**

Komentaras internete: „aš nemanau kad lenkų mokykloms valdžia skiria daugiau demesio negu lietuvių. Tiesiog lenkų mokyklos gauna daug labdaros iš Lenkijos“.

Ar pastebi netolygaus lėšų paskirstymo problemų? Kokia mokytojo pozicija?

NUOSTATOS MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS ATŽVILGIU	Lietuvių švietimo draugija "Rytas" teigia, kad Vilniaus raj. savivaldybė sistemiškai naikina lietuviškas mokyklas (Nemėžio, Buivydžių ir Mostiškių prad. m-klas.) Vilniaus raj. sav. Švietimo sk. vedėjas J. Narkevičius teigia, jog "Nelikviduojama nė viena mokykla, keičiamas tik jų statusas, kad vaikams būtų sudarytos geresnės sąlygos".	
	Ar diskutuoja tokiais klausimais su kolegomis ar kt.? Kokia mokytojo nuomonė apie mokyklų tinklo pertvarką Vilniaus rajone? Yra nuomonė, jog lenkiškos mokyklos uždaromos ar reorganizuojamos rečiau nei lietuviškos, kad mokyklų lietuvių ir rusų mokomąja kalba mažėja, lenkų mokomąja kalba – daugėja. Taip pat yra nuomonė, jog rusai dažniau renkasi lenkiškas mokyklas nei lietuviškas ir taip jie diskriminuojami, t.y. sulenkėja. Koks mokytojo komentaras? Ar tikrai lenkiškos mokyklos rečiau uždaromos nei lietuviškos? Ar rusai „lenkėja“, šliejasi prie lenkų?	
PROBLEMOS DĖL SPAUDIMO RENKANTIS MOKYKLĄ IR MOKOMĄJĄ KALBĄ	„Vilnijos“, „Ryto“ draugijos teigia, jog dėl lenkiškų mokyklų mokinių kariaujama ir jie perkami, atimant ir suteikiant tėvams darbą, dovanas, pašalpas, mokiniu vežant į Lenkiją vasarą, ekskursijoms, nemokamai juos maitinant ir pan. Vilniaus raj. savivaldybė tokius kaltinimus atmeta ir teigia, jog mokinių tėvai yra laisvi pasirinkti norimą mokyklą ir norimą mokomąją kalbą. Jie patys įvertina ugdymo kokybę ir sąlygas ir nusprendžia kur leis vaiką. Koks mokytojo komentaras? Ar mokiniai, jų tėvai yra skundęsi koku nors spaudimu ar grąšinimais?	
PAPILDOMA NUOMONĖ	Gal dar apie kažkokias problemas, dalykus, kurie aktualūs mokytojams nepaklausėme?	

Baigiamasis tyrėjo žodis:

Labai dėkojame už Jūsų atsakymus. Su tyrimo rezultatais galėsite susipažinti Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapyje www.smm.lt nuo 2007m. sausio mėn

INTERVIU SU SENIŪNAIS

Laba diena. Aš esu ____vardas pavardė____ iš Kauno technologijos universiteto. LR Švietimo ir mokslo ministerijos, Vilniaus apskrities viršininko administracijos bei Vilniaus rajono savivaldybės iniciatyva Vilniaus rajone vykdome tyrimą „Mokymosi prieinamumas Vilniaus rajono gyventojams“. Siekiame ištirti ugdymo kokybę, mokymosi prieinamumą ir mokyklų tinklo veiksmingumą Vilniaus rajone.

Žinoma, pagal LR vietos savivaldos įstatymą, vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų bendrojo lavinimo organizavimą vykdo savivaldybė. Seniūnas formaliai neturi daug svertų ar daug įtakos švietimo organizavimui. Tačiau seniūnas – arčiausiai gyventojų esantis valdžios atstovas, gyvenantis žmonių rūpesčiais, žinantis jų norus, poreikius, problemas. Todėl mums labai svarbi jūsų nuomonė.

Apklausa anoniminė – bus laikomasi konfidencialumo, vartosime sąvoką X seniūnijos seniūnas, arba pateiksime duomenis apibendrintai kartu su kitų seniūnų atsakymais.

INTERVIU VYKSMO GAIRĖS

TEMA	KLAUSIMŲ GAIRĖS, KONTEKSTINĖ INFORMACIJA
ĮŽANGINIAI KLAUSIMAI	Kiek metų <u>dirba seniūnu</u>? Ar <u>kilęs</u> iš šio krašto? Ar turi ikimokyklinio, mokyklinio amžiaus <u>vaikų</u>, vaikų jau baigusių mokyklas? Kur jie dabar mokosi? Ką veikia?

Mokyklos paprastai yra gana reikšmingos bendruomenių gyvenime. Mokyklos kartu su seniūnais sprendžia ugdymo problemas. Pakalbėkime apie jūsų seniūniją.

Ar bendrauja su seniūnijos mokyklomis?

Su kuo daugiau - vadovybe, mokytojais, mokiniais, jų tėvais.

Koks turinys: kokiais klausimais bendrauja?

Kaip bendrauja?

[seniūnas lankosi mokykloje, mokyklos atstovai ateina pas seniūną, bendrauja tik būtiniausiais klausimais, bendrauja, tariai [vairiais klausimai ir kt.]

Kokį vaidmenį vaidina mokyklos seniūnijos gyvenime?

[aktyvus ar pasyvus elementas bendruomenės atžvilgiu - gal mobilizuojanti jėga, organizuojanti kultūrinį gyvenimą, rekreaciją ar kt., o gal uždara organizacija, neturinti ryšio su bendruomene, nežinanti jos poreikių ir lūkesčių]

Su kuo dar bendrauja, tariai švietimo, ugdymo klausimais?

[savivaldybė, profsąjungos, kitos NVO, bendruomenių atstovai, politinės organizacijos]

Kaip apskritai vertina bendravimą?

[sėkmingas bendradarbiavimas, palankiai vertina, iš dalies palankiai, neatsižvelgia į seniūno nuomonę, santūriai vertina, mato neišnaudotas galimybes, konfliktas ir pan.]

BENDRAVIMAS SU
MOKYKLOMIS

Teisiškai mokiniams suteikta galimybė rinktis ir mokyklą, kurioje nori mokytis, ir kalbą, kuria nori mokytis. Norime sužinoti jūsų nuomonę, kaip tai įgyvendinama seniūnijoje.

Jūsų seniūnijoje, pagal savivaldybės duomenis, yra tokios ugdymo įstaigos: (išvardinti)

.....

Mokyklų prieinamumas atstumo prasme. Ar tos mokyklos išdėstytos patogiai, ar seniūnijos gyventojams lengvai pasiekiamos?

Kokius pageidavimus išsako gyventojai – kokių ugdymo įstaigų trūksta, o gal kaž kurios nereikia? Gal kažkuria esama mokykla nepatenkinti? Kodėl?

PRIEINAMUMAS
ATSTUMO PRASME

[mokyklos-darželiai, pradinės mokyklos, pagrindinės mokyklos, vidurinės mokyklos, gimnazijos, profesinės ir t.t.]

Ar pakanka įvairių mokymosi programų?

[ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo, suaugusiųjų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo, specialaus pradinio, pagrindinio]

Kaip apskritai vertina mokyklų prieinamumą, pasiekimumą?

[ar geras, vidutiniškas, keblus, problematiškas, kt.]

PRIEINAMUMAS GIMTAJA, VALSTYBINE KALBA	Jūsų seniūnijoje, pagal savivaldybės duomenis, yra ugdymo įstaigos tokiomis kalbomis: (išvardinti) Mokymosi programų <u>prieinamumo pagal kalbą bendras vertinimas.</u> [ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo, suaugusiųjų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo, specialaus pradinio, pagrindinio] Kokia kalba programų (ir kokių programų) labiausiai gyventojams <u>trūksta</u>? Kokius išsako <u>pageidavimus</u>? Ar seniūnijos gyventojai išreiškia <u>nepasitenkinimą</u> dėl neatitinkančių norų ir galimybių mokytis norima kalba? Kaip tos situacijos <u>sprendžiamos</u>? <u>Kas</u> jas sprendžia
NUOSTATOS MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS ATŽVILGIU	Ar ketinama <u>uždaryti/ atidaryti/ reorganizuoti</u> kurią nors iš seniūnijoje esančių mokyklų? Kokias problemas tai išspręs? Ar dėl to kyla <u>konfliktų</u>? Tarp ko, kaip jie sprendžiami? <u>Apibendrintai</u> - požiūris į mokyklų tinko pertvarką.

Dabar norime daugiau sužinoti, kaip jūs vertinate mokymo/-si kokybę bei mokymosi sąlygas seniūnijos teritorijoje esančiose mokyklose.

UGDYMO KOKYBĖ	Ar sėkmingai seniūnijos gyventojai <u>laiko brandos egzaminus</u>? Kur <u>paskui</u> stoja, ar eina dirbti? Gal išvyksta į užsienį (Lenkiją, Rusiją)? Ar <u>gyventojai skundžiasi kokių nors dalykų, o gal kalbų mokymu</u>? Ar gyventojai patenkinti <u>gimtosios ir valstybinės kalbų mokymu priešmokyklinėse grupėse</u>. Kokių būna nusiskundimų? Ar daug vaikų <u>nelanko mokyklos</u>? Ar tai opi problema seniūnijoje? Kaip sprendžiama? Gal vaikams trūksta įvairių būrelių, <u>papildomo užsiėmimo</u> po pamokų? Ar organizuojama popamokinė veikla? Kas organizuoja? Kur? Kaip <u>vaiko gabumų atsiskleidimą įtakoja</u> vartojamos kalbos skirtumai namų ir mokymosi aplinkoje, kai vaikas namuose kalba viena, o mokykloje mokosi kita kalba? Kaip <u>vaiko pasiekimus</u> (įskaitant stojimą į aukštąją mokyklą ir galimybę susirasti gerai apmokamą darbą) įtakoja tai, kad jis mokosi ne valstybine kalba?
MATERIALIOS MOKYMOSI SĄLYGOS	<u>Pasitenkinimas</u> mokyklų pastatų būkle, aplinkos sutvarkymu, sporto aikštynais, patalpomis kultūriniam reginiam, bibliotekomis. Ar <u>gyventojai patenkinti</u> materialinėmis, fizinėmis mokymosi sąlygomis (kabinetų įrengimu, aprūpinimu mokymo priemonėmis)? Ar jos vienodos visose mokyklose? Ko <u>trūksta</u>? [mokyklos remontas, aplinkos sutvarkymas, mokymosi priemonės, biblioteka ir kt.]
MOKINIŲ VEŽIOJIMAS	Ar daug seniūnijoje mokinių, kuriems reikalinga vežiojimo paslauga? Kas ją organizuoja? Ar gyventojai išsako nusiskundimų? Dėl ko? Kaip tai sprendžiama? Ar yra mokinių kuriuos patys tėvai veža į kitas (gal Vilniaus miesto) mokyklas?

Dabar norėtume dar labai trumpam sugrįžti prie klausimų apie jus.

IŠSIMOKSLINIMAS	Išsimokslinimo lygis; sritis; kur baigė.
KALBINĖ APLINKA	Gimtoji kalba; kalba kuria bendrauja su seniūnijos gyventojais; kalba kuria bendrauja su mokyklų bendruomene (vadovais, mokytojais, mokiniais), kalba kuria skaito spaudą, žiūri televizorių
Dabar norime su jumis pakalbėti apie organizacija, institucijos, kurios tarpusavyje derindamos savo pozicijas organizuoja švietimą jūsų seniūnijoje ir Vilniaus rajone.	
ŠVIETIMO KLAUSIMŲ PAGRINDU KURIAMI ŠVIETIMO TINKLAI	<u>Su kuo dar, be mokyklos bendruomenės, seniūnas bendrauja, tariaisi švietimo, ugdymo klausimais?</u> [savivaldybė, profsajungos, kitos NVO, bendruomenių atstovai, politinės organizacijos] Paprastai švietimą organizuoja savivaldybė arba apskritis. Tačiau švietimo organizavimui svarbu bendruomenės, seniūnijos, profsajungų, kitų NVO, politinių organizacijų nuomonė. Kokia organizacija (greta savivaldybės ar apskrities) turi daugiausiai <u>neformalios įtakos</u> organizuojant švietimą jūsų seniūnijoje, Vilniaus rajone? [Gal kaž kurios <u>organizacijos konkuruoja</u>? Gal <u>kažkuri dominuoja</u>? Ar tai <u>atitinka formalią</u> švietimo organizavimo sistemą?] Kokią nuomonę tos organizacijos išsako? Kokias organizacijas palaiko gyventojai?
Pokalbio metu jau pakalbėjome apie kai kurias švietimo problemas. Tačiau dabar norime išgirsti jūsų, seniūnijos gyventojų nuomonę apie visą eilę problemų, kurias iškelia skirtingos organizacijos ir institucijos.	
EGZAMINŲ KLAUSIMAI	Ketinama suvienodinti lietuvių ir valstybinės kalbų brandos egzaminus. Ar <u>gyventojai išsako nuomonę</u> šiuo klausimu? Kokia <u>seniūno</u> nuomonė?

Gimtosios kalbos egzaminai nėra privalomi. Kiekviena mokykla nusprendžia, ar jos mokiniai tokį egzaminą laikys ar ne. Yra nuomonių, kad gimtosios kalbos egzaminai visgi turėtų būti visiems tos tautinės mažumos mokiniams privalomi.

Ar gyventojai išsako nuomonę šiuo klausimu? Kokia seniūno nuomonė?

Lietuvių švietimo draugija "**Rytas**" teigia, kad Vilniaus raj. savivaldybė **sistemiškai naikina lietuviškas mokyklas** (Pvz. Nemėžio, Buivydžių ir Mostiškių prad. m-klas.). Apskritis taip pat siekia stiprinti lietuviškas mokyklas, tad tapo dalies Vilniaus rajono mokyklų steigėjais.

Vilniaus raj. sav. Švietimo sk. vedėjas J. Narkevičius teigia, jog nėra jokios prolenkiškos ir juolabiau – antilietuviškos politikos – tiesiog vykdomas mokyklų tinklo optimizavimas. "**Nelikviduojama nė viena mokykla, keičiamas tik jų statusas, kad vaikams būtų sudarytos geresnės sąlygos**". Kelias mokyklas, kuriose yra vos po keturis vaikus, būtina skubiai atnaujinti. Tad vaikai perkeliama į artimiausias mokyklas.

**MOKYKLŲ TINKLO
PERTVARKOS
PROBLEMAS**

Ar vyksta tokios diskusijos (dėl lietuviškų mokyklų specialaus naikinimo) tarp gyventojų? Kokios išreiškiamos nuomonės?

Kokia seniūno nuomonė apie mokyklų tinklo pertvarką Vilniaus rajone?

Yra nuomonė, jog lenkiškos mokyklos uždaromos ar reorganizuojamos rečiau nei lietuviškos, kad mokyklų lietuvių ir rusų mokomąja kalba mažėja, lenkų mokomąja kalba – daugėja. Taip pat yra nuomonė, jog rusai dažniau renkasi lenkiškas mokyklas nei lietuviškas ir taip jie diskriminuojami, t.y. sulenkėja. O štai baltarusiškų mokyklų išvis nėra rajone.

Koks seniūno komentaras? Ar tikrai lenkiškos mokyklos rečiau uždaromos nei lietuviškos? Ar rusai „lenkėja“, šliejasi prie lenkų?

MOKYKLŲ FINANSAVIMO PROBLEMOS	Kaip <u>vertinate</u> mokyklų finansavimą? Ar <u>gyventojai</u> išsako kokias nors nuomones? Kur, kam labiausiai reikia, <u>trūksta papildomo finansavimo</u> ?	
	<u>"Ryto"</u> draugija teigia, jog rajono valdžia tendencingai skirsto sutaupytų mokinio krepšelio lėšas - didesnės sumos tenka lenkiškoms mokykloms.	Komentaras internete: „aš nemanau kad lenkų mokykloms valdžia skiria daugiau dėmesio negu lietuvių. Tiesiog lenkų mokyklos gauna daug labdaros iš Lenkijos“.
	Ar pastebi <u>netolygaus lėšų paskirstymo</u> problemų? Kokia seniūno pozicija? [skirtungo lygmens ugdymo įstaigose, skirtingos mokomosios kalbos įstaigose]	
PROBLEMOS DĖL SPAUDIMO RENKANTIS MOKYKLĄ IR MOKOMĄJĄ KALBĄ	Apskrities steigtos mokyklos yra finansiškai nepriklausomos. O savivaldybės – finansiškai priklausomos.	
	Ar bei kaip <u>finansinis mokyklos priklausomumas</u> arba nepriklausomumas įtakoja mokyklos veiklą?	
	<u>„Vilnijos“</u> , „Ryto“ draugijos teigia, jog dėl lenkiškų mokyklų mokinių kariaujama ir jie perkami, atimant ir suteikiant tėvams darbą, dovanas, pašalpas, mokiniu vežant į Lenkiją vasarą, ekskursijoms, nemokamai juos maitinant ir pan.	Vilniaus raj. savivaldybė tokius kaltinimus atmeta ir teigia, jog mokinių tėvai yra laisvi pasirinkti norimą mokyklą ir norimą mokomąją kalbą. Jie patys įvertina ugdymo kokybę ir sąlygas ir nusprendžia kur leis vaiką.
PAPILDOMA NUOMONĖ	Koks <u>seniūno</u> komentaras? Ar <u>gyventojai</u> skundžiasi koku nors spaudimu ar grąšinimais?	
	Gal dar apie kažkokias problemas, dalykus, kurie aktualūs seniūnijos gyventojams, (arba aktualūs seniūno nuomone) nepaklausėme?	

Baigiamasis tyrėjo žodis:

Dėkojame už jūsų laiką ir atsakymus. Su tyrimo rezultatais galėsite susipažinti Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapyje www.smm.lt nuo 2007m. sausio mėn.

GRUPINIO INTERVIU SU SAVIVALDOS ATSTOVAIS INSTRUMENTO SCHEMA

Diagnostinis blokas	Diagnostinis konstruktas	Diagnostinis indikatorius
1. Ugdymo kokybė	1.1. Bendras ugdymo kokybės vertinimas	
	1.2. Ugdymo kokybės užtikrinimo mechanizmas	
	1.3. Gimtosios (PL, RUS) kalbos mokymo kokybė ir problemos (skirtingose mokymo programose)	
	1.4. Valstybinės kalbos mokymo kokybė ir problemos (skirtingose mokymo programose)	
	1.5. Specialistų trūkumas/perteklius, kvalifikacijos problemos	
	1.6. Pagalbos specialistų prieinamumas	
	1.7. Bendros ugdymo kokybės problemos (pvz., tolygumas rajone)	
	1.8. Materialios ugdymo sąlygos	1.8.1. Mokyklų pastatų remontas, aplinkos sutvarkymas, sporto ir aktų salės, bibliotekų aprūpinimas, kt.
		1.8.2. Aprūpinimas mokymo (-si) priemonėmis
		1.8.3. Sąlygų palyginimas skirtingose mokyklose.
		1.8.4. Poreikiai materialioms ugdymo sąlygoms

Diagnosticinis blokas	Diagnosticinis konstruktas	Diagnosticinis indikatorius
2. Mokyklų tinklo veiksmingumas	2.1. Mokyklų prieinamumas atstumo prasme	2.1.1. Prieinamumo atstumo prasme vertinimas
		2.1.2. Vežiojimo paslaugos organizavimas
	2.2. Mokymosi prieinamumas mokomosios kalbos prasme	2.2.1. Gyventojų poreikiai mokomosioms kalboms
		2.2.2. Prieinamumo mokomosios kalbos prasme vertinimas
	2.3. Programų prieinamumas	2.3.1. Poreikiai įvairaus lygio mokymo programoms
		2.3.2. Programų prieinamumas pagal kalbą
		2.3.3. Programų prieinamumas pagal atstumą iki ugdymo įstaigos.
	2.4. Problemų identifikavimas ir diskusija	2.4.1. Priemonės kurių imasi tam, kad užtikrinti pakankamą moksleivių skaičių mokyklose (spaudimo renkantis mokyklą atvejai)
		2.4.2. Mokyklų išorinės komunikacijos vertinimas (su kuo mokyklos komunikuoja, kokį socialinį tinklą kuria)
		2.4.3. Problemos kylančios iš „dviejų šeiminių“ situacijos
		2.4.4. Pozicija egzaminų klausimais: – dėl ketinimo suvienodinti LT ir PL/RUS laikomų lietuvių kalbos egzaminų turinį – dėl PL/RUS gimtosios kalbos egzaminų
		2.4.5. Finansavimas: šaltiniai, prognozės, problemos, sprendimai
		2.4.6. Nuostatos vykdomos mokyklų tinklo pertvarkos atžvilgiu (problemos kurias išsprendžia, problemos kurias sukelia, netolygios pertvarkos (PL naudai) vertinimas)
		2.4.7. Mokyklos kalbinio modelio vertinimas (vienakalbės ir įvairiakalbės)
		2.4.8. Dvikalbjo ugdymo idėjos vertinimas
		2.4.7. Kitų problemų identifikavimas ir diskusija

Klausimynas telefoniniam interviu su mokinių tėvais

[žanginis interviuotojo žodis:

Laba diena. Aš esu ____ vardas pavardė ____ iš Kauno technologijos universiteto. Kartu su Švietimo ir mokslo ministerija vykdome tyrimą „Mokymosi prieinamumas Vilniaus rajono gyventojams“. Jūsų telefono numerį atrinkome atsitiktinai iš ministerijos ir mokyklų pateikto telefonų sąrašo ir nežinome nei jūsų vardo, nei pavardės nei gyvenamosios vietos. Šios informacijos iš jūsų ir neprašysime. Apklausa anoniminė, jūsų atsakymai bus pateikiami apibendrintai su kitų tėvų atsakymais

Ar sutiksite atsakyti į keletą su mokymosi prieinamumu susijusių klausimų? Interviu vyktų maždaug 10 min.

[Jei atsako, jog neturi laiko, reikia pasiteirauti, koku patogiu metu galima būtų paskambinti.]

Klausimai:

KLAUSIMAS / ATVEJO KODAS	Tėvas ...	Tėvas ...
1. Kokia gimtoji jūsų kalba (kalbos)?	LT / PL / RUS	LT / PL / RUS
2. Kokia kalba (kalbomis) kalbate namuose?	LT / PL / RUS	LT / PL / RUS
3. Kiek turite vaikų ir kokio jie amžiaus?		
4. Kokią ugdymo įstaigą lanko jūsų vaikas (-ai): ikimokyklinio ugdymo, pradinės, pagrindinės, vidurinės mokyklos, gimnazijos, specialiosios mokyklos.		
<i>Jei nors vienas vaikas ugdomas priešmokyklinio ugdymo grupėje –klausti 5-13 kl.</i>		
5. Kokia kalba ugdomas vaikas?	LT / PL / RUS	LT / PL / RUS
6. Ar jūs galėjote laisvai parinkti vaikui priešmokyklinę ugdymo grupę norima mokymo kalba?		
7. Ar vaikas mokomas valstybinės kalbos? Ar jus tenkina valstybinės kalbos mokymas?		
8. Įvertinkite, kaip jus tenkina valstybinės kalbos mokymo lygis (5-balėj skalėje).	1, 2, 3, 4, 5	1, 2, 3, 4, 5
9. Ar vaikui reikia logopedo, specialiojo pedagogo, psichologo ar kt. specialisto pagalbos?	Taip (patiksl.) Ne	Taip (patiksl.) Ne
10. Ar gauna minėto specialisto (-ų) pagalbą	Taip Ne Ne visų.....	Taip Ne Ne visų.....
11. Į kokią mokyklą – miesto ar rajono- galvojate leisti vaiką? Kodėl?		
12. Kokia kalba mokinsis jūsų vaikas?	LT / PL / RUS	LT / PL / RUS
13. Kodėl norite vaikui parinkti būtent tokią mokomąją kalbą?		
<i>[Jei kitų vaikų nėra, klausti : kokių su švietimo organizavimu susijusių problemų mato Vilniaus rajone]</i>		

<i>Jei nors vienas vaikas jau <u>baigęs</u> bendrojo lavinimo mokyklą, klausti 14-17 kl.</i>		
14. Kokia kalba vaikas baigė bendrojo lavinimo mokyklą?	LT / PL / RUS	LT / PL / RUS
15. Ar baigęs mokyklą jūsų vaikas ketina tęsti arba jau tęsia studijas?		
16. <i>[Jei tęsia studijas]</i> Kokio tipo mokykloje? (profesinė m-kla, aukštesnioji m-kal, kolegija, universitetas)		
17. <i>[Jei tęsia studijas]</i> Su kokiomis problemomis susidūrė vaikas (-ai), baigęs (-ę) bendrojo lavinimo mokyklą ir tęsiantis (-ys) mokymąsi profesinėse ar aukštosiose mokyklose? <i>[Jei kitų vaikų nėra, klausti : kokių su švietimo organizavimu susijusių problemų mato Vilniaus rajone]. Pereiti prie paskut. kl. bloko.</i>		
<i>Jei nors vienas vaikas <u>ugdomas mokykloje</u>, klausti likusius kl.</i>		
18. Ką mokykloje vertina pozityviausiai, geriausiai? Kas gerai mokykloje?		
19. Kokios problemos? Ką mokykloje vertina blogai?		
20. Kokia kalba mokosi vaikas (-ai)?	LT / PL / RUS	LT / PL / RUS
21. Kokia gimtoji vaiko kalba?	LT / PL / RUS	LT / PL / RUS
22. Ar vaikas (-ai) mokosi ta kalba kuria jūs norite?		
23. Kodėl parinkote vaikui (-ams) šią mokymosi kalbą?		
24. Kas patarė, paragino parinkti vaikui (-ams) šią mokymosi kalbą?		
25. Ar vaikas (-ai) keitė mokymosi kalbą? Iš kokios į kokią?		
26. <i>[Jei keitė kalbą]</i> Nuo kurios klasės keitė mokymosi kalbą?		
27. <i>[Jei keitė kalbą]</i> Kodėl keitė mokymosi kalbą?		
28. <i>[Jei nekeitė kalbos]</i> Jei būtų galimybė, ar keistumėte vaiko (-ų) mokymosi kalbą?		
29. <i>[Jei keistų esant galimybei]</i> Į kokią kalbą keistumėte?	LT / PL / RUS	LT / PL / RUS
<i>[Jei vaiko gimtoji ir mokymosi kalba skiriasi]</i> 30. Jūsų nuomone, ar jūsų vaiko gabumų atskleidimui ir mokymosi pasiekimams turi įtakos tai, kad namuose jis kalba viena kalba, o mokykloje mokosi kita?		

31. Ar vietovėje kurioje jūs gyvenate pakanka mokyklų, klasių, kur vaikai laisvai gali rinktis mokomąją kalbą? (infrastruktūros vertinimas)		
32. Ar jums pakanka informacijos apie jūsų gyvenamoje vietoje esančias mokyklas, apie galimybę rinktis norimą mokomąją kalbą?		
33. Iš kur, iš ko gaunate informaciją apie jūsų gyvenamoje vietoje esančias mokyklas bei galimybę rinktis norimą mokomąją kalbą?		
34. Ar papildomai samdote vakui (-ams) mokytoją (repetitorių) ?		
35. <i>[Jei samdo repetitorių]</i> Kokių dalykų papildomai mokosi jūsų vaikas (-ai)		
36. <i>[Jei samdo repetitorių]</i> Kodėl vaikui papildomai samdote mokytoją?		
37. Kiek kilometrų nuo namų iki lankomos mokyklos?		
38. Kaip jūsų vaikas nuvyksta iki mokyklos? (pėsčiomis, dviračiu, visuomeniniu transportu, mokyklos autobusiuku, tėvai nuveža savo transportu)		
39. <i>[Jei naudojasi vežiojimo paslaugomis, t.y. geltonuoju autobusiuku, mokykliniu autobusiuku, arba kompensuojamas visuomeninis transportas]</i> Kaip jūs vertinate vežiojimo į mokyklą paslaugas?		
40. <i>[Jei nesinaudoja vežiojimo paslaugomis ir veža patys]</i> Kodėl nesinaudojate vežiojimo paslaugomis?		
41. Kokioje mokykloje mokosi vaikas (-ai) – esančioje Vilniaus rajono teritorijoje ar Vilniaus miesto teritorijoje?		
<i>Jei vaikas (-ai) mokosi Vilniaus <u>miesto</u> mokykloje, toliau klausti 43-46kl. ir pereiti prie paskutinio kl. bloko</i>		
42. Nuo kurios klasės vaikas (-ai) mokosi Vilniaus miesto mokykloje?		
43. <i>[Jei keitė Vilniaus r. m-klą į Vilniaus miesto m-klą]</i> Kas patiko ir kas nepatiko buvusioje mokykloje?		
44. Kodėl leidote vaiką (-us) būtent į miesto mokyklą?		
45. Kokia mokykla yra šalia namų (kokia kalba/kalbomis joje mokoma)?		

<i>Jei mokosi Vilniaus <u>rajo</u> savivaldybės tarybos ar Vilniaus apskrities viršininko įsteigtose mokyklose, klausti visus likusius kl.</i>		
46.	Įvertinkite, kaip jus tenkina:	
46.1.	<u>gimtosios</u> (lenkų arba rusų) kalbos mokymo lygis?	
46.2.	<u>valstybinės</u> (lietuvių) kalbos mokymo lygis?	
46.3.	bendras mokymo lygis?	
47.	Kokia jūsų nuomonė apie <u>mokymosi sąlygas</u> : pastato remontą, įrengimą, aprūpinimą, saugumą ir pan. Ko labiausiai trūksta? Kur didžiausios problemos?	
48.	Įvertinkite: 48.1.ar laisvai galite reikšti savo nuomonę, į ją išsiklausoma? 48.2.ar sklandžiai bendraujate su kitais tėvais 48.3.ar sklandžiai bendraujate su mokyklos vadovybe, mokytojais 48.4. ar kyla kokių nors konfliktų? kokių? tarp ko? kaip jie sprendžiami?	
49.	Ar kada nors esate jūs ar jūsų šeimos nariai pervedę 2% ????? kaip pavadinti???? mokyklai? Kas nors patarė, prašė taip daryti?	
50.	Kokia jūsų nuomonė dėl ketinimo suvienodinti egzaminų užduotis besimokantiems tiek lietuvių tiek lenkų ar rusų kalbomis?	
51.	Jūsų nuomone, ar turėtų būti privalomi gimtosios kalbos (ne lietuvių) egzaminai?	

Baigiamasis tyrėjo žodis:

Dėkojame už jūsų laiką ir atsakymus. Geros kloties ir sėkmės jūsų vaikui (-ams).